Claudiu M. Florian

Vârstele jocului

Strada Cetății

CARTEA ROMÂNEASCĂ

Vârstele jocului.
Strada Cetății

www. cartearomaneasca.ro

Editura CARTEA ROMÂNEASCĂ
București, Calea Victoriei nr. 115, sect. I

© 2012 by Editura POLIROM

Pe copertă: Ludwig Richter (1803-1884), *Cântăreț la harpă întorcându-se acasă*, 1825, ulei pe pânză

Foto: din arhiva autorului

Această carte este protejată prin copyright. Reproducerea integrală sau parțială, multiplicarea prin orice mijloace și sub orice formă, cum ar fi xeroxarea, scanarea, transpunerea în format electronic sau audio, punerea la dispoziția publică, inclusiv prin internet sau prin rețele de calculatoare, stocarea permanentă sau temporară pe dispozitive sau sisteme cu posibilitatea recuperării informațiilor, cu scop comercial sau gratuit, precum și alte fapte similare săvârșite fără permisiunea scrisă a deținătorului copyrightului reprezintă o încălcare a legislației cu privire la protecția proprietății intelectuale și se pedepsesc penal și/sau civil în conformitate cu legile în vigoare.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României:

FLORIAN, CLAUDIU M.

Vârstele jocului; Strada Cetății / Claudiu Mihail Florian. – București: Cartea Românească, 2012

ISBN 978-973-23-2957-3

821.135.1-31

Printed in ROMANIA

Claudiu M. Florian

Vârstele jocului

Strada Cetăţii

roman

CARTEA ROMÂNEASCĂ
2012

Memoriei părinților și bunicilor mei
Și pentru Ilinca

„Nici o lectură, nici un studiu
nu poate înlocui mai târziu ceea ce,
copil fiind, ratezi pe lângă masa de familie."

Lorenz Jäger

De-mai-multe-feluri

Toate sunt de-mai-multe-feluri. Oamenii de aici față de oamenii de aiurea, o limbă față de cealaltă, sărbătoarea noastră, acasă, față de sărbătoarea din televizorul brun-roșcat. Nimic nu e totuna. E tot două. Sau trei. Sau patru.

E Ajunul Crăciunului, ședem toți trei în fața bradului împodobit, presărat de culori, și cântăm. Însă de cântat nu cântăm tustrei, doar ședem, pentru că nu ne ajută limba pe toți. *O, Tannenbaum*…, sună micul nostru cor, al Bunicii și al meu, în vreme ce Bunicul, alături, se mulțumește să stea și să îngâne încetișor. El nu vorbește limba ăstui cântec și, numai din auzite, va fi pricepând destul de puțin despre tutuirea copăcelului îmbrăcat în cetină și despre lauda adusă lui pentru cât este de credincios. Singură priveliștea îl va fi făcând să constate că și iarna, când totul e nins, făptura cu ace verzi din fața ochilor noștri renaște într-o bogăție de podoabe.

Pe urmă el, Bunicul, este cel împreună cu care cânt: „O, brad frumos…", iar Bunica este cea care zumzăie domol, deși, în ce o privește, ea înțelege această nouă limbă a aceluiași cântec – și o vorbește deopotrivă. Îl lasă însă pe Bunic să ia cântecul, fiind atât de rare dățile când adăstăm în tihnă, toți trei, eu ținând isonul amândurora. Limbile cântecului nu ne despart nici pe departe pe cât ne unesc melodia și prilejul acestuia. Cât despre mine – eu îi pricep pe amândoi și știu prea bine că ei cântă despre același lucru, în cele două limbi vecine de care Bunica, pe de o parte, și Bunicul, pe de alta, se folosesc zi de zi în tot ce au de spus și care adesea și cu discreție se completează reciproc, mai și strecurând ori șterpelind,

în buna vecinătate a cuvintelor mai scurte sau mai lungi, unele detalii: *O Tannenbaum* nu înseamnă în germană „O, brad frumos”, ci doar „O, brad”.

Ca și la cântat, sunt singurul care poate vorbi cu amândoi în fiecare limbă în parte. Pentru că Bunicul limba Bunicii nu o vorbește, iar ea limba Bunicului nu o cântă.

Fiindcă Bunica și Bunicul sunt ei înșiși de-mai-multe-feluri.

Tot astfel și cele câteva cărți poștale cu felicitări de Crăciun. Una vine de la Nenea Suciu, de aici din comună, un prieten de-al Bunicului – Bunica îl numește *Saufbruder* – „frate de pahar”. Eu îi zic Nenea. În germană la Nenea se zice *Onkel*. Care *Onkel* tot în germană mai înseamnă și unchi. De aceea despre Nenea Suciu e mai sigur de vorbit în românește. Pentru că el nu e un unchi adevărat – doar un nene. Când e câteodată la noi, la o vorbă și-un pahar cu Bunicul, privește resemnat și mereu trist și tot-mai-trist în paharul de vin gol-plin-gol-plin-gol, istorisind de fiecare dată aceleași povești dintr-o vreme care nu mai există. Povestește până când nu mai există nici cuvinte cu care să poată povesti. Atunci tace, continuă să privească trist și într-un târziu – după părerea Bunicii, oricât de devreme ar fi, cu Nenea Suciu în casă lângă pahar e tot timpul târziu – pleacă acasă. Adesea se plimbă pe străzi în sus și-n jos, ajungând să treacă și prin dreptul casei noastre, pentru că în fiecare zi face câte o plimbare prin comună, doar spre a se încredința că străzile mai duc toate unde trebuie. De Crăciun scrie ceva pe o carte poștală colorată, cu niște copii în port popular românesc, cântând domol în zăpada zgrunțuroasă, din nisip lipit și poleit, sub urarea „Sărbători fericite”. Cartea o primește Ghiță-poștașul și ceva mai târziu o găsim în cutiuța poștală pe poartă la noi, care încheie toate străzile ce duc unde trebuie.

Celelalte cărți poștale sunt de asemenea colorate, cu un moș gras și bărbos îmbrăcat în roșu-alb-negru, gonind într-o sanie iute, trasă de cerbi, deasupra urării croșetate cu litere azvârlite: *Frohe Weihnachten*, care în germană înseamnă „Crăciun fericit”. Nici moșul Crăciun și nici cărțile poștale în culori vii și lucioase nu sunt

de aici din comună. De pe ele Bunica ne citește: *Frohe Weihnachten wünschen Georg und Familie* sau *Michael und Familie*. Cei care ne urează Crăciun fericit sunt unchi – de data asta unchi adevărați – și din cauza lor Ghiță-poștașul de bună seamă are de străbătut multe străzi pentru a le aduce cărțile poștale până la noi.

Pentru că cei doi unchi ne trimit urările *Dingermania*.

Noi suntem aici. Însă nu suntem singuri – și *aici* nu e singurul loc pe lume. Cerul, e adevărat, se termină în pădurile dindărătul cetății și dincolo de vale, iar la stânga și la dreapta în zare, printre dealuri, însă tot ce acoperă aici nu e la rându-i decât o parte a lui de-mai-multe-feluri. Pentru că locuri pe lume există cel puțin încă două. Sau trei.

Unul e Jibert, unde trăiește Otata, străbunicul. De sus de pe cetate se văd doar crestele dealurilor dimprejur, iar până acolo se ajunge doar cu autobuzul. Acolo se vorbește tot timpul săsește, limbă pe care unii de pe aici n-o pricep deloc, și se umblă mai mult pe pământ și cu pământul, pentru că acolo străzile sunt pământoase toate, pavate doar în dreptul caselor cu piatră de râu, iar pe câmpuri încă înainte de intrarea în sat, oamenii se apleacă preocupați asupra pământului și îl ciupesc sau îl frământă cu uneltele lor cu coada lungă. Zilnic către pământul jiberțean pleacă huruind un autobuz plin cu oameni, depune acolo pe câțiva, pentru ca apoi, după câteva ceasuri, să treacă din nou, din sens opus, spre a aduna și aduce înapoi pe câte unii, din când în când pe aceiași de la dus, anume pe Bunica și pe mine. Ne poartă până acolo, la numeroasele rubedenii și neamuri ce locuiesc laolaltă în sat, și ne aduce înapoi, la Bunicul cel răzleț.

Pe urmă există Dacia. Satul se găsește între locul nostru și Jibert, și de sus de pe cetate se poate vedea, cu vârful ascuțit al turlei bisericii, alături de câteva acoperișuri țuguiate, țâte printre dealuri. Și acolo coboară de fiecare dată câte unii din autobuz, iar alții urcă. Dacia e abia mai mult decât o stație vremelnică, un scurt popas pe drumul dintre cerul de la noi și pământul jiberțean, cu câțiva oameni veșnic stând și așteptând.

Și apoi mai există *Îngermania*. Un loc deopotrivă bineștiut și de neatins: undeva el este, însă totodată nu există. *Îngermania* nu se zărește de nicăieri, nici măcar de sus, de pe cetate. Cu toate astea despre el pare să știe lumea întreagă. De acolo își fac apariția din când în când figuri familiare. Prin venirea lor iscă discuții și vioiciune, pentru ca pe urmă să dispară grabnic. Dar să pleci acolo tu însuți, întocmai ca la Jibert, la Otata în vizită, nu se poate. Într-acolo nu duce nici un autobuz huruind, țara aceea există doar în poveștile care se spun despre ea, și ele, aceste prea rare, auzite, stinse și mereu renăscute vechi istorioare, o fac să fie o țară din povești. Puținii oameni care pleacă și ei de la o vreme de aici pleacă în țara închipuirii și pe urmă nu mai există nici ei. Unii își mai fac din vreme în vreme apariția, devin pentru câteva zile cei ce au fost și înșiră la rândul lor noi istorioare. Pe urmă se fac iarăși nevăzuți, undeva în capătul străzii principale, și pătrund în poveștile celor rămași. *Îngermania* pare a fi un loc destul de jalnic: pe toți care vin de acolo pentru scurtă vreme, cât și pe toți acei ce pleacă într-acolo pentru totdeauna îi podidește la plecare plânsul. Unii plâng și la sosire.

Undeva pare să se mai afle un loc care, privit astfel, de asemenea nu ar exista: București. Nu e un tărâm de basm, deși adesea răsare și acela în tot felul de istorioare. De acolo figuri captivante nu sosesc, nici la plecare într-acolo nu plânge nimeni. În zarea lui nici turn al bisericii nu se vede și nici stație de autobuz plină de oameni. Nici un Otata nu trăiește acolo – și nici sub cerul de aici nu are loc. București se poate spune cu ușurință ce nu este, însă nu-mi dau seama ce oare ar putea fi. Acolo există chipurile doi oameni care și-ar avea de asemenea rostul aici, care ar avea ceva de a face cu locul acesta și cu noi toți, care însă arareori trec de se arată. Părinți ar fi ei, părinți adevărați. Un cuvânt neobișnuit, ca o taină într-o sticlă rătăcind pe mare.

Bunica și Bunicul e vorba că nici n-ar fi adevărata mea mamă și adevăratul meu tată. Cu răbdare încearcă fiecare de la o vreme să mă facă să pricep. Tatăl și mama ar fi, chipurile, cei doi oameni veseli care ne vizitează din când în când și care de fiecare dată se simt aici ca acasă.

Trăiesc în acel București care se află pesemne dincolo de Dacia și de Jibert și care de acolo sus, de pe cetate, nu e de văzut. Pentru că de fiecare dată când trec pe aici, se cheamă că amândoi ar veni de la București.

Sus, în camera-din-față, deasupra televizorului, între fereastra către cetate și bufetul verde, care, împins în limba germană, se cheamă *Kredenz* și căruia, readus în românește, i se mai spune și kredențu, atârnă pe perete, într-o ramă aurie subțire, o pictură cu mult albastru. Deschis, albastrul, cu unele nuanțe mai închise. La un mal frământat de mare, între cer și pământ, șade pe o stâncă solitară o tânără fată într-o rochie turcoaz ca din spumă, cu o bonetă din dantelă de culoarea norilor, ținând pe umeri o mică umbrelă deschisă. Privirea ei blândă se pierde visător în zare, deasupra mării, undeva înspre cetate. Pentru că șade cu spatele la kredențu verde, iar umbrela o ferește uneori în timpul zilei de potopul razelor fierbinți ce năvălesc prin fereastră. Culorile mării, ale cerului, ale rochiei și ale umbrelei se întrepătrund. Doar chipul ei, dimpreună cu soarele – cel din tablou, și cu stâncile, sunt altfel, de culoarea deschisă a nisipului. Aprinse la rându-le, în unele după-amiezi, de soarele adevărat de afară.

Când am întrebat-o cine ar fi fata din tablou, Bunica a suspinat și a spus încet:

— E mama ta.

Nu am fost lămurit: e prin urmare ea însăși, Bunica? Ei îi spun eu „Mama". De ce, atunci, nu a spus pur și simplu: „sunt eu"? Însă nu – nu este ea. Pe ea am văzut-o mai des, ce-i drept, privind visător și azuriu, însă niciodată spre mare. Aici nu există mare. Doar pădurile, câmpiile, pajiștile de pe coline, cetatea. Prin urmare va fi fiind altcineva. De undeva departe, unde există și mare. Cineva care-mi aparține. O mamă, zice-se, ar aparține și ea cuiva. Atunci de ce nu mie?

În camera-din-mijloc, pe peretele din dreptul pianului, în triunghi cu kredențu negru și cu radioul, atârnă, într-o ramă lată de culoare maro-închis, acoperită cu sticlă, o fotografie mare. Din ea privește

un chip sever, prins în gulerul unei bărbi negre și dese, sub o căciulă impunătoare din fier. Răspunsul Bunicii la întrebarea mea, cine ar fi acela, mă nedumerește o dată mai mult:

— E tatăl tău.

Vecinul Melchior, tatăl celor trei frați, e rotunjor și voios în permanență, poartă tot timpul o bască tocită și un șorț albastru, dă la porci și cară saci doldora. Schuller de peste drum, tatăl lui Ingrid și al lui Mischi, e mai degrabă tăcut, merge în fiecare dimineață la lucru cu o servietă neagră. Și tatăl lui Emerich e retras, șade adesea în fața casei, într-un fotoliu alb din răchită, cu o pătură peste genunchi, și privește domol în lungul străzii. Prin urmare și tații sunt de-mai-multe-feluri. Comun la unii e faptul că fac același lucru zi de zi și că sunt de văzut tot timpul. Doar cel chipurile al meu atârnă toată vremea în ramă sub căciulă de fier, în camera-din-mijloc, și privește sumbru, fără a ieși o dată măcar la iveală spre a fi într-adevăr cu noi. Deși, dacă stai să te gândești, privirea aceea cruntă e mai ușor de suportat când o asemenea figură aspră nu stă aievea lângă tine.

— Acolo l-a jucat pe Mihai Viteazul, tatăl tău. Poți fi mândru de el.

Lămurirea Bunicii nu mi-e nici de data asta de mare folos. Cum oare pot fi mândru de cineva pe care nu-l cunosc? Și cum poate cineva juca pe altcineva? Mda... Și eu mă joc cu mașinuțele sau cu animalele de cauciuc și pretind că aș fi ele, imitându-le sunete și însușiri. Așa va fi fost și cu jucatul lui Mihai Viteazul, care a trăit într-o poveste, demult, tare demult. Într-o poveste românească. Sau să se fi exprimat Bunica totuși greșit – o fi vrut să spună că s-a jucat *cu* Mihai Viteazul?

Vreau și eu să mă joc odată cu cineva într-o poveste.

Uneori seara, la culcare, când Bunica găsește de cuviință că trebuie să insiste ca eu să adorm, îmi cântă un cântecel german:

Schlaf, Kindlein, schlaf,
Der Vater hüt' die Schaf,

Die Mutter schüttelt Bäumelein,
Da fällt herab ein Träumelein,
Schaf, Kindlein, schlaf…

Dormi, copile, dormi,
Tatăl păzește oile,
Mama scutură copăceii,
Din ei cade un visuleț,
Dormi, copile, dormi…

Atunci mă las în voia închipuirii cum că fata cea gingașă dintre doi sori, din tabloul albastru-visător lângă fereastra către cetate, și bărbatul sever cu barbă neagră și căciulă de fier, din fotografia de după pian, ar coborî din rame, ar pluti lin prin odăi, s-ar întâlni pe gang și ar păși împreună, mână în mână, în curte, sub mărul cel mare și sub cei doi vișini, pe care fata s-ar apuca să-i scuture, în vreme ce viteazul ar trece aspru mai departe, pe stradă și pe poteca ce urcă la grădina de sub cetate, unde Barta, ungurul, ține câteva oi care s-ar putea păzi.

Cum vor fi arătând oare visele căzute pe jos? Poate ca niște vișine – licărind purpuriu în frunzișul verde închis, stârnind mereu dorințe, dimpreună cu făgăduiala călcată ades a unei mușcături zemoase, dulci-acrișoare.

Moș Ene – căruia în germană i se spune *Sandmann*, Omul-de-Nisip, pentru că ar presăra copiilor somnoroși nisip în ochi înainte de culcare, făcându-i să clipească tot mai mărunt și să adoarmă – risipește în cele din urmă în fața ochilor mijiți conturul tatălui și al mamei. Vraja se destramă odată cu somnul și cele două făpturi străvezii se furișează iute la loc în ramele lor.

Trei case mai încolo, pe stradă la noi, locuiește un bătrân. Un nene foarte bătrân. Foarte, foarte bătrân. Îl cheamă Adam și niciodată nu a fost altfel decât bătrân. Bunicul și Bunica nu au vârstă, ei pur și simplu sunt cum sunt și altfel nu mi-i pot închipui – deși uneori e vorba că și ei ar fi bătrâni, dar că odată ar fi fost și ei la

fel de mici ca mine. Ar fi hazliu: să ne fi găsit odată față în față, la aceeași înălțime, eu privind-o pe Bunica drept în ochii ei albaștri dindărătul ochelarilor, cu fruntea-i albă umbrită de baticul în culori palide, și jucându-mă în nisip cu Bunicul, cu ridurile sale din colțul ochilor, care îl fac mai mereu să pară că zâmbește, și cu costumul său cu vestă și cravată, croit însă ca pentru mine.

Adam se arată arareori pe stradă. Când apare, se ține mereu în preajma casei sale, în trecere, cu pași nespus de mici și de înceți. Oamenii îi spun Adam-baci, iar Bunica spune, când vorbește despre el, „săracu". Nu pentru că ar fi sărac, ci pentru că e bătrân și singur.

De când Bunica mi-a povestit, deunăzi, despre o carte în care ar sta scrisă o poveste deosebită, care ar vorbi despre cel dintâi om de pe pământ, de când mi-a mai spus și că pe acel prim om l-ar fi chemat Adam – de atunci emoția mea e fără margini, pentru că sunt sigur: el, mereu-bătrânul Adam, e cel dintâi om! Sunt vecin cu primul om de pe pământ! Singurătatea lui nu mi se pare vrednică de milă, îmi inspiră mai degrabă, când îl văd, un soi de neliniște, de teamă chiar. Omul care umblă singur acum a umblat singur pe când n-a existat încă nici un alt om pe lume. Nici măcar eu. Undeva în trecut îmi închipui lumea ca fiind întocmai ca acum, doar că fără vecini și fără case, fără cetate, chiar și fără Bunica și Bunicul. Poate și fără *Îngermania*. Doar iarbă și vale și, peste grădina noastră, zarea de păduri. Și undeva în sihăstria asta verde, pe strada noastră pustie care nici nu există, cu aceiași pași mici și înceți, Adam.

Nu l-am văzut niciodată plecând undeva în altă direcție. Doar în lungul străzii, în jos și în sus, mereu în apropierea casei sale, și de cele mai multe ori îndreptându-se către ea, către casă. Nu l-am văzut niciodată la vorbă cu vreun alt om – cum se poate? El e ca timpul de bătrân, e frate cu el. Și cu acela nu poți sta de vorbă. Îl poți doar contempla, câteodată, în tăcuta sa trecere.

Timpul aici e de asemenea de-mai-multe-feluri.

Nu doar Adam e primul om. Mai există unul, ceea ce face ca și primii oameni să fie de-mai-multe-feluri. Despre el se povestește că în anul meu, în anul în care am venit pe lume, ar fi fost primul

om care a păşit pe lună. Va fi fost cu siguranţă foarte mic, omul acela primul. Mic-mic de tot, dacă seară de seară luna pe cer nu e mai mare ca o corcoduşă – uneori ca o jumătate. Norocul lunii că pe ea n-a păşit un om adevărat. Cu pasul greu. Ca Bunicul. Altminteri ar fi strivit-o şi ar fi dus-o pasămite cu el, lipită sub toc. De aceea, spre deosebire de Adam, primul om pe lună nu poate să fi fost de pe la noi. Aici sunt numai oameni adevăraţi.

Şi focul ce arde în sobă e de-mai-multe-feluri. Când arde uneori în teracota din dormitorul-de-iarnă, îi încălzeşte pe oaspeţi. Sunt întotdeauna importanţi oaspeţii, mai ales ăia care se întâmplă să înnopteze uneori la noi. În dormitorul-de-iarnă se găseşte şi patul dublu, cel mare, şi acolo iarna se face foc doar pentru oaspeţi. Cât am fost mic de tot, s-a făcut şi pentru mine. Acum am crescut şi am trecut în camera alăturată, camera-din-mijloc. Unde dacă arde în soba rotundă de tablă, aprins în nopţile de iarnă, arde pentru confortul nostru. Cazanul proaspăt umplut cu rumeguş e reaprins în fiecare seară, pentru a dudui vâlvătaie, bătând darabana pe capacul cârpit an de an cu un nou petic rotund, prins în nituri, şi înroşind soba când lumina e stinsă, răcindu-se apoi încet-încet până în zori. În zilele de iarnă, în camera-din-mijloc e mai tot timpul răcoare.

Dacă arde în soba Vesta în camera-din-faţă, care din vreme în vreme se cheamă şi bucătăria-de-iarnă, pentru că iarna petrecem acolo cea mai mare parte a timpului de peste zi, atunci încălzeşte plitele de tuci, pline cu crătiţi şi oale, pe lângă ele şi cuptorul. E un foc de două ori folositor, care ne încălzeşte pe afară şi pe dinăuntru, cu supele şi mâncărurile pregătite la el.

Nici un foc nu arde însă în cămară, unde într-un colţ mai stă o altă sobă, una veche din fontă. Forma ei zveltă e împodobită cu îngeraşi încremeniţi şi reci, iar gura îngustă, astupată de uşiţa cu mâner încârligat, nu înghite butuci sau lemne mai mari, neputând, prin urmare, încălzi pentru multă vreme. Căldura subţire a focului ei – care nu mai există – n-ar fi de ajuns pentru nici una din odăile cele mari, părând menită mai degrabă unui repaos firav de odinioară, care astăzi nu mai e de trebuinţă nimănui.

În mijlocul așezării se înalță turnul cel mare de biserică, despărțit de biserica însăși printr-un lat de curte. E Turnul Sașilor. În germană i se spune *Sachsenturm*, ceea ce înseamnă același lucru, necesită însă doar un singur cuvânt. La prânz, la doișpe, când „trage de prânz", dangătul vioi și totuși grav al clopotelor sale pătrunde zi de zi până departe. În germană, trasul clopotului se cheamă „läuten". Pe românește, să tragi poate însemna și să tragi cu pușca. Prin urmare, pe românește nu e atât de simplu, când auzi vorbindu-se, să știi cine trage: clopotul sau pușca? Se mai întâmplă ca siguranța mea în cazul uneia dintre limbi să se risipească pe cărările uneori separate ale celeilalte.

Duminica și de sărbători clopotul trage lin și îndelung. Atunci se stă în biserică sau acasă și se sărbătorește. Sau doar se stă.

Din când în când peste tot locul trece un ton mai aspru și mai adânc, făcând-o pe Bunica de fiecare dată să se întrebe cu voce tare: „Cine o mai fi murit?". A treia zi, pe sub castanii cei mari de pe promenada de sus trece domol trăsura cea neagră cu draperii groase, de catifea, cu coloane și acoperiș sculptat, trasă de cai drapați în negru, cu ciucuri de aceeași culoare, în față cu fanfara și în urmă cu trei șiruri lungi de oameni în straie negre și cu privirile în pământ. Până la *Ort der Ruhe*, care în germană înseamnă „Loc al liniștii". Totul în sunetul cernit al „clopotului de mort".

Bunica se pricepe cel mai bine să deslușească tonurile de mai multe feluri din Turnul Sașilor. Auzul meu nu ia seama la rostul lor, iar Bunicul pare chitit mai degrabă pe sunetul mai îndepărtat al bisericii celei mici. Către ieșirea din localitate înspre *hill*, cum numesc unii dealul din zare crestat de șosea, îndărătul caselor aliniate umăr la umăr veghează o a doua biserică, al cărei turn cu clopot stă lipit de clădire, cu mult mai mic, însă, decât Turnul Sașilor. I se spune „Biserica Românilor", pesemne pentru că sunetul firav al clopotului îl face de astă dată pe Bunicul să tresară și să-și dea socoteală, de fiecare dată când ecoul său pătrunde pe străzi, în curți și în cugete. Îndeobște Bunicul urmează chemarea clopotului acelei mici biserici – duminica mereu se primenește cu apă rece, se

îmbracă frumos și pleacă în oraș. Fie și numai, uneori, ca să afle pentru ce a tras clopotul pe neașteptate.

La crăcana drumului către strada din sus, unde începe promenada de sub castani, îndărătul unei grădini pe creasta dealului se ridică de asemenea un turn, cu tot cu biserică. I se spune „Biserica Ungurilor" pentru că în ea intră ungurii. Pe unul din cei doi stâlpi ai porții e zugrăvită un fel de ghindă mare, cu trei coroane una peste alta, în vreme ce de pe vârfurile amândurora privesc în gol două chipuri stranii, din piatră. Nici Bunica, nici Bunicul nu tresar la bătaia ocazională a clopotelor ei, deși amândoi îi pot desluși glasul răsunător. Cu toate că Biserica Ungurilor se află cel mai aproape de casa noastră, fiecare merge, atunci când merge, doar la Biserica Românilor, mai îndepărtată, sau la biserica de lângă Turnul Sașilor.

Ecourile celor trei turnuri nu sunt nicidecum ușor de deosebit, răsunetul lor fiind pentru mine aproape același, doar depărtarea dangătului lăsându-mă să aflu care dintre biserici își leagănă clopotul. Sunt și ceasuri când răsună toate laolaltă, ceea ce, cu toată frământarea pe care o stârnesc în aer, le simplifică jocul, de la nelămuritul de-mai-multe-feluri la odihnitorul de-un-singur-fel.

Mai puțin asemănătoare și confundabile decât glasurile de-mai--multe-feluri de clopot sunt mai-multe-felurile limbilor. Cu Bunicul nu vorbesc în aceeași limbă în care vorbesc cu Bunica, și nici el însuși nu vorbește cu ea cum vorbește cu mine. El nu vorbește decât românește. Însă prin el aflăm cu toții limba înțelegerii. Bunica vorbește cu mine, când suntem doar noi doi, numai în germană – și prin urmare iarăși altfel decât cu vecinii sau cu neamurile săsești. Dacă germana ei cu mine se simte ca un covor zburător, aspru, însă cu margini drepte și fără franjuri, săseasca ei cu ceilalți se simte precum niște franjuri zburători, fără covor. Spre deosebire de a ei, limba Bunicului e limba doctorului Voicu, a omuleților din televizorul brun-roșcat și a celor din emisiunile căutate și chemate într-adins din adâncimile radioului celui negru. De asemenea e limba lui „O, brad frumos", a Tovarășului, a lui nenea Suciu și a altor frați de pahar. Într-o anumită vecinătate se vorbește și ungurește.

În primul rând alături, la Paula-Tante, bunica lui Emerich, care se pricepe însă, când vine pe la noi, să treacă detașat în germană, cu Bunica, pe românește, cu Bunicul, sau la verzi și uscate cu mine. Faptul că ungurește sună cât se poate de neobișnuit, și săsește de asemenea, nu e motiv să nu te înțelegi de îndată, întrucât cei care vorbesc între ei în aceste limbi se pricep, la fel ca noi toți, când ne aflăm în tovărășie străină, să salte una-două pe tricicleta comună a limbii române, disponibilă oricând. Limbile ce se întâlnesc aici nu lasă pe nimeni să plece nelămurit. Fiece scurtă oprire pe stradă și fiecare întâmpinare într-o limbă comună adaugă noi cunoștințe despre felul în care se găsește celălalt. Nu toți vorbesc germana, nici săsește și nici ungurește, însă cu toții vorbesc româna. E limba pământului, care nu lasă pe nimeni să plece neștiutor. Chiar dacă tonurile sale se rostogolesc în chip diferit în beregate, pe vârfuri de limbă sau printre dinți.

În televizorul brun-roșcat e de asemenea ceva de sărbătorit în seara asta. Însă fără brad și fără lumânări. Cu cântece da, însă nu despre brad, cetină verde și Crăciun, ci despre țară și partid. Și fără prăjituri sau cadouri. În schimb, există sumedenie de imagini cu șantiere și fabrici și cu mulți, mulți oameni care fac înfrigurat cu mâna sau îl aplaudă pe Tovarășul, fie de pe trotuar, în picioare, în timp ce el trece încet prin dreptul lor într-o mașină lată și neagră, fără acoperiș, fie într-o sală mare cât o șură, unde stau cu toții așezați, mici de tot, pe șiruri întinse și dese de scaune și îl au drept în fața lor, în picioare, la mijlocul unei mese lungi și înguste, vorbind la două măciulii de microfoane, îndărătul unui dulăpior teșit precum acoperișul căsuței din vârful cetății. De multă vreme vreau să aflu cum reușește Tovarășul să fie atât de repede, iarnă-vară, în atâtea locuri. Pare să fie peste tot.

În televizor se sărbătorește sfârșitul unui an deosebit, în care se spune că patria noastră socialistă a făcut noi și importanți pași pe calea independenței, progresului și recunoașterii în lume. Pe urmă se spune ceva despre recenta călătorie a Tovarășului și a Tovarășei – pe care o cheamă la fel ca pe el, doar că Elena, o tanti la fel de mică,

cu părul umflat – în niște state care ar fi unite și care s-ar găsi în America. Despre înțelegere și prietenie și despre o declarație comună care ar fi fost semnată cu acest prilej. Într-adevăr, sunt arătați doi nenea, unul din ei Tovarășul, șezând la o masă și desenând ceva, având în spate, în picioare, pe alți câțiva așteptându-i să termine. Apoi se povestește despre convorbiri și noi contacte cu organizații importante, despre acorduri, întreprinderi române și corporații americane – prilej pentru povestitorul nevăzut să vorbească iar și iar despre interesele patriei și despre mărețele înfăptuiri și semne ale timpului nostru.

Nu e prima oară când în televizorul brun-roșcat se vorbește în românește fără să înțeleg ce se spune, ca și cum ar fi o limbă cu totul străină. În cuvinte la fel de nedeslușite se povestește despre Fond Monetar și despre Helsinki, despre o recentă vizită la Moscova, despre colaborare între țările socialiste și despre hotărârea recent adoptată de a se construi la Cernavodă, pe lângă Dunăre, o centrală nucleară, o mare cetate a energiei. Însă tot ce se vede în televizor, castelele ciudate, poveștile neobișnuite, muzica sărbătorească, totul arată altfel și sună altfel decât aici la noi. Bunica și Bunicul privesc doar fugar înspre el și-l dau mai încet și tot mai încet.

Hotărât lucru, sărbătoarea omuleților din cutia televizorului brun-roșcat nu seamănă de fel cu sărbătoarea de acasă de la noi.

Sunt *Kaiser und König*. Împărat și rege. Așa i se spune în germană celui care, așezat cu toată lumea la masă, isprăvește primul mâncarea din farfurie. Atunci se cheamă că ești *Kaiser und König*.

Chiar și cu belșugul ăsta de bucate de Crăciun am reușit să golesc farfuria din față mai iute decât Bunica și Bunicul. Drept care mă declar singur împărat și rege și găsesc cu cale să mă ridic sprinten, spre a vedea ce s-a mai întâmplat sub bradul din camera-din-mijloc, alături, care cu siguranță se va fi aflând pe drumul lui Moș Crăciun dincotrova încotrova. De aceea mă surprinde porunca liniștită, în germană, care nu suportă comentarii, a Bunicii:

— *Bleib schön sitzen*! – Șezi frumos locului!

Frumos ori ba, încremenesc în plină mișcare, dau încet înapoi și constat că până și un împărat și rege are uneori o autoritate superioară de care trebuie să asculte. Pentru că Moș Crăciun încă nu s-a arătat, îl pândesc de la o vreme fără încetare, când la fereastra către cetate, când la ușa către gangul cu scânduri lungi, doar-doar l-oi întâmpina cu privirea. Deoarece la fiecare deschidere prin ușa dublă din lemn se strecoară în odaie o șoaptă de ger, Bunica hotărăște într-un târziu că Moșul ar veni când ar avea el vreme și nu când mi-ar conveni mie. Acum ar fi dus cu treabă pe la alți copii, care în timpul anului ar fi fost mai cuminți. Așa că nu-mi rămâne decât să mă retrag înăuntru, la căldură, și să-mi învelesc nerăbdarea ca pe o bomboană din bradul de Crăciun, la două capete, între televizor și radio. La unul cu Telejurnalul românesc, și la celălalt cu cântece germane, punctate de dangăt de clopote – cum spune Bunica: *aus allen deutschen Domen* – „din toate domurile germane". Cândva, acum, trebuie să se strecoare și Moș Crăciun până la brad – poate chiar în clipa asta! – pentru a depune acolo cadouri. Cândva între pendularea mea de la omuleții voioși și alb-negri din televizor – care vorbesc tot timpul despre anul ce vine, de cea mai mare importanță, despre partid și „directivele congresului" și „următorul plan cincinal" și „acordurile de la Helsinki" – și cântecele *Oh, du Fröhliche* – „O, tu, senină" și *Leise rieselt der Schnee* – „Lin se cerne zăpada", de alături.

Un ciudat, Moș Crăciun ăsta. Care intră hoțește și vrea să rămână neobservat, deși în mod vădit vine cu bune intenții. Care nu se poate hotărî dacă îl cheamă Moș Crăciun sau Moș Gerilă. Care apare doar o dată pe an, în răsunet de plan cincinal și domuri germane și care nu poți ști niciodată ce îți aduce!

Cum oare se va strecura Moș Crăciun în casă e un mister. În mod normal alunecă pe horn, însă Bunica spune uneori: „Ce mai e normal în ziua de azi?". Unul din hornuri dă în soba Vesta de aici, pe a cărei plită stă oala cu supă și în al cărei cuptor așteaptă blidele cu feluri de mâncare. Celălalt dă în camera-din-mijloc, în soba cu rumeguș, care între timp s-a încins la roșu. N-ar fi o încântare pentru el dac-ar nimeri acolo, Moș Crăciun. Pe asta o știu de la coșarul cel negru ca smoala, care trece vara pe la noi cu

periile sale rotunde, din sârmă, și-și face de lucru sus în pod și pe acoperiș. Coșarul e și el un fel de Moș Crăciun, însă unul văratic, care nu aduce cadouri, doar funingine. Și – așa spune Erika, eleva care pentru o vreme a stat la noi în gazdă – noroc. Ce-o fi fiind și aia. Și nici roș-alb-negru nu e. Doar negru. Dintr-odată mă dumiresc pe unde ar putea totuși pătrunde Moș Crăciun: prin al treilea coș, deasupra teracotei din dormitor. Acolo nu arde foc pentru că deocamdată acolo nu stă nimeni.

Zăbava la masa pusă în bucătăria-de-iarnă nu prea mai are rost: friptura de porc e pe jumătate mâncată, pe tavă zace ciobită salata de boeuf și paharul de vin al Bunicului stă pentru a doua oară gol.

În vreme ce Bunica trece niței dincolo, în camera cu bradul, închizând ușa în urma ei, gândul mă duce înapoi la vremea când jumătatea de friptură de porc dinainte-mi a fost un porc întreg. De cumpărat a fost cumpărat primăvara trecută, la târgul de vite, Bunicul l-a adus acasă într-un sac, pe post de purcel. O vreme am crescut împreună, el înăuntru în coteț, eu pe afară, în casă și în curte. La el, când făcea gălăgie înainte de mâncare, a strigat Bunicul, la mine, când fac tărăboi după masă, strigă Bunica, însă au fost mulțumiți amândoi că amândoi mâncam, pentru că am crescut câte puțin în fiecare zi. De la o vreme m-a depășit, a crescut mult mai repede și s-a împlinit mult mai bine decât mine. Toamna însă ne-a despărțit. În vreme ce eu am ajuns la grădiniță, porcul – care de mult nu mai era purcel – a fost cântărit cu privirea tot mai ades. Lui i se pregătea ceva deosebit deja în preajma următorului Crăciun, în vreme ce despre mine și despre viitorul meu se discută în termeni mai îndepărtați. În cele din urmă, săptămâna trecută n-am putut lua parte la împrejurarea specială, îndelung anunțată, pentru că au zis că trebuie să-mi văd de mersul la grădiniță, ca în fiecare zi. Ce s-a întâmplat în ziua aceea cu porcul, care între timp ajunsese mare și greu și grohăia adânc, s-a petrecut la noi în curte, cu o mulțime de oameni veniți să ajute, cu tot felul de tanti vorbărețe și nenea voinici de prin vecini, cu înșfăcătură puternică. Faptul că n-am avut voie să fiu de față în cea din urmă dimineață a porcului meu mă necăjește și acum: am trăit mai bine de trei anotimpuri împreună,

în spațiul închis al aceleiași curți. Ce n-a înghițit unul, a primit celălalt. Pe unde se mișca unul, celălalt nu avea ce căuta. Ceea ce-l preocupa pe unul, pe celălalt îl lăsa indiferent. Și totuși am fost pe undeva legați, și nu doar pentru că trăiserăm împreună în aceeași curte. O dată, fie și numai pentru scurtă vreme, am avut aceeași vârstă. Porcul a venit aici la noi ca un copil de porc, înainte de a prinde să crească repede, să se facă mare și să grohăie tot mai adânc.

În zorii acelei zile cu o mulțime de oameni în curte și cu bucătăria-de-vară – altminteri, în anotimpul ăsta, rece și părăsită – încălzită puternic cu câteva brațe de lemne, în acea zi cu năvala în coteț a unor bărbați viguroși, suficient de mulți spre a înșfăca animalul cel mare, a-i frânge împotrivirea, a-l lega și a-l târî afară, în aerul tare, despicat de aburii respirației sale fierbinți și de țipătul său prelung și asurzitor, pe care îmi părea că îl aud ca pe o chemare, în drumul spre grădiniță, în acea zi doar eu dintre toți a trebuit să plec. Tăiatul unui porc nu e ceva pentru copii, spuneau. Nici măcar când e porcul tău.

În căldura intensă, de lemn trosnind în foc și oale aburinde, a bucătăriei-de-vară, porcul făcut bucăți trece, prin apă fiartă, ligheane de tablă și albii de lemn, printre mâini frământânde și cuțite ascuțite din vreme, în șunci, jumări, slănini, caltaboși, cârnați și tobă. La asta am putut, totuși, lua parte, pentru că șederea la grădiniță se isprăvise la prânz, iar o astfel de poveste continuă până seara. În bucătăria rece ieri și mâine rece, căldura zilei de acum, veselia și vioiciunea celor de față se revarsă peste buze de oale și copăi, în vreme ce în coteț coboară liniștea, se cuibărește frigul, îngheață ultimul gunoi de porc și se usucă troaca.

Până la următorul anotimp și la următorul purcel.

Fugara aducere-aminte e alungată de zornăitul sățios din cutia mare de tablă din mâinile Bunicii, în care odinioară a fost lapte praf și care acum e ciupită de puncte minuscule de rugină și plină cu biscuiți făcuți în casă, din cei rotunzi cu miere, cât nasturii de palton. Belșugul de mâncare e strâns de pe masă și dus alături, în cămară. E vremea prăjiturilor. Nu sunt rare dățile când Bunica face

prăjituri, însă de Crăciun te poți aștepta mereu de la ea la lucruri deosebite.

Reintru în odaia cu brad, mă apropii din nou de el și constat că și anul ăsta l-am pierdut pe Moș Crăciun. A fost. A lăsat ceva și a plecat. Sub copac a apărut un pachețel învelit în hârtie aspră și mov, legat cu sfoară albă. Am voie să-l ating, să-l înșfac și să-l desfac. În dreapta mea Bunica și Bunicul surâd. Par să nu-și facă de fel gânduri despre cum și când s-a strecurat la noi în casă un străin, fie el și Moș Crăciun. Altminteri e cu totul altfel: altminteri e mereu vorba ca poarta către stradă să fie încuiată, nu cumva să se strecoare înăuntru vreun țigan să fure ceva. Moș Crăciun, deși se pricepe să se strecoare până la noi, nu fură nimic, ci de fiecare dată aduce.

Hârtia mov ascunde o cutie de carton colorată, care la rândul ei acoperă o hârtie foșnitoare, de data asta albă, iar hârtia cea subțire, în cele din urmă, învelește o mașină. O mașină neagră, aproape adevărată. Ce-i lipsește e să fie de fier în loc de tablă și îndeajuns de mică spre a încăpea în buzunarul de la pantaloni. Plastic n-are – asta e bine! E o mașină deschisă, fără capotă, mare de-o palmă, cu un parbriz din – totuși – plastic, lucios și transparent. Din bancheta din față răsar, de la piept în sus, două jumătăți de figurine din cauciuc, ambele cu brațe boante și întinse înainte, în vreme ce doar una din ele atinge volanul. Hainele, părul și chipul le sunt pictate pe capetele moi din gumă, iar ochii sunt înguști și alungiți către tâmple.

— Ăștia-s chineji – face Bunicul cu ochi de cunoscător și conchide: — Asta-i mașină din China. — Cu un surâs constată: — De la poporul-frate chinez! – Pe urmă silabisește de pe cutie: - *Ma-de în China*. Uite, zice-aci. Trebe că-i pe englezește.

Asta e bine. Nu-i rău! Un cadou de la Moș Crăciun solid, pipăibil, nou-nouț. Are și motor cu care, dacă-i dai elan cu mâna, periind frenetic podeaua de câteva ori cu roțile-i cauciucate, merge singur cale de vreo doi-trei pași, înainte de a încetini treptat și a rămâne locului. Doar că: atât de mare și din China – pe unde vine asta? Moș-Crăciun vine din China? Încă și cu doi chinezi din cauciuc, unul cu mâinile întinse caraghios și fără sens, de parcă ar

fi legate. Nu, hotărât lucru: cu așa ceva n-o să impresionez pe nici unul dintre proprietarii din vecini ai unei mașinuțe din fier adevărate. Asta nu e bine. Nu-i bine deloc.

Pentru a face mai atractivă și mai convingătoare mașina mea cea nouă din tablă, încerc să scap de cei doi chinezi. Mașinuțele adevărate, din fier, ale celorlalți băieți de la noi de pe stradă sunt mai grozave și pentru că nu au chinezi înăuntru. O mașinuță adevărată, fainâ, americană, trebuie să fie *Dingermania*. Unde mai pui că, fie el din cauciuc sau aievea, un șofer nu face decât să-și conducă mașina. Însă la noi unul ca ăsta nu are ce căuta. În mâinile noastre o mașină fără șofer e ceva pasionant: imprevizibilă, bună la toate și în stare de orice! Pentru că la o adică suntem noi cei care conducem. Iar cine lasă asta pe seama șoferilor chinezi din cauciuc nu poate pretinde pe stradă considerație din partea celorlalți.

La smulgerea cam anevoioasă a primului pasager, în locul lui pe banchetă se cască o gaură mare și rotundă. Amintește de o budă. Sau mai degrabă de trapa deschisă a unui tanc deghizat în mașină fără capotă. Mai bine așa. Cu o astfel de poveste poți ieși în lume – dacă le-o explici celorlalți cum trebuie. Fiecare obiect, fiecare jucărie trebuie să aibă povestea sa.

Bunica și Bunicul par să aibă în clipa de față alte griji decât prezența celor doi chinezi ai mei. În schimbul lor potolit de cuvinte îi preocupă mai degrabă lipsa celor doi părinți.

— Oare cum o să iasă la ei? – întreabă Bunica domol, și eu nu am habar ce vrea să spună. Nici nu trebuie, pentru că tocmai am reușit să-l extrag din mașină pe cel de-al doilea.

— Să puie premiera în Ajunul Crăciunului – mârâie Bunicul – numa unor păgâni nenorociți ca *ăștia* le poate da prin cap! Nu ne lasă, domnule, nu ne dau pace! Se tot joacă cu noi și ne sâcâie. Câtă răbdare să mai ai!

Bunica nu spune nimic, tace liniștitor asupra Bunicului și aduce prăjitura. Pe cârpătorul mare de lemn a pus câte o bucată generoasă de prăjitură cu mere, cu rozincine și cu lămâie, făcută de ea, pe care o taie în bucățele mai mici în fața noastră. Observ privirea Bunicului care alunecă de la paharul cu vin la prăjitură. Presimt ce urmează, știu ce va spune:

— Păi hai să luăm și din minciunile astea!

Micile hapuri dulci, fie ele prăjituri, biscuiți ori bomboane, Bunicul le numește „minciuni". În felul ăsta îmi îngreunează recunoașterea răului chipurile desăvârșit dintr-o minciună. Bunica îmi spune că minciunile sunt întotdeauna rele, că a minți e respingător și josnic și deloc bine. Și că se cuvine pedepsit imediat. Acesta va fi fiind și motivul pentru care televizorul ia uneori pumni în creștet: nu doar fiindcă arată imaginea cu purici sau mereu alunecând în sus, ci mai degrabă pentru că, după cum pretinde adesea Bunicul, e plin de minciuni. De când nenea Ghiță Electricianul a fost din nou pe la noi, spre a deschide cutia brun-roșcată, iar eu, spre dezamăgirea mea, între atâtea lămpi răsărind prin praful de un deget, n-am aflat înăuntru nici un singur omuleț și nici o fărâmă de prăjitură, m-am lămurit că și minciunile sunt de-mai-multe-feluri.

— Nu-i vina lu Călin că premiera o fost fixată pentru sara de Ajun – continuă în cele din urmă Bunica de unde Bunicul s-a oprit, înaintea primei „minciuni". — El o făcut numa regia, da restul nu el o hotărât.

E rândul Bunicului să nu spună nimic. Dus pe gânduri, plimbă vârful limbii îndărătul buzelor închise, trage către el paharul uscat și toarnă din carafa străvezie cu vin alb, pe jumătate plină. Masa treptat s-a golit, felurile de mâncare începute s-au mutat toate, cu crătiți, oale și tăvi, la răcoare, în cămara de alături, pe treptele abrupte și late ale scării de lemn ce duce în pod, de parcă ar urca grămadă spre a potoli foamea omuleților de pe antenă, care în anotimpul ăsta vor fi tremurând și ei și care nu așteaptă desigur decât să apară în televizorul cel cald. Doar biscuiții de pe farfurie și bucățile de prăjitură de pe tava de lemn, printre care am săpat o potecă sățioasă, se oglindesc palid și distorsionat în coasta sidefie a paharului cu vin. Bunicului nu-i place să bea singur. Iar cu sirop de rozincine făcut în casă, din care bem, Bunica și cu mine, chiar dacă are culoarea vinului, nu poate ciocni. Nu se cade. Știu și eu că de ciocnit se ciocnește doar de la vin la vin, roșu sau alb – egal –, și de la bărbat la bărbat, indiferent că e cu Bucur, cu Schuller, cu Suciu ori Willy. Astăzi nu e cazul, în seara asta fiecare stă acasă la

el, în tihnă, împreună cu ai săi. Împreună, ce-i drept, suntem și noi, însă pe undeva pare că fiecăruia îi lipsește ceva: Bunica zăbovește din când în când răbdătoare lângă bătaia clopotelor din domurile germane izvorând din radioul negru, Bunicul, absent, îi lasă pe omuleții din televizorul brun-roșcat să cânte și să le povestească pe ale lor, iar eu caut în mașina chinezească de tablă o întrebuințare pentru găurile rămase în urma celor doi chinezi.

Un frate! Asta voi cere data viitoare de la Moș Crăciun. Deși el oricum nu aduce decât ce vrea. Anul ăsta ar fi trebuit să fie, după dorința mea, o trotinetă cu cauciucuri albe groase, neapărat groase și neapărat albe. Din ele s-a făcut o mașină de tablă cu doi chinezi din cauciuc.

Nici pe barză, se vede treaba, nu te poți bizui. I-am cântat și ei cât a fost vara de lungă cântecelul german:

Storch, Storch, guter,
Bring mir einen Bruder!

Barză, barză bună,
Adă-mi tu un frate!

Am căutat în zare după barză, de sus, de pe gang – unde pot fi cel mai lesne văzut din cer. Pentru că barza n-a dat nici un semn că m-ar auzi, am încercat o ușoară lingușire a păsării roș-alb-negre și am redus pretențiile:

Storch, Storch, bester,
Bring mir eine Schwester!

Barză, barză minunată,
Adă-mi tu o soră!

Barza își are cuibul pe unul din hornurile de deasupra fabricii de mezeluri. De la noi din curte se vede ca în palmă, așa în vale cum e, dincolo de grădina lui Müller și de terasa din jos a grădinii.

Deși îi cânt răspicat, din toată gura, pasărea mare și albă se ține deoparte, de parcă ar fi surdă. Clămpăne cât e vara de lungă prin cuib, împreună cu perechea și cu puiul lor. Toamna pleacă. Iarna e fără berze, și cântatul către ele își pierde rostul până la primăvară.

Însă vara din urmă n-a fost prielnică nici pentru berze și nici pentru frați. Și în iarna asta nu m-am gândit decât la trotinetă cu roți late și albe din cauciuc. Iarna viitoare va fi poate mai bine. Trebuie doar să mă concentrez și să cer acel singur lucru. Dacă mă gândesc la prea multe, Moș Crăciun – care, pentru a putea decide, trebuie desigur să poată citi gândurile toate – nu va ști care dintre dorințe e cea mai arzătoare: sabia, mașinuța, fratele sau trotineta? Astăzi trebuie că a mers ceva greșit. E drept că m-am gândit și la mașină, însă cele câteva calități hotărâtoare: mică, de fier și *Dingermania*, nu le-am explicat pesemne prea bine în gând, astfel că m-am ales în cele din urmă cu uriașa mașină din tablă și cu doi chinezi. La următoarea așteptare a lui Moș Crăciun trebuie să pun ordine în dorințe: nu cumva, dacă o fi să fie, să mă aleg, în locul fratelui mai mare pe care l-aș vrea, cu o soră mai mică.

Deocamdată e târziu, chiar și pentru seara asta de Ajun, și trebuie să mă duc la culcare. Bunica vede să fiu bine învelit și se întoarce în camera-din-față, unde Bunicul gustă dintr-o nouă minciună.

După o scurtă chibzuială hotărăsc să iau totuși mașina de tablă cu mine, sub plapumă.

Zilele pot fi și ele de-mai-multe-feluri. Cele mai multe seamănă una cu cealaltă și se scurg la fel, însă există și zile care sunt altfel. Nu sunt numai deosebite, dar se și cheamă altfel, nu doar „zi”.

Cea la care mă refer se găsește undeva în urmă, în anotimpul trecut. De început a început ca toate celelalte de până atunci, în bătaia soarelui, dimineața, pieziș asupra curții, în aer proaspăt și gungurit de porumbei de pe streașină și de pe acoperișurile caselor vecine. Sunetele zilei, de jos, din localitate, au intrat unul câte unul în ritm – ici un ciocănit, colo un strigăt, în depărtare o *drujbă* de fierăstrău rontăind strident la o stivă de lemne, toate cernute prin frunzișul verde-închis al celor doi vișini, sub umbrela deasă și

foșnitoare a boltei de viță-de-vie. Bunicul era dus ca de obicei la lucru, la fabrica lui de ciment. În schimb Tatăl și Mama-cea-tânără se aflau iarăși aici. Datorită mie.

Când am dat să mă scol, m-au înșfăcat cu toții pe rând, m-au săltat în sus, m-au pupat pe obraji și s-au întrecut în a-mi ura tot felul de lucruri bune. Pentru că ziua aceea era a mea. Ziceau ei. Ziua mea de naștere. Atunci, în ziua aia, aș fi venit pe lume. O barză însă n-am văzut să fie de față. Cu toții au privit la mine plini de așteptare, când am putut sta din nou pe picioarele proprii și prin ușa larg deschisă am pășit afară, pe gang, în lumina caldă a zorilor de început de toamnă. Era vorba că toamna începuse în ziua dinainte și că pentru mine ar fi fost a cincea. A cincea toamnă.

Pe gang, în dreptul ușii, stătea un scaun care altminteri nu avea ce căuta acolo. Și pe scaun o carte. Pentru mine. *Meine schönsten Geschichten zur guten Nacht*. „Poveștile mele cele mai frumoase de noapte bună". În germană și cu desene multe. La început avea ceva scris de mână, de către Tată și de către Mama-cea-tânără, pentru mine, tocmai fiindcă se chema că venisem pentru a cincea oară pe lume.

În germană se spune: *wie alt bist du? – Ich bin fünf Jahre alt*. — „Cât de bătrân ești? — Sunt bătrân de cinci ani". Bunicul e de șaizeci, Mama-cea-tânără de mai puțin și Otata de la Jibert de mai mult. Însă de atins, anii nu se pot atinge, nici de văzut nu se pot vedea, și din ei nu se poate face nimic. De pe urma lor nu te alegi cu cine știe ce. De unde atunci bucuria asta despre ceva la care numeri fără încetare, care însă nici nu există?

De văzut s-au putut însă vedea pregătirile. Cu zile întregi înainte. Tatăl strânsese din pădurice de sub cetate o legătură de nuiele drepte și lungi, în vreme ce Mama-cea-tânără a meșterit cu hârtie colorată, sfoară, foarfece și lipici un snop de fanioane triunghiulare, din care au legat câte unul de fiecare nuia, să se poată purta fluturând în vânt, ca un steag. Pe urmă, din ziare mai vechi de la Bunicul, au împăturit amândoi coifuri, cărora le spuneau în germană *Chacco*. Multe. Bunica făcuse două prăjituri și un tort rotofei și mare cât pălăria ei săsească de paie. Nu se întâmplă în fiecare zi

ca Bunica să facă tort cum știe ea. Doar de Crăciun, de Paști și când se întâmplă câte ceva.

În ziua aia se întâmpla ceva. Hotărât lucru – ziua era a mea.

Încă mai buni decât tortul, decât cartea cu poze și macaraua mare de tablă, până la genunchi, pe care le-am primit, a fost grămada de copii de după-amiază. Ingrid și Emerich și Gerry și Reini Melchior, Lidia, Roldi, Reinhard și Ossi Jekeli, invitați cu toții. Nimeni n-a lipsit. Adică nu doar copii, pentru că Adi, Mischi Schuller și Relu au fost și ei de față, ori ăștia au ani mai mulți decât avem noi.

Am stat așezați în jurul mesei celei mari și pătrate, *damit ihr euch alle bedreht*!, a zis Bunica: „să vă puteți înșuruba cu toții". Fusese adusă special până sus, în camera-din-față. Altminteri e mutată din bucătăria-de-vară, de jos, doar iarna, când gospodăria toată urcă în casă, la căldură, și camera-din-față devine bucătăria-de-iarnă. Pe urmă a primit fiecare ceva din tortul cel mare și din siropul proaspăt de rozincine, făcut în vara care abia trecuse. Mama-cea-tânără era veselă și căuta într-una de noi, în vreme ce Tatăl, cu aparatul său foto rusesc – cu care de asemenea nu am voie să mă joc, pentru că e foarte bun, pradă de război de la nemți, cum a povestit odată, făcut de ruși într-o fabrică demontată și dusă la ei și cumpărat de el de la Moscova – a făcut tot timpul poze. Cadourile primite s-au îngrămădit mai întâi îndărătul frigiderului celui mare Fram. În ce le privea, puteau să mai aștepte cu despachetatul până rămâneam iar singur. Copiii, chiar dacă nu surori și frați, erau mai buni decât cadourile.

După masă am urcat cu toții pe deal, după cetate, purtând în mâini nuiele cu fanioane și pe cap coifurile *Chacco*. Pe scena de lemn de pe coasta dealului am tropăit cu toții care cum a vrut și am stat să ni se facă poze.

După care am reușit să-l mânii pe Tată. Cum pe măsură ce ne depărtam de casă deveniserăm tot mai îndrăzneți și mai gălăgioși, ni s-au dezlegat și limbile. A mea într-atât, încât am dat în gura mare drumul unui cântecel vesel despre oamenii din Congo, care trăiesc în copaci, și ce bine-i acolo, că poți să te... De unde până

atunci glăsuiserăm toți, ceilalți au tăcut treptat, de am rămas să cânt singur cu voioșie cum că oamenii din Congo mai trăiesc și în tufiș, și între munți – când dintr-odată a răsărit lângă mine Tatăl, mai încruntat decât chiar în tabloul cu Mihai Viteazul. Fetele, Lidia și Ingrid, priveau cu ochi mari, băieții cei mici râdeau pe înfundate, în frunte cu Ossi, iar cei mari mustăceau, știau ei de ce. De unde știu eu așa cântec? – a vrut Tatăl imediat să afle. Am evitat, cu toată teama, să-i răspund. Era de ajuns că unul din toată trupa – din întâmplare eu – își atrăsese mânia lui. Ce-ar fi fost să afle că acei de la care prinsesem cântecelul erau tocmai aici de față? Există vorbe și ziceri pe care nu am voie să le cunosc. Sau pe care știu bine că nu am voie să recunosc că le cunosc. Mai ales față de Tată. M-am încăpățânat să tac, la care mi-a fost rupt steguleț și mi s-au promis trei zile *Hausarrest*. E unul din cuvintele germane pe care le știe și Tatăl și pe care, iată, le și folosește.

Am revenit în curte cu fala frântă și cu veselia risipită, la un biscuite și un sirop făcut în casă. După care au plecat cu toții pe la casele lor.

Cei mai mulți au plecat câte doi, Gerry și Reini Melchior, Adi și Lidia, Ingrid și Mischi, ba chiar câte trei – alde Jekeli, pentru că ei toți sunt frați. În urmă n-am rămas decât eu, singur. Cu cei cinci ani și cu trei zile de *Hausarrest*. Am constatat că e mai simplu să aduni ani decât frați. Anii pare-se că vin și se înmulțesc oarecum de la sine. Frații nu.

Iar pentru anul ăsta e din nou prea târziu: de la începutul toamnei, berzele cele surde din cuibul de deasupra fabricii de mezeluri au plecat o dată mai mult.

Și acum e Crăciunul.

De la o vreme Bunica încearcă să-mi explice cum că ar mai exista cineva care mi-ar putea auzi gândurile și dorințele, și că acel cineva n-ar fi nici ea, nici Moș Crăciun și nici barza. Ci Dumnezeu. De data asta limba germană este cea care adaugă numelui său o însușire, așa cum în „O, brad *frumos*" româna îl adaugă pe ,,frumos" lui *oh, Tannenbaum*. În germană i se spune *Lieber Gott* – „Dragul de

Dumnezeu". Care s-ar afla în cer, zice ea. Însă nici peste zi, când din ochii mijiți privirea îmi patinează plină de așteptare pe albastrul alunecos al cerului, nici seara, când, din mulțimea de stele, figura când rotundă, când lunguiață a lunii caută cu mâhnire asupra mea, Dumnezeu nu se arată. Bunica a mai spus odată și că Dragul-de--Dumnezeu s-ar găsi peste tot, alături de noi pas cu pas. Îndată am căutat în jur, prin curte, jos în grădină și sus, în cele trei odăi, dând să ochesc în același timp scara pe care trebuie pesemne să fi coborât din cer. Mi-ar fi plăcut s-o urc iute și pe neobservate până sus în cer, precum scara de lemn către podul casei, să arunc o privire și pe-acolo. Cine știe, în cer peste ce lădoaie mai dai, numai bune de cotrobăit prin ele! Zadarnic însă. Ca în apropierea unei comori sau a unui cadou, m-am ales doar cu așteptarea entuziastă și cu ușoara apăsare în coșul pieptului.

Când, într-alt rând, l-am auzit pe Bunicul spunând că Dumnezeu ar fi de găsit în biserică, m-am ținut atât de mult de capul lui până când, într-o zi s-a lăsat convins și m-a luat cu el. Era o zi senină și caldă de vară târzie și se chema „Sântămăria Mare". În biserica românilor era umbră și răcoare și am putut vedea mulți oameni laolaltă, ca în autobuzul către Jibert, însă tăcuți și fără stație intermediară, iar în fața lor, singur, nu ședea un șofer, ci stătea un popă în straie lungi, cusute împodobit, cu o barbă mare și neagră, rugându-se cu voce tare. De jur împrejur, pe toți pereții, erau pictați alți oameni, în straie colorate și lungi, cu tipsii aurii pe după capete, ce le scoteau în evidență de parcă o lună plină ar fi stat să-i răsară fiecăruia de după ceafă. Toți acei sfinți – pentru că, după răspunsul Bunicului la întrebarea mea „cine sunt ăia?", asta erau, sfinți – priveau cu milă parcă din înălțimea pereților către nesfinții nepictați din sală, cu capetele dezgolite și fără lună plină la ceafă, care, tăcuți și închiși parcă în ei înșiși, își făceau din vreme în vreme pe piept cruci mai mari sau mai mici. În comun cu sfinții de pe pereți aveau privirea. Blând și milos, fiecare din ei o ațintea în gol, ori, cu bărbia în piept și cu mâinile împreunate în față, asupra lui însuși. Ceea ce popa cânta cu glas puternic și ușor pe nas răsuna oarecum tânguitor și tărăgănat, ca o implorare și o renunțare la sine, de parcă

ar cere iertare niște copii care nu au fost cuminți. Doar cel căruia îi vorbeau, cerând îndurare, deși i se adresau în mod direct, nu era de văzut.

Lui îi e dedicată și rugăciunea în germană pe care Bunica m-a învățat-o până am știut-o zice pe dinafară: *Ich bin klein, mein Herz ist rein, niemand soll drin wohnen als der Liebe Gott allein*. „Eu sunt mic, inima mea e curată, nimeni să nu sălășluiască în ea decât bunul Dumnezeu." Aici însă nu mă adresez direct lui Dumnezeu, ci spun ceva despre el. Cum altfel? Cum să te adresezi cuiva fără să-l vezi aievea?

Nu foarte diferit a fost mai seara trecută, la biserica sașilor. Doar că acolo nu te privesc de pe ziduri oameni pictați și sfinți, iar lumea nu trebuie să stea tot timpul în picioare, ci are voie să se așeze pe băncile înșirate de-a curmezișul. Din dreapta, de pe la mijlocul sălii, peste toată partea din spate și până la stânga trece pe deasupra capetelor noastre, în formă de potcoavă, cu o mare orgă la mijloc, un gang de unde cei de sus, așezați pe laturi, se privesc față în față și cu toții în jos, către noi. O a doua orgă, mult mai mică, se găsește la peretele din stânga, către mijloc, asemeni unui cuib de rândunică în colțul de unde sala prinde să se îngusteze.

Atât sus cât și jos au cântat cu toții din cărticele mici și roșii, în sunetul înălțător al muzicii de orgă. Au făcut-o de fiecare dată la îndemnul preotului în straie negre, care, spre deosebire de șorțul îngust, brodat cu auriu și lung până în pământ al popii din biserica românească, purta pe piept o cheutoare ca o scăriță mică și strălucitoare din lamele de argint. Și el ne-a vorbit împăciuitor tuturor, la rândul său rugându-l în permanență pe *Lieber Gott*, pe Dragul-de--Dumnezeu, de îndurare și iertare. La sfârșit fiecare copil a primit câte un pachețel de Crăciun.

A trebuit să ne așezăm la coadă și să trecem prin dreptul preotului, ca să primim din coșul cel mare câte o pungă în care se puteau ghici la prima vedere o portocală și câteva bomboane colorate de pom de iarnă, învelite în poleială cu franjuri albi de hârtie pe la capete. La coada spre coș i-am întâlnit pe mai toți colegii de grădiniță. Înmânarea pachețelelor n-a durat mult, doar când mi-a

venit rândul mie s-a petrecut ușor altfel decât mă așteptam. Preotul m-a privit, m-a întrebat cum mă cheamă, a cerut să mai audă și un al doilea nume, cel de familie, pe urmă a căutat scurt într-un caiețel și în cele din urmă a spus ceva despre confesiune, despre biserica asta de aici și despre alta, de altundeva. De unde părea că mă așezasem pesemne la coada nepotrivită în biserica nepotrivită. Îndată a trebuit să dau pachețelul din mână celui care venea în urma mea. Pe el preotul l-a cunoscut și i-a spus pe nume imediat. Că a trebuit să revin la loc fără pachețel, printre băncile în care ceilalți prinseseră deja să cotrobăie foșnind prin pungi, a fost și pentru Bunica, șezând și vorbind liniștită cu vecina de bancă, altcum decât se așteptase. Când i-am povestit, cu un nod în gât și fără să pricep, ea a priceput imediat și s-a ridicat mânioasă. Am observat că mânia ei nu-mi era adresată mie, ci era îndreptată împotriva preotului, la care a și mers de îndată. Forfota oamenilor a acoperit schimbul lor de cuvinte, însă curând am văzut-o venind spre mine ca o izbăvire, purtând în mână punga mult-dorită. „Unde s-a mai pomenit așa ceva?", i-a mai spus vecinei de bancă pe săsește, „ce știe copilul ăsta despre confesiune și despre biserica asta sau ailaltă?"

Știu ceva despre biserici, despre toate trei, știu și unde se află fiecare, știu și cum arată. Însă pe moment îmi deveniseră toate indiferente. Ca la jocul de alba-neagra, Dumnezeu a ghicit unde mă aflu, sub acoperișul cărei biserici, și mi-a împlinit dorința.

Lumea în care se găsește casa și curtea noastră – și în care, treptat, revine primăvara – se numește localitate, însă Bunicul, când dă să iasă, zice că se duce „în oraș", iar Bunica, după un drum lung pe jos, spune, oftând, că ar veni „din capu satului", care la ea sună de parcă ar spune „de la capătul lumii".

Lumea asta e formată și ea din două jumătăți: cea din fața porții și cea din spatele grădinii. Casa noastră stă pe strada Cetății, care se cheamă a Cetății pentru că peste drum de noi, foarte aproape, urcată pe dealul înalt și stâncos, cuprins de pădure, stă așezată greu și veșnic impunătoarea cetate. Precum două pâraie împietrite de-a curmezișul dealului curg cele două străzi, una lângă alta: ceva mai

sus, promenada sub castani, prin dreptul celor două cimitire și a celor câteva case, toate săltate către streașina dealului; preț de două sărituri de pisică mai jos, strada noastră, a Cetății, îndesată de ferestre și porți. La răspântia din dreptul Bisericii Ungurilor, cele două străzi întâlnesc la poale poteca abruptă, cu trepte mai scurte și mai lungi cu muchii din bârne înnegrite, care vine de la poarta cetății, luând-o cu ele și repezindu-se la vale tustrele, împletite și pavate. Ceva mai jos, drumul mai prinde trei ramuri la intersecția cu poteca spre pădurice, la parcul pentru copii și în dreptul curții cu mașini vechi, la capătul de stradă către coama altui deal. În cele din urmă trunchiul străzii se împlântă în piața cea largă, la poalele Turnului Sașilor, spre a-și pierde rădăcinile alături, în șoseaua mare și principală.

De ce strada noastră se cheamă Strada Cetății e limpede: pentru că deasupra noastră cetatea cea înaltă se zărește foarte bine de peste tot. Nu la fel stă treaba cu strada principală, care încinge localitatea și o leagă de pământ drept prin mijloc, de la dreapta la stânga, precum o uriașă curea cenușie. I se spune „Strada Republicii", sau doar „Republicii", însă nu pricep de ce, pentru că nicăieri pe aici nu se zărește vreo republică. Dacă ceva nu se vede, deși toată lumea vorbește despre el, acel ceva nu poate fi decât o poveste, o comoară sau *Îngermania*. Atunci spre a ajunge la ea trebuie fie să răzbești povestind, ori să scormonești, ori să alergi foarte-foarte departe. Refuz să cred că ea, republica, va fi fiind într-adevăr o poveste sau *Îngermania* și prefer să mă las în voia gândului că ar fi o comoară. Asta îmi dă motiv să sper că ea, comoara, se găsește undeva prin preajmă și că o voi descoperi. Îmi propun cu hotărâre s-o descopăr odată și odată, pe ea, pe republică. Îmi și închipui cum va fi sclipind de tainic și cum se va fi simțind la pipăit: întocmai ca o comoară!

A republicii sau nu, strada principală, cu cele două șiruri de case față în față, aparține celeilalte părți de lume, care de la noi din curte se vede în vale și dincolo de dig, prin ochiurile mari de sârmă din gard și peste cele trei terase ale grădinii, cu a curții patru. Privite de sus, de pe cetate, casa noastră, curtea și grădina, la fel ca întreaga stradă a Cetății, se înșiră pe coasta dealului precum o țesătură de

verdeață și piatră. Pe strada noastră se poate ajunge de sus, de pe cetate, mult mai des însă de jos, de pe Republicii. Pentru că de sus cine mai vine? Cel mult câte-un plimbăreț, ori bătrânul Jekeli, paznicul cetății, cu fața sa colțuroasă, la braț cu minuscula lui soție. În rest cetatea stă goală și părăsită precum jucăria abandonată a unui copil de uriaș care de mult a crescut și a plecat. De jos însă, din localitate, urcă încoace cu toții spre a locui, spre a vizita, spre a aduce una-alta ori numai pentru plimbare – sunt și dintr-ăștia destui! Cei mai mulți dispar apoi în curțile lor, unde unii, de îndată ce închid poarta după ei, privesc pieptiș în sus, la dealul cetății, în vreme ce nouă celorlalți, de pe partea asta a străzii, ni se deschide în fața ochilor întreaga vale, localitatea, și dincolo de dig spinările aduse ale dealurilor, cu o dulamă de pădure aruncată pe umeri.

Pentru a cumințí povârnișul abrupt din spatele porții noastre, casa și curtea sunt așezate pe două, iar grădina pe trei terase, ultima, cea din jos, fiind cea mai largă. Înclinată mai rămâne doar o pantă cât un lat de casă, care alunecă de la poartă până în curte și care, pe stratul ei de pietriș bătătorit, te face să iuțești pasul cu grijă, poftindu-te parcă: „Intră iute, dar vezi pe unde calci!" La poalele pantei preia direcția o potecă îngustă, din biscuiți de piatră pătrată, care duce prin dreptul gangului, până la bucătăria de vară, se frânge la rondul de flori de lângă șura cea mică, o cotește spre dreapta, trece prin fața cotețului de porci și se sfârșește în colțul cel mai îndepărtat al terasei săltate a curții, pe muchia zidului către grădină. Ultima porțiune se mai numește *Abortengasse*, ceea ce în germană înseamnă „strada către budă", și denumirea îi face pe unii să mustăcească. Pe noi nu.

Cum intri pe poarta dinspre stradă se desfac două direcții, în jos, pe pantă, către curte și grădină, și în sus, peste șase trepte de lemn, către gangul de scânduri ce duce la cele trei odăi și care din două părți cuprinde casa la mijloc, aidoma unei jumătăți de inel planetar. Cele trei odăi mari de sus, dormitorul-de-iarnă, camera-din-mijloc și camera-din-față, căreia, după anotimp, i se mai spune și bucătăria-de-iarnă, privesc prin câte două ferestre către stradă și în sus pe deal, către cetate, pe deasupra casei vecinului, peste cele

două cimitire alăturate, nemțesc și unguresc, și peste crestele pădu-ricii. Numai că ultimele două ferestre sunt oarbe și zidite, având zugrăvit doar conturul, asemenea celorlalte, pe peretele casei. Îndă-rătul lor se găsește de fapt cămara, astfel că bucătăria-de-iarnă, scurtată, se deschide printr-o singură fereastră laterală spre lumină și spre imaginea săltată a cetății.

Jos, afară, în curtea cea dreaptă care dă echilibru cui stă în ea, casa se înfige în deal cu întreaga ei muchie, dând naștere sub cele trei odăi de sus, către stradă, unui spațiu la fel de mare, deschis doar către curte – o imagine a casei oglindite în pământ și lipsite de ferestre spre soare. Dormitorul-de-iarnă, sus, cu soba lui mare de teracotă, se află deasupra pivniței reci, camera-din-mijloc, ca într-un joc de cuburi, deasupra bucătăriei-de-vară, în vreme ce sub camera-din-față nu se află decât ziduri închise. Bunicul spune că aceea ar fi propteaua, talpa casei, care ar ține-o să nu plece la vale. Mie îmi place să cred că acolo s-ar afla o cameră zidită, plină cu taine.

De peste tot, de pe gang, din curte și de pe terasa din sus a grădinii, privirea alunecă nestânjenită pe deasupra restului grădi-nilor, a acoperișurilor, peste localitate și dincolo de vale, până la linia din zare unde Pădurea lui Grigore întâlnește cerul care de aici se vede că e arcuit spre interior. Copiii din curțile din vale nu sunt de invidiat pentru priveliștea lor, pentru că din gospodăriile lor netede nu pot vedea decât porțile mari ale propriilor case, gardurile din fundul grădinii și propriile streșini sub cerul care de acolo de la ei se vede neted. Da – și pe noi, cei care locuim la deal, alături de cetatea care urcă în tării. E ca o priveghere în care unii pot privi peste tot, în vreme ce multora, celor mai mulți, nu le rămâne decât să caute în sus.

De jur împrejurul curții noastre se află straturile de flori, ocolite cu bolovani de râu, rotunjiți și dați cu var, asemenea rochițelor de balerină din baloane de săpun ale *hipopodamelor* grațioase dintr-un desen animat, care de curând au dansat în televizor pe vârfurile lor boante. Florile sunt în grija Bunicii, care nu pierde nici o ocazie de a schimba cu vecinele semințe și răsaduri. Mici straturi cu flori,

în semicerc, stau și la piciorul stâlpilor din zidărie care poartă gangul de scânduri. Din mijlocul lor, la fel și din stratul înclinat din spatele porții, de-a lungul peretelui către casa vecină, urcă butuci de vie ale căror vițe se cațără pe zid, se răsfiră, se frâng și se întind, se agață de balustradă și de coloanele gangului până sub streașină, arcuindu-se larg peste curte, spre a fi în cele din urmă preluate în dreptul fântânii de patru stâlpi din lemn, cu puțin înainte de a se avânta către grădină. Astfel jumătate din curte e acoperită de o boltă de viță de vie, vara verde și deasă și dătătoare de umbră, mai târziu desfrunzită și cutreierată de lumină, ca niște rame subțiri pentru vitraliile plumburii ale cerului de iarnă.

Un măr și doi vișini continuă cu coroanele lor bolta începută de vița de vie. În ce-l privește, mărul din dreptul cotețului de porci e aproape la fel de important precum bradul cel împodobit și preacântat în fiecare an, datorită merelor sale de iarnă, care, cu nuanțele lor roș-galben-violete, îi adaugă o podoabă înmiresmată de toamnă târzie, precum niște globuri timpurii, vestitoare de Crăciun. Câteva dintre ele ajung mai târziu aievea pe crengile bradului, între beteală și lumânări. Nimeni însă nu-i închină un cântec pentru asta, deși fructele dulci-acrișoare sunt în fiecare an ale lui proprii și nu doar agățate pe motiv de sărbătoare. Și în pământ stă înfipt cu propriile-i rădăcini, nu doar proptit pe un suport în formă de cruce. Pare un dat al pomișorilor aduși de aiurea și potriviți pe socluri, să fie împodobiți de sărbătoare și cântați, în vreme ce copacii proptiți în propriile rădăcini își pierd rodul și podoaba în resemnare și tăcere.

Vișinul cel mare crește chiar pe zid, pe buza curții ca o terasă, între tuia cea veșnic verde și treptele de piatră. Privit din grădină, pare înfipt deasupra zidului ca o imensă umbrelă din frunze. Îndărătul lui, cuprinsă în căsuța ei de scânduri, coboară adânc fântâna cu pereți rotunzi legați în piatră, precum fratele geamăn, ferecat în pământ, al unui turn de cetate.

Însă e celălalt, vișinul cel mic, pe care adesea îl iau ca tovarăș de joacă. Stă în mijlocul curții și pe cei trei pași între el și stâlpul din colț al bolții de viță stă fixată o scândură groasă pe doi butuci.

O bancă. Pe care te poți așeza din ambele părți. Cam prin dreptul genunchiului, din trunchiul vișinului celui mic crește lateral o ramură groasă, care abia după ce se arcuiește generos găsește drumul în sus. E drept că pe ea nu poți să te legeni, nici să aluneci, iar de cățărat te cațeri doar preț de câteva palme, însă în rigiditatea ei binevoitoare, că e iarnă sau vară, te invită mereu să te agăți ca de un braț vânjos, veșnic deschis către tine, sau să te așezi ca într-o poală aspră de lemn. Câteodată de scoarța sa e lipită o picătură groasă, moale și îndărătnică de clei. Ca o mică bomboană din gumă. Un pic dulce la gust. Bunica spune să nu mănânc clei de vișin, că o să rămân cu gura lipită și n-am să mai pot vorbi. Mai spune că pomul ar fi plâns și că astea ar fi lacrimile sale neșterse. Lacrimile sunt sărate. Ale vișinului sunt dulci.

— Nu-i coji scoarța, pe copac îl doare – îmi spune.

Nu fac asta. Nu totdeauna. Deși scoarța de vișin grozav se mai lasă jupuită în lături, în fâșii. Însă copacul nu are motiv să plângă. Singur eu mă cațăr în poala lui și asta cu siguranță nu îl doare. Vișinele i le scutură Bunicul vara pentru mine, fără să-i frângă pentru asta vreo ramură sau frunză. Când cineva șade la umbra sa pe bancă și povestește, poate asculta tot ce se spune.

Și are și un frate mai mare, a cărui coroană se întâlnește cu a sa.

În preajma Crăciunului lăstărișul creț arată ca niște zgârieturi dese și negre pe cer, care mai târziu, când vine dezghețul, se umplu de picături de muguri ce primăvara se sparg la rândul lor în alb și roz, pictând și înmiresmând curtea înainte de a se scutura într-o ultimă ninsoare și a face loc frunzișului de un verde închis, din a cărui umbră, în zilele dintâi ale vremii fierbinți, vișinele pândesc, roșii ca focul.

În stânga curții, peste mica șură și cotețul de porci, putând fi văzută doar de sus, de pe gang, stă curtea lui Emerich, care locuiește în casa de alături împreună cu tatăl, mama și bunica lui. În dreapta, acoperit de vie, se ridică sobru peretele casei lui Wester, a lui Willy-Onkel și Zirri-Tante, ambii mereu veseli și pușiși pe glume. Casa lor nu stă către stradă de-a lungul, precum a noastră și precum

majoritatea caselor din vecinătate, ci se propteşte cu un umăr în trotuar, întinzându-se pe toată adâncimea curții și privind dintr-o a doua față, cu ferestrele către grădină. Care nu coboară în terase, ca la noi, ci merge pe un nivel, la un stat de om deasupra grădinii noastre și îngrădită cu bârne și scânduri groase de lemn. Nu la fel se întâmplă în stânga cu grădina lui Emerich, care curge ca un tobogan mare și lat de la zidul curții și până la tufele de urzici din vale și pe care abia câțiva pălimari cu scânduri știrbe o separă de a noastră. În stânga lui Emerich se află grădina lui Relu, în dreapta lui Wester cea a Melchiorilor, pe urmă altele, pe urmă iarăși altele și apoi încă unele, fiecare gospodărie în parte întregind mai-multe-felurile de case, curți și grădini. Lor le urmează alte străzi cu alte șiruri de case, trase, ultimele, de șosele precum ața de ac, continuate și cuprinse în cele din urmă toate de câmp deschis, până la Dacia și până la Jibert, iar în partea cealaltă până la București și până *Îngermania*. Un cerc deschis deopotrivă la dreapta și la stânga, sub cupola încă neatinsă a cerului de culoarea ochilor Bunicii.

Da, în curtea noastră noi ne găsim în mijlocul lumii.

Cerul deasupra poate fi la rându-i de-mai-multe-feluri. Și nu doar atunci când strălucește soarele sau când ninge și plouă. Ci și când ridic privirea către el pe fereastră sau din curte sau de pe stradă. E peste tot, însă cu trăsături mereu diferite. Și îmi întoarce privirea fie gol și sticlos, fie umbrit de gene dese din frunze de vișin și viță-de-vie, fie încadrat de streșini sau frânt pe muchiile cetății. Alteori apasă pur și simplu pe ochi, cu albastrul său deschis și atotcuprinzător. De unde vine atâta albastru – am vrut odată să știu și n-am primit nici un răspuns limpede. Din cer vine, că așa e. Dar mie mi se pare că vine mai degrabă dindărătul pădurii din zare, zisă a lui Grigore. Acolo cerul atinge pământul și s-ar putea vedea mai bine ce e cu imensitatea de albastru. Când Mama-cea-tânără m-a ținut o dată în brațe, afară, în curte, să-mi arate cât de mare voi fi cândva, am întrebat-o dacă ar putea să mă ridice până în cer. A spus că n-ar putea. Atunci am vrut să știu dacă aș putea măcar pune mâna pe el, pe cer. Mai întâi a spus da. De îndată mi-am

imaginat cum s-ar simți oare la pipăit. Dacă neted sau aspru, tare ori moale. Numaidecât am stăruit să mergem împreună până pe spinarea dealului dinspre pădurea lui Grigore, spre a fi aproape de cer. Uite-acum!

Dintr-un motiv oarecare trebuie să mai aștept. Tânăra mamă și-a amintit dintr-odată că nu are timp.

Satul vecin, între localitatea noastră și Jibert, se cheamă Dacia. În germană îi zice *Stein. Stein* înseamnă „piatră", și denumirea germană îmi îngăduie să-mi închipui cu ușurință ce va să zică numele satului: o piatră. Și „Dacia" mă lasă încet-încet să-mi închipui câte ceva. Se povestește că înaintașii noștri ar fi fost daci, care ar fi trăit în regatul Dacia și care într-o vreme, după lupte grele, ar fi fost înfrânți și cuceriți de către romani. Însă romanii nu sunt vorbiți de rău, doar pentru că i-ar fi atacat, urmărit, asediat și copleșit pe daci. Ei sunt eroi – deopotrivă unii și alții. Pentru că din daci și din romani s-ar trage poporul nostru român, care de atunci încoace a luptat cu vitejie împotriva turcilor, până la victoria asupra germanilor, la *august douăzeci și trei*, în vacanța de vară. Cam așa răzbate iar și iar de peste tot, din televizor, din filme și din unele cărți colorate, pentru copii: mereu este vorba despre vitejii eroi români, care au fost nevoiți să lupte neîncetat împotriva câte cuiva.

Prin urmare trăim aici chiar lângă Dacia, fostul regat al dacilor, și de fiecare dată când mergem la Jibert, la Otata, ajungem la el și-l străbatem. Mă întreb însă de ce în filme și în cărțile cu poze nu e de găsit și localitatea noastră. E mai mare, de bună seamă, decât satul vecin și peste toate mai are și o cetate înaltă din piatră, ceea ce Dacia nici vorbă să aibă, cu casele sale puține la marginea drumului și cu vacile sale multe în mijlocul șoselei, care încetinesc autobuzul către Jibert și înapoi.

Alt film care nu de mult a fost la noi în televizor, a arătat cum dacii, conduși de către viteazul rege Decebal, s-au opus cu vitejie cuceritorilor romani. Pentru că au fost mai puțini decât romanii, s-au retras în păduri. Acolo au doborât copaci mulți, au lăsat trunchiurile în picioare preț de un stat de om, le-au învelit în straie

dacice, deasupra căciula dacă frântă, și s-au pus la rându-le pentru luptă printre ele, ca să pară mai mulți în fața romanilor ce se apropiau. Cu siguranță acelea vor fi fost pădurile de pe aici, din jurul așezării. Poate și pădurica de lângă cetate, unde își ține Barta, ungurul, oile. Acolo și astăzi copacii sunt cam rari. Și pe urmă s-a mai arătat cum Apolodor – am o carte cu un pinguin pe care-l cheamă la fel, o fi același? – a construit un pod mare peste o apă, spre a putea legiunile împăratului Traian să treacă mai lesne în Dacia. Podul peste vale, jos, dincolo de piață, nu e tocmai mare, însă pentru soldați atât de mici cum se văd la televizor și în cărțile cu poze se poate să fi părut uriaș. Malurile abrupte pe ici pe colo ale văii, în dreptul promenadei, arată că pe aici odinioară apa va fi fost mai mare.

Și în cele din urmă romanii cei cu obraz neted i-au respins de peste tot pe dacii bărboși – așa ca Tatăl în tabloul cu Mihai Viteazul – până când aceștia s-ar fi refugiat în ultima lor cetate, unde au fost asediați și unde viteazul rege Decebal a golit pocalul cu otravă și și-a înfipt singur sabia în piept. Care cetate să fi fost, dacă nu cea deasupra străzii noastre, a Cetății, cu zidurile ei vechi și mușcate, rămase însă în continuare închise și putând oferi adăpost? E drept că se spune că cetatea ultimei împotriviri a dacilor s-ar fi chemat altfel – un nume greu, el însuși ca un meterez, nu seamănă cu nimic – Sarmi… sege... tusa. Așa. Totuși numele ăsta prelung nu are același răsunet precum Dacia, numele însuși al regatului dacilor, a cărui urmă târzie o găsești azi în satul vecin. Se prea poate ca odinioară cetatea să fi purtat numele ăsta, însă ploile îl vor fi spălat de-a lungul vremii cum au făcut cu tencuiala de pe zidurile cenușii, făcându-l să curgă în poveștile de acum. Pentru că azi nu se mai cheamă decât „cetate". Așa va fi fost! *Cetate* are și ea nevoie de un nume, întocmai ca satul Dacia, satul Jibert, închipuita lume de vis *Îngermania*, câinele Tarzan. Satul lui Otata nu se cheamă doar „sat", nici câinele lui Adi nu se cheamă doar „câine". De ce atunci cetatea sub care ne găsim s-ar chema doar „cetate"? Desigur că odată va fi purtat și ea numele de Sarmi… Cum? Sarmi… sege-tusa.

Așa.

Prin urmare, tot ceea ce istorisesc poveștile cu dacii ultimi s-a petrecut aici, mai sus de strada noastră, care duce doar la cetate. Și înapoi.

Bunăoară întâmplarea de vara trecută.

De pe o zi pe alta în jurul cetății altminteri atât de liniștite s-a stârnit animație. Sumedenie de mașini mai mari și mai mici au urcat către cetate pe strada noastră. Cele mai multe acoperite cu prelate de sub care, sub unele, am zărit ițindu-se niște scări lungi de lemn și, curios lucru, niște sulițe mari cu vârfuri de fier. Curând s-a răspândit vorba că sus la cetate ar fi ceva, că acolo s-ar construi de zor și s-ar pune la cale o bătălie. Pe asta am auzit-o de la Erika, săsoaica elevă de liceu care a stat pentru o vreme la noi în gazdă. Erika avea sus la cetate un prieten, un dac. Pentru că despre daci și romani era vorba, care se pregăteau să dea o nouă bătălie.

De la o vreme Erika umbla tot mai des pe sub zidurile cetății. Într-o zi, Bunicul nefiind acasă și Bunica fiind ocupată cu treaba, m-a luat cu ea la plimbare. Ajuns până unde poți pune mâna pe cetate, am zărit pe povârnișul dinspre Dacia al dealului o mulțime de făclii cu cozile înfipte în iarbă și căpățânile înfășurate în cârpe mânjite cu smoală. Câteva ardeau. Careva se îndrepta grăbit încotrova, purtând sub braț două cutii mari și rotunde de tablă argintie, groase de trei degete, ca niște imense conserve de pește. Un altul ținea pasul cu el, cu un stativ pe umăr, urmat de un al treilea cu un aparat negru cu pâlnie pătrată, ca un tocător de carne. Totul mirosea a bătălie și probabil pe astea venea montată mitraliera cu care dacii urmau să tragă în romani. Sau invers.

Erikăi nu părea să-i pese de bătălie. Și nici că romanii l-ar fi putut omorî pe dacul ei, astfel încât să nu mai fi putut sta cum stăteau acum, față în față, mâna ei dreaptă în mâna lui stângă și privirea lui pironită în ochii ei verzi. Ea purta o rochie de vară din pânză subțire și moale, cu floricele colorate, guler ondulat și umeri rotunzi, strânsă pe talie cu un cordon îngust, în vreme ce el răsărea dintr-un sac de cămeșoaie aspră, cu mâneci lungi și largi, strânsă într-un brâu de piele, pe dedesubt o izmană pământie din stofă de pătură, gâtuită la glezne de nojițele unor opinci cum nu văzusem

decât în cărți. Pe creștet purta o căciulă frântă, ușor dată pe spate. Avea și barbă, dar nu cât a lui Mihai Viteazul. O vreme au vorbit de toate, ce mai face ea – *naja*, păi-da, cu școala, momentan stă în gazdă și uneori mai vede și de ăsta (*ăsta* eram eu, mulțumit că, pentru o dată, nu eram „ăsta mic"), și cum i-ar merge lui – grozav ar merge, ,,munca pe platou îi chiar fainã, și ce iese pentru figuranți așijderi, poa' să ție bătălia, dă-Doamne, cât mai mult!". Stăteam lângă ei căutând să înțeleg privirea lui suspicios-amuzată, când a coborât-o asupra mea, care nu spuneam nimic și mă țineam cuminte de fusta Erikăi. Când cei doi au coborât dintr-odată vocea, pomenind iute și abia deslușit ceva despre mâine seară, m-a năpădit un simțământ de panică și am cuprins zdravăn piciorul Erikăi cu ambele mâini. Știam de ce vorbeau dintr-odată cu glasuri înăbușite: nu atât fiindcă el, zâmbind prin barbă cu toți dinții, îi promitea pentru seara cu pricina un asediu mai special, ci pentru că tocmai se apropia de noi o ceată întreagă de romani. Apăruseră pe neașteptate pe potecă, de după burta din zidul cetății, aia sub care e groapa zisă cu șerpi. Cu toții purtau maiouri din doage de tablă, un fel de poale rigide din fâșii late de curea, și pantaloni bruni, până sub genunchi, asemănători întrucâtva cu cei pe care i-am văzut pe frații *Dingermania* ai Bunicii purtându-i într-o poză veche. Coifurile de fier, ca niște mici cetăți pe creștet, îi făceau impunători, unde mai pui că pe umăr ducea fiecare o lance lungă cu vârf oțelit, ținând pe stânga, fiecare, un scut cât toate zilele, dreptunghiular și ușor curbat. Cu înfățișarea lor înzecită, zornăitoare și legată în fier, l-au pus numaidecât pe dacul Erikăi, în cămașa lui de sac și cu căciula de lână frântă pe ceafă, într-o sfioasă minoritate. Ceea ce nu părea să-l tulbure din cale-afară, pofta de luptă din ochii săi mijiți părând îndreptată mai degrabă către Erika, pe care continuam s-o țin strâns de picior, pe după fusta mototolită.

Întâi mi-am dat socoteală că n-aveam nici un motiv întemeiat să mă tem de romani. Decât dacă mi-ar fi luat-o în nume de rău că mă am bine cu un dac – fie și indirect, prin Erika. Să fi nimerit, totuși, pe nebănuite, în tabăra care nu trebuia? Mi-am amintit, din poveștile auzite până atunci, că cei care pierduseră lupta în cele din

urmă fuseseră totuși dacii. În clipa următoare m-aș fi vrut la Bunica și la Bunicul. Acolo, acasă la ei, aș fi fost în tabăra care trebuie. Aici Erika, dacul și cu mine priveam unul la altul, de partea învinșilor.

Romanilor părea că la rândul lor puțin le pasă. Ajunsă în dreptul nostru, pe poteca îngustă, coloana lor se desfăcu brusc în două, cuprinzându-ne, în marea ei trecere, în sânul ei. Precum sâmburele unui fruct ce se coace numaidecât la soare, ne-am găsit pentru un scurt răstimp în mijlocul lor. Uriașii luptători romani, pe jumătate în fier și cu pasul zăngănitor, mi s-au părut cumpliți și de nestăvilit, pe cale să pătrundă biruitori în Sarmisegetusa. Și în mod curios, trecând cu vederea în drumul lor tocmai un dac. Și pe noi. Le-am privit în tăcere trecerea și am așteptat răbdători ieșirea, pe rând, din învăluirea lor.

Se succedaseră aproape cu totul, când în coada coloanei am zărit doi romani cărând de zor o ladă lată de lemn plină cu sticle. Întocmai ca soldații abia perindați arăta și lada: șiruri de sticle brune, drepte, cu dopuri ca niște coifuri zimțate de fier și cu etichete curbate ca niște scuturi.

— Băi Mugurele – a glăsuit cu simplitate unul dintre romanii de lângă ladă către dacul lui Erika –, haide iute la o bere, că-ntr-un ceas a zis regizóru că dă drumu' la bătălie, și-apoi să vezi!

Uluit, l-am văzut pe dacul Mugurel luându-și de îndată rămas-bun de la Erika, șoptindu-i din nou ceva despre mâine-seară și măsurând cu aceiași ochi mijiți piciorul ei și purtarea mea neschimbată. Pe urmă a pornit-o vitejește și cu pasul sprinten pe urmele romanilor, înainte ca aceia să dispară cu toții după următorul colț de cetate, făcându-se nevăzut în mijlocul lor.

Între romani și daci nu s-au dat, prin urmare, doar lupte crâncene și pline de eroi: au putut împărți, pare-se, și o ladă de bere. Rău numai că re… – cum i-a spus? re-gizorul, da – avea să-i mâne pe toți înapoi la bătălie. Mare putere va fi având! Toate bătăliile se întâmplă pentru că așa vrea un regizor? De ce? Numai cu romanii, sau și cu turcii și cu germanii? Și cine câștigă?

Desigur: românii!

Odată dumirit, am băgat de seamă că Erika îngâna un cântecel vesel, ca pentru sine. Dădusem drumul piciorului ei, astfel că foarte curând pășeam hoinar amândoi pe cărarea spre casă. Veselia ei am fost sigur că se datora faptului că scăpasem atât de ușor de bătălia care urma să înceapă.

Televizorul din bucătăria-de-iarnă, în colț lângă fereastra de unde se vede cel mai bine cetatea, se cheamă „Dacia II". Așa scrie, de sus în jos, pe plăcuța de-o palmă, lângă uriașa lentilă fumurie, cuprinsă ea însăși în cutia lustruită, brun-roșcată. Dedesubt are patru butoane mici și țuguiate, unul deasupra altuia, urmate, jos de tot, de unul gros cât pumnul. Televizorul brun-roșcat Dacia II nu arată mereu totul cum trebuie. O dungă neagră, îngroșată, coboară continuu în lungul marginii din dreapta, mișcând imaginea ca un deget ce alunecă sub o cămașă. Apoi dispare încet în colțul din jos. Pentru o vreme e liniște – îndeajuns, pentru a trage de fiecare dată nădejde că a contenit. Pentru ca apoi să apară din nou din colțul de sus, trimițând aceeași veche mișcare de-a curmezișul ecranului. Uneori nenumărați pureci începoșează imaginea, alteori oamenii cei mici dinăuntru care își deapănă poveștile sunt arătați mai înguști sau mai lați, mai mari sau mai mici decât sunt cu adevărat, unii tremurând, alții urcând sau coborând cu repezeală. Atunci Bunicul îi trântește câteva cu pumnul pe creștet, pentru ca cei dinăuntru să facă bine să nu mai tremure și să rămână locului cum sunt. Asta are adesea efect, pentru că pe urmă Dacia II arată iarăși, cuminte și clar, imaginile pe care trebuie să le arate.

În pod se află o antenă – antena lui. Pentru că, așa zice Bunicul, tot ce vedem că se petrece înăuntru, televizorul nu arată de la sine. Toate imaginile și toate figurile schimbătoare, chiar și acele chipuri care se văd iar și iar, se cheamă că vin de sus, prin antena din pod. Pe ea trebuie că stau așezați o mulțime de omuleți minusculi, care, pe ceva ca un tobogan mai mic, probabil pe banda cea lată din plastic, dintre două sârme, ale cărei capete sunt legate o dată de antenă și o dată îndărătul cutiei brun-roșcate, alunecă nevăzuți până în televizor, spre a se putea arăta pe ecranul în alb și negru.

Precum în parcul din jos de poteca spre pădurice. Și acolo există un tobogan pe care ne repezim uneori grămadă. Ca și în parc există și în televizor câte unii care se reped mai mult și care-i împiedică pe ceilalți să urce, pentru a se putea ei înșiși amuza mai des. Mai cu seamă unul dintre ei – Tovarășul – pare deosebit de zelos, reușind în mod vădit, mult mai des decât ceilalți, să-și însușească toboganul și să ajungă până pe ecran. Mă întreb doar cum de reușește atât de repede să afle de fiecare dată drumul până sus, spre a nimeri din nou în Dacia II. Încep să cred că sălășluiește tot timpul în televizor, el singur dintre toți.

Într-o dimineață am urcat în cele din urmă, pe scara abruptă din cămara de lângă bucătăria-de-iarnă, sus în pod, spre a privi cu ochii mei, direct și nu prin televizor, micul popor de pe antenă, cum șade și așteaptă să se poată arăta. Săltând ușa cea grea și culcată, către pod, a trebuit mai întâi să mă dezmeticesc în lărgimea prăfoasă, străbătută de bârnele groase ale acoperișului. Prin cele două mici deschizături dintr-un capăt, apropiate ca doi ochi șașii, două raze ascuțite de soare se înfigeau în podeaua uscată și acoperită cu lut a podului, luminând cu tăișul lor vârtejul suav a mii de fire de praf. În penumbră, deasupra celor două bucăți de lumină, am zărit în cele din urmă antena, legată de două bârne oblice care se întâlneau sub acoperișul de țiglă. Oricât m-am uitat de bine, nu am putut zări nici un fel de omuleți în așteptare, nici din cei agitați, nici din cei răbdători. Doar vârfuri de gene de praf, lunecând pașnic pe toboganul razei de soare, adăstând și dispărând. Am fost dezamăgit, pentru că sperasem că voi întâlni și voi putea observa într-ascuns câteva figuri cunoscute, cel puțin. Când însă am coborât din pod și am deschis televizorul, mi-am dat dintr-odată seama de ce sus nu fusese de găsit nici un omuleț: era încă prea devreme, ecranul foșnea și era alb și puricos.

Programul zilei încă nu începuse.

Televizorul brun-roșcat are în mod evident un adversar în casă: radioul negru. Se află în camera-din-mijloc, lângă singura fereastră către balcon, la căpătâiul patului. Pe lădoiul cu ușiță lăturalnică în

care stau plăpumile de lână și perinile de puf și în care te poți strecura și ascunde cel mai bine. Datorită îngustimii, pântecele lui e singurul loc din casă de unde, la o adică, Bunica și Bunicul nu mă pot scoate ei înșiși. Unde doar de mine ar depinde să cedez și să mă arăt. Radioul negru e de mărime potrivită, plin la rândul său de lămpi mai mari și mai mici, cu luminițe firave și cețoase. Butoanele, altfel decât la televizorul brun-roșcat, sunt înșirate orizontal, mai mari și mai ușor de răsucit.

În mijlocul carcasei negre cu colțuri rotunjite a radioului strălucește o luminiță verde, radioul însuși chemându-se *Blaupunkt*, ceea ce în germană înseamnă punct albastru. Nu văd în el nici un punct albastru, iar de vorbit vorbește mai mult despre culoarea roșie. Cele câteva posturi ale sale, care între timp mi-au devenit familiare, își fluieră în fiecare seară cântarea de generic prin cortina difuzorului, ca dintr-un cuib de greieri. Tocmai pe ele par să le aștepte Bunica și Bunicul, când unul răsucește la butoane și amândoi stau întinși unul lângă celălalt, cu capetele pe perină, aproape de difuzor. Cel mai ades cheamă ei înșiși unele voci cunoscute, plimbând prin răsucirea butonului o așchie îngustă îndărătul geamului luminat ca o fereastră de colibă iarna, pe sticla sa fiind scrise o mulțime de nume de orașe nevăzute. Dacă prind o voce căutată, o fixează locului în difuzor și ascultă atenți povestea pe care o are de spus. Spre deosebire de televizor, radioul nu a primit niciodată de la Bunicul vreun pumn pe creștet, deși hârâie destul de des și uneori pierde vocile cu totul. De fiecare dată Bunicul se arată mărinimos cu radioul și răsucește mai departe la butoane, el sau Bunica, în căutarea altor voci care să poată povesti deslușit.

Cel mai adesea ascultă povești rele. Din cele bune nu se spun la radioul negru atât de des ca în televizorul brun-roșcat. Acolo aproape toate poveștile sunt bune. Însă, deși ascultă multe povești care par să nu le placă, nu i-am văzut niciodată pe Bunici închizând radioul la o poveste rea și mușcătoare. De fiecare dată ascultă cu atât mai concentrați. Uneori râd pe parcursul ei sau pufnesc scurt și furios, sau aprobă și întregesc încet cu ce mai știu și ei, până când în cele din urmă, la terminarea poveștii și repetarea melodiei de

generic, sting aparatul și, comentând scurt în șoaptă cele tocmai auzite, cu toate gândurile treze, se dau somnului.

Omuleții din radiou nu se văd, ce-i drept, însă cu atât mai mult se aud. Nici nu vin de sus, din pod, pentru că antena radioului nu vine nici ea de sus, ci pândește în colțul cel mai întunecos al camerei-din-mijloc, îndărătul patului, într-un ghem greoi de sârmă cauciucată, și se târăște prin spate până pătrunde în Blaupunkt. Prin urmare doar anevoie se ajunge în aparatul cel negru, trebuie mai întâi să răzbați până la el din fundal și să te cațeri, neputând nicidecum să te avânți de sus, ca pe un tobogan, spre a pătrunde. Pesemne această osteneală e cea care schimbă vocile oamenilor nevăzuți, făcându-le să sune nu voioase și pline de zel, ci grave și încrâncenate. De obicei nu fac altceva decât să povestească despre alți omuleți și despre isprăvile acelora. Despre ei, ce vor și ce nu vor, nu spun mai nimic, spre deosebire de cei din televizorul brun-roșcat, care vorbesc tot timpul numai despre ei înșiși, despre ce fac și ce au de gând să facă. Pare însă evident că au ceva în mod constant cu anumite figuri din Dacia II.

Omuleții pe care Bunica și Bunicul stau să-i asculte în radioul negru și cu omuleții din televizorul brun-roșcat nu sunt niciodată aceiași. Pesemne pentru că nimeni nu poate fi în același timp dosit în colț și totodată acolo sus. Unde pui că omuleții din radio sunt cei care au mereu ceva mușcător de spus împotriva celor din televizor, în vreme ce ălora pare să nu le pese câtuși de puțin. Cei din radio sunt, probabil, înciudați că nu reușesc și ei să se arate. N-au aflat drumul care duce în pod, la antenă. Îmi închipui cum aș prinde pe vreunul după colțul patului, cum l-aș lua ușurel de chică și l-aș trece drept în Dacia II. Poate și invers.

Spre a le ajuta odată să se întâlnească și să se împace.

Lucru pe care, fiecare în cutia lui, îl refuză cu încăpățânare.

De la o vreme televizorului îi merge foarte rău. Atât de rău, încât nici de pumnii Bunicului nu mai ascultă. Nenea Ghiță Electricianul, pe care îl cheamă la fel ca pe poștaș, dar care face altceva și nu are deget arătător la mâna dreaptă, s-a lăsat din nou invitat la

noi, a săltat cutia brun-roșcată pe mijlocul mesei, i-a desfăcut capacul negru de carton din spate și a cules din ea pe rând, ca pe nuci, lămpile cenușii pline de praf, așezându-le pe masă, în jurul celor două pahare cu vin de rozincine. Vinul e încă de anul trecut, din cel bun, tranșa întâia, deși am ieșit în primăvară. Însă în cele din urmă nici nenea Ghiță nu mai știe care e pricina și de ce Tovarășul de pe ecran fuge mereu în sus, pentru ca iute să răsară din nou de jos. După multe ocări pe două guri, cum că Tovarășul să facă bine să stea odată locului și să nu mai vrea mereu să urce, nenea Ghiță e nevoit să renunțe și, apucând paharul cu mâna lui fără arătător, să-și recunoască neputința. Astfel că nu mai rămâne decât o soluție: să vină taică-său lui Walter, căruia îi zice „depanator-de-meserie", nu doar „electrician", să ducă televizorul să-l repare la el în atelier. Are un atelier plin cu televizoare, care bune, care stricate, care cu Tovarăș în ele, care fără.

Nemulțumirea Bunicului e cu atât mai mare, cu cât se vorbește că tocmai în aceste zile Tovarășul urmează să fie numit președinte, primul președinte al Republicii. Se spune că asta s-ar putea vedea și la noi acasă, în Dacia II.

Adevăratul depanator, cu deget arătător la mână și cu mașină, trece a doua zi pe la noi să ia televizorul, și-l duce. Propunerea mea, de a lăsa baltă lămpile din Dacia II și de a urca în pod, spre a vedea direct acolo ce se întâmplă cu Tovarășul, n-a fost luată în seamă. Au dat numai din cap și și-au văzut de treabă. Câteva zile mai târziu, tatăl lui Walter ne aduce aparatul înapoi, cu toate lămpile la locul lor. Când, plini de așteptare, îl pornim, constatăm cu mulțumire că totul e din nou cum nu se poate mai bine. Tovarășul, care de acum se numește „Președintele", nu vrea să mai urce nicăieri și stă ferm în fața noastră.

Vecinul Schuller trece pe la noi și e de părere că un asemenea eveniment în televizorul Dacia II merita să fie văzut. Povestește ceva despre niște festivități și despre un sceptru „ca la rege", pe care „Președintele" l-ar fi ținut în mână la depunerea jurământului. Bunicul se necăjește nițel când aude asta. Fără îndoială din pricina stricăciunii din televizor, care l-a împiedicat să vadă jocul de-a regele.

Dacia se cheamă și mașina cea mai răspândită din lume. Mașina românească Dacia 1300. La televizor e foarte lăudată, pentru că se spune că dacă depui mulți bani pe un carnet la CEC și aștepți până ai noroc, într-o zi poți fi proprietarul unei Dacia 1300. De ce 1300 nu știu. În anul ăla o fi avut poate loc o altă bătălie cu romanii, cu turcii sau cu nemții.

Când colo Dacia 1300 nu e atât de fainâ precum mașinuțele de fier cu care se joacă în nisip cei care au. Dacia se găsește doar ca mașină adevărată și nu ca mașinuță de fier. Volkswagen-ul broscuță pe care Heinzi l-a scos mai deunăzi din buzunar plin de importanță, există și el ca mașină adevărată, și încă în mai multe exemplare. În fiecare vară îl vezi în fața unora din porțile de pe stradă și din oraș, în mai multe culori, iar Herr Schmidt, directorul școlii, conduce unul cât e anul de lung, unul albastru-închis. Mercedes ca al lui Kurti, ale cărui uși se pot deschide, am văzut de asemenea aievea, deși mai rar și mai mult trecând prin oraș fără să oprească. La un Ford Capri verde-deschis, de care a primit Arno la ultima vizită a unchiului său *Dingermania*, visăm cu toții, îl invocăm în jocurile noastre și-i rupem discret poza din revistele *Bunte*, împrumutate de ai noștri de la „fetele Lufi", din vecinătate – de fapt niște surori bătrâne – pentru a o lipi pe pereții colibelor pe care singuri ni le construim în curte sau prin poduri de șoproane. Sorin zice c-ar fi văzut odată unul adevărat, însă nu-l crede nimeni. Numai Dacia nu e de găsit ca mașinuță de fier, ceea ce înseamnă că, deși o poți vedea peste tot, pentru noi ea nici nu există. Sorin, bunăoară, are o Dacia 1300 în fața casei, una albă. Doar că are două cusururi: e a lui taică-său și nu e ce trebuie. E o simplă mașină adevărată de tablă și nicidecum o mașinuță de fier, originală și colorată, pe care s-o dezmierzi cu degete lacome în buzunarul de la pantaloni.

De aceea numele mașinii Dacia e luat în derâdere atunci când mașinuțele sunt înșirate toate pentru cursa cea mare. E o cursă care de fapt nu are niciodată loc. Uneori, fără să ne fi vorbit în mod special dinainte, aduce fiecare toate mașinuțele pe care le are. Nu întotdeauna, nu când e de mers pe undeva, în pădure sau după cetate sau pe terenul de fotbal sau când mai are loc cine știe ce.

Însă când n-avem altceva de făcut decât să stăm să ne arătăm pe stradă, le luăm cu noi. Pe alea de fier, singurele valabile – altminteri ne-am părea nouă înșine precum niște războinici cu săbii din surcele, cavaleri fără armură sau, mai rău, ca niște oameni fără mașini adevărate. Atunci le așezăm pe toate una lângă alta pe bordură lângă șanț și privim pentru o vreme cu ochi mari la micul șir de modele colorate, zgârciți la vorbă, apoi comentând frenetic, ba și certându-ne în gura mare câteodată. E vorba despre viteze maxime, suspensii, mobilitatea ușilor și a capotei motorului, rezistență la tamponare cu alte mașinuțe – și despre origine. Cele mai frecvente sunt mașinuțele germane, cu modele pe care le cunoaște toată lumea. Doar arareori apare câte una despre care se spune c-ar fi americană. Grozavă atunci e mai puțin mașina, cât faima ei. Desigur că la adunările de pe bordură e vorba și de prețuri, însă nimeni dintre noi nu-și poate permite o astfel de mașină. Nu pe căile obișnuite, la simplul schimb cu niscai cărți cu poze, carioci colorate, pachete goale de țigări sau ce mai are fiecare pe acasă. Cu totul altfel stă treaba când intri în discuție pentru a face schimb de mașinuțe. În puținele cazuri când asemenea negocieri au succes, ele sunt sămânță de comentarii pentru zile și săptămâni. E visul tainic al fiecăruia să fie el și numai el stăpân peste toate mașinuțele străine și colorate de pe bordura de la picioarele noastre, și nu ar exista fericire mai mare decât să poți lua și duce – singur – acasă toate minunățiile alea de fier.

Dacia nu e printre ele.

Vatră de luptători, televizor, sat și mașină adevărată.

Aparține întru totul lumii de aici.

Ne urmărește zilnic și pas cu pas modul Daciei de a fi de-mai-multe-feluri!

Strada cea mare care trece prin mijlocul așezării nu se numește doar „Strada Republicii". Are și un al doilea nume: „Drumul European Șaizeci". Pe el circulă mai multe, mult mai multe mașini decât pe strada noastră, însă doar puține fac popas. Când mă ia cu ea, Bunica

are grijă să nu traversez nesupravegheat, că e periculos și nu am voie. Umblând uneori cu ea prin localitate, observ mașinile mici cum trec în grabă, cele mari mai încet, camioane și tractoare și Dacii, din când în când un autobuz sau o combină, uneori un Mercedes, un car cu fân sau altă mașină străină. O mașinuță mare și adevărată de fier *Dingermania*, condusă de unchiul câte cuiva.

Tocmai cu radioul cel negru are strada cea mare ceva în comun, și asta o face oarecum misterioasă. Vorbește despre Europa – ori asta nu prea e voie. Despre Europa se vorbește cel mai adesea în șoaptă. Singurii care nu vorbesc șoptit sunt micii europeni înșiși, seară de seară, când anunță „Aici postul de radio Europa Liberă". Atunci Bunicul sau Bunica sunt cei care, învârtind la butoane, dau glasurile omuleților din difuzor mai încet. În afara camerei-din-mijloc, în care dormim noaptea toți trei, eu pe divan și ei în patul cu radioul negru căpătâi, nu trebuie să se audă că ascultăm glasurile cu pricina. În casă nu locuim decât noi trei – uneori și cei care ne vizitează, și totuși, seară de seară, înainte ca omuleții să pornească a vorbi unul după altul, răzbate glasul cuiva dindărătul difuzorului acoperit cu pânză brună și anunță: „Aici postul de radio Europa Liberă". O spune ceremonios, pe muzică măreață, și totuși atât de firesc, încât „aici" nu poate fi de bună seamă decât aici, acasă, în odaie la noi. Ceea ce pe urmă nu trebuie să știe nimeni, că nu e voie. Cine o știe, o știe șoptit. Nu ceremonios și fără muzică măreață.

Strada cea mare, în schimb, se cheamă răspicat și tare „Drumul European Șaizeci". Deși e voie, nu-i rostește nimeni numele cu voce tare. Toți îi zic, când îi zic, numai ,,la șosea". Singurul lucru pe care nu ai voie să-l faci pe Drumul European e să treci dincolo nesupravegheat.

De aici râul cel mare nu se zărește deloc, despre el vorbesc însă toți și de numit se numește Olt. În germană i se spune *Alt*. *Der Alt*. Însă *alt*, adus din germană înapoi în românește, înseamnă și „bătrân". Când se spune despre cineva că e *alt*, știu toți de îndată că e vorba despre un bătrân. Nimeni în nici o limbă nu se gândește atunci la râu. Decât poate numai prin părțile noastre sașii. Se spune

că de aici, de la noi, râul ar curge de-a curmezișul printre munți, până în Oltenia.

E vorba că Bunicul ar fi oltean și că frații și surorile sale ar fi toți și toate în Oltenia. Alt loc pe care nu l-am văzut nicicând până acum, Oltenia. Dar mi-l închipui pe Bunicul cum a pornit odinioară în sus, de-a lungul râului, devenind pe românește oltean și în germană bătrân, ajungând aici, unde a întâlnit-o pe Bunica, după care amândoi au început să aibă grijă de mine. Mai știu și că altminteri pe aici nu cresc olteni. Ăia care sunt, sunt – și gata. Așa ca Bunicul. Nu există olteni mici la grădiniță. Există doar sași mici, români mici, eu, Karoline, un ungur mic – Jenö, și câțiva țigănași, însă ăia sunt din altă grupă.

Oltul nu aduce doar bătrâni și olteni, mai aduce din când în când și inundație. Aud povestindu-se în jurul meu că ar fi adus una pe când am fost mic, foarte mic. Și anul ăsta se pare că face iarăși la fel, peste tot.

Casa și strada noastră se află sus pe deal. De aceea n-a ajuns-o inundația. Plin de speranță o întreb din când în când pe Bunica dacă inundația n-o să ajungă, totuși, și până pe strada noastră. Școala e închisă – însă asta nu-i de nici un folos, pentru că la școală încă nu merg. La fel și grădinița. O duioasă părere de rău mă încearcă de fiecare dată când aud cuvintele fermecate: „În vale e inundație!". Vreau și eu inundație, însă în vale nu am voie să merg! Așa că singura speranță rămâne ca ea, inundația, să urce pe strada noastră până la mine. Parcă o și văd venind în valuri de după casa lui nenea Moraru, aia de pe colț.

— N-ajunge ea, inundația, până aici. Doar suntem pe deal, sub cetate!

Sunt dezamăgit. În neclintirea ei, nu de inundație ar trebui să ne apere cetatea. Pe strada noastră ca un brâu, ne găsim doar în afara zidurilor ei. N-o să pot merge cu barca, cum am văzut pe unii în televizorul brun-roșcat. La ce bun o barcă, dacă n-ai o inundație pe care să te plimbi?

Îmi închipui cum apa, când va fi să inunde cu adevărat, va preschimba întreaga vale, peste toată localitatea, până în zare la

pădurea lui Grigore, într-un singur luciu întins de ape, o oglindă cât cerul, cum am văzut în poze și în filme că arată ceva-ul acela nesfârșit cu numele de „mare". Acolo, în mare, s-ar afla multă, multă apă. Însă „mare" înseamnă și mare. Marea cea mare. Se potrivește tot atât de bine pe cât se potrivește Olt și Alt pentru Bunicul venit din Oltenia.

Uneori două limbi sălășluiesc într-una singură, făcând-o să fie la rându-i de-mai-multe-feluri.

E iarăși dimineață devreme – și una din zilele în care nu trebuie să merg la grădiniță. Dintr-odată aud în casă vorbă care face inima să-mi palpite și mă împinge să sar singur din pat: pe strada noastră e inundație! A venit apa! Bunicul își pune cizmele de cauciuc și se pregătește să iasă, pleacă să ajute.

Prin urmare, Oltul a reușit!

Într-un suflet m-am și îmbrăcat și alerg pe gang – nu, în direcția localității și a văii nu se vede nimic neobișnuit, însă către deal probabil, pe stradă –, cobor scările spre curte și urc sprinten pe poartă. Privirea mea tânjește după valuri line și oglindire a cerului pe zarea de ape, mi-i închipui deja pe vecini cum plutesc agale în bărci de la unul la altul sub umbreluțe de soare, cum am văzut într-un film, și pe tovarășii mei de joacă, porniți să construiască o plută mare pe care să putem cu toții aluneca pe întins. Dacă nu cu pluta, atunci cu ligheanul albastru de plastic, cu copaia de lemn, cu cada de tablă sau cu butoiul de varză din pivniță, cu tot ce la repezeală poate ține loc de barcă. De pe creasta porții privesc la stânga, privesc la dreapta, mă uit în jos – și rămân nedumerit. Nimic. Aceeași stradă pe care o știu dintotdeauna. Peste noapte a mai plouat și e udă, trotuarul de asemenea, însă nici măcar o baltă în șanț, nici cât un ciob de cer oglindit. Treptat îmi dau socoteală: dacă nici în vale n-a fost nimic, vreo apă de zărit de pe gang, cum ar putea fi vreuna la deal? Și totuși, Bunicul a spus adineauri că vecinul Schuller ar fi zis că pe stradă la noi e inundație.

Îl urmez curios pe Bunicul preț de câțiva pași, peste drum, până la vecinul Schuller, a cărui casă, tot la deal, are două niveluri, ca și

a noastră. Jos, în odaia de lângă pivniță, locuiește o babă străveche, Lizzy-Tante, care miroase urât, merge încet, că are picioare umflate, duce veșnic la budă olița cu pipi și aruncă tot felul de cutii goale de pastile *Dingermania*. Cobor în urma Bunicului cele trei trepte până în odaia scundă și o văd pe Lizzy-Tante șezând pe marginea patului, mormăind și privind la vecinul, care stă în genunchi, proptit cu o mână pe buza unei găleți de tablă. O scândură din dușumea e smulsă, iar dedesubt e săpată o groapă în pământ, în formă de pâlnie, ca de o lungime de braț. În fundul gropii mustește o apă tulbure, adunându-se încet ca într-o mică fântână. Vecinul o prinde într-un căuș mic de tablă și o deșartă fără grabă în găleată.

Sunt dezamăgit. O astfel de inundație nu are nimic spectaculos, în ciuda zarvei lui Lizzy-Tante. Iar Oltul, de la care se zice că s-ar trage toată isprava, e caraghios.

— Elicopterul o aterizat sus acol' în deal unde-i *semetéu'* – ne povestește câteva zile mai târziu nenea cel mustăcios, un prieten de-al Bunicului, la masa cea mare și colțuroasă, care e scoasă în curte doar arareori, când trece vreun om în vizită pe la noi, Tatăl cu Mama-cea-tânără sau altcineva important. Nevastă-sa șade alături, îl lasă să povestească și-l privește mândră, de parcă el însuși ar fi elicopterul. — Eram adunați cu toții pentru onor, și când o coborât Tovarășu', neghiobu' ăla de primar s-o apucat să-i zâcă lozinci, „că tovarășu' secretar general…, tovarășu președinte" – că între timp îi și președinte – „să vedeți…, și ce mândră-i comuna noastră c-ați binevoit să veniț încoace…, și organele de partid și din administrația locală s-or mobilizat exemplar…", că până la urmă și lu' ăla i-o fost mult ș-o mormăit că să-l ducă odată la zonele calamitate. Era morocănos, și noi gândeam că din pricina inundației. Dar încă o mai fost céva: era și Trofin cu el, fostul lui rival, pe care l-o debarcat de l-o trimis tocmai la Brașov, prim-secretar la județ. Mare om, Trofin, mare caracter! Păcat de el, că l-o surghiunit tocmai aci – da-i tare bine pentru județu nostru. I-or urcat pe amândoi într-un Aro ș-or luat-o în partea ailaltă, tocmai cătă gară. Din urma lor umbla tot alaiu de mașîni Dacia negre, venite de la

județ ori de pe la București – ce știu io? Tot primaru' o fost cu ideea asta năroadă, că e clădirea gării tocmai renovată și s-o construit și blocu' ăla de alături nou, pentru angajații CeFeRe, și s-o gândit primaru că să-l plimbe și p-acolo, să să laude că ce-o realizat el. Îi ș-o țâr' de inundație în gară, d-apăi nici pă departe către-i în oraș. Noi veneam într-o mașină din urmă și nu mai știam cum să-i facem s-o ia către oraș, că mai zâcea ăla și cu prim-secretaru' că i-am făcut de-or vint degeaba. Noroc cu vicele, cu ingineru', că le-o zîs că venise unitatea de militari care lucra la dig, de-or mânat dup-aia către oraș, că altfel chiar că erau cât pe ce să plece mai departe. Trofin era degajat, deja luase de la județeană măsuri și comandase niște flapsuri, un sistem suedez de evacuare a apei într-o singură direcție. Mare om, Trofin, mare caracter! Militarii tocmai lucrau să monteze sistemu' în dig. Tovarășu' umbla roșu și numa încruntat, cu capul tras între umeri, abia dacă scotea un cuvânt.

Ședem cu toții și-l ascultăm. Încerc să-l văd aievea pe Tovarășul și-mi vine greu să mi-l închipui, cât e de mic în televizorul brun-roșcat, cum umblă printre mari oameni și mari caractere.

— Am oprit mașinile aproape de ieșirea din oraș, în capătul dinspre canton, mai în sus de Sala Plugarilor, că-n piață era tăt o apă, nu să putea întra. Pe digul de lângă vale am urcat mai din jos, să mergem către unde lucrau soldații. Acolo alta: o adunat Măieran, directorul, niște cochii din școală și i-o înșirat pe trei rânduri, că când o apărea Tovarășu' să cânte și să zică niște poezii d-elea. Și era noroos afară și uud, cum o tot fost în ultima vreme, stăteau săracii cochii rebegiiț, mucooș, cu chicioorele în noroi, numa' de să zâcă poezii revoluționare le-o mai lipsit! Apăi culmea o fost când o urcat ăla pe dig, că s-o pornit Măieran, că „ne bucurăm de acest prilej, tovarășu' secretar general…". Dar n-o apucat să zică mai multe, că numa' ce s-o mâniat Tovarășu' și l-o luat răstit că ce caută cochiii acolo, că ăla nu-i loc de joacă pentru cochii, și l-o pus imediat de să-i trimeată acas. Dup-aia s-o dus unde lucrau militarii. Ăia se apucaseră să străpungă digul într-un loc anume și să monteze sistemul ăla cu clapete, direcționat către albie, în așa fel ca apa să să poată numa retrage către matcă, nu să iasă în partea-ailaltă. Când

i-o văzt pe ăia că sapă în dig, ce s-o mai mâniat! S-o dus, num-așa în ghete și-n costum cum era, în vale, pe lunecuș, prin nămol, s-o repezit la soldați și le-o smuls la vro doi uneltele din mână. Nime n-o știut ce să facă, toți priveau înlemniți cum sta Tovarășu' în vale și striga furios, roșu-roșu: „Cine v-o zîs să săpați aici?". Atunci l-o luat Trofin de sus, de pe dig, la sîgur și i-o zîs că el, că-i cea mai nouă metodă, model suedez, comandă specială. Apoi asta iar l-o usturat la mațe pe Tovarășu': că cum să se priceapă altu mai bine ca el? O zâs imediat că nu-i bine ș-o dat dispoziție că s-astupe și să consolideze digul. Acuma toată apa din piață se duce numa-ncet de tot, da nu îndărăt în valea ai mare, numa-n gârla hai mică de trece pe după autogară. Șî-n chimnițele oamenilor.

Valea e și ea de-mai-multe-feluri, nu curge singură când curge, e și una mică alături. Una peste promenadă, cealaltă dincoace de autogară. Inundația nu vine nici ea doar de la Olt, ci și de la valea de aici, de la noi, iar când inundă, nu inundă întreaga localitate și toate străzile, ci numai piața, Drumul European și sub dușumea la Lizzy-Tante. Și oamenii care încearcă să facă ceva, atât cei ce mută apa cu căucul în găleată, cât și cei care fac din promenadă dig, dimpreună cu cei ce vor să ajute sau caută să-i oprească, sunt la rându-le de-mai-multe-feluri.

Promenadă sau dig, de pe cărarea așternută cu pietriș, sus, pe muchia sa lată de trei pași, se văd malurile pline de tufișuri ciufulite ale văii a cărei apă limpede-verzuie curge grăbită către gară. Țopăitul vesel peste bolovanii rotunzi de râu iscă mici colibe tremurătoare de apă, în care de bună seamă vor fi sălășluind peștișorii iuți și mărunți, cât degetul. Uneori de pe podul de lemn se lasă priviți de sus cum pornesc în vizită unii pe la alții. E iarăși primăvară.

Dincolo de vale e fabrica de lemne, care se cheamă „Unirea". În ea lucrează mulți dintre cei care acasă vorbesc mai mult românește, săsește sau ungurește, dar toți, când vorbesc despre ea, indiferent în ce limbă, îi spun pe românește: „Unirea". În timpul săptămânii țipătul înfundat al fierăstraielor se aude uneori, când tragi cu

urechea, până în curte la noi. Grămezile de bușteni din ograda cea mare a fabricii, marcate cu pete de diferite culori, precum oile în turma de la cioban, ca stăpânii să și le recunoască, își așteaptă rândul la mușcătura zgomotoasă a joagărelor care le vor face felii. O parte vor deveni scaune, mese și dulapuri. Ceea ce rămâne, tot felul de muchii pline de scoarță, șipci înguste ori scânduri lungi și strâmbe, pline de noduri, se cheamă „deșeuri" și ajunge grămadă pe la porți. Cu ele, tăiate, se face iarna focul în casă. Dar numai în soba îngustă, cu plită. Pentru pântecele teracotei e nevoie de bucăți mai groase din butucii de stejar sau de fag sparte cu toporul, să țină căldura. Iar pentru gura largă a sobei cu cazan, făcută de bătrânul Wagner, e nevoie de rumeguș.

Precum focul din sobă, de-mai-multe-feluri e și lemnul care-l face să ardă.

Peste vale și dincolo de „Unirea" se întinde, cât vezi cu ochii de la noi din curte, făptura lată a unui deal în două spinări, purtând pe umeri Pădurea lui Grigore. În fiecare anotimp îmbracă altă culoare, împrumutând-o unul altuia. Când dealul e verde, și pădurea e verde, când, iarna, e alb, pădurea e aidoma, iar când zăpada prinde să se topească, amândouă capătă crestături întunecate. Doar uneori devin și ele de-mai-multe-feluri. Atunci când, toamna sau primăvara, se târăște necontenit, încolo și încoace, un tractor minuscul, roș-negru, care-i ronțăie dealului culoarea. Primăvara nu e mult de ronțăit, preschimbă doar cenușiul palid într-un cenușiu mai închis. Toamna însă, când coasta dealului arată ca un fagure auriu și răscopt, apare zelosul gândac roș-negru, cu bâzâitul său răbdător și neauzit, trăgând după el o gheară de plug, și înfulecă stăruitor și lacom toată mierea strânsă peste vară, lăsându-l negru și gol, ocolit de verdele tot mai palid al pădurii, pus iarăși să aștepte rodul anului ce vine, și, până atunci, șorțul alb al iernii.

În zilele foarte senine – și numai de sus de tot, de pe cetate, se poate vedea și dincolo de Pădurea lui Grigore. Atunci se văd munții. Albi, tăioși, ciobiți, rupți parcă din norii cu care par frați vitregi, amenințându-le făpturile mițoase cu crestele lor ascuțite. Ocolesc

întreaga priveliște ca o uriașă fereastră a cerului, amintind de cerceveaua veche și spartă din zidul săltat al cetății. Două ferestre care, deopotrivă din cer și de pe deal, cuprind într-însele tabloul întregului ținut în care ne găsim. Ferestre prin care oricine poate privi – și poate fi privit.

Trebuie doar să fie aici.

Lângă vale, dincoace de promenadă, învelit într-o pătură de iarbă, se află stadionul de fotbal, cam tocit prin dreptul celor două porți ca două mânere ale unei tăvi cât toate zilele, pe a cărui verdeață, atunci când nu e meci, pasc mai tot timpul oi, presărând în urmă bobițele lor rotunde. În zilele libere, când ora cea mai pașnică a după-amiezei coboară tăcut peste strada noastră și peste oraș, acesta e sfâșiat uneori de un răcnet eruptiv ca dintr-o mie de beregăți. Atunci se joacă. Fotbal. Un meci în toată legea, jucat de către oameni mari îmbrăcați toți în chiloți la fel, cu o minge adevărată, din piele cusută cu sfoară, și cu unul în negru care aleargă printre ei și-i fluieră. Și cam toată bărbățimea locului – Bunicul e nelipsit – stă adunată pe marginea terenului presărat cu grăunțe de oaie. Strigătele subite de „AAAAA" și „OOOOO" răsună apoi până în cimitir și dincolo de cetate.

— *Na hör mal*! *Na* auzi cum urlă ăștia iară după minge! – spune atunci Bunica, și mă întreb uneori dacă surâde sau privește cu necaz. Însă știu de ce spune „ăștia", dovedind apropiere, deși aici în curte, unde ne găsim când spune astfel, nu mai e nimeni decât noi. Pentru că între oamenii care țipă „A" și „O" se găsește și Bunicul. Cu „ăștia" e vorba și despre el, altminteri ar fi spus „ăia". Când se joacă, Bunicul ne anunță mereu cu o zi înainte, scurt, cu potolită mulțumire: „Mâine-i meci!". A doua zi se spală până la brâu, întotdeauna cu apă rece, își piaptănă lins părul cu pieptenele ud, de la frunte peste cap, către ceafa tunsă scurt, îmbracă de-a rândul costumul de oraș, cu vestă și cravată, își pune pălăria, cere de la Bunica „niște mărunt" din Sfânta Scriptură, cartea neagră și groasă ascunsă în kredențu negru, unde păstrează ea banii de hârtie, și coboară cu pași hotărâți în oraș. Că Bunica nu e foarte încântată

observ la lăsarea serii, când strigătele din vale au contenit de mult și ea ca de fiecare dată pornește să se întrebe: *Wo steckt denn dieser schon wieder*?, ceea ce în germană înseamnă „Pe unde stă ăsta iarăși?". Știe unde stă și tot ea dă îndată răspunsul: „Ăștia-s iarăși în *crââjmă*!". „Ăștia" sunt de asemenea niscai oameni cunoscuți, cărora li se adaugă Bunicul. Chestia cu crâșma e explicația cea mai răspândită a Bunicii pentru ceasurile în care suntem singuri acasă.

Încet-încet bag însă de seamă că, în ciuda prezenței acasă a Bunicului, nu doar Bunica, ci câteodată amândoi vorbesc despre alți oameni și îi numesc totuși *ăștia*. Bunăoară adineauri, în seara asta de vară timpurie.

— *Ăștia* iar au scos o lege!

Gândul mă duce îndată la prietenii Bunicului.

Nenea Bucur, în veșnicul său port țărănesc, cu cioareci albi și strâmți, vestă groasă și pestelcă, un fel de șorț de lână, lung și îngust, în dungi late, negre și albe, are car cu doi cai și coboară în fiecare toamnă și în fiecare primăvară la noi în curte cu carul plin cu bălegar, pe care cu furca ni-l aruncă în grădină. Când stă la noi, la un pahar de vin de rozincine, și povestește cu Bunicul, mângâie mereu tăblia mesei, încet, cu pumnul strâns, zâmbește liniștit și colțuros și mă face să nu-mi dau întotdeauna seama dacă e mânios sau glumește. Lui Nenea Predoiu, și el mereu vesel și mereu încrâncenat, cu care Bunicul pleacă uneori la pădure, la spart bușteni pentru la iarnă, îi lipsește degetul mare de la mâna stângă. Are falca repezită înainte, proptită într-o muchie de buză pe care frânge fiecare cuvânt. Și lui Nenea Ghiță Electricianul îi lipsește un deget, arătătorul drept. Poartă mereu o bască tocită, cu un moț vesel și strâmb, și are o nevastă mică și grasă și bună, pe Tanti Mărioara, cu care Bunica e prietenă. Nenea Bârsan nu vede bine, miroase veșnic a vin, e scump la vorbă și mereu trist și abătut. Pe stradă pășește încet și cu pași scurți, privirea-i tulbure împungând ca un baston pământul de la picioare. Iar Nenea Moraru e înalt și uscățiv, fumează tot timpul și mă întreabă de fiecare dată, exclamând voios și săltăreț: „ce – mai – faci – mă…", după care îmi strigă numele bucată cu bucată și mai spune o dată „mă!".

Ei toți și încă vreo câțiva sunt *ăștia*, despre care e mereu vorba când Bunicul e plecat în oraș, iar eu sunt acasă doar cu Bunica. Însă nu reușesc să pricep ce fel de – cum îi zice? – lege? – au putut ei scoate și de unde. Bunicului îi trebuie câteodată sfoară sau sârmă ca să lege câte ceva, via la streașină sau fasolea pe prăjini. Primăvara mai leagă uneori și portița șubredă din gardul de sârmă dinspre grădină. Dar acum, c-ar fi scos *ăștia* o *lege*, parcă nici cuvintele nu se leagă, nu se potrivesc. De data asta însă Bunica și Bunicul vorbesc despre lege și despre *ăștia* în legătură cu casa în care ne găsim, casa noastră. Și după felul în care vorbește Bunicul despre *ăștia* și despre *legea* lor, cu neputință să fie vorba despre prieteni.

Aflu că ar fi existat o mătușă pe care nu o cunosc, care ar fi stat mai demult aici, în casa asta, pe vremea când eu încă nu eram. Odinioară, înainte de a pleca ea *Îngermania*, casa ar fi fost a ei. Oare așa să fie? Ce să caute o mătușă în aceeași casă cu noi? Bunica spune: „Mătușa, când a plecat, a lăsat casa mie!" Casa e a mea, numai a mea, și a lor, doar a lor, a Bunicii și a Bunicului. În ea mă joc, în curte, în grădină și în odăi, iar când sunt la cetate ori pe stradă ori aiurea nu se poate închipui alt loc pe lume unde să mă pot întoarce. Mare și primitoare mereu, cu pereții galben-palizi și acoperișul rumen, ca o pâine de casă, alături cu poarta negru-băițuită și portița scârțâind isteț din balamale și glăsuind vesel din clopoțel, frământată neîncetat de pașii vii și mâinile neobosite ale Bunicului și Bunicii – făptura ei mi-e mult prea apropiată ca să-mi pot închipui că nu a fost și nu va rămâne totul cum este acum. Unde mai pui că locul mătușilor și al unchilor n-a fost niciodată în casă, aici, împreună cu noi. Locul unchilor și mătușilor e *Îngermania*.

— Nu să poate așa una! – spune Bunica, indignată, mai mult ca pentru ea. — *Ăștia* ne iau pur și simplu acoperișul dă´d´asupra capului! De-acuma ce, să fim chiriași la noi în casă? Cum să poate așa ceva, după război la treizeci de ani? Unde să mergem? Ce s-alege de toată munca? Nici măcar la bătrânețe nu ni-i dat să avem o țâră liniște acasă la noi?

Televizorul tocmai arată „Telejurnal" și Bunicul îi aruncă o privire scurtă și mânioasă, de parcă cei mici dinăuntru ar avea ceva

de-a face cu ce se întâmplă. Să fi pus cu adevărat gând rău acoperișului nostru omuleții cei nevăzuți de pe antena din pod? Nu, îmi răspund singur: nu e cu putință. Dacă ne iau acoperișul, primii care vor sta în ploaie vor fi ei.

Cine, atunci, să fie *ăștia*?

Mercedesul alb

Precum ecoul unei îndepărtate și tulburătoare lumi de vis mi se cuibărește încet-încet în ureche numele unui loc al cărui început se rostește când așa, când așa, precum căciulile schimbătoare pe mereu unul și același creștet: *Îngermania*, *Dingermania*. *Îngermania* pleacă toți cei care pleacă pentru totdeauna. *Dingermania* vin cele mai faine mașinuțe de fier. *Îngermania* există cea mai bună gumă de mestecat, cu hârtia cea mai colorată, cu aroma cea mai delicioasă, numai bună de întins cât e brațul de lung, între mestecături, din vreme în vreme, s-o poată vedea toată lumea. *Dingermania* sosesc din când în când unchi și mătuși cu valize mari și doldora care ascund tot felul de lucruri de preț. Aici la noi, se zice, avem tot ce ne trebuie. Însă tot ce e neobișnuit, ce e acătării, ce e dorit și visat, zic toți că vine *Dingermania*.

Oamenii *Dingermania* trăiesc într-o minunată carte cu poze, într-un basm grozav, însă pe undeva tulbure și greu de închipuit. Așa cred eu. Pentru că nu-i am niciodată în fața ochilor atunci când aud vorbindu-se despre ei.

În fiecare casă de pe strada noastră locuiește cineva, și peste tot există copii. Doar la bătrânul Adam nu există. El trăiește singur. Jocul se încinge când ici în fața porții, când colo, la unul și la altul. Câteodată și prin curțile unora, când se întâmplă să nu fim prea mulți și prea gălăgioși. Uneori ne mai alegem, din partea părinților sau bunicilor celui în a cărui *acasă* ne jucăm, și cu câte o bucățică de prăjitură, cu niște gogoși sau cu câțiva biscuiți făcuți în casă,

care în germană se cheamă *Kekse* și cărora în română li se mai spune și keksuri.

Până și pe Werner am ajuns să-l invidiez, tot auzind spunându-se că sunt trei frați. De fapt doi. Adică unul. Care e el însuși. Pentru că frate e doar el, de două ori frate, pentru fiecare din cele două surori ale sale. O curiozitate a lui Werner, să nu aibă frați, dar să fie frate el, încă și de două ori. Și chiar și atunci când, după joacă, noi ceilalți trebuie să mergem acasă, ei continuă să rămână mereu câteștrei. Cele două surori sunt, ce-i drept, cam răzgâiate și supărăcioase, unde mai pui că nu sunt decât fete, însă chiar și pentru a bosumfla pe careva ori sau pentru a te lăsa necăjit e nevoie de cineva în jur. De aceea îl invidiez pe Werner fie și numai pentru aceste două surori. Și când te gândești cât mi s-au părut de nesuferite, deunăzi, când am fost împreună cu Heinz-Georg în curtea lor, la joacă, și când de pe tava pe jumătate plină, adusă de mama lor, ele au vrut să apuce până și cele două bucăți de prăjitură pentru noi. Werner ne mărturisise un secret, anume că frișca de pe ele ar fi făcută din praf de frișcă dintr-un pliculeț *Dingermania*. Heinz-Georg și cu mine a trebuit să ne luptăm în parte pentru bucățelele de prăjitură ce ni se cuveneau, uitând aproape cu totul că eram musafiri și că trebuia să rămânem cuminți și să renunțăm de data asta la trasul-de-codițe. Spre norocul nostru ne-a venit în ajutor mama lor, explicând celor două surori că prăjitura o copsese deopotrivă pentru toată lumea și că lor oricum le mai rămânea destul, așa că să facă bine să se poarte cum se cuvine. Deși neîmpăcați la gândul că ele vor avea parte de o porție în plus, am înfulecat cuminți bucățile de prăjitură ce ni se cuveneau, lingându-ne smocurile minuscule de frișcă de pe degete. Pe deplin convinși de dreptul nostru am fost și mai târziu, pe înserat, când am ieșit din curte și ne-am oprit în fața casei Herbert, în capul străzii, unde prinde dealul să coboare. Amândoi am constatat că trebuie să facem pipi, așa că ne-a mai venit o idee: spate la spate și cântând în gura mare, și-a scos fiecare cocoșelul și am țâșnit amândoi la pas pe drumul spre casă, în direcții opuse.

De curând e vorba că Herbert pleacă *Îngermania*. Cu toții, toată familia și pentru totdeauna. Cu repeziciune se răspândește la noi pe stradă știrea că ar fi căpătat hârtiile. Ce fel de hârtii nu știe nimeni dintre noi cu exactitate, pentru că hârtii avem cu toții, tot felul de hârtii, pe acasă și la grădiniță. Însă nu aud pe nimeni povestind că s-ar putea ajunge cu vreuna din hârtiile astea *Îngermania*. Când îl întrebăm pe Werner cum e când urmează să pleci *Îngermania*, habar nu are. Mic cum e, în pantalonii scurți, tricotați de mamă-sa, scobindu-se mereu cu degetul în nas, arată foarte neajutorat și pare că ar vrea tot timpul să se smiorcăie. Așa că nu pricepem nicidecum ce poate fi la el atât de demn de invidiat. Zice că maică-sa și cu taică-său ar ști foarte bine de ce pleacă, însă nimeni încă n-ar ști unde. El însuși face pe bucurosul, însă bucuria pare s-o fi preluat de la părinți, fără să prea știe de ce. Vorbește despre un unchi *Dingermania* care s-ar afla de mai multă vreme acolo și la care ar merge pentru început. Prin urmare la anul, când micul Werner va veni în vizită, va fi și el un unchi. *Dingermania* nu se vine decât ca unchi. Sau cel puțin ca văr.

Pentru că plecarea celor câțiva Herbert, cu toții, se apropie, încep și cei mari să discute despre ea mai des. Se vorbește că ar vinde lucruri din casă. Tot ce nu iau cu ei *Îngermania*. Pe Bunicul deunăzi, venind de afară, îl aud povestind că Herbert ar fi lichidat deja cu casa. A doua zi, în drum spre grădiniță, văd casa că se află tot la vechiul ei loc și nu pare nicicum lichidată.

În amurg, după masa de seară, Bunica și Bunicul rămân în continuare așezați locului și chibzuiesc: să cumpărăm sau nu congelatorul *Dingermania* al lui Herbert? Aparatul ar costa cât pensia Bunicii și salariul Bunicului preț de mai bine de trei luni, însă ei sunt de părere că la o adică și-ar putea permite să-l ia din economii, pentru că la noi ceva atât de bun nu s-ar găsi de cumpărat. Amintirea trecutelor anotimpuri fără congelator, legumele multe și proaspete care tocmai cresc în grădină, porcul de anul ăsta și cei încă nenăscuți și netăiați, de mai târziu, iernile care vor veni și părinții de la București, care „trebe și ei să aibe ceva din porcu nostru", aduc în cele din urmă decizia. Câteva zile mai târziu congelatorul de la

Herbert stă în camera noastră din mijloc, lângă kredențu negru, iar seara înainte de culcare nu mă mai călăuzesc către somn doar veșnicele melodii de generic ale emisiunilor din radioul negru, ci și lumina puternică, verde, și cea discretă, portocalie, a butoanelor de pe plăcuța cu trei steluțe din partea de jos a cutiei mari și noi și albe. Lângă cele două se mai află un buton, unul roșu, însă ăsta nu luminează. Când am fost să aducem congelatorul, cu puțin înainte de plecarea lor, alde Herbert ne-au atras atenția că doar verde și portocaliu ar fi bune și că niciodată n-ar trebui să ardă lumina roșie. Când e roșu trebuie de urgență făcut ceva. Ca nimic să nu se strice.

Se vorbește că, înainte de a pleca *Îngermania*, familia Herbert vinde tot ce are, pentru că acolo va putea cumpăra oricum totul din nou. De aceea nu-i prea înțeleg, în ziua dinaintea plecării lor, când tatăl Herbert, mama Herbert, Werner și cele două surori ale sale trec pe la noi spre a-și lua rămas-bun și plâng, când pe rând, când toți împreună. Cel mai tare plânge mama lui Werner. Tatăl are doar ochii umezi și roșii. Werner însuși n-ar prea avea chef de plâns, îi urmează însă în atitudinea mută celei a tatălui. Cele două surori sunt cu totul chitite pe mamă și jelesc în surdină de fiecare dată când aceasta își înăbușă cu podul palmei un acces de plâns. Bunicul, reținut, le vorbește cu stângăcie pe românește, pe urmă tace stingher. Bunica încearcă s-o consoleze pe mama lui Werner și-i spune pe săsește:

— *Lüjst nor, düi wardet är et gjaut hun. Är setj jo, wäi et häi bäi iaus esi langjsem oissetj*! – Lăsați, o s-o duceți acolo mai bine. Vedeți doar cum încep la noi aici încet-încet să arate lucrurile!

Asta pe femeie nu pare s-o liniștească, dimpotrivă. Icnetul ei brusc provoacă din nou celor două surori un scâncet înăbușit, care pentru o vreme ne face pe toți să coborâm privirile în pământ. Tristețea lor nu reușesc s-o înțeleg, când te gândești că sunt pe cale să plece *Îngermania* cea de basm. Pe de altă parte găsesc că la noi aici nu arată nicidecum atât de rău pe cât lasă Bunica să se înțeleagă. Curtea e frumoasă, curată și în bună rânduială, cu straturile de flori

îngrijite, în grădină cresc legumele fragede și pline de culori ale Bunicului, și sus în casă de asemenea se află toate la locul lor, cum se cuvine. Și în casa Herbert arată cam la fel, chiar dacă ei locuiesc de partea cealaltă a străzii, curtea le e mai îngustă și grădina dindărătul casei urcă pieptiș dealul și nu coboară în terase către vale, ca la noi.

— Mergeți – spune în cele din urmă Bunicul – și ziceți mersi că ieșiți de aici, voi și copiii voștri. O să fie mai rău fără voi decât cu voi. Dar ce să-i faci, când n-ai ce-i face? Îi vedeți doar p-*ăștia*, că-s din zi în zi tot mai...

Faptul că Bunicul vorbește dintr-odată iarăși despre *ăștia* mă face să bănuiesc că prin „aici" nu face musai referire la curtea noastră și nici la cea a lui Herbert, nici la strada noastră și probabil nici la localitate. *Ăștia* sunt căpcăunii despre care vine vorba câteodată, când Bunicul e acasă și când merge televizorul brun-roșcat. Însă nici televizorul, nici radioul negru nu spun *ăștia*. Spun așa doar oamenii de pe la noi.

Două zile mai târziu alde Herbert sunt cu toții duși. Vecinul Willy Onkel povestește cum că Wagner de la Pompieri i-ar fi ajutat cu mașina să transporte lada la Brașov, la vamă.

— Vă închipuiți! – spune Willy Onkel, șezând pe banca cea lungă, la noi sub gang, și Bunicul cu Bunica îl ascultă și-și închipuie. Agoniseala de-o viață, casa, curtea, da, cetatea asta, locurile, o istorie întreagă, toate într-o ladă de lemn!

Nu știu dacă ei își pot închipui, chiar văzându-i cum dau încet din cap. Eu însă îmi închipui prea bine: lada despre care vorbește vecinul e o ladă fermecată! Știu povestea cufărului năzdrăvan, în care fiul negustorului a zburat peste lume. Bunica mi-a citit-o nu o dată din *Andersen-Märchen*, cartea mare și roșie cu poveștile lui Andersen.

Prin urmare astfel călătoresc alde Herbert *Îngermania*!

La scurtă vreme Bunicul cu mine și cu câțiva vecini pornim, cu câte două găleți goale, una într-alta subsuoară, pe dealuri, îndărătul cetății, către locul știut de noi, unde cresc răzlețe niște pâlcuri de

pomi încărcați cu fructe, să adunăm prune și corcodușe pentru băutura aia tăioasă, care arată ca apa, dar pe care oamenii o beau gâfâind, care pe românește se cheamă țuică și în germană *Schnaps*, dar căreia și românii îi zic uneori șnaps. „Bei un șnaps?"

La fel am ales să fac și vara trecută, atunci când într-o sâmbătă și în duminica următoare au dispărut din televizor desenele animate și filmul vesel cu Stan și Bran. Omuleții din televizorul brun-roșcat arătau triști. Nenea la „Telejurnal" cu știrile, care seară de seară stă așezat în dreptul unei mese și dă citire unor scurte povești de pe niște foi de hârtie, vorbea încet și cu voce joasă. Povestea că tocmai ar fi murit iubitul fiu al poporului german, tovarășul Walter Ulbricht. Mai zicea că poporul frățesc din Republica Democrată Germană ar fi în doliu după un mare luptător pentru cauza socialismului. Cu toții trebuia să-l regretăm pe iubitul luptător și fiu al poporului german, în vreme ce eu încercam zadarnic să aflu în întregul popor frățesc măcar un frate, unul singur, și pentru mine. Trist am fost și eu, pentru că nu i-am mai putut vedea pe Stan și Bran. Am aflat atunci că până și *Îngermania* poate fi uneori trist. Numai omuleții cei nevăzuți din radioul negru păreau că nici atunci nu împărtășesc tristețea celor din televizorul brun-roșcat. Nu erau la fel de încrâncenați ca în alte rânduri, însă nici nu-l numeau pe Walter ăla „mare luptător" și „tovarăș merituos", ci „marionetă a rușilor".

Nu știu cine sunt rușii, dar aș zice că tot copii sunt. Cine, altminteri, să se mai joace cu marionete și alte asemenea?

Pentru că recolta de prune și corcodușe din copacii de peste dealuri a meritat și anul ăsta drumul până acolo și înapoi, pentru noi și pentru cei câțiva vecini, iată-ne câteva zile mai târziu cu fructele – care între timp au început să fermenteze într-un butoi din plastic – acasă la Niculiță, în șura din fundul curții. Acolo are un cazan de țuică, și dis-de-dimineață bunicul și cu mine ducem la el butoiul cu borhot, pe căruciorul de lemn mare cât pentru două butelii de aragaz. Bunicul și cu Niculiță se opintesc și-l saltă din cărucior, mutând conținutul său puturos în burta rotundă din aramă deasupra vetrei arzânde. Mai apoi, ceva din el se plimbă prin

două țevi de cupru în al doilea cazan, ceva mai mic, spre a fi preluate de o spirală scăldată în apă rece și a picura pe urmă prin țevușca subțire și scurtă de jos, încet-încet, în sticla de un litru. Care trebuie musai să fie curată și uscată bine, pentru că, vorba lui Niculiță, „chicătura de apă diluează chilu de țuică și-l strîcă!" – la care Bunicul a râs. Albul transparent al sticlei, care a mai conținut și alte licori, cumpărate însă de la prăvălie și nu făcute în casă, se îndeasă treptat cu un licăr greu, de un gălbui obosit.

Din discuția de aseară, după stingerea televizorului brun-roșcat și înainte de pornirea radioului negru, am aflat că Bunicul are grijă să facă rost de o mică rezervă de țuică bună, pentru oaspeți. E vorba că în curând vor veni *băieții Dingermania*. Inițial îmi închipui că vor fi fiind niscai tovarăși noi de joacă, însă totul se schimbă când mi se explică cum că *băieții* ar fi cei doi frați ai Bunicii – prin urmare și unchii mei.

În curtea din spate, la Niculiță, Bunicul așteaptă răbdător lângă cele două cazane de aramă, până ce papalașca de corcodușe cu prune s-a isprăvit și până ce cota de șnaps urcă în beregata ultimei sticle. Pe urmă capătă și asta un dop de plută ușor ascuțit la un capăt, fiind învelită cu grijă într-o foaie de ziar pe care e o poză cu Tovarășul, tăcut și încremenit cu brațul ridicat. Pare să îmbrățișeze strâns și cu căldură țuica Bunicului pentru cei doi unchi *Dingermania*.

O sticlă mai mică din țuica cea bună primește și Niculiță. Drept plată, pentru că se zice că n-ai voie să ai cazan de țuică și să arzi șnapsul singur. Cine să hotărască ce e voie și ce nu? În afară de Bunicul și de Bunica nu cunosc pe nimeni în măsură să interzică ceva. Iar pe el, pe Bunicul, l-am văzut cu ochii mei luând parte cu voioșie la arderea țuicii.

Pe urmă e comandată o oaie la cioban, pentru o viitoare petrecere la marginea pădurii.

În cele din urmă încă un drum la Miliție – și unchii pot să vină.

Bunicul nu pare să împărtășească întru totul bucuria mea. Mormăie cu năduf că asta-i culmea, să trebuiască să-i anunți la Miliție pe propriii frați și cumnați, doar ca să aibă voie să doarmă în casa părintească la tatăl lor, și nu la hotel.

Câteva zile mai târziu ne găsim din nou pe stradă, în părculețul plin cu pruni care fac prune galbene, peste drum de casa noastră. Cu toții, fie că vorbim între noi în germană, pe săsește sau românește, spunem „părculeț". *Mer zejn an de părculeț, kist tja*? – „Mergem în părculeț, vii?" – se îmbie câte unii, strecurând, ca și în alte rânduri, câte o vorbă românească răzleață în graiul săsesc. Tocmai suntem pe cale, sub soarele fierbinte al după-amiezei, să împărțim între noi prunii care ne înconjoară. Băieții cei mai mari, Adi și Relu și Kurti, stau tolăniți pe singura bancă din părculeț, cei mai puțin mari, Geri și Reini și Nelu și Bertzi, stau agățați de spătar, pentru că pe bancă nu mai e loc, iar noi, Emerich, Ossi, Lucian și cu mine, stăm în picioare, pentru că, atunci când sunt și ceilalți de față, nu avem ce căuta pe bancă. Împărțiri ale prunilor au mai fost și altădată, însă o reîmpărțire a devenit necesară, pentru că băieții cei mari de tot, Tibi și Liviu și Mischi, nu mai fac uz de dreptul lor asupra pomilor, de când, mai nou, sunt ocupați toată ziua cu motoretele. Așa că vine și rândul nostru, al celor mai mici, să fim puși la socoteală, altminteri câțiva pruni ar rămâne fără stăpân. Sunt buni, prunii, și nu foarte mari, iar în plină vară fac prune galbene și grozav de gustoase, pentru a căror dulceață, odată căzute în iarbă, ne luăm adesea la întrecere cu viespile și cu bondarii.

Pe cei mai drepți și groși din preajma băncii îi iau în stăpânire băieții mai mari, și Kurti ține în mod special să ne atragă atenția ca nu cumva vreun *blöder Scheißer* dintre noi, ăștia mai mici, „căcănar prost", să cuteze să se cațere în copacul lui, altminteri se lasă cu șuturi-în-cur. Pomii de pe coasta cea mică de deal sunt ceva mai subțiri, însă de asemenea plini de fructe – când vine vremea lor, și pe ei și-i însușesc următorii. Cei câțiva mai sfrijiți, de unde în cel mai bun caz abia dacă se strânge preț de-o jumătate de găleată de prune, ne rămân nouă, celor mai mici, care până și pentru ăștia suntem gata-gata să ne încăierăm.

Deasupra potecii înguste către părculeț se apleacă, precum o arcadă, pomișorul cel strâmb de care ne agățăm de fiecare dată la urcare și la coborâre. Un motiv în plus pentru străvechiul Lurtz să strige la noi din gura lui mare cu dinți puțini, de la una din

ferestrele casei sale din sus, de pe promenada cu castani. Ne observă bănuitor de fiecare dată când ne adunăm și ne ceartă că nu urcăm pe treptele înguste și îngrijite de piatră din coasta părculețului, *wie die anständigen Leute*, „ca oamenii cumsecade", ci ne aburcăm trăgând de copaci *wie die Affen*, „ca maimuțele". Și tocmai pomișorul ăsta unul, strâmb și suplu ca un servitor preaplecat, îl primesc eu. E ultimul care mai rămâne, și numaidecât sunt cu toții de acord: ăsta nu poate fi decât al meu. Nu poartă mai mult de doi-trei pumni de prune, din care, prin veșnica scuturare, puține se coc și abia câteva mai ajung să fie și dulci.

Caut să nu-mi arăt față de ceilalți dezamăgirea în nici un fel. Oricum locuiesc peste drum de părculeț, câțiva pași mai încolo, și pot ține oricând locul sub observație, așa că ceilalți, de îndată ce vor fi duși prin altă parte, își pot lua gândul de la prunele lor cele mai coapte.

Ocupat cu astfel de gânduri, nu bag de seamă dintru început cum pe strada noastră urcă încet o mașină albă, care trece alene de părculeț. O observ abia când oprește în dreptul porții mele. Mașina o cunosc după titirezul de pe vârful botului, e un Mercedes – noi îi spunem *Märzeedes*. Are și Reini unul, nu alb, ci roșu, pe care l-a primit de curând de la Relu, la schimb pentru cinci bile întregi de gumă de mestecat. Doar că Mercedesul ăsta alb e unul adevărat și, așa cum arată, se prea poate să fie chiar *Dingermania*. Înăuntru șed două siluete pierdute în apele mișcătoare ale parbrizului.

Unchii!

Nu-mi dau crezare ochilor: dintr-odată doi unchi, după cât se pare ambii *Dingermania*, într-un Mercedes alb – și amândoi la mine! Fără a ști prea bine ce să fac, mai rămân un pic la ceilalți băieți, care trag toți cu ochiul la mașină. De unde până adineauri eram considerat codaș, cu prunul meu subțire și strâmb, îmi savurez acum neașteptata poziție privilegiată.

Îl văd pe unul din cei doi, un unchi gras, cum deschide ușa Mercedesului – pfuai! – un Mercedes adevărat, până și ușile i se deschid! –, îl văd coborând și deschizând portița casei noastre. Clinchetul clopoțelului de tablă agățat de cuiul bătut în pragul de sus,

care anunță mereu pe fiecare nou-venit, sună de data asta neasemuit de dulce, mai dulce ca oricând, și unchiul cel gras dispare în curte. Celălalt coboară și el, se oprește scurt lângă mașina albă și contemplă casa în toată liniștea. Pe urmă apar Bunica și Bunicul, urmați de către cel gras, îl îmbrățișează și pe cel slab și se pupă cu toții pe obraji. Ca Tovarășul, în televizorul brun-roșcat, când se întâlnește cu alt tovarăș. Se deschid și cele două uși din spate și din Mercedes mai coboară și două fete zvelte, binișor mai mari decât mine.

Acum în sfârșit mă dumiresc: unul din frații Bunicii doar are două fete care a fost vorba că ar urma să vină și ele în vizită, să vadă. De bună seamă că ele vor fi fiind, Elke și Doris!

— *Eeei*, ăștia-s unchii mei *Dingermania*! – anunț eu în cele din urmă adunarea din părculeț, căzută toată pradă curiozității.

Unchi și *Dingermania* – și încă de două ori, ba încă și cu două verișoare! Asta întrece tot ce s-a petrecut până acum pe stradă într-ale vizitelor de unchi și mătuși. Există destui care se pot lăuda cu vizita câte unuia sau uneia, însă pe nimeni nu am auzit povestind de vizita în același timp a doi astfel de oaspeți de vază. Dintr-odată sunt privit eu însumi ca un oaspete, care e ciudat cum de încă mai pierde vremea pe aici prin parc, cu restul lumii, de vreme ce în fața porții are cogeamite doi unchi *Dingermania*.

De îndată ce proaspăt-veniții încep să scoată pe îndelete la iveală, din adâncurile nesfârșite ale Mercedesului alb, valize și genți imense și durdulii cu catarame și fermoar, se face timpul să mă arăt. Drept care mă desprind din grupul șușotind, care-mi aruncă priviri invidioase, mă agăț plin de elan de prunișorul meu cel ponosit și aplecat peste potecă, parcurg rapid cei câțiva pași până în mijlocul drumului și nimeresc sub privirile oaspeților. Înainte de a mă da cu totul prezenței lor, îl mai aud pe Kurti din urmă, din părculeț, strigând înfundat:

— *Eei*, te las și-n pomul meu să urci dacă-mi dai ceva din ce-o să capeți!

Cele două fete sunt primele care bagă de seamă că mă apropii. Una din ele, cu o privire lungă și suspicioasă, scoate încet la iveală

din buzunarul pantalonilor o lamă de gumă de mestecat, pe care, în ciuda tentației, o refuz la rândul meu cu suspiciune, ba și cu jenă. Deși menit pesemne să mă atragă, gestul ei mi-o face dintr-odată nesuferită. Dacă ar fi venit din partea unuia dintre unchi, mare și zâmbitor și generos și unchi, aș fi acceptat fără ezitare mult visata gumă de mestecat. Însă ea? Cine e ea, o fată, să-mi întindă tam-nisam, cu răceală și pe necunoscute o lamă de gumă? Cei doi unchi sunt încă ocupați cu salutatul și stau cu spatele la mine, când o aud pe Bunica spunând în germană:

— Uitați acolo vine și ăla micu.

În dormitorul-de-iarnă, pe ultimul perete, atârnă, înrămată și sub sticlă, o fotografie mare cu doi bărbați impunători într-o mică grădină cu flori, în picioare și îndreptați unul către celălalt, amândoi în cojoace albe până la glezne, din blană întoarsă de oaie, având la piept, pe mâneci și la buzunare broderii îmbelșugate cu modele săsești. Din povestite știu: sunt cei doi frați ai Bunicii. Nu trăiesc aici, trăiesc *Îngermania*, deși fotografia și cojoacele au fost făcute odinioară nu departe, la Jibert.

Dintr-odată privesc cele două fețe ca pe o carte cu povești știută pe dinafară, însă niciodată citită. Ei sunt!

— *Hier bist du jaaaa*! – exclamă amândoi unchii deodată, mă înșfacă de umeri, mă bat pe spate și mă ciufulesc pe rând. — Aici ești! *Donnerwetter, Mensch! Du bist aber einer*! – Ditamai flăcăul!

Donnerwetter se spune numai în germană, numai la vreo grozăvie, și înseamnă „vreme cu tunete". Încă unul din cazurile în care pentru ceea ce în românește e nevoie de mai multe cuvinte, în germană se folosește doar un singur cuvânt ceva mai lung. Cine spune *Donnerwetter*, o spune la mirare și la bucurie, dar și la necaz. Bunăoară Bunica.

Cei doi mă văd pentru prima oară, însă e vorba că ar mai fi fost pe aici odinioară, pe vremea când eu încă n-aș fi existat. Așa mi-a povestit Bunica deunăzi. Numai că la întrebarea mea, cum de trăiesc, ca frați, atât de departe unii de alții și nu cu toții împreună, aici, precum alți frați, bunăoară alde Herbert sau Melchiorii, Bunica

a surâs ușor, a pomenit ceva despre un război și mi-a spus că odată, când am să fiu mai mare, îmi va povesti.

Cu toată înfățișarea lor de Stan și Bran și cu voioșia afișată lămurit, cei doi unchi nu au nimic caraghios într-înșii. Cel slab nu privește nicidecum aiurit în jur, precum Stan, ci mai degrabă sever și iscoditor – Bunica spune că datorită operației grele prin care de curând ar fi trebuit să treacă, Bunicul în schimb e de părere că se vede c-ar lucra la Poliție. Cel gras, cu ochii săi înguști și pătrunzători pitiți în fața radioasă, e ceva mai vesel, însă veselia sa nu e la fel de molipsitoare precum a lui Nenea Bucur, când acela se întâmplă să fie bine-dispus. Cu cele două fete nu schimb decât priviri fugare și timide, pentru că șușotesc mereu una cu cealaltă și, în ciuda felului lor reținut, îmi transmit un sentiment de iepure vizitat de două vulpi. Unde mai pui că nu sunt decât fete, și în afară de Ingrid de peste drum, de Karoline de la grădiniță și de Bunica, nu iubesc pe nimeni și nici n-am să mă însor cu nimeni.

Ceasurile care urmează mă găsesc într-o stare de continuă euforie, stăpân peste o bară întreagă cu bile multicolore de gumă de mestecat, alături de o mulțime de dulciuri, frumos ambalate în folii și hârtii cu foșnet ademenitor, și de jachete, veste și pulovere cu un miros îmbătător, pe care le-am primit direct de la unchi și care le-au rămas mici celor două verișoare. Seara, după primele povești în jurul mesei, după prima mâncare gătită cu grijă de către Bunica și primul vin de rozincine, urmat de țuică înjurată – de tare și bună ce e, turnate în pahar de către Bunicul, poporul de unchi și fete a plecat mai departe la Jibert, spre a mânà la Otata, părintele Bunicii și al celor doi *băieți*.

Ședem în jurul mesei și schimbăm impresii despre vizită. Însă entuziasmul pentru tot ce am primit, mai cu seamă pentru pantalonii scurți din piele neagră, care, ăștia, sunt noi și înainte să-mi fie aduși mie nu au aparținut nimănui, dimpreună cu o curea din piele cu cataramă în formă de cap de leu, mă stăpânește într-atât, încât despre altceva nu am ce discuta.

— Ce unul în greutate pierde, ălălalt ia! – spune Bunica. — Când ultima oară la noi or fost, acu șapte ani, altfel arătau. Gătz încă

avea stomacul în regulă, nu era operat ca să trebuiască să slăbească în halu-ăsta, și la Miș încă nu-i mergeau așa bine afacerile de să înceapă să se îmfle. Pe vremea aia amândoi încă la fel de grași erau.

Pe unchi îi cheamă Georg și Michael, însă Bunica, și atunci când vorbește românește, îi pomenește tot pe numele săsești, Gätz și Miș.

— Le-o fi fost prea iute – e de părere Bunicul – să mai vie o dată după doar doi ani, la botezul lu' ăsta mic.

Când unul din cei doi spune „ăsta mic", știu prea bine că se referă la mine. Însă cum va fi dacă vreodată voi crește, și cum a fost înainte ca eu să fi fost, și dacă totul a arătat ca acum și dacă mereu va arăta astfel, la toate astea nu am vreme în astă seară să mă gândesc. Până acum n-am avut curea cu cap de leu, din fier. Acum am. În clipa asta e tot ce contează.

— Mai întâi în cinze´ș´opt, pe urmă în șaize´ș´unu, apoi în șaize´ș´șapte și acum! – continuă Bunicul. Distanțele se fac tot mai lungi. Deh, să vină când or vrea. Câtă vreme om mai fi pe-aci.

Și pe urmă?

Unde ar putea ei pleca, Bunica și Bunicul? *Îngermania* probabil că nu, altminteri s-ar afla și ei în vizită aici la mine, ca unchi și mătușă. Chestiunea cu aflatul unchilor aici la noi, când cu botezul meu, mi-a fost povestită zilele trecute. Aproape un an i-am fi așteptat – eu aș fi fost încă foarte mic, însă totuși pe lume. Unchii ar fi spus că vor veni negreșit, nu cumva să fiu botezat fără ei. Așa se face că n-aș fi fost botezat la scurtă vreme după ce aș fi ajuns pe lume, „cum să cade în fața lu' Bunu' Dumnezău", ci aproape un an mai târziu – și tot fără cei doi unchi. Pentru că de venit au venit abia acum.

— Din cauza lor s-a făcut de l-am botezat tocma pe două'ș'trei august! – îl aud pe Bunic spunându-i Bunicii, și nu pare din cale-afară de încântat.

— *Ach*, dragă – face Bunica pe tonul ei împăciuitor –, nu te năcăji din cauza asta iară! Vara se găta și era timpul, părinții erau la noi în concediu și musafirii aveau liber și ei ziua aia. Doară n-a avut treabă una cu alta!

— Mda – a mai mormăit Bunicul. — Bine măcar de botez, de s-a mai primenit nițel ziua aia nenorocită. Ce vină are copilul!

Încep să pricep că în acea zi, în ziua botezului meu, s-a mai întâmplat și altceva. Ceva care nu a fost bun. Dumnezeu, care a fost de față la botezul meu, să fi avut și altă treabă, tocmai în acea zi?

Odată cu lăsarea nopții de vară cu stelele ei atât de aproape, Bunica și Bunicul rămân de zăbovesc lângă masa de seară, scoasă afară în curte, sub bolta de vie, și de data asta renunță la poveștile din radioul cel negru.

Douăș'trei august sau nu, am putut fi de bună seamă botezat și fără cei doi unchi. Asta le povestește Bunica astăzi tocmai celor doi, pentru că au venit iarăși să ne viziteze, de data asta nu *Dingermania*, ci de la Otata, de la Jibert. Stăm din nou cu toții așezați la masă, în curte, în orele după-amiezei, eu am avut voie, în mod excepțional, să nu dorm de prânz, și Bunica povestește cum atunci, la botez, s-a iscat din senin o furtună de vară care, prin ploaia cu găleata și potopul de grindină care i-a urmat, a umplut cu apă farfuriile pentru oaspeți până ce s-au revărsat pe masa cea lungă și așternută sărbătorește. Asta va fi fost pesemne întâmplarea cea rea care-l supără pe Bunic atunci când vine vorba despre douăș'trei august. Așa sunt ele, furtunile de vară. Nu mai departe de săptămâna trecută grindina cât bobul de mazăre ne-a stricat tot rabarberul din grădină.

Unchii povestesc cum o duc și e vorba că n-ar mai duce-o la fel de bine ca pe vremea Bătrânului – *des Alten*, cum îi zic ei în germană. Pricep că și pe la ei a fost un bătrân, ca la noi bătrânul Adam, pe care însă îl chema ceva mai lung, *Adamauer* parcă, și căruia nu i se spune „săracul". Unchiul cel gras se plânge că, spre deosebire de tactica amintitului bătrân, *keine Experimente* – „nici un fel de experiment", ăștia de acum, cărora el le zice *Zoțis*, unchiul cel slab lămurind că ar fi vorba despre niște social-democrați, ar ține-o tot numai într-un experiment și că mai mult ar încurca treburile.

— Bine măcar că Willi Brandt a pus rânduială aici, cu voi, cu România – mai adaugă el. — Ca să poți măcar circula în liniște.

Cu noi, cu România? Prin urmare cu Bunica și cu mine? Bunicul, pentru că e vineri, zi de târg, e dus până în piață după o găleată de brânză proaspătă pentru unchi. Dar și el e tot al nostru. Noi suntem România?

— De atunci mulți dintre-ai noștri au plecat *Îngermania* pentru totdeauna – povestește Bunica. De când a fost în vară aici, acum șapte ani, o mulțime de sași au început să dea drumul la hârtii. Luna trecută au plecat și alde Herbert, de-au stat în casa aia mică din capătul străzii Cetății, peste drum de Ocolul Silvic. În felul ăsta, în câțiva ani o să rămână pustiu.

O ascult cu mirare pe Bunica și încerc să-mi închipui un loc părăsit – locul nostru. Păstrând casele, precum cea a lui Herbert – cu totul aici, însă goale și fără viață precum niște păsări împăiate. Cu jocuri plecate ale unor copii plecați, pe străzi rămase pustii. Cum de se plânge tocmai ea de pustietate, când Bunica însăși e cea care evită cel mai adesea locurile unde sunt mulți oameni, preferând să rămână acasă, cu mine și cu Bunicul, și care doar din când în când zăbovește pe stradă la povești cu unii dintre vecini?

— *Ach Anni* – face unchiul cel gras, nițeluș cam de sus. — Ai fi putut veni și tu de mult. S-ar fi găsit cu siguranță ceva și pentru tine, și Iorgu ar fi putut învăța și el germana.

Iorgu e Bunicul, care nu e de față. De aceea se vorbește acum săsește și nu românește.

— Nu – replică Bunica –, pentru asta a fost dintotdeauna prea târziu. După război la voi a fost tot o ruină și o cenușă, plin încă și de refugiați și alungați din Răsărit. Eu mai lipseam! Când a venit Carmen pe lume, n-aveai voie să te miști decât până în satul vecin. Acum, de câțiva ani, treburile merg și aici la noi ceva mai bine. Putem veni chiar să vă vizităm, cum am și făcut-o, și *der Vater*, Tata, și eu. Însă Carmen are acum propria familie, ăsta micu´ stă la noi și crește și în curând începe școala. Tata de la Jibert – și de el trebuie să văd. Și – *aser Harrgott am hjammel behüt´*, ferească Dumnezeul nostru din cer! – dacă lu´ Maștera i se întâmplă ceva,

atunci nu rămân decât eu să am grijă de zilele lui bătrâne. Și pe urmă bărbatu-meu… Cu felul său oltenesc e prea îndărătnic. Lui îi trebuie frații-de-pahar de aici, cu care să cânte la crâșmă. *Îngermania* nu i-ar prii. Voi aveți acolo casele și familiile, nu vă mai trebuiesc și eu. Cât trăiesc, am destulă treabă aici unde sunt.

Știu cine e Carmen: Mama-cea-tânără din tabloul cu mult albastru, lângă fereastra către cetate. Odată, când a fost aici, am auzit-o spunând cuiva despre ea însăși, pe un ton glumeț, că e corcitură. Olteancă și săsoaică, jumi-juma. Bine mai reușește, am gândit atunci, să fie ce a spus că este, de vreme ce nu poți deloc deosebi care jumătate e care.

Unchii tac și ascultă, pe gânduri. Bunica așterne cu grijă fiecare propoziție în liniștea ciripită de vrăbii a curții. La ea nu viitorul, ci mai degrabă trecutul sună nesigur.

— Aici lumea a sperat că va veni ceva mai bun și în *Dede-er*, în *Redege*, după ce Ulbricht a predat prăvălia lui Honecker.

— *Pah*! – pufnește unchiul Michael cel gras – câtă vreme rusul are ultimul cuvânt și câțiva popândăi pe dincolo nu-i ies din vorbă, poți da uitării tot *Dede-er*-ul.

— Radio Europa Liberă crede că Honecker poate fi altceva decât Ulbricht, fiindcă n-ar fi stat atâta la ruși. Dar o să meargă ăsta până într-acolo încât să dea Zidul jos? – Bunica coboară glasul, de parcă de sus, de pe gang, n-ar trebui s-o audă nimeni.

— N-ai ce să crezi sau să nu crezi! – replică brusc unchiul cel slab cu toată energia. Toți funcționarii de acolo sunt buni de tras într-o lulea, și ăi de peste zid, și ăi din spatele lor. Nici unul dintre ei nu gândește cu capul lui. — Unchiul Georg, altminteri atât de liniștit, poate fi, iată, și mânios. — Să cadă Zidul ar însemna să nu mai fie două Germanii, să se facă doar una singură! Și oricât am dori asta noi cu toții, ultimul cuvânt îl au la urma urmei și aici rusul cu americanul. Însă ăștia n-au timp de asemenea experimente. Sunt prea ocupați să-și crape unii altora țestele în Vietnam.

Prin urmare *Îngermanie* nu există doar una singură, ci două! Încă o țară de basm, cu *Kaugummi* adevărat, cu lucruri frumos mirositoare și cu mașinuțe faine – de fier și nu de plastic?

— Pentru cât sunteți și voi, aici, un fel de *Redege* – spune Onkel Michael –, faceți figura cea mai bună dintre toți frații socialiști. Pentru că aveți cu *Ciau-cesku* al vostru barem pe unul care vi-i ține pe ruși la distanță și care nu e paiața lor.

Paiață! Iarăși! Se vede treaba că pentru cei cărora li se spune „rușii" asta e ocupația preferată: jocul cu paiațe-marionete. Nici măcar cu mașinuțe de fier, ca noi. Ăsta-i joc de băieți serioși?

— Auzi acolo! – le șoptește Bunica, intrigată la culme și aproape temătoare, celor doi unchi, pe românește, pentru că între timp a revenit Bunicul cu brânza și acum ascultă și el, curios. — Să fi strecurat ăia din Est lu' Willi Brandt pe un *șpion* până sub fund, și ani de zile nime n-a știut nimic! Îți dai tu sama?!

Unchii *Dingermania* dau încet din cap și par că-și pot da seama.

— Îs dați dracului *ăștia*, comuniștii, cum știu ei să lucreze! – face Bunicul în surdină, iar eu nu sunt sigur dacă e mânios sau dacă admiră pe cineva. — Stai și te întrebi dacă mai e vreun loc pe lume în care să fii la adăpost de ei.

Și totuși nu sună a bine cum vorbește Bunicul despre lucrul *ăstora*. Altminteri lucrul, munca, sunt lăudate și prețuite în fiecare zi – în televizorul brun-roșcat, pe stradă și acasă. Întregul popor se spune că muncește. Bunicul însuși se scoală devreme în fiecare dimineață și pleacă la muncă la fabrica lui de ciment. Doar Bunica lucrează acasă. Dacă a lucra e mereu și peste tot ceva bun, de ce ar fi rău tocmai cum lucrează comuniștii?

Onkel Georg își întrerupe tăcerea din nou și privește scurt în sus, către gang, de parc-ar bănui că ne-am găsi sub privirile cuiva.

— Voi măcar aveți pe unii la cârmă care vă fac să vă mișcați independent!

— Mda – mârâie Bunicul cu jumătate de glas. — Nu mai facem prostiile altora. Acu le facem p-ale noastre.

Pentru a câta oară aud vorbindu-se despre ruși, fără să-i fi văzut fie și numai o singură dată. Tare răi trebuie că sunt, dacă e bine să fie ținuți la distanță de Jibert, de *Îngermania* și de aici. La întrebarea mea cine sunt rușii, mi se răspunde cu zâmbete din colțul gurii.

— Niște… vecini – spune într-un târziu Onkel Georg.

Vecini sunt Melchior și Ghițescu și surorile Lufi și Moraru și Schuller și Fekete și cum îi mai cheamă, Adam. Chiar și bătrânul Lurtz cel arțăgos. Ăștia-s ruși? Ăștia nu-s ruși! Cum îți dai seama cine e rus? Și pe urmă unchii nici nu au aceiași vecini ca noi. Ei locuiesc *Îngermania*.

Totul devine mult prea complicat, așa că trebuie să merg la culcare, că iar s-a făcut târziu și întuneric. Bunica mă duce sus, în camera-din-mijloc, caută de mine să ajung în pat și se alătură din nou celor din curte, la masa luminată șters de becul de sub gang, veșnic degustat de musculițe. De adormit adorm de data asta fără muzicile de generic și fără glasurile din radioul negru.

În seara asta, poveștile lor le spun unchii cei doi *Dingermania*.

De la sosirea lor au trecut mai multe zile, și iată-i din nou la noi, veniți de la Jibert cu Mercedesul lor alb. Ploaia de afară și vorbăria de la masa rotundă din prima cameră, sus, nu mai contenesc. Râsetele care încep să curgă de la o vreme, așijderi. Doar vinul, din când în când. Atunci trebuie să facă față damigenele mari și pântecoase din cămară, în coșurile lor de nuiele, căptușite cu paie. La fiecare jumătate de oră Bunicul dispare cu carafa de sticlă îndărătul ușii albe și zgrunțuroase a cămării, care scârțâie molcom pe tonul ei uscat, de balama veche, și pocnește sec, a broască și scândură cu patină, de îndată ce apeși pe clanța ca un țurțure ruginiu. De acolo reapare, câteva minute mai târziu, cu carafa pe trei sferturi plină și o picătură rubinie pe buza furtunului subțire și moale din cauciuc.

Până acum fiecare a trebuit să coboare cel puțin de două ori în curte, prin ploaia măruntă și deasă, pentru a se face nevăzut câteva clipe în budă. Și de fiecare dată când revine câte unul de jos, ploaia pare să-i fi șters ceva din buna dispoziție. Atunci trebuie să se strecoare la loc în conversația săltăreață de la unul la altul și să-și regăsească încet-încet veselia din glas. Când Onkel Michael, pentru a câta oară, aduce din nou de afară o spinare de ploaie, vine și cu o idee. Pe gang se află întinse grămadă bucăți lungi din scocul cel nou, menit să-l înlocuiască în următoarea zi cu soare pe cel vechi

și ruginit, care picură sub burtă. Unchiul își descrie scurt ideea și produce un șuvoi de râsete. Bunicul dă tonul, oamenii se ridică și ies pe gang. Una-două sunt fixate între ele piesele cele noi din tablă, iar scocul astfel format e săltat de câteva perechi de mâini, nu către streașină, ci către curte, peste balustrada de lemn a gangului. Bunicul așteaptă deja jos, cu sârma și cleștele pregătite, și conduce tabla piezișă peste zidul grădinii, acolo, într-o parte, deasupra grămezii de gunoi. În cele din urmă o leagă la ambele capete, dând astfel naștere unui pod înclinat din tablă, care trece pe deasupra curții, a șopronului, a cotețului de porci, pe lângă mărul de iarnă și prin dreptul căsuței budei. Însoțit de chicoteli prelungi și amuzate, unchiul se îndreaptă țanțoș pe gang spre partea de sus a scocului, potrivește un scaun în dreptul ei, se urcă, luând poziție ca o statuie pe soclu, și – trebuie să intru în casă. Afară cică n-aș avea ce căuta.

Ceva mai târziu revine și Bunica. Nu se molipsește nicidecum de veselia celorlalți, dojenindu-i în germană pe toți.

— *Eine Schweinerei sowas*! O porcărie, așa ceva! Ce-o să creadă copilul ăsta? Ce exemplu dați voi?

„Copilul ăsta" crede că tare ar vrea și el să ia parte la veselia generală. Însă după cum stă treaba, aș face mai bine nici să nu recunosc asta de față cu Bunica.

— *Ach, Anni*! – face Misch-Onkel, și râsul lui sonor se rostogolește peste masa țintuită în pahare, până în grădină. — *Die Pissrinne*, scocul-pișătoare, e mai valabil decât o baie adevărată. Duce singur la vale și apa din cer cade gratis. Apeduct curat, ca la strămoșii romani. Așa ceva n-are nici *Neckermann*.

— Ascultă! – îi aruncă Bunica tăios. — *Saufbrüder*, frați-de-pahar, sunt și aici destui. Nu-i nevoie să mai vie *extra* unii *Dingermania*!

A doua zi scocul nu mai arată spre grădină. Bunicul însuși îl demontează cum a fost. Soarele strălucește din nou și vecinul Schuller aduce scara lui cea lungă și ajută să punem olanul strălucitor sub acoperiș, în locul celui ruginit.

În ciuda verii târzii și molatice, pe stradă la noi domnește o agitație chibzuită și, ca în fiecare an pe vremea asta, discuțiile se învârt în jurul aceluiași punct: ,,Ce faceți de două'ș'trei august?"

Scurtele excursii dincolo de cetate, către marginea îndepărtată a pădurii, se întețesc din zi în zi. Când unul, când celălalt povestește cum taică-său ori frate-său mai mare a găsit deja un loc bun. Pentru că la două'ș'trei august va fi toată lumea bucuroasă, foarte bucuroasă, o bucurie ce se cere pregătită din vreme. Omuleții din televizorul brun-roșcat vorbesc mai tot timpul despre cea de-a treizecea aniversare a eliberării țării de sub jugul fascist – iar această a treizecea aniversare e la două'ș'trei august. Atunci toată lumea urcă de bucurie la marginea pădurii, face fleică, mănâncă, bea, ascultă muzică populară la radiouri cu baterii, agățate prin tufișuri, și stă lungită pe niște pături în iarbă.

La pregătirile din acest an iau parte și cei doi unchi. Cel gras a fost între timp câteva zile plecat. La vânătoare. În casă se șușotește că ar umbla la vânătoare cu un grangur mare de tot, care cică înainte ar fi fost și mai mare, grozav de mare, până să cadă în dizgrație, și care acum n-ar mai fi chiar atât de mare, însă oricum încă destul de important pentru a se vorbi despre el numai în șoaptă. Pe acela Onkel Michael l-ar fi cunoscut din întâmplare încă înainte de război, că ar fi un fel de sas și-l cheamă Maurer. Mulți ani mai târziu, când unchiul a avut din nou voie să vină acasă în vizită *Dingermania*, iar acela se făcuse deja foarte mare, cei doi s-ar fi reîntâlnit. De atunci ar merge împreună la vânătoare de fiecare dată când unchiul se află în țară iar celălalt are timp.

Unchiul revine de la vânătoare fără pradă, însă pentru serbarea de azi de la pădure aduce o poveste vânătorească. Onkel Georg cel subțire aduce aparatul foto, iar Bunicul urmează să aducă de la cioban oaia pusă deoparte, care încă mai paște în rând cu restul turmei, neștiind că la două'ș'trei august va fi tăiată de bucurie. Deocamdată Bunicul aduce o sticlă cu țuică de prune și corcodușe, din cazanul de aramă din șura lui Niculiță. Încă de ieri Bunica a făcut prăjitură și pâine de casă, încât acum nu mai trebuie decât legume proaspete din grădină, clătite în găleata fântânii și îndesate peste tacâmurile din rucsacul nostru mare din cămară, căscat și scorțos ca o putină.

Eu aduc de pe patul de fier de jos, din bucătăria de vară, cuvertura lată, plină cu modele despre care Bunica spune că ar fi

olteneşti. Mă las admirat în treacăt de către cele două fete ale lui Onkel Michael, pentru forţa cu care, singur-singurel, car pătura cea mare şi făcută sul pe deluşorul din spatele porţii, aşezând-o peste rucsac.

Port un tricou primit *Dingermania*, cu ceva scris pe el, deasupra unui desen cu o minge de fotbal. De curând a fost mult fotbal pe acolo, la fel ca şi în televizorul brun-roşcat şi în discuţiile Bunicului cu vecinii de pe stradă. Cu toţii povestesc cum *Îngermania* s-ar găsi echipa cu cei mai buni fotbalişti din lume, cărora mai nou li se spune şi campioni mondiali. Aşa stă scris şi pe tricoul meu, adus de unchi. Elke mă întreabă dacă-mi place.

— Da – recunosc – şi din nou mă încearcă acel simţământ amestecat, deopotrivă mulţumire şi jenă.

Elke şi Doris nu poartă nimic de-al meu, decât umbrela. Şi aia foarte puţin, zilele trecute, când au vrut să ia ceva din maşină şi ploua. Eu însă am primit o geantă întreagă de lucruri care au fost ale lor: tot felul de nădragi-blugi, pulovere şi tricouri. Se găsesc şi aici tricouri destule, am şi eu o grămadă, însă nici unul cu minge de fotbal şi cu numele celor mai buni din lume. Şi toate atât de proaspăt şi îmbietor mirositoare. Faptul că hainele aproape toate sunt purtate nu mă supără din cale-afară. Sunt şi două jachete printre ele, amândouă la fel, roşii, cu guler şi manşete elastice, vărgate în alb şi negru, înmiresmate şi fără muci uscaţi pe la mâneci. O jachetă e mai mare decât cealaltă. Pe aia a purtat-o pesemne Elke, sora cea mare, care a crescut într-atât, încât pe sub bluză au început să i se vadă sânii, cât două caise. Pentru Doris ar fi acum tocmai bună, însă întrebată deunăzi de Bunica dacă nu vrea s-o mai poarte, a spus hotărât:

— *Nee*, una la fel nu mai vreau.

Aşa că le primesc pe amândouă eu. A doua pentru când oi mai creşte. Dar să port fostele lor haine chiar în faţa lor mi-e oarecum penibil. Nu doar pentru că sunt fete: lucrurile ce mi-au fost aduse sunt bune şi pentru băieţi. Însă e de parcă mi-aş fi însuşit dintr-odată o parte a lumii lor, în care şi ele, şi eu ştim că nu am ce căuta, evoluând în faţa privirilor lor ironic-indiferente. Însă gâdilătura

nerăbdării de a purta și altceva, și încă *Dingermania*, din țara de basm, e irezistibilă.

Entuziasmul pentru excursia la pădure e destul de redus la cele două fete ale lui Onkel Michael, și în scurtele schimburi de cuvinte cu tatăl lor strecoară deja întrebarea despre drumul înapoi. Când, în cele din urmă, încărcați din greu, ne punem pe drum către pădure, peste câmp, tocmai dincolo de cetate, Onkel Michael se supără instantaneu și curmă cu un strigăt brusc veșnica lor întrebare, de ce nu se pleacă la pădure cu Mercedesul alb.

— Mașina trebuie să ne ducă pe toți cu bine acasă și nu să se aleagă cu ceva pe drumul ăsta stricat, de câmp, *ja*? *Und jetzt Ruhe*! Și acum liniște!

Mașina a rămas la noi pe stradă, în fața porții. Însă prin „acasă", rostit de către unchi, nu e vorba despre acasa mea, ci despre a lor. Iar aceea se găsește *Îngermania*. Și nici când spune „toți", unchiul nu se referă la noi toți.

Ci la ei toți.

Odată ajunși la locul de la marginea pădurii, Bunicul se face pentru scurtă vreme nevăzut și când apare, duce pe umeri o oaie moartă. Nu prea mare, abia un miel ceva mai crescut. Din întâmplare, turma nu paște departe de locul unde ne aflăm. I-a dat ciobanului banii pentru oaie. Ăla a tăiat-o pe loc, i-a scos măruntaiele și a jupuit-o. Pe urmă a învelit-o la loc în pielea tunsă și proaspătă, plină de vinișoare sângerii. Bunicul așază totul lângă pătura cea roșie, întinsă pe iarbă, și începe să sape o groapă cu cazmaua pe care am luat-o cu noi. Pe care apoi o umple în două rânduri cu crengi uscate, pe care le arde, o dată spre a usca fundul și marginile gropii și încă o dată pentru a face jar, un jar des, care dintre genele de iarbă privește ca un ochi arzător către cerul senin. Între timp ia o sticlă cu vin roșu „producție proprie", cum le explică unchilor, o astupă temeinic și leagă dopul strâns, o înfășoară cu grijă în sulul prelung de tifon, adus și el de acasă, o udă cu apă din damigeana de mână până ce pânza șiroiește și o așază în burta deschisă a oii, alături de legume, sare și tot felul de mirodenii pe care Bunica i le

întinde dintr-unul din coșuri. Apoi coase oaia la loc, cu câteva înțepături – sârmă și clește a adus de asemenea –, înfășoară totul în pielea jupuită și așază bulgărele de carne în groapa în care flăcărui albastre ca palidul cerului joacă nerăbdătoare pe patul de jăratic. Deasupra așază un strat subțire de pământ, alte crengi uscate, mai groase și mai subțiri, și scoarță de la un copac uscat, căzut ceva mai încolo, la câțiva pași în pădure. Cu un șomoiog de ziare aprinde totul din nou, mânând flăcările în sus, cu trosnete scurte și dese de lemn care își dă ultima suflare. Încet-încet, de la soarta și apropiatul gust al oii discuția alunecă la alte povești.

— Scoarță de copac a fost și care atunci pe noi in viața a ținut, dar aia și mie a stricat pe stomacul!

Întins pe pătura roșie, lângă focul care arde acum pe săturate deasupra gropii celei pline, Onkel Georg deapănă o poveste despre război, iar Bunicul și cu Onkel Michael ascultă și spun din când în când: „știu". Se pare că ei au mai auzit povestea asta. Româna celor doi unchi sună altfel decât româna Bunicului. Totul pare un film în care au jucat ei înșiși odinioară. Un film cu mult război și multă iarnă. Cu un nume – Leningrad – și cu ruși.

— A fost cel mai greu iarnă din tot ce până atunci am pățit – continuă Onkel Georg – și retrăgeam pe noi aproape numai prin păduri. Rusul era mereu la noi pe urme, eram slăbiți și nu mai aveam nimic mâncare. Și frig face foame mult mai mare încă. Și foame face frig, și uite așa. Nu rusul. Iarnă pe noi *kaputtgemacht*, a terminat.

Unchiul vorbește despre iarnă ca despre un dușman. La el zăpada, oamenii de zăpadă, săniile de fier și bătăile cu bulgări, pe care le descrie în cuvinte neobișnuite, capătă trăsături fioroase. Nici pomeneală de pom de Crăciun, căldura sobei cu lemne, cadouri și prăjitură de casă. Iarna lui Onkel Georg pare izvorâtă dintr-o lume sălbatică și rea, în care oamenii au nimerit fără voia lor, căutând cu înfrigurare o ieșire, degerați și înfometați. Și hăituiți de rus, același rus despre care radioul negru vorbește în fiecare seară ca despre un uriaș. Un uriaș răzbunător.

Bunicul ține paharul cu vin de corcodușe, al cărui rozaliu vesel face parcă în ciudă celor două degete ale sale de la mâna dreaptă

încleștate pe vecie, în urma unei răni adânci, de demult. Privește știutor la Onkel Georg, plimbă din când în când o privire gânditoare înspre pădure și din vreme în vreme ațâță focul peste jăraticul ce acoperă oaia pe cale de a deveni mâncare. Îl lasă pe Onkel Georg să vorbească despre rănile de pe urma gerului năprasnic de atunci, despre lazaret, despre avionul plin până la refuz cu soldați germani răniți și despre vindecarea lentă și anevoioasă. Pe urmă îl întrerupe. Povestește propriul său film și vorbește la rândul lui despre acea iarnă crudă:

— Trecuse frontul peste noi de mult, era pe la unguri, la Budapesta, când ne veni vorbă la postul de jandarmi, de la oameni de pe sate, că pe-aci, prin păduri pe undeva, ar sta ascuns un rus. Credeau că-i dezertor – ce să caute un rus pe-aci! Se ținuse ascuns într-un bordei pe care și-l făcuse singur. Avea și armă, o pușcă cu țeavă retezată. Într-o vreme se tocmise pe la niște ciobani, avea grijă de cai. Dup-aia iar s-a ascuns, că venise iarna și ăia nu mai aveau la ce-l ține. Umbla vorba că mai trecea noaptea peste grădini și prin curți, căuta cămări de iarnă de unde să apuce să ia ceva mâncare. Dăduse zăpadă multă și mereu i se pierdea iute urma. Până când într-o zi a venit un cioban tânăr care ne-a zis de el, că-l cunoștea. Am pornit, am mai luat un om cu mine și l-am pus pe flăcău să ne arate drumul pân' la rus. Ăla își făcuse bordei nu departe de aci – uite acolo, unde-i capul viroagei de intră în pădure.

Privesc în direcția în care arată Bunicul și mă aștept din clipă în clipă să-l văd pe rus cum apare, răspunzând chemării mele nerostite.

— A intrat mai întâi ciobanul ăl tânăr în bordei, să-l țină de vorbă. După care am intrat noi peste ei. Ar fi putut să tragă, dar când a văzut că suntem jandarmi români, s-a predat fără să se împotrivească. Ne ruga doar cu cerul și pământul să nu-l predăm rușilor. Omul cu care eram fusese și prin Basarabia, rupea ceva rusește. Rusul pierduse retragerea și stătuse toată toamna ascuns, după douăș'trei august. Pentru că era dintr-ai lui Vlasov… – Aici Bunicul coboară vocea, conspirativ, și unchii dau amândoi din cap, în semn că știu cine-i Vlasov.

— Ăștia nu avut ce râde când război gata! – ține Onkel Michael să adauge. — Ăștia care fost mers luptat contra la Stalin voluntar și tot voluntar pe urmă Stalin a pușcat la ei ori dus pe toți *ins Lager* la Siberia. Pe *General-Wlassow* spânzurat la Moscova.

— Acu că eram în toiul iernii – continuă Bunicul –, frontul se dusasă înainte mult, pe sus prin nord rușii ajunseseră de intraseră *Îngermania*. Pentru el, adică, pentru rusul ăsta, frontul se dusasă înapoi, că el era d-ăia de luptase cu fața la Răsărit. L-am luat de l-am escortat pân' la noi la post. Sărmanul rus, ne-a fost milă de el. Zicea că e învățător. Nu mai voia pe front și nici în mâna alor săi nu voia să cadă – de treaba aia se temea cel mai tare. Era ce putea păți mai rău. Voia înapoi acasă la ai lui. A povestit că are trei copii și hazaică. Numai că mai târziu a venit un jandarm de-al nostru, ofițer, și doi ruși – din ăia cu albastru la căciulă, de l-au luat. Mai întâi a urlat, după aia n-a mai făcut decât să tacă și să plângă. Ți se rupea inima când vedeai cum l-au înșfăcat ai lui de l-au dus. O viață întreagă mi-a fost milă de omul ăla. Dar ce puteam să facem noi?

Deasupra vetrei focului s-a ridicat între timp în tremur de nuanțe sângerii o moviliță de jăratic, pe care Bunicul o împunge mereu cu o joardă groasă, scăldând-o iar și iar în flăcărui mărunte și iuți.

Rusul din filmul Bunicului nu pare deloc a fi uriaș. Cine a mai văzut rus fugind și plângând? Voia înapoi acasă, la ai lui. În țara rusească. Și teamă îi era tot de ai lui, care o țineau înainte, intraseră luptând în altă țară, erau *Îngermania*. Înainte – înapoi! Peste tot! Când tăindu-și drum, când retrăgându-se speriat. Neobișnuit om, rusul.

Dintr-odată se aude o bubuitură înfundată. Bunicul și unchiul cel gras dau amândoi un fel de mormăială-râset, din grumaz, apucă damigeana și cazmaua. Cu mișcări scurte risipesc cărbunii încinși și-i sting cu apă.

Cu împunsături prevăzătoare de cazma, Bunicul deschide groapa, înlăturând cenușa și stratul subțire de pământ ars și descoperind oaia rotundă și coaptă. Nițel anevoie, cu ajutorul cazmalei și al

unei bâte, bulgărele mare de carne aburindă e săltat din groapa încinsă și rostogolit în iarbă. Aburul ce se ridică pare o brumă veche pe o bucată de cer, de pe care se șterge îndată urma unui desen făcut cu degetul, înfățișând un om singuratic, flămând și pitit într-o văgăună geroasă. Cusătura cu sârmă e întinsă de stă să crape, și la prima tăietură cu cuțitul cel mare de bucătărie, proaspăt ascuțit zilele trecute în atelierul bătrânului Wagner, bulgărele plesnește și se deschide. Carnea e fragedă și pătrunsă, se desface ușor de pe oase și răspândește un miros deosebit. Datorită căldurii din groapă, sticla învelită în tifon a pocnit, vinul dinăuntru pușcând în toate fibrele cărnii, îmi explică Bunicul bubuitura înfundată de adineauri. Tifonul ține cioburile strânse la un loc, spre a feri carnea și oamenii. Pumnii noduroși ai Bunicului rup oaia în bucăți, o împart, stropind-o cu sare, și o așază într-un coș. De acolo fiecare ia câte o bucată zdravănă pe farfuriile de tablă aduse de acasă.

Durează o vreme până pleoscăitul și trosnetul de zgârciuri între dinți contenesc, punctate de tot soiul de păreri despre gust și despre modul de preparare. Până și cele două fete mănâncă fără să strâmbe din nas. Onkel Michael începe să povestească firesc filmul în care și el a jucat în urmă cu mulți ani.

— Așa am pregătit și noi o dată oaie. Când războiul se apropia de sfârșitul, într-un zi când am putut să facem pauză scurt în *Pommern*. — Povestește despre o fanfară în care ar fi cântat în război și prin care ar fi fost ferit de „ce a fost mai rău". — *Izeee*… capelmaister și cu iou am organizat un oaie din gospodăria părăsită de la țăranul. Noroc și pentru noi, și pentru oaia, că noi am mâncat pe ea. Altfel toți am fi *krepiert* de la foamea. Ha, ha. Dacă rusul ar fi avut știut ce noi acolo avem, ar fi avut atacat, că și el ar fi vrut avut ceva de la oaia.

Brusc pare să-și fi amintit de ceva mai important decât animalul cel norocos că a fost mâncat.

— Aia a fost kestie, atunci, in patruzeci-patru, după douăzeci-trei august, aia frățioare eu spun la tine! – rostește apăsat, plimbându-și privirea și părând că mi se adresează mie, deși nu sunt frățiorul nimănui. — Noi toți de la *Waffen-es-es*, care noi din România veneam,

a trebuit prin ceva să trecem atunci! Când se a aflat că Românie a rupt alianță *Cugermania*. Ce puteai să se face? Nu puteai nimica să se face! Dacă noi tot baltă am fi lăsat, ar fi închis pe noi încă in lagărul, sau ar fi pușcat pe noi că dezertori. Și dacă noi continuam, era de tot *nuklar* ce cu familiile noastre se întâmplă.

Bunicul, împreună cu Onkel Georg, ascultă și dau scurt din cap. Bunica tace, ea nu povestește nimic. Cu toții se poartă ca la o întâmplare pe care fiecare o știe de mult, însă e dispus oricând s-o asculte din nou. Rostirea nițel neobișnută în română a celor doi unchi *Dingermania*, pentru a înțelege și Bunicul ce spun când își povestesc filmele, e limba unchilor de mult plecați. O română care sună ca germana.

Prin urmare pe douăzeci și trei august, o zi precum cea de azi, doar că din alt an, românii au rupt ceva *Cugermania*. Despre asta se vorbește în televizorul brun-roșcat ca despre lupta întregului popor, sub conducerea Partidului, ambele românești și ambele eroice. De aceea când cineva pleacă, pleacă doar dintre sași. Românii rămân acasă și sunt eroici. Sașii pleacă *Îngermania* și când vin în vizită, sunt unchi și mătuși.

Învăluit în liniștea sa aproape sfioasă, Bunicul îmi apare mic și totodată mare. Mic pentru că șede singur în fața celor trei frați și nu mai face decât să asculte în tăcere. Și pentru că aici el e singurul român între germani sași. Mare și însemnat însă, pentru că, român fiind, aparține poporului de eroi.

Astfel afirmă în continuu televizorul brun-roșcat: eroicul popor român sărbătorește împlinirea a trei decenii de când, sub conducerea Partidului, țara a fost eliberată de sub jugul fascist. Întâmplare ce pare la rândul ei că ar fi legată strâns de germani. Pentru că treptat îmi dau seama că povestirile celor doi unchi, la fel ca și cea a Bunicului, întregesc acel ceva care apare tot mereu în filmele din televizor: un mare război *Cugermania*. Toate filmele în care apar germani sunt despre război, acolo se împușcă tot timpul, oamenii gonesc, țipă, trag din mitraliere colțuroase și cad la pământ. Românii sunt mereu ăia buni și germanii ăia răi, care au ei asupra lor ceva fascist, ceva ce nu se vede, însă despre care par să știe toți. Ceva

care, pesemne, are de-a face cu felul în care aruncă brațul drept înainte și strigă „hai-hitlăr!”. Cum face și Tovarășul, când stă în fața multor oameni, în televizorul brun-roșcat. Doar că el nu ține brațul țeapăn și nu strigă „hai-hitlăr!”, ci vorbește îndelung și dă din mână, după care toți bat din palme și strigă la el. Pe urmă cei mulți tac și pornește din nou el să strige, dând mai departe din mână. După care bat iarăși din palme și strigă ei, apoi iarăși el – și totul de la capăt. Până când dispar cu toții, fericiți, iar nenea cel veșnic așezat în televizor ne citește de pe o foaie de hârtie, nouă, celor din odaie, ce s-a întâmplat.

Gândul mă duce dintr-odată la Bunica. Ea e germană, pentru că românește vorbește doar când e de față Bunicul sau altcineva care nu înțelege germana. Cu mine o vorbește. Atunci când nu vorbește săsește, cu vecinii pe stradă sau cu neamurile de la Jibert. Ea, deși e germană, nu e rea, fiindcă Bunicul, care e român, nu trebuie să lupte împotriva ei. Cei doi frați *Dingermania*, tolăniți cum sunt acum, aici, lângă foc, par și ei foarte pașnici, iar despre filmul cu război în care fiecare din ei a jucat odinioară s-ar zice că vorbesc mai degrabă cu necaz și reținere, de parcă nu le-ar fi plăcut deloc. Însă de luat parte, par cu toții să fi luat odată parte la el.

Cu toții, numai eu nu! Dorința de a lua și eu o dată parte s-a cuibărit în mine și-mi apasă coșul pieptului. Cât aș vrea să joc măcar o dată pe eroul român bun și viteaz, care vânează fasciști netrebnici și trage în ei, urmărindu-le ultima clătinare! Așa mor fasciștii în filme: se prăbușesc spectaculos, clătinându-se, ori cad seceraţi, cu răsuciri fulgerătoare. Asemeni și eu. Pentru că așa e frumos, în ultima clipă să fiu doborât la rândul meu – cei buni sunt și ei câteodată loviți, ca să fie mai trist – și să mă las ușor la pământ, în oftat de dragi telespectatori, pe fundalul unei muzici minunate și al unui amurg străciripit de păsările, ca acesta.

Fascismul despre care se vorbește atât de mult e ceva ce nu se vede. La fel ca Partidul. La fel ca republica din „Strada Republicii”. Prin urmare nu poate fi decât o poveste, o comoară sau *Îngermania*. În cazul ăsta e pesemne *Îngermania*, pentru că pare să aibă neîndoielnic legătură cu germanii. Însă un jug? Ce să caute un jug în

povestea asta? De săptămâni de zile, până astăzi, douăzeci și trei august, televizorul Dacia II ne vorbește despre „acest an, în care sărbătorim pentru a treizecea oară eliberarea de sub jugul fascist". O singură dată nu a fost de ajuns? Pe undeva el pare să mai existe, de vreme ce an de an vine ziua lui, când trebuie scuturat din nou cu ajutorul Partidului și sărbătorit în doborârea sa.

Spre deosebire, însă, de toți cei ce se bucură de eliberare și vorbesc plini de voioșie în televizor despre căderea sa, eu păstrez o taină despre care nu am auzit pe nimeni vorbind: eu știu unde se află jugul fascist. La Jibert, în șura veche și mare a lui Otata. Sus, pe grinzile de sub acoperiș. Bunica, o dată când am întrebat-o, mi-a spus că e jugul în care odinioară, cu mulți ani în urmă, au fost înjugați bivolii cei negri ai familiei. De când familia nu mai are bivoli, jugul zace deoparte și uitat. Până când cei din televizorul brun-roșcat amintesc de dânsul. Pentru ce însă fascist și nu doar din lemn? Și cum de se bucură toți că zace uitat în șura de la Jibert? Și de ce toate astea au fost rele?

O fi fost din cauza bivolilor. Despre ei se spune că devin furioși de îndată ce li se arată roșu. Pesemne bivolii cei mari și negri de odinioară au văzut pe undeva roșu și, înjugați cum erau, au devenit grozav de furioși și i-au speriat cumplit pe oameni. Cu bucata de lemn din șură par să fi avut însă de-a face pe undeva și germanii, de vreme ce atunci când se vorbește despre jugul fascist, se vorbește și despre ei. Și despre război.

Războiul – războiul e un film! Cum poate fi văzut la televizor în fiecare săptămână. Unde cei buni, românii, se luptă cu cei răi, turcii sau germanii. Nu și cu rușii. Despre lupta cu rușii se vorbește în șoaptă. Sau în radioul negru. Sau la focul de lângă pădure, la doua'ș'trei august, când se mănâncă fleică și se sărbătorește eliberarea.

Întreb, curios, pentru că vreau să aflu cum a fost mai departe și cum s-a sfârșit filmul-poveste cu război și iarnă și unchi și Bunic și bivoli și *jugfascist* și ruși. Nu întâmpin, însă, decât surâsuri blânde și răspunsul că așa ceva n-ar fi pentru mine.

Într-un târziu sunt nevoit să mă împac cu gândul: povestea asta nu are sfârșit.

Restul apei din mica damigeană în țol de răchită e turnat peste cărbunii istoviți, cu mustăți de hârtie arsă, din fundul gropii, alungând cu un șuier sleit duhul somnoros al focului din cenușa cleioasă. Încet-încet se face timpul să ne întoarcem. Și o zi a eliberării are un sfârșit. De mâine începem iarăși să așteptăm, astfel încât până la anul la douăzeci și trei august să strângem destulă eliberare spre a o putea sărbători din nou.

Bunica e sora mai mare a celor doi unchi *Dingermania*. De aceea îi și numește *băieții*. Tatăl celor trei e Otata, de la Jibert, și în prezent *băieții* locuiesc acolo, acasă la el. În dimineața asta Onkel Michael cel gras sosește cu Mercedesul alb și ne preia pe toți trei, pe sora lui, pe Bunicul și pe mine, pentru că e vorba să mergem cu toții la Jibert în vizită. Așa ceva încă nu mi s-a întâmplat. Să fim scutiți pentru o dată de drumul cu autobuzul cel mare și gălăgios, scutiți de așteptare și de mersul pe jos până la autogară și în sat până la casa de pe Strada Nouă. Bucuria de a mă putea da o dată în Mercedesul alb ar fi și mai mare dacă în momentul pornirii s-ar găsi prin preajmă careva dintre copiii din vecini, să mă vadă. Strada e însă pustie și nu-mi rămâne decât să urc țanțoș în mașină, neobservat de nimeni.

Mașina asta adevărată cu care *băieții Dingermania* au venit până în fața casei noastre se cheamă că e *dizăl*. Onkel Michael spune: „Diesel-ul are iarăși nevoie de *Spritt*!" Pentru a putea rula. Deși știu că lichidul acela cu miros pătrunzător, cu care merg mașinile și care curge la pompa din capu' satului pe care scrie PECO, dinspre ieșirea către Jibert, se cheamă motorină, unchiul spune în germană *Spritt*. Pe românește sună ca și cum ar spune „șprițˮ.

Oricum, e o însușire care lasă mașinuțele noastre să pară cu mult superioare. Pentru că obiectele cele mici din fier nu au nevoie de nimic pentru a rula, ele rulează singure și peste tot pe unde le împingem. E mai simplu și ne dă un sentiment de independență. Pe de altă parte, mai nou, șprițul pentru mașinile adevărate nu e nici el ușor de procurat. De la o vreme din radioul negru, din televizorul brun-roșcat și, iată, acum și de la unchiul cel gras, răzbate știrea că începând de iarna trecută peste tot în lume ar

umbla o criză a petrolului, din care cauză ar fi mai greu de făcut rost de șpriț chiar și la noi aici în localitate. În televizor se îndeamnă mereu la economisirea lui și la mai puține drumuri cu mașina: se spune că trebuie asigurat necesarul pentru recoltele de pe câmp și pentru numeroasele șantiere din întreaga țară. De aceea ar avea prioritate tractoarele și camioanele – ca principali consumatori de *diză*l. În general în televizorul brun-roșcat marile camioane și tractoarele fără număr sunt lăudate mereu, dimpreună cu remorcile lor, în vreme ce despre mașinile mici nu se spune mare lucru, decât că adesea ar fi consumatori inutili.

Prin urmare e mai bine să te afli de partea celor ale căror mașini mari sau mici merg cu *diză*l, decât de partea mulțimii de consumatori mărunți. Numai că între evantaiele deschise de tractoare, pe câmpuri, și lungile coloane de camioane grele, pe drumurile șerpuite ale șantierelor, televizorul brun-roșcat nu arată nici un Mercedes alb. Deși tot *diză*l, roțile sale sunt obișnuite să meargă pe șosea, nu pe pământ.

Cu toată criza, unchii reușesc de fiecare dată să toarne *diză*l în Mercedesul lor. Dar nu am voie să știu cum. Tot ceea ce prind cu urechea, nepăsător, de pe bancheta din spate, e faptul că *șpriț*ul ar fi de la *ceapeu* și că n-ar fi costat bani. Doar niște poze colorate.

— Noi o revistă din aia am deșchis și am pus după parbrizul – povestește Onkel Michael. — În seară, după programul, am tras mașină in curtea, in spate, la paznici – erau doi. Ce li s-a mai lungit la ăia gâturi când a văzut ce poze faine în revistă! *Donnerwetter*! Fete blonde, nemțoaice, numa bun, aia bun. Nu a trebuit noi spunem decât *Motorin*. Crezi că a păsat la ei de bani? Pe loc a umplut rezervor la noi, din rezerva de la camioanele, și numadecât a vrut la ei toată revista. Dar iou am ruptă pentru fiecare numa un foaie. Că la noi și altă dată o să trebuie!

Unchiul râde.

— Să aveți la voi așa porcărie! – îi dojenește Bunica.

— *Aber Anni*! – face Onkel Michael – Doar pentru asta am adus pe ele. Cu așa una deșchizi ușă unde nu gândești și rezolvi treabă. Și tot lume este fericit.

— Interesant, dom'le, ca să vezi! – râde și Bunicul. — Ce simț de afaceri are omul!

Însă Bunica nu vrea să știe de nimic.

— Ai bine grijă unde-o pui, să nu vadă ăsta micu! *Eine Schande ist das*! E o rușine!

Revistele aduse *Dingermania* par să aibă ele ceva. Când o fi loc de întors, trebuie să pun mâna pe una, s-o cercetez mai atent.

Drumul cu Mercedesul alb, prin Dacia, pe lângă pajiști și câmpii, peste dealuri, apoi șerpuit prin pădure, e ca o călătorie lină pe un covor zburător. Adevărat că nu zboară pe deasupra norilor, ci una cu pământul, însă niciodată nu am văzut iarba curgând atât de jos și copacii alergând atât de iute de-a stânga și de-a dreapta drumului. Plutim peste șosea precum săgeata plecată dintr-un arc solid, din bâtă de alun, și ne înfigem drept în țintă, în inima Jibertului.

Otata șade, ca întotdeauna când e vreme bună, proptit în baston, pe treptele de lemn care duc spre *Iwerstifken*, cum li se spune în săsește odăilor de sus. Din două părți, treptele duc la o mică verandă cu o ușă care dă în casă: o dată dinspre stradă, doi pași îndărătul portiței de la drum, veșnic în umbra bolții celei mari a porții din zidărie acoperită cu țiglă, și o dată din curte, în bătaia soarelui. Dedesubt, scara dublă ascunde o mică anticameră către pivniță. Către pivnița răcoroasă și întunecoasă, traversată sub tavanul scund de grinzi uriașe de stejar. Pe Otata nu l-am văzut niciodată stând pe treptele care dau spre poartă. Ar fi de parcă ar sta cu fața la perete. Acolo nu are rost să stai, veșnic în umbră, neavând în fața ochilor decât portița către stradă. Decât dacă aștepți cu răbdare pe cineva să intre din clipă în clipă. Altminteri, când venim numai cu Bunica, îl găsim așezat pe treptele către curte, în seninul zilei, scăldat de la brâu în sus de umbra streșinii și ferit de razele orbitoare ale soarelui.

Ne întâmpină cu o privire vesel-severă și bate cu bastonul de câteva ori în treapta mai din jos. Observ că nu se mai sprijină în toiagul cel vechi, vopsit în gri, în formă de T, ci are un baston adevărat, din lemn brun și lăcuit, cu o mulțime de noduri line și rotunjite, și în partea de sus, în frunte, cu un mic cap de cerb din bronz,

prins în cuișoare. Pe ăsta i l-au adus *băieții*. Împreună cu aparatul electric de ras și cu un mic apărătel de auzit, pe care nu ai decât să-l vâri în ureche, spre a putea prinde tot ce se spune. Cu toate astea Otata continuă să audă greu, trebuind să strigi la el de câte ori îi vorbești. Pe drum încoace unchiul cel gras ne-a povestit că *Vater*, tatăl lor, ar fi refuzat să poarte aparatul în ureche pentru că fluieră și țiuie și nu-i *fildrun*, adică n-ar fi bun de nimic. „Atunci iou iau pe lucru ăla și duc pe el napoi", a mai spus Onkel Michael, „că a costat *einen Haufen Geld* – o grămadă de bani. Și prostii ce *Vater* ascultă la radio în toată ziuă or-cum nu sună mai deștept, cu aparat cu tot."

Multe lucruri la Otata sunt altfel. Nu are televizor Dacia II. Nu are televizor deloc. Nu ascultă decât radio. În schimb radioul pe care îl are nu e negru, ca al nostru, e brun-roșcat, ca televizorul. Stă în dreptul geamului către curte, mereu deschis în timpul verii, și revarsă noutăți încrezătoare și cântece vesele, cântece populare românești. Se spune că Otata ar avea timp și tocmai pentru că îl are, ascultă în cea mai mare parte a sa radio. Și încă tare, pentru că aude greu – Bunica spune uneori că ar fi surd ca o cizmă. Și că s-ar face tot mai surd, ceea ce nu poate fi adevărat: pe măsură ce strigi la el mai tare, aude tot mai bine. Deși nu pare să-l asculte cu atenție, sunetele din difuzor ținând mai degrabă de tabloul curții, alături de uguitul porumbeilor, foșnetul frunzelor sau limba orătăniilor, e mulțumit de radioul său lustruit din dreptul ferestrei deschise, departe de orice colț înăbușit al camerei, și pe toți din interiorul său îi lasă tot timpul – doar are destul! – să cânte și să povestească cu glas tare tot ce vor, fără a se teme că poate n-ar fi voie. El are voie, pentru că aude greu.

Timpul! Timpul pare că e făcut pentru joacă. Deunăzi a fost vorba despre mine să mai merg poate la grădiniță pentru încă un an, ca să îmi rămână pentru joacă mai mult timp. În schimb lui Otata, cu tot timpul său cel mult, nu pare să-i ardă nicidecum de joacă. Stă doar așezat pe trepte, nici a urcare, nici a coborâre, privește în curtea goală, cu spatele la poarta închisă, fumează țigări „Mărășești" dintr-un pachet veșnic mototolit și așteaptă. Poate vine cineva.

Când am dat să aflu, totuși, cum e să ai mult timp, așa ca Otata, și unde este el, timpul, și dacă pot și eu avea ceva din timpul lui Otata, cel atât de mult, Bunica mi-a spus doar atât: „Otata are timpul său și tu îl ai pe al tău".

— *Na, ihr Hübschen, seid ihr da*? – se rostogolește vocea sa puternică și aspră pe trepte în jos, în vreme ce cu mâna dreaptă mută țigara din colțul gurii pe buza groasă a pragului de lemn. — Na, drăgălașilor, ați ajuns?

Observ că Otata fumează astăzi alte țigări decât de obicei, de data asta din cele cu capăt galben și cu burețel alb și rotund. Cutia lor lucioasă de carton e atrăgătoare, cu un blazon în relief, în culori vii, în vreme ce noi cu Bunica îi cumpărăm îndeobște unele mai scurte, fără burețel și împachetate în hârtie simplă și moale, cu un desen în dungi albastre, închipuind un fel de cetate rotundă. Ale noastre se cheamă „Mărășești" și se găsesc peste tot, în vreme ce țigările pe care tocmai le fumează se cheamă „Lord" și nu se găsesc la noi în localitate, nici măcar la tutungerie. Pentru că sunt *Dingermania*. Însă felul în care le fumează, strivindu-le indiferent între degetele sale groase și puternice și păstorind cu privirea sa de baci rotocoalele de fum, e la fel de comun ca întotdeauna.

„Drăgălașii" suntem noi toți, și Otata e mulțumit că ne vede odată laolaltă la el în bătătură. Din privirea sa fixată în cele din urmă asupra mea deduc că se referă îndeosebi la mine. Deși foarte bătrân, Otata e mare și greu și puternic. Strângerea lui de mână face de fiecare dată să-mi pârâie oasele. Mâna cu care odinioară a strunit caii și bivolii. Așază din nou pe prag țigara fumată pe jumătate, însă de data asta în scrumiera nou-nouță de un roșu-aprins *Dingermania*, care înlocuiește obișnuita sa cutie goală de conservă de pește, ciupită în tăcere de rugină. Mă înșfacă strâns de braț, mă scutură vârtos și mie mi se leagănă capul ușor încolo și încoace. Asta trebuie să mă facă să simt că sunt binevenit.

— *Sächst tja, Misch* – îi spune el pe săsește unchiului celui gras –, vezi tu, Miș, pe voi mai că v-aș fi pierdut. De pierdut nu v-am pierdut, dar nici de păstrat nu v-am putut păstra. Însă *djeser kliin*

Gang, băiatul ăsta mic, e darul lui Dumnezeu pentru mine într-o vreme pe care n-am crezut s-o mai apuc!

Dumnezeu face daruri de Crăciun și de Paști. Daruri pentru copii. Otata nu e nicidecum copil, e mare și bătrân albit și străbunic și fumează. Cum e cu putință să-i fi făcut Dumnezeu un dar – lui? Și încă pe mine!

Unchiul Georg, căruia i se spune și Gätz, se plimbă acum prin curte, își ascunde nasul îndărătul aparatului foto și apasă mereu pe buton, cu un scurt țăcănit. Tocmai stă în dreptul porții către stradă, privește prin lentilă și apasă. Țac! Curtea lui Otata se întinde de-a lungul casei, al grajdului pentru bivoli și pentru cai, fiind cuprinsă din partea cealaltă de odaia din piatră, care nu mai are întrebuințare decât de cămară și de care e lipit pavilionul de vară, de lemn, cu ferestre ce dau spre grădinița cea mică, pentru flori și ceapă. Și roșii, cărora în germană li se zice *Paradeis*, care însă nu arareori sunt numite și pe românește *paradaisuri*. Grajdul bivolilor nu mai adăpostește nici un bivol, în grajdul cailor nu am văzut niciodată vreun cal, însă grădina cea mică dintre șură, gardul din scânduri negre și pavilionul de vară își merită numele, e plină de flori, ceapă și *paradaisuri* cărnoase și roșii. Iar în pavilion vom ședea în curând noi toți.

Acum Onkel Gätz stă lângă trepte, jos, în fața ușii către bucătăria de vară, și privește prin lentilă de-a curmezișul curții. Poteca de lângă casă, din bucăți rotunde, unele turtite și mari, de gresie și piatră de râu, se continuă, pe sub portiță, către ograda cu păsări, pentru a se opri între două garduri. Acolo cotețul de porci stă față în față cu șura cea mare și mereu se întâmplă câte ceva. Găinile și puii se precipită printre cele câteva crătiți cu boabe și mălai, peste smocurile ciugulite de iarbă, deasupra micilor coline de găinaț bătătorit, pentru a se strecura pe sub un laț din colțul de jos al peretelui de scânduri, scurtat într-adins pentru ele, și a se face nevăzute în șură, printre bârne sau îndărătul grămezii de lemne. Din când în când apar de nicăieri vrăbii, care cu fâlfâit mărunt și des din aripi se așază pe buza crătiților, ceea ce duce numaidecât la apariția pisicii.

Unchiul cu aparatul de fotografiat pășește pe pipăite printre cele două straturi înguste de flori, de-a dreapta și de-a stânga portiței

către grădina paradaisurilor, privește acum încoace, către casă, și apasă din nou. Zidăria casei, care face ca totul să pară omogen, începe la stradă, cu fațada odăii de la drum, *die gute Stube* – „odaia cea bună", alături de bolta porții, și se sfârșește la cotețul de porci. Poteca pietruită mai aleargă preț de doi pași până la buda din scânduri, care, solitară și depărtată de-o palmă de ultimul perete, pare un cub dintr-un alt joc, adăugat la întâmplare. Acoperișul de țiglă coboară la rândul lui în trepte: la început colțuros și semeț, cu un cocoș de tablă sus pe creastă, pe urmă ceva mai scund, deasupra grajdurilor, și mic de tot, separat și ușor strâmb, deasupra budei. O ultimă treaptă descoperită o formează grămada de gunoi, chiar lângă budă, în grădină dincolo de gard, ocolită de o mustață deasă de urzici. Dincolo de construcțiile toate și ramele de scânduri băițuite cu negru ale gardurilor de sârmă se întinde în cele din urmă grădina cea mare. În față, mai într-o parte, prin iarba deasă și fragedă, se găsește fântâna, cu ghizdurile ei de lemn și acoperișul îngust, din două șiruri de țiglă, având în față troaca mare de piatră, ca o adăpătoare. Alături își împrăștie rodul un păr și un prun. Peste întreaga grădină se întinde pădurea verde și încet foșnitoare a porumbului, ocolită de tufele mari și stufoase de rozincine negre și roșii.

Pavilionul, cu pereți din scândură neagră și acoperiș din țiglă roșie, îl umple o masă mare și întinsă, acoperită cu alb și ocolită cu scaune și bănci. Pe dinăuntru e tapetat de jur împrejur cu hârtie lucioasă plină cu modele, fixată cu pioneze de scândura subțire a pereților.

Totul e ca de fiecare dată când trecem firesc pe la Jibert cu Bunica, din când în când. Și totuși, pare că astăzi e totul pregătit și așteaptă. O dată mai mult.

În curte își fac treptat apariția vecinii, clinchetul senin al clopoțelului de la poartă vestind precum o păsăruică de veghe fiecare nou oaspete. De la o vreme aflu că sunt mai mult decât vecini, sunt rubedenii. De unde și întrebarea unchiului celui gras: o să aibă toate rubedeniile loc la masă? O să aibă. Încet-încet e ora prânzului, și la masa îmbrăcată în alb, strecurându-ne și modelându-ne unul

pe lângă celălalt, luăm loc după loc și ne potrivim alături, la umbra odihnitoare. În capul mesei șade Otata, în stânga lui *băieții*, urmați de câțiva oameni pe care după mutră îi cunosc puțin sau deloc. În fața lor, peste masă, cu spatele la geamul către grădinița multicoloră, ședem noi, Bunica, eu și Bunicul. Pe urmă alți câțiva.

O pisică și trei pui ai ei hălăduiesc prin curte și țopăie pe rând încoace, sub masa pusă înăuntru. Care încă e goală. Farfuriile lucioase, tacâmurile lustruite și paharele butucănoase de vin, din sticlă groasă și albă, își așteaptă folosința amânată, sub privirile noastre răbdătoare. În schimb, din bucătăria de vară răzbate un miros ademenitor de supă, sosuri și fripturi gustoase. Nu durează mult și pisicile hotărăsc pe rând să sară peste prag, fugind de aici în speranța de a se alege mai degrabă cu ceva de acolo. Numai că n-au ținut seama și de Omama, stăpâna absolută asupra bucătăriei.

Ea e femeia de lângă Otata, însă Omama îi spun doar eu. După cum Otata e „Otata" doar pentru mine. Pentru ceilalți e fie *der Vater*, fie „Moșu Müller". Bunica și cei doi unchi o numesc pe bătrână „Maștera". Omama nu e la fel de răsărită precum ceilalți, însă cu atât mai lată. Se agită pe lângă soba cu lemne, deasupra oalelor și crătiților învelite în aburi, adusă din spinare, cu capul tras între umeri și înfundat în baticul gros și negru, iar fundul ei grozav de lat e prelungit până la pământ de fusta neagră plină de cute. Gătește pentru oaspeții de pretutindeni care își împart în pavilionul de la marginea grădinii masa cea albă. Cu toată arșița zilei de vară, în bucătărie arde focul de lemne în soba *Vesta* cu plită, pentru că butelia de fier e goală și, legată ca un câine de aragazul devenit nefolositor, așteaptă trecerea prin sat a camionului cu butelii, spre a fi schimbată pentru una plină. Omama domnește peste întreaga abundență frumos mirositoare, și de dispoziția ei depinde dacă pisoii pot avea parte de ea sau nu. Acum nu pot.

Dintre oamenii din jurul mesei cunosc mai puțin de jumătate, ceea ce nu e de vreo importanță, de vreme ce pe mine par să mă cunoască toți. Pe drum Bunica a mai spus că vizita *băieților* va aduna o dată mai mult, ca și în alte rânduri, laolaltă toate neamurile. Câtă vreme vor mai fi aici. Bădiii și cumetrele cu figuri necunoscute

mie îi spun Bunicii pe săsește *Inntschen*, care în germană înseamnă *Ännchen* și în românește „Ană mică" sau „Aniță". Cu toții caută cu firească smerenie către bătrânul Otata, în capul mesei, sau se miră în mod repetat și cu voce tare, între ei ori față de noi, cât aș fi crescut deja de mare. „Trece timpul", le răspunde Bunica de fiecare dată. Privirile lor largi și salutările surâzătoare, când ajung de la alte lucruri să vorbească despre mine, privindu-mă și întrebându-mă deschis, mă fac să mă simt nesigur. Pentru că mi se adresează mai întâi pe săsește, înainte să bage de seamă că de înțeles, ce-i drept, înțeleg totul, însă de răspuns nu mă pricep să răspund decât în germană. *Äch*…, încep eu de fiecare dată promițător, de parcă n-aș face altceva decât să tot vorbesc săsește. Însă la *Äch* se isprăvește săseasca mea. Uneori și la *Äch hun* – „Eu am". După care trec pe germană.

— Să învețe germana cum se cade – explică Bunica pe săsește unei femei dincolo de masă, iar aia dă din cap, de acord, pentru că așa dă ea din cap tot timpul, de acord cu tot ce se spune. Prinsă cu o eșarfă sub bărbie și dată pe spate, poartă o pălărie de paie cu boruri largi, strânsă cu o banderolă neagră și lată. Până la urmă o agață de spătarul scaunului, să n-o turtească de perete. — Cu săseasca nu ajunge decât până la Jibert.

— *Awer bäs kän Dotschiluund*! – Sau până *Îngermania*! – râde un flăcău de alături, și cineva adaugă că *äser Onjz* – Andrei al nostru, ar fi atât de fericit pentru că zilele trecute ar fi primit hârtiile pentru *Ru-Nummer*, așa că acum ar putea pleca foarte curând.

Pe asta cu *Ru-Nummer* n-o aud pentru prima oară. Numărul ăsta misterios apare de fiecare dată când e vorba despre câte o plecare a cuiva de tot *Îngermania*.

— *Und wuni zochst tja*? Și când pleci? – vrea Bunica să știe de la el.

— *Än zwee mäjneden*! În două luni – spune „Andrei al nostru" și mai adaugă că un văr de-al lui l-ar aștepta deja acolo și că ar fi și făcut rost pentru el de ceva de muncă.

Și *Îngermania* munca va fi având parte de prețuirea de care se bucură aici, unde este în permanență vorba despre oamenii muncii de la orașe și sate. Care muncă este și ea de-mai-multe-feluri: să

cauți de buna rânduială din casă, ca Bunica, sau din grădină și din fabrica de ciment, ca Bunicul, să construiești socialismul, ca întregul popor, ori să-i strecori lui Willi Brandt pe unul până sub fund, precum comuniștii, lăudați de către însuși Bunicul pentru cât sunt de dați-dracului și cât știu de bine să lucreze. Pe care din muncile astea i-o fi făcut-o rost oare vărul lui *äser Onjz* – Andrei al nostru?

La masă, în fața mea, șade Mitzi, nepotul tăcut al Mașterei, cam cât mine de mare, pe care uneori îl întâlnesc aici în curte și foarte rar în vizită la noi. De locuit locuiește la câteva străzi depărtare, însă vine adeseori să se joace aici. Spre deosebire de mine, vorbește numai săsește, ceea ce în ochii mei îl face să pară cam ciudat. Între noi domnește o concurență tacită, pentru că el, aici la Jibert, și eu, acasă, ne înzestrăm plini de avânt cu arme peste arme, săbii de lemn, puști de lemn, pistoale de lemn, săgeți și arcuri de lemn, cu tot ce ne trebuie – și construite toate de noi înșine. Ca adversari probabil niciodată nu ne vom ciocni. Însă ceea ce contează pentru noi e mai degrabă etalarea armelor adunate. Azi mă aflu eu pe terenul său, așa că mai devreme a trebuit să admir, într-o vizită în grajdul bivolilor care nu mai există, cum din câteva scânduri, o țeavă groasă de plastic și – Ia te uită! De unde l-o avea? – un volan de autobuz, a construit un tanc adevărat. În el poate să stea jos, pe o scândură așezată peste două găleți răsuflate, și să se joace grozav de-a războiul – și încă pe orice anotimp, pentru că în grajdul cu pereți de cărămidă și cu un ochi mare de geam, sus, e la fereală de ploaie și de ger. Și el, și tancul. Eu în schimb nu mă pot desfășura în voie decât iarna și afară. Când din grădină totul a fost strâns și nu mai crește nimic, am voie, înainte să vină gerul și pământul să înghețe, să sap în mijloc o groapă mare, în care mă baricadez după căderea primelor ninsori și de unde azvârl prin jur cu bulgări, dindărătul meterezelor de zăpadă. Până mă pătrunde frigul și sunt nevoit să renunț la război, că e rece, și să dau fuga în casă lângă sobă. Cum nu există șansa ca vreodată să ne învecinăm, între tancul lui Mitz și baricada mea fiind cale lungă, unde mai pui că stă și Dacia la mijloc, nici lui, nici mie nu ne rămâne decât să ne înarmăm

și, din când în când, să ne arătăm unul altuia ce-a mai născocit fiecare și de ce, la o adică, am putea fi în stare.

Un sunet ascuțit risipește dintr-odată murmurele de la un capăt la altul al mesei și toți amuțesc, cu o ultimă șoaptă strecurată cu șuier, ca jariștea stropită cu apă. Otata a bătut cu cuțitul în buza paharului său plin cu vin roșu de rozincine, semn că are ceva să ne spună. Nouă tuturor. Care suntem îndemnați să ascultăm cu luare-aminte. Se îndreaptă de spate, pe scaunul vechi și trainic, își proptește degetele groase și puternice pe buza mesei și nu-și drege vocea.

— *Mär sänj häj*… – începe el pe săsește, cu vocea sa blând-aspră – suntem aici, toți… – înalță capul și privirea sa plutește din fruntea mesei peste creștetul fiecăruia dintre noi – toți care mai suntem. Ceilalți nu mai sunt aici pentru că nu mai pot fi. Pentru că au căzut în război, pentru că sunt *Îngermania* sau pentru că Domnul Dumnezeul nostru a găsit cu cale să facă altceva cu ei.

Un tremur ușor îi cuprinde vocea:

— Și voi sunteți aici, voi, cei doi băieți ai mei. Ați venit încoace din depărtare pentru a-l mai afla o dată pe bătrânul vostru tată în casa frumoasei voastre copilării.

Cei doi unchi *Dingermania* șed la masă, privesc când în paharele de vin, când în grădina cu paradaisuri, și nu spun nimic.

— Nevestele vi le-ați lăsat de astă dată acasă, însă tu, Miș, ți-ai adus fetele cu tine. Data trecută Gätz a fost cel care a venit cu cei doi băieți ai săi. Așa e bine, să știe și copiii voștri de unde le vin tații și cum a fost odată pe aici.

Cele două fete stau în preajma ușii celei înguste a pavilionului, tăcute și ușor neîncrezătoare, și nu prea știu dacă să zâmbească sau să rămână serioase.

— Noi suntem bătrâni și curând Domnul ne va chema la El, și El singur știe dacă fără noi în curtea asta va mai rămâne ceva la fel ca odinioară. Până să fi plecat în America, încă în vremea păcii celei vechi, tatăl meu mi-a spus odată că *de Bleeschen*, românii, n-ar aștepta decât să ne alunge, ca să ne ia pământul și gospodăriile. De atunci însă au trecut peste noi două războaie mari și s-a putut vedea că nu *de Bleeschen* au fost cei mai răi și că uneori deasupra noastră stă

o putere crudă – și împotriva ei nu putem decât să ne rugăm. Iorgu, aici, al lui Anni, e și el român, și cât de mult îi datorăm cu toții!

Iorgu al lui Anni este Bunicul și singurul român dintre toți cei așezați acum în jurul mesei. Nu vorbește germana și nici săsește, și nici de tradus nu-i traduce de data asta nimeni, însă șade neclintit aici, lângă Bunica și lângă mine, de-a dreapta lui Otata, cu coatele înfipte în fața albă de masă, cu mâinile prinse într-un singur și uriaș pumn, și ascultă. Din nou resimt pentru Bunicul o bruscă și mare căldură. Singur el aici, între atâția oameni, e oarecum altfel. Felul ăsta al lui de a fi diferit aș încerca să-l lămuresc. Dar nu e timpul acum.

— Voi, copiii mei, tu, Anni și tu, Misch, și tu, Gätz, ați pierdut-o pe mama voastră când încă erați foarte tineri. Dintre noi toți, ea a simțit cea dintâi că vor veni vremuri grele și va porni un nou și mare război. Atunci când spunea ea toate astea, am gândit că iar vorbește așa doar pentru că ăsta îi era felul – de a se gândi tot timpul la ce era mai rău. Tot astfel a vorbit mereu și despre propria ei sănătate. La ea știința mea de sanitar a ajuns mereu la limită și am crezut că ne pot să consola pe amândoi, spunându-i mereu că exagerează. Însă nu: ea urma să aibă dreptate. Îi mergea rău și nu a fost o exagerare asta, avea inima slabă, din care pricină puțin mai târziu a și murit. Și încă până să moară, războiul începuse!

De tăcut au tăcut toți când Otata s-a pornit să vorbească, însă acum liniștea șade cu noi la masă ca un fund vechi de lac. Mai c-o poți atinge, simțindu-i asprimea. Acum pricep – el vorbește despre aceea despre care Bunica povestește uneori, numind-o „mama mea". Mama ei bună, care nu mai există. De foarte multă vreme.

— Războiul a venit apoi și peste noi și mai întâi ai plecat de acasă tu, Anni, după ce ai avut grijă de frații tăi mai mici vreme de doi ani, ca o mamă. Câte speranțe ne-am pus noi atunci *Îngermania*, când am văzut câtă neliniște se abătuse și peste patria noastră, aici. Pentru că *unser Siebenbürgen*, Transilvania noastră fusese ruptă în două, iar noi ajunseserăm din nou hotarnici. Cu toate astea am sperat că va fi pace, iar tu, Anni, voiai să înveți *Îngermania* cum să îngrijești copii. Asta avea să mai vină, însă pace în lume nu a fost, când pe urmă România *Șigermania* au luptat împreună în Rusia.

România *Șigermania* să lupte undeva împreună? Și încă în Rusia – cu rușii? Cu uriașii răzbunători! Prin urmare n-au fost românii întotdeauna ăia buni și germanii ăia răi? Au fost prin urmare amândoi buni? Sau amândoi răi?

— Tu, Anni, ai îngrijit pe urmă *Îngermania* copii mici, în vreme ce copiii mari ai țărilor noastre – și se făceau tot mai mulți – și-au lăsat viețile în Răsărit. Pentru că pe jumătate copii ați fost și voi, băieții mei, când a trebuit să plecați în armată voluntari, la instrucție în Austria, care nici ea nu mai era Austrie. Pe urmă ați ajuns și voi pe frontul de Est, acolo v-au trimis germanii noștri de un sânge cu noi *Dingermania*. Cei mai buni ani ai tinereții voastre a trebuit să-i sacrificați în război și în prizonierat, și la reconstrucția care a urmat. Pe tine, Anni, prăbușirea României te-a găsit acasă și noi a trebuit să te ascundem, aici în casă, luni de zile, în spatele cuptorului, ca ei să nu te găsească și să te ia de lângă noi.

„Ei"? Otata nu spune cine și nimeni nu se încumetă să întrebe, pesemne fiindcă răspunsul îl știu cu toții.

— Cine a vrut s-o ia de lângă noi pe Mama? – mă aud întrebând în liniștea scurtă care s-a lăsat, și întreb răspicat și tare, astfel încât Otata să mă și audă cum trebuie. Cu toții mă privesc surprinși, smulși parcă dintr-un vis îndepărtat. Simt strecurându-mi-se în piept ecoul senzației ce m-ar cuprinde dacă acum și aici ar încerca cineva s-o ia pe Bunica de lângă mine, eu trebuind să rămân fără ea. Mă agăț strâns de brațul ei, ea surâde, întâi către ceilalți, apoi către mine.

— Niște oameni răi, *mein Kind*, copilul meu – spune Otata cu voce blândă, în germană, mă fixează cu privirea și adaugă: — Cărora le-a fost făcut la rândul lor mult rău.

De două ori rău? Oameni cărora li s-a făcut mult rău devin ei înșiși răi? Este răutatea prin urmare ceva care se ia? Ca o răceală?

— Și vremuri rele – adaugă cineva dintre necunoscuții mie de la masă, de asemenea în germană, însă Otata pare că nu-l ia în seamă. Doar mie a găsit cu cale să-mi răspundă. Pe urmă continuă pe săsește, mutându-și privirea asupra Bunicii: – Tu, Anni, ai avut apoi noroc cu Iorgu, care te-a scos din ascunzătoare și care te-a putut salva și ține aici.

Bunicul pare dintr-odată să înțeleagă limba săsească și ascultă cu toată atenția.

— Ați fost destul de mari când mama voastră a murit și curând ați și plecat cu toții de acasă. De aceea veți fi înțeles că nu puteam duce singur și gospodăria, și serviciul sanitar. Helene, aici, era și ea văduvă, și tot pe front era dus și singurul ei băiat, pe care mai târziu l-a și pierdut. Ea a fost mereu bună cu voi.

Aici se referă la Omama, care închide adunarea din jurul mesei, adăstând la capătul opus al băncii, aproape de ușa către curte, gata să sară spre a aduce bucatele deja pregătite, care acum se așază din fiert în oalele și crătițile aburinde din bucătăria de vară, dincolo de latul curții. Cât ar fi de bună Omama cea îndesată și zbârcită și mereu rostogolindu-se după vreo treabă, înfățișarea ei e severă mereu și în stare să inspire teamă. De vină e proteza ei cu dinți de plastic, ce se ține de ultimul dinte fix, de fier, din maxilar și care clămpăne sec de fiecare dată când râde încetinel, apoi smocurile de păr scurte și înțepătoare de pe cei trei negi care-i cresc pe bărbie și pe urmă ochiul ei de sticlă. Oare de aceea Bunica și cei doi unchi nu o prea vorbesc de bine și o numesc Maștera? Otata însă a trecut deja mai departe.

— Războiul ăsta din urmă ne-a costat viitorul istoriei noastre. Iată prețul plătit de noi pentru acest război, mai cumplit decât toate. Și voi, copiii mei, sunteți dintre primii care îl plătesc, acest preț. În doar câțiva ani a fost dusă tinerimea toată de la noi din sat. Și de peste tot pe unde trăiesc cei asemenea nouă în Transilvania. Voi a trebuit să plecați la război, și la urmă tinerii noștri, bărbați și femei, tot oameni pașnici, în deportare în Rusia. Prin ce au trebuit să treacă toți, peste tot, a fost nedrept. Războiul ăsta nu l-a vrut nimeni dintre noi. Că a fost pierdut sau nu. Aici au mai rămas în urmă doar copii și oameni bătrâni. Când *Vater*, Tata a plecat în America, înainte de primul mare război, ne-a spus că presimte suferințele care au să mai vină peste noi și de aceea vrea să încerce, precum odinioară înaintașii noștri, cei dintâi coloniști în Transilvania, să afle iarăși un loc mai bun pe lume, spre a ne chema pe urmă încolo pe toți. Pe el l-a găsit moartea în depărtare, iar noi trăim mai departe aici,

cu soarta pe care ne-o îngăduie Dumnezeu. Vedeți și voi, copiii mei, cum sunt vremurile. De la facerea *Kaiser-und-Königreich* – imperiului chezaro-crăiesc –, ne prăvălim necontenit de pe culmea de șapte și opt sute de ani, de când suntem aici. Astăzi mai avem casa și curtea unde ne putem duce zilele. Însă pământul nostru, pământul pe care am trăit și care ne-a hrănit, ne-a fost luat. Ca și celorlalți, tuturor. Românii au pierdut și ei tot ce-au avut. Bine măcar că astăzi e pace și nu mai vrea nimeni ceva de la noi. Bătrânețea ne-a găsit cu sufletul împăcat, cât se poate, în satul ăsta al nostru, în casa bătrânească. Și în vizită la voi *Indeutschland*, *Îngermania* de asemenea am fost. Asta ni s-a îngăduit.

Tocmai vorbește despre ceva bun, Otata, despre împăcare și despre vizita *Îngermania*, însă anume aici glasul începe să-i tremure și dintr-odată obrajii i se rumenesc.

— Noi trăim aici… și voi acolo… și Anni în oraș și Carmen la București… Noi aici, bătrânii, suntem ultimii care nu au plecat și cei dintâi care vor pleca.

O lacrimă îi curge pe obraz.

— De aceea… De aceea… E bine așa. Voi cu toții v-ați rânduit viețile cum se cuvine, v-ați adaptat, sunteți toți atât de… Și de trăit se poate trăi, dacă trebuie, peste tot… Numai – să nu ne uitați. Și să nu uitați că odată… că a fost odată… *Na prosit*!

Otata plânge scurt și oamenii din jurul mesei ridică paharele cu ușurare și beau vin roșu. Numai eu beau sirop cu apă de la fântână. Tot de rozincine, pe care fetele lui Onkel Michael îl găsesc atât de neobișnuit. După tăcerea nerăbdătoare în care au suportat cuvântarea lui Otata, cele două pornesc din nou să chicotească.

Pisica a părăsit de mult pavilionul de vară. Așteptarea, doar-doar s-o alege cu ceva de pe masa goală, i s-a părut prea lungă, astfel că, pe lăbuțe atente și iuți, s-a strecurat până dincolo, în bucătăria de vară, către originea mirosurilor ademenitoare. Doi dintre pisoi au urmat-o, al treilea tare ar mai face-o, însă eu îl țin strâns la mine în poală, sub tăblie, ferit privirilor sub fața de masă. După câteva scurte mieunături și mârâieli ascuțite renunță și pare că se liniștește. Când însă dau să apuc paharul cu sirop, se încordează brusc, îmi

scapă din strânsoare și țâșnește ca o săgeată, printre picioare de masă și de meseni, sare îndrăzneț peste prag și o șterge plin de speranță în curte, în urma celorlalți, în direcția bucătăriei.

Onkel Michael vrea și el să spună ceva, însă nu bate, precum Otata, cu cuțitul în pahar, ci se ridică încet de pe loc și imprimă mesei, cu burta sa mare, un zvâcnet simțit de către întreaga adunare. Liniștea se lasă de îndată din nou.

— *Vater* – începe el ezitant și de data asta în germană –, Tată, când s-a isprăvit războiul ne-ați scris să vedem cum ne putem descurca aici *Îngermania*…, adică…, acolo *Îngermania*, pentru că acasă nu s-ar mai putea face nimic. Așa am și făcut, am rămas acolo, ne-am căsătorit cu femei germane și acum trăim în două țări, și copiii noștri cresc acolo și tot acolo merg la școală. Câtă vreme vă mai avem, *Vater*, suntem aici, pentru că speranța că ne veți urma *Îngermania* am lăsat-o de mult. Nu poți fi peste tot, și la vremea ei hotărârea nu ne-a căzut ușor, mai ales că, după război, din nimic a trebuit să facem ceva. Eu cu prăvălia cu țigări, Georg în laboratorul foto. Noi acolo am început de la nimic, iar voi aici ați ajuns să nu mai aveți nimic. Pentru că vouă v-a fost luat totul. La noi bombele au distrus totul, la voi legile cele noi. Cu toții a trebuit să ne regăsim într-o altă lume, și noi, în depărtare, și voi, aici, în casa bătrânească. Numai că în ceea ce a urmat după război nu ne-am putut regăsi adesea nici pe noi înșine. Însă toate astea sunt gânduri care ne vin doar când suntem aici, la voi acasă. Noi acum o ducem bine și aici e de asemenea mai bine. Atâta doar că…

Onkel Michael, altminteri atât de sigur pe el, pare nițel fâstâcit. Gesticulează de două ori scurt prin aer cu paharul său pe jumătate plin.

— *Ach was*! *Prosit* și sănătate! Pentru noi toți! – Ridică paharul. — Și pentru fiecare singur, pe unde se găsește! Că la urma urmei depinzi numai de tine însuți! *Na also*!

Toți au privit la el plini de curiozitate și acum beau din nou, unii de data asta și din păhărele mici cu țuică tare și gălbuie de prune, gâfâie scurt și aprig și pornesc din nou să vorbească între ei. Șirul de voci nu mai e întrerupt de nici o cuvântare și Omama

vine legănat cu castronul mare și alb de supă, din care răsare ca un catarg coada polonicului de fier în email vișiniu.

— *Katz ewech, Iștene ide*! – câhâie în trecere către norodul de mâțe de la picioarele ei, pe jumătate săsește, pe jumătate ungurește, risipindu-le din nou speranța într-un festin pisicesc. După o fugă scurtă de două-trei salturi, pisicile se răzgândesc subit și revin cuminți la noi în pavilion, sub masă.

Supa galbenă de tăiței, săltată cu polonicul din castronul fierbinte, umple farfuriile groase ca de faianță, cu margini ușor ondulate și glazurate cu alb, iar lingurile lustruite, cu mânere de lemn fixate cu nituri, se cufundă grăbite în fiertura aburindă. Pe lângă micile ochiuri de untură de la suprafață, care permit o privire asupra recifelor gingașe de tăiței din adânc, tremură ca niște gene sumedenie de punctulețe verzi de arpagic.

Pentru o vreme domnește doar tăcere sorbitoare, clinchet de linguri pe funduri tari de farfurie și scărmănare de plete de fidea din adâncuri aurii. Doar uneori coșulețul cu pâine grea de casă, cu felii mari, ovale și bătute, ca niște pânze de corabie, plutește printre insulele-farfurii, străjuite fiecare de câte un uriaș care pleoscăie înfundat pe sub fălci.

Felul doi e servit de către Omama din cratița întinsă, cu miros ademenitor, purtată prin curte cu aceiași pași grei și legănați. Neamurile devin din nou mai vorbărețe. Se povestește despre apropiata *Konfirmation*, confirmarea lui Hansi, băiatul lui Hanzen-Hans, adică al lui Hans, fiul lui Hans, căruia, când se vorbește despre el și el nu-i de față, spre a-l deosebi de restul de alde Hans i se mai spune și *äs Honäs* – „Hanțu´ Nostru". Pe urmă despre munca lui *Scher-Pitter* la moara electrică, despre primul an al lui Gatzi la *ce-a-pe*, despre școala pe care Brigitte o va schimba la anul, despre porcul pe care Depner l-a vândut deunăzi la târgul de vite, pentru că de tăiat de viitorul Crăciun îi ajunge dacă taie numai unul, despre șantierul cel nou de blocuri, care zice-se că va începe la noi în localitate, în capul străzii din dos de biserică. Și iar și iar despre tot felul de nene și tanti, unchi și mătuși *Dingermania*, care odinioară, înainte de plecarea lor, ar fi șezut aici, la aceeași masă la care stăm noi acum.

Pisicile citesc întreaga discuție de pe buzele tuturor. Dojana Bunicii cum că bucata pescuită din supă, de carne de pui, pe care le-am aruncat-o aș fi făcut bine s-o mănânc, mă rog frumos, eu însumi, se pierde în râsetele generale la întrebarea lui Schaaser Hans, dacă porcul cel vândut n-a avut cumva nevoie de pașaport și viză pentru a putea schimba proprietarul.

E seară când ne desfacem în cele din urmă din strânsoarea adunării. Onkel Michael a băut țuică tare din cazanul de la Niculiță și e pe cale să reînceapă o poveste vânătorească pe care a mai spus-o o dată. De aceea nu ne duce el înapoi cu Mercedesul său alb.

— Îi céva, să ai mașână mică, – gândește Bunica cu voce tare, stând în picioare lângă Bunicul, zgârcit la vorbă, în stația de autobuz așezată la Jibert între primărie și crâșmă. De o jumătate de oră așteptăm răbdători cursa de Făgăraș să ne ducă înapoi. Preț de două stații: nu Dacia, următoarea.

În urma drumului încoace cu „mașina mică" a lui Onkel Michael, pot spune că o mașină adevărată pe șosea e uneori, într-adevăr, mai bună decât o mașinuță de fier pe bordura șanțului din fața casei. Cu așa una ajungi mai repede până la Jibert, putând să uiți de autobuz, de stație și de așteptare. Nici nu stai înghesuit între mulți oameni, ascultând ce au de spus patru duzini de glasuri, toate în același timp. Pe lângă oamenii din Dacia, care așteaptă răbdători în stație să fie luați, se trece fără oprire. Nu toți au unchi cu Mercedesuri albe, astfel încât cei mai mulți stau și așteaptă autobuzul butucănos și adesea întârziat, fie că e ploaie, ger sau arșiță. Cei puțini înaintează mai repede decât cei mulți, chiar dacă drumul e același și nu oferă nici o scurtătură. Observi asta mai ales atunci când stai și aștepți. Și cu atât mai mult când ai făcut parte o dată, o singură dată măcar, fie și numai preț de un drum, dintre cei puțini care au stat ei înșiși într-un Mercedes alb.

Abia ajunși acasă, telefonul sună și o nouă vizită ne așteaptă: de data asta nu sunt unchi și verișoare *Dingermania* cea îndepărtată și greu de ajuns, de data asta se vine de la București. În doi. Fiind vorba de părinți.

Părinți! Noțiunea asta apare din când în când, legată de fata gingașă la malul mării, din tablou, și de asprul voievod Mihai Viteazul, din fotografia de după pian. Brusca lor sosire nu-mi spune cine știe ce. Mai puțin, în orice caz, decât vizita celor doi unchi. Pentru că părinții vin de la București, ceea ce înseamnă mult, însă mai puțin decât *Dingermania*. De unde nu te poți aștepta la valize într-atât de fermecate. În schimb cei doi, fata și voievodul, de fiecare dată când apar, sunt față de mine mult mai avântați, mai veseli și mai vorbăreți decât cei doi unchi. Și nici nu spun *Hier bist du jaaaa*! – „Aici ești!" – când mă revăd. Vor fi știind ei prea bine că sunt aici. Îmi amintesc de dățile când au mai fost, însă e vorba că ar fi trecut deja împreună pe aici pe vremea când eu încă nici nu existam. Ei, părinții, fac la rândul lor parte dintre oamenii care se cheamă că ar fi existat încă înaintea mea și care povestesc despre lucruri pe care eu însumi nu le-am văzut și nu le-am atins. O mai fi cineva pe lume care încă n-a existat atunci când a fost pe cale să încep eu să exist? Și cam pe când anume am început eu să fiu?

Prea șters și neclar pentru mine, propriul meu început.

Sosirea celor doi părinți astăzi, în ziua de după vizita noastră la Jibert, se petrece altfel decât de obicei. Sosesc dimineața și nu sunt deloc atât de gălăgios binedispuși ca în alte dăți. E drept că mă îmbrățișează, amândoi odată și fiecare pe rând, mă ridică și-mi zâmbesc, însă fără a fi vorbăreți și radioși. De data asta primesc în dar de la ei doar un porc de cauciuc, stingher, în locul feluritelor jucării cu care mă încântă îndeobște când apar. E mare, porcul, îmi vine până la genunchi. În două picioare, cu pălărie-melon neagră, pantaloni bruni și vestă verde, cântă la armonică. Totul din cauciuc și colorat.

— Am venit cu alt tren, n-am venit cu personalul, am schimbat la Brașov – explică Mama-cea-tânără. — Așa am câștigat o jumătate de zi. N-am închis un ochi toată noaptea.

Tatăl cu barbă neagră și privirea severă sub sprâncenele sale groase nu scrutează deloc atât de cumplit ca în tabloul cu Mihai Viteazul. Mai degrabă gânditor și trist, îndeosebi la mine.

La o masă de dimineață târzie șed cu toții afară, sub gang, și vorbesc pe înfundate, de parcă ar istorisi povești din radioul cel negru. Expresia celor doi e gravă, cea a Bunicii le urmează imediat, iar Bunicul devine dintr-odată furios. Doar eu nu am voie să mă așez lângă ei și trebuie din nou să „fug de-aci" și să mă joc mai alături, prin curte. Când de fapt aș vrea tare mult să fiu și eu grav. La nevoie mă pricep foarte bine să-i imit pe oamenii mari, să-mi iau un aer serios și să pun întrebări cuminți. Mamei-celei-tinere îi vin de câteva ori lacrimi în ochi, iar Tatăl cel grav privește încordat în gol. Vorbesc acum cu toții pe românește, pentru că nici Tatăl nu vorbește germana. Pe urmă tac, scurt și de mai multe ori, întrerupți de observațiile când ale unuia, când ale celuilalt, în general ale Mamei-celei-tinere. În cele din urmă cei doi nou-veniți se ridică și urcă în casă pentru a se odihni. Bunica a pregătit special pentru ei camera de iarnă, care altminteri în anotimpul ăsta stă închisă și pusă la păstrare, cu plăpumile groase netezite și întinse vraf în mijlocul patului ca un tort uriaș în terase, sub cuvertura albă cu marginea brodată cu cerbi negri pășind prin pădure și cu soba de teracotă rece de mult, într-o întunecime palidă, străbătută vag de lumina cernută ca printr-o sită înfundată prin pânza groasă a *Rollo*-urilor lăsate, despicată o dată pe zi, preț de un ceas, de năvala razelor de soare prin ușa deschisă larg, să pătrundă aerul. Amândoi trec mai întâi pe la mine și se lasă din nou cu mângâieri și îmbrățișări. E vorba că sunt obosiți, însă de ce și ochii le sunt umezi nu pricep. Mie mi se întâmplă așa ceva doar atunci când cineva e rău cu mine sau când mă lovesc și mă doare. Oferta lor de a-i însoți la culcare la ora asta a zilei o refuz, oricât ar fi de ispititor gândul de a sta întins între ei doi, în patul cel mare și dublu, în odaia răcoroasă de iarnă. Însă pentru asta îmi lipsește în clipa de față starea necesară: ciripitul păsărilor, aerul proaspăt din nări și verdele crud al zilei senine de vară mă țin cât se poate de treaz, singura care doarme fiind pofta de somn.

— Nu să poate așa una! – o aud pe Bunica spunându-i Bunicului pe românește, când ambii părinți sunt sus, iar eu, cu urechea ciulită, mă trag cu joaca mai aproape de ușa deschisă a bucătăriei de vară.

Cu sita mea roșie de plastic, cu care altminteri nu fac decât să mă joc în nisip, tocmai am nimerit o albină în zbor și am leșinat-o. Albinele ar fi folositoare, ar lucra cu hărnicie să facă miere și n-ar trebui strivite, chiar dacă poartă un ac ascuțit cu care uneori mai și înțeapă, mi-a spus Bunica deunăzi, la penultima albină pe care am stricat-o. Chiar și munca lor se cuvine recunoscută – și nu e voie să fie lovite. Doar că de data asta zborul ei prea mi-a venit la îndemână și nu m-am putut abține. Acum curiozitatea îmi e împărțită între ceea ce are Bunica de spus despre părinți și albina cea moleșită, cu care defilez purtând-o în sita cea roșie ca pe o minusculă plăcintă.

— Doar nu să poate să dai așa pur și simplu la o parte pe un om capabil, să-l lași fără serviciu! Unde s-o mai văzut în ziua de azi așa una?

— La nenorociții ăștia vezi în toată ziua câte ceva! – face Bunicul, furios. — La mine la fel a fost. Se găsesc tot timpul câte unii să-ți facă zile fripte că nu te dai după calapodul lor. Pe mine atunci n-au vrut să mă facă tot Hopa-Mitică?

— Da, dragă – vorbește Bunica pe acel ton împăciuitor al ei, în vreme ce spală vasele în ligheanul pătrat de plastic gri-albăstrui –, dar la tine încă o fost altfel. Jandarmeriile orcum după război le-o desființat pe toate. Dar la voi măcar oamenii o putut alege dacă să plece altundeva or să steie să rămâie în Miliție. Da pe omu ăsta l-o dat afară așa uite, pur și simplu. Acuma ce-o să facă? Și Carmen ce-o să facă și ce-o să fie mai târziu și cu cochilu ăsta?

În glasul ei s-a cuibărit îngrijorarea, însă „cochilu ăsta" caută în momentul de față un loc potrivit lângă stâlpul gangului în stratul de flori, în dreptul bucătăriei de vară, pentru a îngropa cum se cuvine albina ce zace nemișcată în sita de plastic. Tocmai sunt prins cu scormonitul îndărătul unui bolovan din bordura văruită a stratului de flori, când Bunica apare în cadrul ușii cu ligheanul cu apă de la spălatul vaselor, spre a-l deșerta în găleata de zoaie de după stâlp.

— *Was hast du hier zu suchen*? – se răstește dintr-odată la mine. — Ce cauți aici? Vezi-ți de joacă în altă parte și nu mai face găuri în stratul de flori!

Cineva care adineauri părea atât de îngrijorat de soarta mea, tocmai el să mă expedieze atât de brusc și atât de aspru, mă face pentru o clipă să cred că spunând „cochilu ăsta" s-a referit poate la altul. Desigur însă că despre mine e vorba și mânia Bunicii e dată uitării la fel de brusc, risipindu-se în sunetul apei deșertate. Cu o scurtă mișcare a mâinii împing la loc pământul scormonit și sar sprinten în picioare, pentru că albina s-a trezit din nou la viață, se târăște cu pași nesiguri înainte și zumzăie ușurel la subsuori. Cu câtă plăcere aș ajuta-o să zboare, însă acul tremurător de pe fundul ei rotund și respectabil îmi dă ideea, salvatoare pentru amândoi, s-o depun pe o floare în stratul de flori și s-o las acolo în voia sorții.

E foarte simplu și stă în puterea mea s-o fac.

Neobișnuit în furia sa răsună glasul pianului pe care tânăra mamă îl asmute în după-amiaza asta de vară. Pianul cel mare și brun cu coadă, din camera din mijloc, pe care Bunica mi-l interzice în permanență, *um nichts kaputtzumachen* – „pentru a nu strica nimic", își află rostul de fiecare dată când vin părinții și când Mama-cea-tânără se așază înaintea lui. De răsunat pot și eu să-l fac să răsune, pianul. Doar că de sub mâinile mele scapă un lătrat ascuțit, în vreme ce de sub degetele ei albe și iuți, cu unghiile roșii, sunetele se întâlnesc toate undeva sus, în aer, și într-o horă armonioasă își fac intrarea în auz. Astăzi însă cântă altfel. Mai iute, mai febril, mai tăios, cu degete gingașe și totuși crispate, precum ghearele unei păsări de pradă. Cântecul nu-l are scris în față ca de obicei, cu punctulețe și linii pe foi de hârtie, ci pare să-l desprindă de undeva din adâncul tăcerii ei mânioase. Privirea îi e la rându-i severă, nu ne mângâie nici pe noi, nici pianul, ca în alte dăți, ci se ridică mijită spre tavan și se înfige din când în când ca o bardă în claviatură, ca și cum ar vrea să le smulgă o mărturisire silită. Sosim pe rând și ne oprim cu toții în jurul pianului, pentru că ea s-a așezat dintr-odată în fața clapelor alb-negre, de la sine, fără ca noi s-o îndemnăm ca în alte dăți, pentru a ne așeza pe urmă plini de așteptare la masa cea mare din camera din mijloc. De data asta pare că nici nu ține seama de noi. Mâinile ei desferecă și răscolesc

un foc învolburat de tonuri, a cărui vâlvătaie urcă dincolo de tavanul înalt și ale cărui scântei pătrund și ni se așază tuturor în piepturi.

E un sentiment amestecat, de bucurie și reținere, pe care-l încerc la vederea acestui bărbat cu înfățișare severă. Ochii săi blânzi sub sprâncenele groase, chelia masivă, barba sa neagră pe falca puternică și vocea sa adâncă și colțuroasă nu au nimic din ceea ce observ altminteri la toți ceilalți tați de prin vecini. Tatăl ăsta e altfel, cu totul altfel. Cu mine e, ce-i drept, duios, însă duioșia lui nu zace doar în glas și în mângâierea mâinilor sale mari, și nici prea lesne nu e de observat. Adesea privirea îi e fixată pe de-a-ntregul asupra mea, părând că se pierde totuși undeva dincolo de mine. Felul în care îmi vorbește e, ce-i drept, al unui om mare, însă undeva, dincolo de spațiul pe care îl umple cu prezența sa viguroasă, ușoara nesiguranță stângăcie în a grăi cu mine simplu, uite-așa, ca Bunica și Bunicul, îi mai stinge din severitate și îl deosebește o dată mai mult de oamenii obișnuiți din jurul meu.

Ce spune Tatăl către mine nu mai are nevoie de altă încuviințare, Bunica repetându-mi mereu că de el trebuie să ascult la fel de tare ca de ea și de Bunicul. Și acum Tatăl spune că vom merge în pădure la plimbare, amândoi. Ne potrivim îndată încălțările de ieșit pe dealuri – el nu are și prin urmare ia o pereche ce zace de o veșnicie pe un raft acoperit cu o perdea ponosită, în cămara cu spălător din capul gangului, pereche care odinioară tot a lui a fost. Odată tociți îndeajuns pe străzile din București, pantofii tot mai rămân buni pentru munca în grădină, aici la noi. Atunci îi primește Bunicul. Care însă, până să strice cu totul o pereche, tot călcând cu ea pe cazma sau rânind prin cotețul porcului, le lasă pe celelalte să aștepte dosite pe un raft, până ce Tatăl, când e la noi, are la rândul său vreodată nevoie de vreuna. Prin curte sau la un drum în pădure. Mai are la el și un cuțit de toată frumusețea, strălucitor ca argintul și cu mâner greu, dintr-un lemn foarte tare de culoare neagră, însă pe ăsta îl poartă doar el. Eu am voie să pun mâna și să-l agit scurt prin aer ca pe o sabie, însă fără a-l scoate din teacă.

Din tufele pădurricii de lângă cetate, Tatăl taie pentru amândoi câte o bâtă de drumeție. Una mai mică pentru mine, din lemn de soc, mai moale și mai ușor, și una mare pentru el, din lemn tare de corn. Astfel echipați, el purtând pe umăr și rucsacul din stofă brună, cu sticla de apă și merindea Bunicii, pașii noștri caută încet cărarea lungă spre pădurea deasă și adâncă de dincolo de dealuri. Spre deosebire de cea de peste localitate, care se poate vedea din curtea noastră în toate anotimpurile, pădurea asta, departe în spatele cetății, nu o poți decât bănui. Știi că există, însă de văzut nu se vede. Doar dacă ocolești cetatea, ieși pe drumul din câmp deschis, peste dealurile line și începi s-o cauți la pas întins, cum facem noi acum. Dintr-odată se trezește în mine pofta de a porni către un *undeva* nevăzut, iar nerăbdarea și emoția se înghesuie deja sub coșul pieptului.

Pasul Tatălui e la fel de măsurat ca și cel al Bunicului. Și totuși altfel. Când pe drumul ăsta pășește Bunicul, fiecare călcătură a sa e ca un colț de fiară ce mușcă hotărât din inima câmpurilor, în vreme ce pasul Tatălui aduce mai degrabă a lunecare, a înaintare atentă, pe undeva sfioasă, ca printr-un desiș, cu toată lărgimea bătătorită a drumului de câmpie.

La început îl țin de mână, pe urmă pășim separat pe drumul comun.

Pe parcurs îl întreb tot felul de lucruri pe care le știu deja sau pe care nici nu trebuie să le știu: de ce pe marginea drumului crește lucernă și nu iarbă, unde se termină cerul, ce caută caroseria paradită de microbuz, de un albastru-deschis, acolo în dosul pădurricii, de ce pe câmp nu există pădure, că altminteri am fi fost ajunși și n-ar trebui să mergem atât, unde au plecat toți oamenii din cetate și de ce ea, cetatea, se face tot mai mică? Întreb din pură plăcere de a întreba, pentru că știu că Tatăl are câte un răspuns pentru fiecare din întrebările mele – iar eu mă pricep să leg câte o nouă întrebare de fiecare răspuns al său. Răbdarea și felul său de a explica sunt altfel decât cele ale Bunicului, care la unele întrebări ale mele fie râde, fie răspunde atât de scurt și de sec, încât uneori nu îndrăznești să mai legi o alta și preferi s-o lași nerostită.

— Au plecat cu toții să muncească – explică Tatăl lipsa oamenilor din cetate. — Fiecare are de lucru pe undeva, iar în cetate n-a mai rămas decât unul, s-o păzească.

Pe ăla îl cunosc. E bătrânul Jekeli, bunicul lui Ossi Jekeli. Munca lui e să păzească cetatea să n-o ia nimeni și nimeni să n-o vadă pe dinăuntru fără să plătească pentru asta un bănuț rotund, cât luna când o măsori din degete cu mâna întinsă. Sus în cetate nu există decât două case, una la intrare, acolo trăiește bătrânul Jekeli și cu minuscula sa nevastă, cu dinți de tablă și veșnic veselă, iar cealaltă sus de tot, în vârf, putând fi zărită de peste tot, și de la noi din curte. Acolo nu locuiește decât vântul, care bate la ușa închisă, însă nu-l lasă nimeni să intre. Atunci se cațără prin cele trei ferestre fără geamuri. Celelalte case din cetate nu mai există. Pesemne de aceea toți oamenii au plecat să trăiască și să lucreze în altă parte. Și plătesc din când în când, gâfâind, un ban de fier, spre a le fi îngăduit să privească de sus asupra localității.

— Și de ce nu se întorc, după lucru?

Bunicul face la fel în fiecare seară, când apare acasă de la fabrica de ciment, cu geanta sa tocită de piele maro, căreia îi mai zice și servietă.

— Pentru că între timp și-a construit fiecare propria sa cetate mică și nu mai au nevoie să șadă cu toții în cetatea mare.

Iar îmi vin în minte sumedenie de noi întrebări. Apuc una mai dosită:

— Și tu de ce nu ai voie să mai lucrezi?

În prima clipă nu bag de seamă că a rămas fără grai. Însă a rămas doar pentru scurtă vreme fără grai.

— Pentru că așa s-a-ntâmplat…, răspunde el, și de data asta răspunsul îi e șovăielnic.

— De ce s-a întâmplat așa? – nu-l slăbesc eu, fără a ști prea bine ce aș vrea de fapt să știu.

Următorul răspuns se lasă așteptat și deci și următoarea mea întrebare. Dintr-odată resimt la amândoi o anumită oboseală de a întreba și de a răspunde, iar frământarea cu privire la lucruri pe

care nu le pricep începe să mă plictisească. Nici eu nu lucrez. Și nu sunt deloc nefericit din pricina asta.

De mult nu mă mai ține de mână și, la fel ca și pașii noștri, bâtele împung mai des și mai rar drumul crăpat de câmpie. Pădurea nu mai e departe, când liniștea largă pornește să fie măcinată de un murmur îndepărtat, sus pe cer. Precum pisica, iarna trecută, a lăsat într-o dimineață o urmă lungă în zăpada mare și neatinsă, pe când se târa anevoie prin curtea peste noapte proaspăt ninsă, tot astfel îmi apare urma îndepărtată și îngustă de zăpadă pe cerul de vară, în vârful căreia un obiect minuscul străpunge subțire și ușor norii palizi, iar eu știu că e un avion. Tatăl privește și el într-acolo și de data asta nu e nevoie să întreb.

— Avionul acolo sus nu e deloc atât de mic pe cât ne pare nouă de aici, de jos, că este. De fapt e mare, e uriaș și în el au loc o mulțime de oameni.

— Ai fost vreodată într-un avion?

— Da.

— Ai și zburat cu el?

— Da.

— Și cum e?

— Tot așa cum se vede și de aici, doar că invers. Cetatea și întreaga așezare se plimbă pe dedesubt și de acolo de sus arată la fel de mici cum de aici arată avionul.

— Și m-ai văzut și pe mine de acolo de sus alergând? Și jucându-mă prin curte?

Tatăl stă scurt pe gânduri.

— Da.

— Atunci am să-ți fac cu mâna când avionul o să zboare pe aici data viitoare.

— Avionul nu zboară fără țintă și nici nu zboară mereu pe aceeași cale. Trebuie să știi unde vrei să zbori.

— Există și locuri unde nu zboară nici un avion?

— Există… Există. Unde nici nu pot zbura avioane. Sau nu au voie.

— Când știe un avion dacă are voie undeva sau nu?

— Nu zboară singur, băiatul tatii – spune Tatăl, și în vocea lui simt un nou elan. Îl pilotează oamenii, pentru că e făcut de oameni. Și oamenii – ei știu dacă au voie sau nu.

— Avionul are voie să oprească și aici?

— Aici nu, pentru că nu există pistă de aterizare pentru el. Poate ateriza numai acolo unde pe pământ cineva are grijă de el și unde poate alerga până se oprește.

— Și dacă pe pământ nu are nimeni grijă de el, rămâne mereu și pentru totdeauna în aer?

Tatăl pare puțin absent, deși răspunde cu răbdare la fiecare întrebare de-a rândul. Pare că încearcă să se convingă singur de cele ce spune.

— Ia privește atent la avionul de acolo, de sus – mă îndeamnă.

Pentru a câta oară privesc la minusculul punct lunecător, cu coada lui lungă și albă de zăpadă dospită la soare.

— Și acum ascultă atent! Încearcă să afli de unde vine sunetul.

Trag cu urechea în cer, în urma rostogolului adânc și îndepărtat, și – sigur că da, asta am observat-o și în alte rânduri, cum de-am putut lăsa nepusă bunătate de întrebare! – sunetul nu cade întocmai pe vârful acului care acum abia se mai vede, ci atârnă undeva îndărătul cozii celei albe, care încet-încet se destramă ca un fir de lână.

— Observi că sunetul vine de se rostogolește undeva departe în urmă și nu stă lipit de avion, care de fapt îl produce cu motoarele sale – spune Tatăl, stârnindu-mi o dată în plus o vie curiozitate.

— De ce… așa? – întreb, fără să știu prea bine cum trebuie pusă întrebarea.

— Pentru că așa e, băiatul tatii. Ține de viteza sunetului, despre asta o să-nveți mai târziu la școală. — Tace preț de câțiva pași. Pe urmă continuă: – Și… tot așa e cu oamenii și cu ceea ce fac. Cele pe care le vezi acum… despre ele vei auzi mai târziu, vreodată, și tot mai târziu le vei și pricepe cu adevărat.

Înfig apăsat bățul meu de *Holunder* înaintea următorului pas și văd cum îi plesnește capătul și cum dinăuntru sare o firimitură moale de măduvă de soc. Ce nu se poate pricepe decât mai târziu? Acest

veșnic „mai târziu” ajung uneori să-l urăsc de-a dreptul, pentru că în numele lui îmi refuză adesea oamenii mari din jur câte o dorință sau îmi zădărnicesc o așteptare imediată. Întreg farmecul e viu atâta vreme cât are loc aici și acum. Pentru că până se va face „mai târziu”, tot ceea ce vreau acum să știu și să am va fi cu siguranță vechi și uitat.

— Acum e mai târziu! – întrerup tăcerea Tatălui, mimând o undă de supărare. — De ce nu ai voie să lucrezi?

Tatăl surâde spre mine și de data asta răspunde grav:

— Pentru că am făcut deja prea mult. Acum trebuie pentru o vreme să am grijă de mine. Să mă odihnesc. Pe urmă am să pot lucra din nou. De aia sunt aici, să mă odihnesc și să ies cu tine la pădure. Nu te bucuri?

Na poftim! Mai există și răspunsuri clare. Prefăcuta mea supărare s-a risipit și nu mă mai gândesc decât la mai târziu. Nu însă la acela depărtat, ci la cel imediat, mai încolo, când vom fi ajuns la pădure.

Poate cândva o să fie invers: poate vreodată voi ajunge să urăsc „aici și acum”. Din același motiv, al refuzului unei dorințe ori al zădărniciei unei așteptări.

Cât mă bucur că Tatăl e aici datorită mie!

Motivul pentru care drumul înapoi pare mai lung e că brăduții cei trei, pe care i-am dezgropat din pădure cu rădăcini cu tot, cântăresc în rucsacul din pânză brun-închis mai greu, pe cărarea spre casă, decât adineauri spre pădure, merindea Bunicii. Vrând să știu de ce trebuie să cărăm câțiva bulgări de pământ negru în jurul rădăcinilor, unde câmpurile și grădina noastră doar sunt pline de pământ, Tatăl spune că anume acest pământ în care s-a prins rădăcina trebuie păstrat, pentru ca un copac tânăr odată strămutat să poată crește în altă parte.

Pe drumul de întoarcere avem cetatea în față. Din pădure și de pe drumul de câmpie localitatea nu se poate vedea. E așezată în vale, între două șiruri lungi de coline împădurite cu creste legănate, și nu poate fi decât ghicită. Doar cetatea – pe ea o zărești deopotrivă de peste tot, de aici, de acasă de la noi și de pe orice stradă din localitate. Doar din Dacia și de la Jibert nu. Și probabil nici *Dingermania*.

Inițial am dificultăți în a-l face pe Tată să priceapă ce anume e ceea ce de data asta vreau să știu:

— De ce se dă cetatea?

— Cum să se dea? – vrea Tatăl să știe, și eu nu îmi dau seama ce anume nu înțelege. Încerc să-i explic. În cele din urmă pricepe și zâmbește. În germană, când întrebi despre motivul existenței unui lucru, se zice *Warum gibt es* ceva – ceea ce, tradus întocmai, înseamnă „de ce se dă" ceva. Când ceva în germană *se dă*, înseamnă în românește că acel ceva *există*.

— De ce există cetatea? – întreb din nou, doar ca să nu tac.

— Pentru că mai demult oamenii au locuit în ea ca să fie feriți de năvălitori.

Un răspuns care să nu poarte în el sămânța unei noi întrebări nu există. Nu pentru mine.

— Ce e aia năvălitori?

— Sunt niște oameni care pornesc de acasă pentru a năvăli asupra altora. Îi ocupă și le iau ce e al lor.

— Și de ce acum nu mai locuiește în cetate nimeni decât bătrânul Jekeli? Acum nu mai există năvălitori?

— Ba da, mai există și astăzi… uneori – spune el, iar eu sunt mândru că datorită întrebării mele Tatăl râde scurt.

Închipuirea că năvălitorii ar putea veni din nou și că am putea pe urmă locui cu toții sus pe cetate mă încântă. Ce grozav loc de joacă ar mai fi, toată ziua sus, în grădinile cetății! La năvălitori am putea privi apoi de sus, din înălțimea zidurilor, cum mișună pe jos prin localitate, pe străzi și prin curți. Ca furnicile.

— Astăzi nu-i poți vedea întotdeauna – continuă Tatăl – și nici cetatea nu te mai poate feri de ei.

Atunci nu. Atunci vom privi din înălțimea zidurilor în localitatea noastră goală, pe străzile, în curțile și grădinile pustii.

— Sunt turcii? – vreau totuși să știu, deși nu mi se pare că ar conta prea mult. Principalul e să te poți juca sus, pe cetate. — Sau sunt romanii? Sau germanii?

Al doilea râset al său e mai scurt și mai apăsat. Pe urmă se pierde într-un oftat strivit în beregată.

— Eeeh, nu. Sunt… dintre noi, unii…

Pare să nu găsească numele potrivit pentru năvălitorii nevăzuți. Din ușoara sa stânjeneală bănuiesc că îndată voi auzi din nou rostirea „mai târziu". Însă de data asta Tatăl n-o spune.

Nu mai spune, deocamdată, nimic.

Unul din cei trei brazi îl răsădim în stratul de flori din marginea curții, pe creasta zidului spre grădină, în capătul din jos al micului povârniș dindărătul porții către stradă. Ceilalți doi vor fi luați la plecare, pentru a prinde rădăcini în pământul de la București și de la Malu. De acolo, de la Malu, e vorba că ar veni Tatăl, deși eu îl știu că vine, când vine, de la București. Deocamdată însă nu e vorba despre vreun drum cu trenul, ci, în dimineața următoare, de o călătorie mai scurtă, până la Jibert, la Otata și la ceilalți. Onkel Michael sosește cu Mercedesul alb și ne preia din nou pe toți. De data asta Bunica și Bunicul nu merg și ei. Deși inițial a fost vorba să rămân acasă, că părinții ar avea de discutat chestiuni de oameni mari, n-a fost greu să-i conving să mă ia și pe mine. „Nu l-am văzut de atâta timp, las' să vină cu noi", au spus ei. Iar eu ard de nerăbdare să mă furișez în tancul lui Mitzi. Tatăl, fiind cel mai mare, urcă în față, Mama-cea-tânără și cu mine pe bancheta din spate. Prin încercările ei necontenite de a mă lua în brațe și pupa, călătoria mi se pare la fel de lungă ca un drum cu autobuzul.

— *Misch-Onkel* – începe ea ceva mai târziu, pe săsește, după revederea gălăgioasă a tuturor în curte, după masa de prânz, de astă dată fără sumedenia de neamuri, în pavilionul către grădină, și după pipatul, drept desert, al unei țigări germane. *Misch-Onkel, mer wällen äst mät äch rjeden, äst sjär wichtiget*! – Vrem să vorbim ceva cu voi, ceva foarte important.

„Noi" înseamnă Mama-cea-tânără și Tatăl, care însă nu vorbește săsește și nici germana. Șede tăcut și îngândurat la masă și pare că nu vrea nimic. În ce mă privește, odată tancul lui Mitzi cercetat pe dinăuntru, am găsit un loc și mai bun de joacă, la lăzile cu scule vechi de sub scară, către pivniță, la câțiva pași de pavilionul spre grădina cu *paradaisuri*. Cei doi unchi *Dingermania* fac pe entuziaștii,

părând interesați de cam tot ce ar avea părinții de povestit. Otata stă și el în capul mesei, la locu-i obișnuit, fumând în liniște un bețigaș de „Lord" cu capăt galben.

— Pe Călin l-au dat afară din teatru. Nu mai are voie să lucreze în București. — Mama-cea-tânără vorbește acum în română, pe care o înțeleg și o vorbesc toți, chiar dacă unii ușor poticnit și cu accente diferite. — La noi nu există șomeri, dar uite că el a ajuns șomer. Aici să fii fără loc de muncă e privit foarte prost și mai poate crea și alte probleme, înțelegeți ce vreau să spun!

— *Ach nee*! – se îndreaptă cei doi unchi dintr-odată de șale, pe banca lor. Cum posibil așa ceva? – Toate privirile se fixează asupra Tatălui, căruia se vede treaba că îi vine greu să le vorbească el însuși despre asta. Privește scurt în direcția Mamei-celei-tinere, îndemnând-o parcă să fie atentă la ce spune.

— Știți – începe ea din nou –, Călin a studiat regia de teatru la Moscova și de atunci și-a făcut aici în țară, ca regizor, un nume.

Numele îl cunosc. Pe Tatăl care se numește Călin îl cheamă de fapt, în fotografia-tablou de la noi de pe perete, Mihai Viteazul. Moscova mi-e de asemenea cunoscut, numele ăsta apare seară de seară în radioul cel negru. E balaurul de care toate vocile din radio se tem și pe care îl vorbesc în permanență de rău: Moscova, rușii, comuniștii, Uresese… Prin urmare Tatăl a fost acolo! Grozavă pricină de a-l potopi cu întrebări la următorul drum în pădure: Mihai Viteazul a fost la balaur, să se lupte cu el!

— Când, după studii, a început să lucreze la teatrul din Cluj, a băgat în distribuție și pe unii care pe vremea aia aveau probleme. Înțelegeți? Oameni tocmai eliberați din închisoare, care fuseseră deținuți politici și cu care nu voia nimeni să aibă de-a face. El însă i-a distribuit chiar în roluri principale. Pur și simplu. La el conta să ai talent, nu ce scrie la dosar. Și s-au găsit imediat unii să-l acuze pe Călin că n-ar corespunde și că ar manifesta tendințe naționaliste. Chipurile, ce-ar căuta pe scenă, în piesele sale, foști pușcăriași politici? Situația ar fi putut deveni critică pentru el. Pe vremea aia rușii mai erau încă în țară la noi. Însă piesele sale au avut succes și în cele din urmă totul a mers bine. Câțiva ani mai târziu a plecat

de la Cluj și a ajuns în Oltenia, la Craiova, ca director de teatru. De unde a plecat și a venit la București…

— Mai ușor – întrerupe Tatăl, până acum tăcut, șuvoiul de vorbe al Mamei-celei-tinere –, altminteri vor crede toți aici de față că a trebuit să plec de peste tot. Nu, la Craiova mi-au cerut mai târziu să mă duc, spre a pune acolo pe picioare vechiul teatru. Inițial treaba a fost gândită pentru un an, însă din el s-au făcut doi și jumătate. În cele din urmă mi-am dat demisia de acolo, pentru a mă putea instala mai bine cu meseria la București. Înțelegeți? Faptul că nu mi-am făcut studiile în țară și că pe urmă am lucrat și ani de zile în provincie a fost mereu și un dezavantaj. Pentru că în meseria asta se formează clici – cu atât mai mult printre sforarii din capitală.

— Da, și la București – continuă nerăbdătoare tânăra mamă – a lucrat cu succes în două teatre, așa că și acolo lumea l-a apreciat și a fost pus director. Însă felul său deschis, prin care comunică atât de bine cu actorii și cu personalul, și intransigent la învârtelile unora, unde mai pui și succesul pe care l-au tot avut spectacolele lui, nu le-a convenit câtorva, ba colegi, ba acolo sus prin tot felul de funcții, care au început să-i poarte sâmbetele…

— Să ce? Să… ce ei să poarte? – întreabă Onkel Georg.

— Au început să fie invidioși, tot mai invidioși. *Eifersüchtig* – întărește ea în germană, pentru ca unchii să priceapă mai bine. — Au mai și încercat să-l atragă în ceva scheme de-ale lor murdare și când Călin i-a refuzat, și i-a făcut dușmani și au început să-l sape. *Ihn zu untergraben* – adaugă ea din nou în germană, și unchii par să fi priceput.

Că unchiul *Dingermania* nu înțelege ce sunt sâmbetele, mai multe sâmbete, nu mă miră. Mă miră însă că eu nu pricep cum e cu săpatul. De săpat sapi o groapă, o grădină sau un strat cu flori. Dar un om? Cum să sapi un om?

— Și pentru că profesional nu i-au putut găsi nimic, îl acuză acum că, vezi-Doamne, și-ar fi făcut studiile la Moscova. Înțelegeți? Astăzi mahării noștri merg la distanță de ruși. Și pe el, pe care acum douăzeci de ani îl acuzau de naționalism, îl numesc astăzi rusofil,

doar pentru că a învățat acolo meserie. Și când te gândești că profesorul său a fost cel mai bun elev al celebrului Stanislavski!

Faptul că unchii nu prea au habar de celebrul Stanislavski e tăinuit de privirile lor atente. Stau și tac și ascultă, doar Onkel Michael mârâie uneori scurt și pufnește, de parcă ar sufla pe nări aer fierbinte.

— *Donnerwetter*! – izbucnește Onkel Gätz când Mama-cea--tânără a tăcut și urmează privirii coborâte a Tatălui, dincolo de tăblia mesei. — La noi lume a fost bucuroasă că România altfel merge ca ceilalți de aici din Est. *Șpețial* fincă voi primii ați fost care cu Germania din Vest relații diplomatice au făcut să fie. Și pentru că pe ruși ați și criticat să se audă. Pentru porcărie aia a lor din Cehoslovacia. Aia bun! Aia foarte bun fost. Noi știum, totuș, și că lucruri aici nu chiar merg cum trebuie. Dar așa una… Așa o *Lumpenpack*… ăsta… nemernici așa vor să creează comuniștii, cu omul nou… cu oamenii noi a lor?

— Nu sunt noi, Onkel Gätz – face mama, abătută –, sunt aceiași dintotdeauna, care se pricep de fiecare dată să treacă orice schimbare în folosul lor.

— Vreau să zic – intervine Onkel Michael, gânditor, cu coatele sale rotunde proptite pe masă și țigara fumegândă între degetele împreunate sub bărbie – că prieten la mine de aici, fost știab, la vânătoare a zis la mine că *izee*… cioban-șef al vostru ăla mare, pierde încetișor direcție la el. Asta de când el în China fost, trei ani acum. Acolo Mao ar fi pus la el în față mulțime dresată. Care în așa hal un spectacol a arătat, că și la el idee a venit, că vrea și la el așa. Și a mai zis că deja încet începe și crede că el e uriaș. Și că de atunci știe fiecare slugă la el punct slab și gâdilă asta, ca să ducă și slugă bine. D-aia a și dat la o parte pe ăsta, prieten la mine, să nu mai fie așa mare știab. Că ăsta și mai bătrân ceva ca ăla este și a zis deșchis la el: „Rămâi, Nicule, numa cu din ăștia care pupă la tine în cur!"

— Onkel *Miș*…, Onkel Gätz – face Mama-cea-tânără, cu șovăielnică nerăbdare –, acum știți cum stă treaba. Așa nu poate continua… Nu știm ce să facem… și ne e pur și simplu frică de

ziua de mâine… Și uite de ce, împreună cu Călin, am vrut să vorbim cu voi, și de ce… – mai schimbă o privire fugar-încordată cu Tatăl – … de ce vrem să vă rugăm să ne ajutați.

— Da, și asta cum? – face Onkel Michael, chipurile puțin surprins, deși tocmai a fost vorba că ar ști cum stă treaba. Pe urmă vrea să afle, suspicios: — Ați gândit că să veniți dincoace?

Mamei nu-i cade ușor să vorbească despre asta, iar Tatăl rămâne tăcut.

— Poate, Onkel *Miș*… Dacă vedem că aici nu mai putem continua cu nici un chip… – Se opintește și își înăbușă brusc un hohot de plâns. — Nu știm… ce să mai facem… și suntem disperați. Dacă unuia din familie i se întâmplă una ca asta, nici pentru ceilalți nu mai e sigur nimic. Și eu lucrez în teatru, însă ei de mine pot să scape mult mai ușor decât de Călin. El a încercat să se apere și a înaintat memorii peste memorii, pentru că după douăzeci de ani de muncă în meserie are ce le arăta *ăstora*. Eu însă nu lucrez decât de trei ani și nu pot întreține singură familia. Cu atât mai puțin să-l luăm la noi pe ăsta micu, care, slavă Domnului, crește acum la părinții mei și e ferit de toate astea. Numai că nu știu ce-o să ne facem… Nu știu…

Acum plânge. Onkel Michael se apleacă peste masă cu mâna dreaptă întinsă, spre a o consola, iar Onkel Georg clatină din cap. Deodată Tatăl, până acum tăcut, care stă lângă ea, o apucă de braț și le vorbește celor cei doi unchi în româna sa adâncă.

— Încă nu e totul pierdut. Am să găsesc ceva în altă parte. Nu e chiar așa, să nu mai pot lucra nicăieri. Îmi rămân deocamdată închise teatrul al cărui director am fost și alte câteva uși.

— Cum așa? – izbucnește, mânioasă, Mama-cea-tânără. — Nu ai voie deloc să mai montezi piese de teatru la București. Ai fost eliminat și de la capitală, și de la municipiu. Spune-le unchilor mei totul, să știe și ei în ce condiții suntem obligați să trăim!

— Carmen, te rog…

Tatăl e vădit stânjenit și pare că ar fi vrut să ascundă unchilor acest amănunt.

— Așa e, Călине? – întreabă calm Onkel Georg.

— Nu definitiv… – răspunde Tatăl. Adică… deocamdată așa e.

O spune de parcă până în clipa asta ar fi căutat să se convingă pe el însuși că lucrurile stau altminteri.

— Voi nu puteți doar numai așa accepta asta! – exclamă unchiul în româna sa frântă. Celălalt dă doar din cap și nu spune nimic.

— Știu, Onkel Georg – oftează mama. De aceea ne-am gândit să vorbim acum despre asta cu voi. În momentul de față nu excludem nici o variantă, nici măcar pe aceea de a pleca, la urma urmei, și *Îngermania*.

Asta da noutate! În vara următoare vor putea apărea și ei agale pe stradă într-o mașină, ca unchi și mătușă, să-i viziteze pe Bunica și pe Bunicul și să aducă pentru mine gumă de mestecat și mașinuțe de fier.

— Și ce ați gândit, ce voi acolo să faceți? – întreabă Onkel Michael cu îndoială în glas.

— Eu știu germana și Călin o s-o învețe, eu voi lucra și el de asemenea.

Mama nu mai plânge. Pentru câteva clipe e nevoită să înfrunte privirea iscoditoare a unchiului celui gras.

— Nu ușor deloc găsești lucru in meserie ca voastră – spune el, precaut. — Oameni din teatru și cu muzicieni puțin sunt întrebați, puțin trebuie pe ei.

Mama coboară umerii. E fără grai, iar bruma ei de siguranță de sine pare și ea risipită. Acum ea e cea care privește iscoditor, de la Onkel Michael către Tată și înapoi.

— *Ihr Kinder*! Voi, copiilor! – răsună dintr-odată vocea apăsată a lui Otata, și o spune în germană, cuprinzându-i cu privirea pe toți. Unde e vremea când eram împreună cu toții și când fiecare purta de grijă celuilalt?...

De parcă s-ar teme de contrariu, se grăbește să adauge:

— E destul de rău că ne fac *ăștia* viața grea. Nu e nevoie să ne-o îngreunăm mai mult și noi, să alungăm cu vorbe așteptările celuilalt. Dacă nici nădejde nu avem, ce ne mai rămâne? *Denkt nach*! Gândiți-vă! Familia noastră a izbutit, cu ajutorul lui Dumnezeu, să treacă și prin altele. Gândiți-vă numai! Se va găsi cu siguranță ceva.

Țigara îi e fumată până la bucata galbenă, așa că Otata duce mâna să ia alta, însă de data asta nu din cutia de „Lord", colorată și lucioasă, cu blazon în relief ca o medalie, pe care unchiul cel gras i-o întinde cu degajare. Privindu-l pe Onkel Michael drept în ochi, extrage din buzunarul jerseului său tricotat o țigară românească „Mărășești", din pachetul de hârtie mată și boțită, ignoră bricheta aprinsă îndreptată spre el și și-o aprinde cu un chibrit dintr-o cutie mică din surcele, îmbrăcată în hârtie violet.

— *Klar* – face Onkel Michael, prinzând să joace între degete pachetul de „Lord" –, o să ajutăm pe voi. Dar cum?

— Adevărat voi vorbiți serios? Vreți adevărat *Îngermania* să veniți? – întreabă și Onkel Georg.

— Putem depune hârtiile, să venim în vizită… – e de părere Mama-cea-tânără, cu ezitare în glas.

— Nimeni nu ne va lăsa să plecăm toți trei în vizită – face Tatăl, decis. — E îndoielnic oricum că ne vor permite vreodată numai nouă să ieșim, amândoi, cu atât mai mult în situația mea de acum. Ăștia au mereu nevoie de garanții, de ceva care te leagă, ca să te întorci: un post bun, o soție, un copil… Împreună cu copilul n-o să putem ieși niciodată. Simpla cerere pentru o vizită *Îngermania* occidentală, pentru noi toți trei, ar îngreuna și mai mult încercarea de a găsi de lucru din nou în meseria mea. În plus, o asemenea cerere l-ar face și pe ultimul funcționar să bănuie că nu ne mai întoarcem. Și fără cel mic nu plecăm nicăieri.

Eu *Îngermania*? Atunci vara viitoare voi apărea aici ca unchi. Sau ca văr de-al cuiva.

— Și fără lucru nu puteți aici rămâne! – observă Onkel Georg, sec. — Dar puteți numai emigra – continuă el lucid – doar atunci dacă Anni, că la voi mamă și soacră, deja acolo. Dar ea aici și, Carmen, noi suntem doar la tine unchi. Asta nu ajunge. Pentru întregire familie trebuie numai rude de grad unu la ele să emigrezi. Părinți – copii. Nu ajunge pentru aia nici frați-surori. Dacă ar fi, ar fi acuma la tată la noi bătrân aici rândul să facă următor pas, să vină la noi. Și el apoi să cheme pe Anni, fiică-sa, care abia mai

târziu și pe voi să poată scoată. Ori dai seama tu că întreg familie trebuie săltat așa din… asta, țâțâne?

Otata îl privește aproape cu uimire. Se abține să spună ceva. Clatină încet din cap, cu bărbia în guler, în semn că nu.

— Asta Mama nu face! – spune tânăra mamă și pare foarte sigură pe ce spune. E aici de o viață întreagă, alături de tatăl meu. Și nici dumneata, Otata, n-ai să poți. Așa că…

— Știu.

Unchii știu. Știe și Otata. Ceea ce nu știu e ce altceva ar fi de făcut în continuare.

— Rămânem aici! – spune Tatăl și vorba lui cade ca o sentință. — Doar n-o să înstrăinăm familii întregi cale de trei-patru generații numai pentru situația mea. N-om dispera acuma. România nu e doar București. Cu umblatul pe drumuri lungi sunt obișnuit și cu lucratul în depărtare de asemenea. Singura soluție care ar mai exista în cazul ăsta pentru a veni *Îngermania* ar fi cererea directă de emigrare. Asta însă ar aduce cu adevărat ruptura cu tot ce e aici. Nu se știe cât ar dura, nici dacă ne-ar da aprobare și pe urmă nici unul din noi doi n-ar mai putea lucra în meseria lui. Carmen ca s-o poată face ar trebui să se despartă de mine. Iar familiile ne-ar fi vătămate oricum. Ar fi prea mult. Rămânem! Și cumva ne-om descurca.

Tânăra mamă pare indignată, unchii mai degrabă ușurați. Tatăl însă e liniștit.

— Călin – vorbește Onkel Georg cu căldură – să fie bine așa cum tu spui. Numai, pentru să fim siguri… pentru orice caz, și vreau să zic, cu adevărat orice caz! Zic și eu soluție de *Polizei*… asta…, tu pricepi. Lasă pe mine să iau ceva de la tine. O parte…, ceva din ce tu ai făcut… Ceva din cum stă treabă cu tine.

Privirilor întrebătoare din patru direcții le răspunde grav:

— Am cameră foto bun cu mine și la graniță cred nime nu să controleze ce eu cu ea am *fotografirt*. Dacă și tu crezi că bine așa este, lasă pe mine la toate documente importante la tine să fac foto, *papiruri* și *diplomuri* și tot ce important pentru al tău carieră este. Așa tu tot deodată și afară *Îngermania* exișt, unde identitate la tine

e sigur. Și pentru caz de la cazuri ce nu trebuie să fie, se poate și de acolo pentru tine ceva face.

Ar trebui, când am ocazia, să-mi bat nițel capul cum e ca Tatăl să existe încă o dată, și încă *Îngermania*, „afară". El nici măcar aici nu există – doar din când în când pentru scurtă vreme, atunci când trece pe la noi împreună cu Mama-cea-tânără. Dacă aici nu e, atunci nu există, indiferent pe unde s-ar găsi. Când Bunica îmi spune: „tatăl tău e la București", pentru mine asta înseamnă: Tatăl nu există, el nu e aici, e departe, e la București. Și în curând ar urma ca el de două ori să nu fie aici, să nu existe? La București și *Îngermania*?

Tatăl încă mai chibzuiește și din nou tânăra mamă e cea care răspunde, plină de entuziasm:

— *Richtig*! Corect, Onkel Gätz, grozavă idee! Cu o copie a documentelor lui Călin la tine vom avea măcar siguranța că nu vom dispărea cu totul.

— Sau că nu dispărut or să vă facă! – spune Onkel Georg, la care tac toți, ca și cum nimeni n-ar fi auzit nimic.

Observ că Tatăl care ar fi al meu și care într-un fel necunoscut mie ar fi în pericol să dispară, ar vrea parcă să mai spună ceva, însă pe urmă nu face totuși decât să tacă. Nu se poate să dispară așa brusc! Aici nu există vrăjitoare și nici povești nerostite în care ar putea dispărea. Însă el nu pare să știe lucrul ăsta și rămâne îngândurat și abătut la masa cea lungă, din scândură nelustruită, în pavilionul către grădina cu *paradaisuri*.

Sărmanul Mihai Viteazul.

În zorile astea senine, de vară la Jibert, Onkel Michael stă să facă bagajele, sus, în odaia către stradă. Geamantanul și genții sale mari sunt, ca de obicei, doldora de lucruri colorate și bine mirositoare *Dingermania*. Sunt și lucruri de-ale lui Doris și Elke, care ele însele nu sunt de văzut nicăieri. Impresia din ziua sosirii lor, iscată de fâșia de plastic plină cu bile colorate de gumă de mestecat, îmi gâdilă pieptul și acum. Cu toată bucuria, nu m-am îndurat până acum să mănânc din ea decât două bile. Doar pentru scurtă

vreme îmi rămâne să mai încerc sentimentul de forță că pentru o săptămână-două am trecut pe stradă drept primul, pentru că doar la mine și în rest la nimeni altul din întreaga vecinătate au adăstat nu unul, ci doi unchi întregi *Dingermania*. Mașinuței de fier a lui Emerich, aia maro, i-a scăzut în ultimele zile valoarea și acum nu mai aștept decât momentul potrivit pentru a o lua una-două de la el, în schimbul bilei de gumă de mestecat roșu aprins, al ăleia galbene și, dacă e nevoie, și al ăleia albastre. Verde nu-i dau, că mai am doar una, pe cealaltă am mâncat-o. Sunt sigur că i-am citit deja în privire apropiata renunțare la mașinuță, ieri către seară, când, de sus de pe gang, i-am făcut semn, ținând în mână fâșia aproape plină cu gume rotunde, care zornăia în fața ochilor săi hipnotizați ca un șarpe colorat cu clopoței. De la un anotimp sau de la un an la altul e admirat pe rând câte unul din noi pentru vizita și cadourile pe care le primește. Acum, pentru prima oară de când mă știu, și încă pentru scurtă vreme, e rândul meu.

Când Onkel Michael mă cheamă la el în dimineața asta, mă întreb ce va mai fi fiind. Se apleacă agale, scoate din măruntaiele unui geamantan o pungă colorată de plastic cu ceva consistent în ea, pe care o derulează încet în palmă. Când zăresc cele două pistoale, în mine se ridică brusc sentimentul unei nebănuite sporiri a puterii. Privesc fascinat la cele două arme de jucărie și cântăresc situația cât ai clipi: cel argintiu e de fier, ce-i drept, dar nu atât de fain, însă greu în palmă. Pe ăla îl păstrez pentru mine, iar celălalt, auriu cu negru, din plastic strălucitor, mai frumos și mai elegant, e moneda mea de schimb. Merită cel puțin două mașinuțe de fier din trecute sau viitoare geamantane *Dingermania*. Trebuie să fii pregătit și pentru vremuri grele. Când prin preajmă nu va fi nici un unchi propriu și când tot felul de unchi străini vor poposi prin vecinătate.

— *Hier*! Aici, pe care îl vrei? Unul e al tău, pe celălalt îl capătă Mitz de la Jibert!

Onkel Michael îmi strică socotelile cu totul. Însă mă adun repede: alegerea totuși îmi aparține! Mitz de la Jibert, nepotul Mașterei, să-l primească pe cel de plastic. Al meu, de fier și, orișicât,

singurul de pe stradă, va avea cu siguranță o rază mai lungă de acțiune, despre el se va vorbi mai mult, nu ca la Mitz, cu chestia lui aia urâtă. Și ce dacă e strălucitor și auriu cu negru? E mult prea ușor, e pentru necunoscători, pentru copii. Astfel că alegerea nu-mi cade greu și fără tăgadă hotărăsc să dau aurul pentru fier.

Cei doi unchi se pregătesc tot mai intens pentru drumul de întoarcere. Onkel Georg pozează cu sârg, îl urmează pe Otata la fiecare pas și prin ochiul de sticlă al aparatului foto îi citește fiecare mișcare, chiar și atunci când nu face decât să șadă și să fumeze. Același lucru îl face cu cele câteva hârtii pe care Tatăl a fost între timp de le-a adus de la București. Încă înainte de plecarea unchilor au plecat părinții. E vorba că amândoi trebuie să fie urgent la București, să vadă ce s-ar mai putea face cu munca Tatălui. Despre ce fel de muncă e vorba nu pot decât să presupun.

După-amiază Onkel Misch se întoarce furios de la Brașov și povestește despre grămada de bani pe care a trebuit s-o lase „la județeană", pentru a putea duce cu el *Îngermania* trofeul cel mare.

— Așa stă scris la legea, *verdammt nochmal*! – bombăne el. — De bani cât am lăsat la ăia pentru cap de cerb, aș fi putut *bistoș* la mine mașină nouă să cumpăr!

Care cap de cerb? Cumva cel pe care îl știu și eu? Dar ăla e minuscul, bătut în tablă arămie și prins în cuișoare pe bastonul cel nou al lui Otata, adus cadou de către *băieți*. Ăla nici vorbă să fie mare.

Taina se risipește în ajunul plecării. Onkel Michael apare la noi în curte radios, cărând cu el o țeastă de cerb din care răsar niște coarne cât toate zilele.

În dimineața următoare, unchii sunt la noi, împreună cu verișoarele și cu Mercedesul cel alb. E vorba că ar fi împachetat și ar fi luat deja cu ei toate lucrurile lor de la Jibert. Unde Otata i-ar fi îndemnat să vină iarăși amândoi curând, poate la înmormântarea lui.

— *Ach*, *der Vater* face suta! – spune unchiul cel gras. — Tata mai sănătos ca noi toți grămadă. La cântar trage *einen Zentner*, suta, numai carne și os și grăsime nu nimic. Slană cu ceapă mâncă

la fiecare zi și fumat fumază ca horn sus pe casă. El acolo de la Jibert o să îngroape încă pe noi toți. — Pe urmă râde, unchiul. — *Ist ja gut so*! E și bine așa! Până el mai e, încă suntem și noi puțin acasă.

Mercedesul stă pe bordură în fața casei noastre, cu ușile toate larg deschise, ca o rădașcă albă cu aripile desfăcute, gata să-și ia zborul. În portbagajul cu capota ridicată sunt vârâte ultimele genți și geamantane închise, precum gropi astupate la loc, cărora le-au fost smulse toate comorile. În locul zestrei *Dingermania* conțin acum bucăți de slană afumată, cârnați de porc de la Jibert și borcane cu jumări, toate învelite în pagini de ziar, câteva sticle de țuică din alte șuri decât a lui Niculiță, primite de la neamuri, astupate cu dopuri de plută și dosite între haine, să nu se spargă, un săculeț cu ceapă fragedă și câteva codițe împletite de usturoi de la noi din grădină.

Cele două fete nu par să aibă mare interes pentru toate astea, mai degrabă pentru coarnele uriașe de cerb răsărite în sânul mașinii. Tare anevoie a reușit Onkel Michael să mute într-un final încrengătura de oase înăuntru în Mercedesul alb, între cele două spătare ale scaunelor din față. Țeasta, bătută în cuie pe o bucată lustruită de lemn, stă proptită în podea, iar coarnele încovoiate cresc în tavan ca un pomișor din pumnale, cu vârfurile îndreptate înainte. Elke și Doris își iau grabnic rămas-bun și se strecoară încântate de-a stânga și de-a dreapta pe bancheta din spate, pipăind vârfurile coarnelor aflate între ele, alături, în față și deasupra. Tatăl lor privește întreaga scenă și surâde mulțumit, în vreme ce Onkel Georg mai potrivește de câteva ori la ochi aparatul foto și apasă pe buton. Doar eu sunt dezamăgit: locul cerbilor e în basme, cu stea în frunte, și nu în Mercedesuri albe, cu țeasta și coarnele smulse.

Pupăturile de rămas-bun le comitem și pe ele în grabă, germana cu româna se încrucișează în urări care trimit la familii și *acase* depărtate unele de altele, se spune *bleibt gesund…* „rămâneți sănătoși”, drum bun, se promite *wir kommen bald wieder*, „revenim curând”, se transmit salutări către toți cei care nu se văd, se dorește

noroc și *gutes Klarkommen*, bună rânduială celor ce rămân – și cu ceva mă aleg și eu: să fiu cuminte și să n-o supăr pe Bunica. Ultimul la rând e Bunicul și lui i se urează altfel:

— Pace bună, Iorgule! Nu lăsa prea tare *ăștia* să te supere!

O asemănare pe care până acum nu am băgat-o de seamă: atât *ăștia*, cât și eu îi supărăm uneori pe Bunica și pe Bunicul. Au trebuit să vină unchii *Dingermania* spre a mă dumiri: pesemne unul dintre *ăștia* sunt și eu!

Olteni cu toții

De fapt, ar fi trebuit să-mi dau seama.

Când și la cine au mai venit unchii *Dingermania* încoace în două veri la rând? Abia anul trecut au fost amândoi aici, pistolul meu de fier nici nu e încă într-atât de tocit, și câteva pliculețe de praf german de copt din cele aduse atunci se găsesc și acum pe raftul din stânga jos, în kredențul negru. Doar Bunicul însuși a spus odată că distanța în ani dintre o venire a „băieților" și alta devine tot mai mare.

E însă neîndoielnică replica de adineauri a Bunicii, la întrebarea mea cine ar fi cel ce tocmai se strecoară, împreună cu o tanti corpolentă și un băiețaș, dintr-o mașină albastru-deschis parcată în dreptul casei noastre și se salută cu Bunicul atât de însuflețit:

— Un unchi de-al tău!

Nici nu bănuiește ce avalanșă de fericire iscă în mine răspunsul ei. Unchi! Unchi de-al meu! Asta va însemna foarte curând guma mea de mestecat, dulciurile mele colorate și împachetate foșnitor, jucăriile mele noi și faine, poate o mașinuță sau iarăși un pistol – desigur din fier și desigur *Dingermania*! Ca să nu mai spun de faima în rândul băieților de pe stradă! Doi unchi odată, într-un an, și imediat în celălalt un altul, cu tot cu mătușă! Fiindcă un unchi – un unchi cu mașină parcată în fața casei, fie ea albă ori albastră--deschis, nu poate veni de bună seamă decât *Dingermania*.

O întrebare scurtă a sa către Bunic devine din partea Bunicului poruncă pentru mine.

— Fugi de adă iute un cartof!

La ce o fi trebuind cartoful puțin îmi pasă în clipele astea de euforie. Până a-l aduce din pivniță sar cu toată energia prin curte în sus de câteva ori, să am de rezervă, fiindcă îndată va fi toată lumea aici, iar eu va trebui să-mi stăpânesc pornirile și să mă port „cumsăcade". Când revin cu cartoful în fața casei, portbagajul mașinii e deja golit. Privirea mea înfrigurată și scormonitoare nu află însă geamantane pântecoase și nici genți mari și colorate, ferecate cu fermoare groase din plastic. Pe trotuar, între mașina albastră-deschis și zidul galben-palid al casei, au răsărit, precum popicele, sumedenie de pungi-d-un-leu și plase de cumpărături cu ochiuri mari, de plastic, din care se ițesc tot felul de cioturi mai subțiri și mai groase, învelite în hârtie de ziar. Alături, două damigene mici, burtoase, una împletită în răchită, cealaltă în fâșii late din plastic alb și albastru, amândouă cu vin și amândouă astupate cu câte o jumătate de cocean de porumb, învelit cu grijă în bucăți de cârpă subțire.

— Uite-aci p-ăla micu! – arată Bunicul spre mine, iar străinul cu femeia lui cu zâmbet lat privesc în jos asupră-mi și spun ceea ce deja știu: cât m-aș fi făcut de mare.

Pe urmă unchiul cel nou cască, preocupat, ciocul de pelican al mașinii, scoate dintr-un loc din gușa plină cu piese de motor un căpăcel maro și îi povestește Bunicului, care privește curios, că la motoare de mașini nu se pricepe, ceva despre capacul delco și platină, în timp ce taie cartoful adus de mine cu un briceag cu prăsele în formă de pește. O bucată minusculă, subțire ca hârtia, trece sub capacul brun, totul se montează cu pricepere cum a fost, capota mașinii e coborâtă și ea și se încearcă pornirea motorului. După un horcăit și o tuse cu câteva sughițuri, pornește, iar unchiul e mulțumit și spune că acum o să poată ajunge cu ea până la următorul atelier auto. Pe urmă zăvorăște mașina de trei ori de jur împrejur, pe dinăuntru, și de afară încuie ușa din dreptul volanului cu o cheie cu urechea alungită.

Întâmpinarea animată și sonoră din fața casei între Bunicul și nou-veniți ar mai dura, însă în cele din urmă, la insistențele discrete ale Bunicii, grămada pestriță de bagaje e mutată „înuntru" în curte,

deoarece, chipurile, „ne vede lumea!”. Când îi arunc pe furiș o întrebare șuierată, cine anume ar fi musafirii ăștia ciudați, clipește des dindărătul ochelarilor ei cu ramă neagră și îmi răspunde de asemenea șuierat:

— Ăsta-i unchiu-tău din Oltenia.

Unchi și *Dinoltenia*! Două noțiuni care se leagă doar anevoie. N-am auzit pe nimeni de pe Strada Cetății vorbind de unchi *Dinoltenia*. Abia acum sesizez întru totul că plaselor, pungilor și damigenelor astupate cu bucăți de cocean nu le vor urma genți și geamantane pântecoase, că nici mașina nu e un Mercedes alb, ci o Dacia albastru-deschis care pornește cu o felie de cartof, și că mirosul de brânză, vin, găină opărită și ziare ude din portbagaj nu lasă loc speranțelor în gumă de mestecat înmiresmată și dulciuri foșnitoare, colorate gustos.

În curte, mătușa s-a apucat să cotrobăie prin plase și pungi. E rotunjoară, cu părul închis la culoare și veselă și poartă o rochie neagră plină de flori cât pumnul. Margarete sau narcise. Din alea de cresc în dosul gardului către cimitir și pe care nu e voie să le culegi. Două găini despuiate sunt mutate în bucătăria de vară, una nimerește de îndată în oala de ciorbă, cealaltă puțin mai târziu în congelatorul de la Herbert. Vinul în cămară, legumele în pivniță, brânza în apă la desărat. Toate din gospodăria proprie, zic ei. Cu toții vorbesc tare, musafirii laudă ofensiv prospețimea alimentelor, Bunicul și Bunica se apără – „da’ nu trebuia”. Dintr-o pungă e scos un pistol mare și butucănos de plastic, albastru-deschis ca și Dacia din fața casei, cu o țeavă groasă, care, armată cu un arc scârțâitor, aruncă o minge de ping-pong cale de trei pași primprejur. Ăsta e pentru mine. Cadou din Oltenia. Deși știu că unul exact la fel, numai că verde, stă și la noi la librărie pe raftul cu jucării și așteaptă să-l cumpere cineva. N-a fost niciodată suficient de fain pentru a merita o cerere de cumpărare către Bunica, pe un ton jeluit. Ideea că ar putea vreodată să-mi fie făcut cadou nu mi-a venit până acum.

Un lucru e sigur: Oltenia cu siguranță nu se află *Îngermania*. Pretinsul unchi nici nu vorbește germana. Vorbește româna – și încă repede.

Bunicul, vesel din cale-afară, nu conteneşte cu întrebările: ce mai face el, nepotul-de-frate-care-mie-mi-e-unchi? – Bine, cu familia şi cu slujba, dar Nelu? – Tata cum îl ştii, dar Benon? – Bine şi Unchiu-Benon, el e mai cancelarist, mai scrie câte-o scrisoare, dar Miţa? – Tanti-Miţa cam bolnavă ea, cam bolnavă, în rest bine, dar Gela? – Tanti-Gela pe la Craiova, are grijă de nepot, dar Paul? – Unchiu-Paul îmbătrâneşte, ce să facă, mai bea şi el, că deh… Gică tot pe mare? – Tot pe mare Gică, tot pe mare, marinar de cursă-lungă, scrie versuri şi trimite ilustrate de prin porturi.

Cu sporovăiala şi poveştile ziua se termină repede.

Seara se telefonează. „Cu Bucureştiu'." Bunica se aşază pe divanul negru şi comandă o legătură, pentru a vorbi cu „ai noştri". Pentru asta trebuie să ridici de fiecare dată receptorul, să baţi de câteva ori cu repeziciune într-una din urechile mici de plastic din furcă şi să aştepţi o voce anume. Nu pe cea a Mamei-celei-tinere sau a Tatălui de la Bucureşti, ci un glas de femeie. Care pe un ton îngust şi nazal nu spune decât „Centrala!". Câteodată spune dintru început: „Bună seara, doamna Păsculescu". Atunci Bunica răspunde: „Bună seara, Măriuţă". Măriuţă e Maria, doar că mai mică. Pentru că trebuie să încapă în telefon. Pe urmă Bunica zice: „Un Bucureşti, te rog" şi înşiră nişte cifre: „Patrujdoi zero-zero-zece". Vocea zice „închideţi", o să sune înapoi. Pare s-o cunoască pe Bunica şi îi îngăduie să vorbească scurt cu ea, ceea ce omuleţii din televizorul brun-roşcat şi din radioul negru nu îngăduie niciodată. Pe urmă, cumva, ajunge iute la Bucureşti, înhaţă de acolo glasul Mamei-celei-tinere sau pe al Tatălui, sună înapoi neregulat, ca soneria unei biciclete, şi când ridici receptorul, Măriuţa are glasurile pregătite şi ţi le oferă poruncitor: „vorbiţi!"

— Ia dă-o-ncoa pă var-mea, dă-o-ncoa! – face unchiul cel iute la vorbă, când după o vreme sună, Bunica răspunde, zice „mulţumesc, Măriuţă" şi începe îndată să vorbească pe săseşte, cu *Mänj Kändj* – „Copilul meu", apucând doar să strecoare iute: *Däi ois Olteenien sänj häi*, „Au venit ăia din Oltenia".

— Alo, Carmen! – strigă el în receptor şi priveşte încoace, de parcă ar vorbi cu noi. — Da, da, văr-văr, da' cam rar văr, cam rar,

zău. Tu nu sunași aproape niciodată!... Păi uite, trecurăm și noi să-l vedem pă Unchiu-Iorgu. Ne adaptăm. Totul nemțesc p-aci, zisăi că-s în țară nemțească, așa zisăi… Dada, *ornug-ornug*… ordine-ordine… Noi cum ne știi, doar că nițel mai învechiți. Ăl bătrân întreabă de voi, mai veniți și voi p-acolo-șa, că-ntreabă! Uităm, var-meo, unii de alții… Haide, știi! Când fusăși ultima oară pă la noi, iereai fată de liceu… Da-da, e-aci-l văzurăm. E mai mare de ani c-al nostru și mai crescut. De, ce să-i faci…

Pretinsul unchi râde scurt și soția se hlizește modest. Bunicul zâmbește lat, Bunica tace. Doar ăla mai mic decât mine, Șimaimic, pare să nu știe de nimic din toate astea și își vede în legea lui de joacă. Meșterind cu mingea de ping-pong la pistolul de plastic albastru-deschis, cadoul pentru mine.

În odaie se lasă un văl de binevoitoare indiferență.

— Bărbatu-meu sunt șase frați și ceilalți cinci trăiesc cu toții în Regat – explică Bunica în germană vecinei de lângă noi, Paula-Tante, a doua zi și ia loc, scurt, lângă ea, pe fotoliul liber din răchită albă, din fața porții de alături. Pe ăla șade cel mai adesea Imre-Onkel, tatăl lui Emerich, care însă acum lipsește. Se povestește că ar fi internat la spital, la Brașov, pentru mai multă vreme. Cu toate astea, în zilele însorite Paula-Tante așază două fotolii pe stradă, în fața porții lor, se instalează într-unul din ele și invită pe oricine e dispus s-o facă să ia loc pe cel liber, să stea cu ea la taifas.

— La noi în vizită e băiatul unuia dintre frați – explică Bunica mai departe – al celui care acum câțiva ani a avut, săracul, un accident de muncă greu și care acum e pensionat înainte de vreme. A fost electrocutat.

— *Ja, ja* – face Paula-Tante și clatină din cap. — *Was soll man machen*? – Ce să-i faci!?… – Altminteri are pregătită mereu câte o vorbă hazlie. — Eu n-am fost încă niciodată în *Altreich* – adaugă ea. Mulți au fost acolo și vin de acolo. Toată politicăreala asta tot de acolo vine. Și totuși rămâne o lume străină!

Paula-Tante e unul din foarte puținii oameni cu care Bunica vorbește germană și nu săsește. Pentru că ea nici n-ar fi săsoaică.

Nici n-o cheamă cumva în germană, ci cu totul altfel și curios pentru noi, ăștia, de aici de pe stradă. Giacomelli. Paula Giacomelli. Uneori râdem din pricina asta de Emerich, dar el n-are nici o vină. Pentru că și pe el, la rândul lui, îl cheamă altfel. Îl mai cheamă Barfuss. Ceea ce în germană înseamnă desculț.

Bunica e căzută pe gânduri. Oare din pricină că ea, deși vorbesc în germană, spune, în românește, „Regat", în vreme ce Paula-Tante vorbește despre *Altreich*, ceea ce înseamnă „vechiul regat"? Prin „Regat" și *Altreich* amândouă se referă la același lucru. Cuvântul apare uneori în discuțiile cu vecinii sau cu rubedeniile. Bunica îl rostește de fiecare dată în română, chiar și în mijlocul conversațiilor în germană sau pe săsește, accentuând parcă și pe calea asta că e vorba despre un loc străin. Încă un loc undeva departe, acolo.

— Abia când l-am luat pe bărbatu-meu am fost pentru prima oară acolo de unde vin oamenii ăștia.

— Zi-i! – o îndeamnă Paula-Tante, gata oricând să asculte o nouă poveste, ca să aibă ce comenta.

Privirea ușor visătoare a Bunicii devine din nou gravă.

— Nu e mult de zis. Sunt oameni harnici și cumsecade, așa ca aici. Au tot ce le trebuie – adaugă ea și privește la Dacia albastră--deschis din fața casei noastre. — Doar că… sunt totuși nițel primitivi! Au aragaze noi, electrice, însă pe alea le țin în casă ca decor, cu milieuri pe ele, și de gătit gătesc la foc de vreascuri, la cuptorul de pământ lângă coteț.

Bătrâna Paula-Tante chicotește înfundat și aspru, iar negul ei mare și țepos de pe bărbie saltă ca un gândac pe o frunză bătută de vânt.

— Așa a gătit încă străbunica mea acolo jos, în Italia. *Ach, Jässes Herr*! Bine că spui: ce zi e azi? Cât mai e până trece mașina cu butelii? A mea e iarăși aproape goală!

Butelia e damigeana aia mare și groasă de fier, legată de aragaz printr-un furtun ca un câine de cușcă, la care n-am voie niciodată să umblu, că altfel, se zice, poate face explozie. Din ea vine focul, și tot focul e periculos. Pentru că arde. Ea, butelia, face parte dintre puținele lucruri cu adevărat de preț din casă, împreună cu congelatorul

de la Herbert și cu Sfânta Scriptură, dosită pe unul din rafturile kredențului negru, despre care nimeni n-are voie să știe unde stă ascunsă, pentru că în ea ține Bunica ascunși banii de pensie și leafa Bunicului. Dat fiind că vara butelia, dimpreună cu aragazul, se află în bucătăria de jos, Bunica și Bunicul, înainte de culcare, sus, în camera din mijloc, se întreabă în fiecare seară unul pe altul: „Ai încuiat jos?". Eu știu de ce întreabă așa: nu cumva să ne fure cineva butelia.

Încântarea mea de oaspeții cei noi, câtă a fost, s-a dus cu totul. Șimaimic, băiatul nepotului-de-frate, a descoperit pistolul meu de fier, ăla de la Onkel Michael, și acum țipă fără încetare că-l vrea sau, mai bine: să-i cumpere taică-său imediat unul exact așa – sau nu, nu unul, două. Eu însă țin cu îndârjire de piesa mea cea mai de preț, astfel încât taică-său ridică exasperat din umeri și întreabă de unde îl avem. Răspunsul care de fapt sună plăcut urechii – *Dingermania* – nu pare să-l încânte câtuși de puțin pe nepotul-de-frate.

— Nu pot să-ți iau așa pistol – caută să-și lămurească în cele din urmă băiatul, cu resemnare. — Ăsta-i primit *Dingermania* și la noi așa ceva nu se găsește.

— Da io l-am găsiiit! – urlă Șimaimic – i-al miooo, îl vreaaau…!

Faptul că în fața unei asemenea izbucniri eu nu fac decât să-mi îmbrățișez pistolul și mai strâns, să țintesc asupra lui și să apăs discret pe trăgaci, îl face să-și iasă și mai tare din minți.

— Uite-l că trage! Băăă taaată, îl vreaaau! Vreau și io să traaag, băăă taaată, bă!

Tatăl său e nevoit să-l înșface de subsuori și să-l salte, pentru că amenință să cadă lat și să se zvârcolească până pătrunde în pământ.

— *Na gib sie ihm ein bisschen*, hai, dă-i-l și lui puțin, lasă-l nițel să se joace! – mă îndeamnă Bunica în germană. — Doar nu ți-l ia. Îl capeți înapoi.

Limba necunoscută lui pare să aibă darul să-l liniștească oarecum pe Șimaimic și să-i trezească speranța, pentru că, atârnând pentru câteva clipe în aer, în mâinile lui taică-său, aruncă priviri pline de așteptare Bunicii și apoi mie. Intuiește că despre el e vorba și că ea,

vorba, duce în direcția dorită. Cu vârful piciorului dă să pipăie pământul, iar cu privirea caută plin de speranță în sus, către buzele vorbitoare de germană, simțind că întreg circul a meritat.

— Hâăăă! – mai toarnă el o smiorcăială, spre a fi sigur.

Cu asta pacea mea cu Mucea e cu totul dată uitării. Mă uimește felul în care i se adresează lui taică-său, pretinsul meu unchi. „Băăă!" nu ne strigăm decât între noi, băieții de pe stradă. Niciodată vreunul dintre noi nu ar îndrăzni să-i spună, cu atât mai puțin să-i strige „băăă" unui bunic sau tată, fără să încaseze imediat o mamă de bătaie sau măcar un dos de palmă pentru asta.

Cotrobăitul prin toate dulapurile, kredențurile, cutiile și sertarele, deși mi se întâmplă des, nu scoate decât rareori la iveală ceva nou. Resturile firave ale ultimelor vizite și pachete de la București și *Dingermania* nu mai sunt interesante de mult.

Cele câteva plicuri cu praf de frișcă din kredențul negru din camera-din-mijloc sunt de mult linse – au fost dulci la gust și tare bune, mult mai bune decât să lingi lapte praf. Cu pliculețele rămase, de praf de copt și drojdie, n-am ce face, deși sunt împachetate la fel de ispititor. Praful de copt n-are nici un gust și drojdia e oribilă.

Hârtiuțele și scrisorile vechi din săculețul de pânză dosit în vitrina îngustă, în spatele cărților, nu aduc nici ele mult – doar mustrarea Bunicii cum că *das ist nix für dich*, „nu-i-pentru-tine", să fac bine să le pun înapoi și să nu las pe ele urme lipicioase de degete. Odată am văzut-o povestind și arătând Mamei-celei-tinere cum între scrisori se află și una de la o fostă prietenă *Dingermania*, din vremea școlii de surori-de-copii, în care aceea îi descrie cum a trecut prin bombardamentul de la Dresda. Încă un film de război, despre care mie însă n-a vrut să-mi povestească nimic. În săculețul Bunicii din kredențul negru doar carnețelul cu coperți tari, din așchii colorate de trestie, în care stă scris ceva, se arată interesant, însă și ăsta trebuie lăsat unde e, „să nu-l strici", că ar fi tot *Dingermania*, adus odinioară de către Bunica însăși. Răsfoindu-l pe furiș, am băgat de seamă că mai avea destule pagini goale pe care s-ar putea zugrăvi ceva cu creioane colorate.

Alături, tot îndărătul șirului de cărți, stă și cartea aceea neagră și prețioasă, *Die Heilige Schrift*, „Sfânta Scriptură", veche și scrisă cu litere gotice. Bunica mai adaugă ea însăși din când în când ceva în ea cu un condei. Pe niște foițe îngălbenite, rupte dintr-un caiet, scrie niște numere, de fiecare dată când e ceva de plătit: lumina, apa, câte-o butelie. Cheltuieli. Pentru că acolo Bunica mai ține și banii de la Ghiță-poștașul, care din vreme în vreme vine și-i aduce pensia. *Donnerwetter*! – vai mie, dacă aș încerca numai să pun mâna pe cartea neagră și groasă când nu mă vede nimeni, darămite s-o mai și răsfoiesc și să mă joc de-a Ghiță-poștașul cu ce e înăuntru!

La fel și cu zaharnița mică și albă de alături, din vitrina lată, în dosul ceștilor de cafea. *Dort hast du nix zu suchen*! „Acolo n-ai ce căuta!" Pentru că acolo, între câțiva nasturi vechi de palton și un însemn cu o cruce roșie, se află verigheta galbenă a Bunicului. Pe care Bunicul n-o poartă la deget, ca Bunica, pentru că are mâini aspre și grele și cândva verigheta lui a plesnit. Iat-o, aurie și deschisă ca o literă, sub capacul de porțelan, și nimeni nu are voie să pună mâna pe ea și nimeni nu are voie să știe că e acolo, pentru că e foarte prețioasă și e a Bunicului și numai a lui.

Mai mult de cotrobăit prin kredențul negru nu există.

O sumedenie de lucruri, chiar dacă nu la fel de prețioase, are de oferit și kredențul verde din camera-din-față. Jos, în pântecele său, pe cele două rafturi late, vine vesela, de toamna târziu până primăvara, când de jos, din bucătăria-de-vară, ne mutăm încoace și când camera-din-față devine bucătăria-de-iarnă. Până la primăvara următoare, când revine la vechiul nume și când totul se mută înapoi. Atunci cărăm precum furnicile, șirag, cele de trebuință, spre a le adăposti în mușuroi. Bunica, Bunicul și de un anotimp sau două încoace și eu, purtăm ștergare, coșuri cu veselă, alimente, borcane, ba chiar și masa cea mare de bucătărie, aranjându-le pe toate unde le e noul loc, în mijlocul odăii, pe rafturile de iarnă sau de vară, în cămară sau în pivniță. Semnele schimbării sunt mereu primul ger și prima păpădie.

Într-una din cele două despărțituri din mijlocul kredențului verde, dindărătul ușii lungi și înguste ce se deschide în jos de-a

curmezișul ca un podeț, stă pâinea și cuțitul cel lung pentru pâine, căruia Tatăl îi spune „sabia teutonă a Bunicii". Sabie nu sună rău, cu așa ceva îmi place să mă joc, mi-am făcut singur una dintr-o șipcă – însă pe cuțitul cel lung nu am voie să pun mâna. Că taie. Alături stă cartea de bucate a Bunicii, cu litere tot gotice și mai toate foile roase și desprinse și pline de pete vechi și sidefii de ulei. În ea se uită Bunica din când în când, în căutarea unei mâncări sau prăjituri pe care n-a mai făcut-o de mult. Dedesubt se strâng necontenit chitanțe pentru curent și apă și alte lucruri care costă bani. Și din ăștia există în kredențul verde, însă nici aici nu trebuie nimeni să știe unde sunt. Sus în dreapta, sub ștergarele curate și călcate și sub hârtia lila de pachet așternută pe raftul de scândură. De obicei bani potriviți pentru pâine. Uneori ceva mai mulți. Alteori deloc. Cățărat pe un scaun ajung lesne să-i scot la iveală și să mă uit la ei. De avut n-am voie să am. Banii nu sunt pentru copii. Cu banii nu te joci.

Există însă și bani cu care am voie să mă joc. Într-unul din cele trei sertare identice din stânga, unul sub altul, e o pungă cu monede. Toate la fel, de fier, și toate purtând pe ele capul unui băiat, văzut dintr-o parte. Ar fi fost odată bune, monedele, se povestește, dar acum nu mai sunt. Acum sunt vechi. Deși arată la fel de noi și lustruite ca și cele nevechi. Însă la *Kondi*, la cofetărie, nu mi-ar da nimeni fie și numai o singură bomboană în schimbul lor. De jucat te poți însă juca grozav cu gologanii din pungă, când ne cumpărăm, cu Ingrid, vecina de peste drum, jucăriile unul de la celălalt. Ar fi din vremea regelui, care acum nu mai există. Băiatul al cărui cap e pe monede ar fi fost regele însuși. Pe monedele în schimbul cărora primești acum bomboane e un tractor.

Cel mai bine se cotrobăie însă în dormitorul-de-iarnă, unde când nu e iarnă dorm numai oaspeții. Acolo se umblă cel mai puțin. În cele două dulapuri, unul vechi, maro-lăptos, cu un sertar uriaș la poale, și altul mare, brun-închis, stau aproape numai rufe și haine, însă îndărătul lor se mai nimerește din când în când și altceva. Nu grămada de fotografii de jos, din cutia de ghete. Asta e acolo tot timpul. Nu sunt nemaipomenite. Poze vechi în alb și

negru sau în umbre de maro lăptos, între ele și câte una în culori, de la unchii *Dingermania*. Cu tot felul de oameni pe care nu-i cunosc. Câțiva dintre ei ai crede că sunt Bunica și Bunicul, însă mă întreb cum oare pot fi ei, când cei din poze sunt tineri.

Palpitant devine câteodată îndărătul așternuturilor proaspete pentru paturi, pe rafturile de sus din dulapul cel mare. Deasupra albiturilor stă mereu o cutie turcoaz-lucioasă de praline „Tosca", din medalionul pictat și scos în relief pe capacul de carton zâmbind chipul rujat al unei doamne cu decolteu. Praline nu mai sunt înăuntru de mult. Doar batiste curate și călcate. Și îndărătul tuturor… Îndărăt, cel mai adesea nu e nimic.

Nici de data asta degetele mele iscoditoare nu au dat peste ceva nou în ungherele știute. Dormitorul e iarăși locuit, datorită oaspeților din Oltenia, care acum sunt duși să le arate Bunicul ceva de pe aici ce încă n-au văzut.

Fără prea multă nădejde strecor pentru ultima oară mâna printre rufele de pe raft, netede, stivuite și răcoroase la pipăit. Raftul de sus, accesibil doar de pe scaun. Și – ce să vezi! Ceva! Ceva ce ultima oară nu era. O cutie. Nu dintre cele mai mici, învelită în hârtie albă. Cu ceva înăuntru, tare și greu, care la scuturat nu joacă decât foarte puțin. Trebuie să văd ce e! Cu siguranță ceva pentru mine. Ceva de jucărie sau de mâncare, că în curând va fi iarăși ziua mea, când se cuvine să capeți ceva în dar, ceva nou și fain și nemaivăzut. Însă de îndată ce despăturesc hârtia cu grijă, să n-o rup, se instalează rapid bănuiala și imediat certitudinea. O certitudine la care aș renunța cu dragă-inimă pe loc, însă deja e prea târziu. Descurajat, ridic încet capacul de carton, într-o ultimă încercare de a tărăgăna clipa adevărului.

Ca din cer privesc de sus într-o mașină deschisă, de tablă, cu doi chinezi de cauciuc cu brațele întinse. Același model, aceeași culoare, aceeași expresie a feței celor doi. Și aceeași lipsă de sens a mâinilor celui de lângă șofer, întinse către nicăieri. Aceeași – aceeași – aceeași!

Lipsește doar Crăciunul.

Poate că ar trebui să mă bucur. Descumpănit împachetez totul la loc fără urmă și trec pachetul unde l-am găsit. Deși de data asta

căutarea n-a fost în zadar, în suflet mi se strecoară dezamăgirea. Mașina chinezească nu poate fi, desigur, decât pentru mine. Un alt frate care ar putea-o primi nu există. Și totuși îmi vine să spun precum Doris, atunci, către sora ei mai mare: „*Nee*, una la fel nu mai vreau!"

Amănuntul că pretinsul unchi din Oltenia nu e unchi deloc, ci nepot-de-frate de-al Bunicului, a ajuns să mă lase indiferent. Oricum, de când urlătorul de Șimaimic a pus mâna pe pistolul meu de fier, nu-l mai consider unchi adevărat. Și pe urmă nepot de-al Bunicului sunt și eu. Doar că el e nepot-de-frate. Eu sunt nepot-de-fără-frate.

Bunicul și nepotul *Dinoltenia* șed deja de o bucată de vreme pe treptele de piatră ale scării către grădină și povestesc. Din când în când ajunge până la ei câte un hohot senin de râs al mătușii, care stă la taifas cu Bunica, ori vacarmul odraslei care chiuie ca un nătărău și trage cu pistolul meu de fier, smuls cu prețul atâtor smiorcăieli!

— Bre Unchiu-Iorgule bre, să făcură șapte ani anu'-ăsta de când să dusă și-ăl bătrân. Să dusă! – îl aud pe nepotul-de-frate spunând. — Ast-primăvără îi făcurăm parastasu' pă șapte ani de-acu.

— A dat Dumnezeu până la urmă că Taica s-a dus împăcat din lumea asta. — Bunicul privește cu ochi mijiți peste vale și așezare, către munții care nu se văd. — Împăcat și de pe urmă… la pricina mea.

— Da de ce plecași de-acas' atunci, bre unchiule? – întreabă celălalt mai departe. — Lumea pă la noi mai zice și acu că de ce-ai plecat de te dusăși matale de-acas'.

Răspunsul Bunicului se deapănă încet:

— Am vrut altceva… De fapt… — Râde scurt: — Asta era vorba lui Taica: „De fapt!" – așa zicea. De fapt, la început eu am vrut mai puțin decât a vrut Taica de la mine. Trebuia să preiau o parte din gospodărie, să văd de pământ, poate să duc mai departe și cârciuma. Și să mă însor. Găsise Taica deja o partidă nimerită pentru mine. Zicea el. Trebuia să fac totul așa cum mi-ar fi fost scris. Dar nu de către Dumnezeu, de către Taica. Tu ești tânăr și pe vremea aia nici

nu erai născut, tu l-ai cunoscut pe taică-meu, bunicu-tău, doar la bătrânețe, la anii lui din urmă. Și cu voi nepoții era șugubăț și bun, dar mai demult a fost un om tare aspru. Se pricepea grozav să poruncească și să ție familia la comanda lui. Și nu doar din pricină că fusese primar în sat. Le avea în sânge, porunca și organizarea, nu de pomană ajunsese el în cătănie subofițer de marină, încă înainte de primul război. Ți-o fi povestit că a făcut armata la marină. A fost din cei care au oprit crucișătorul Potemkin la Constanța.

Nepotul-de-frate dă din cap în semn că nu.

— Mda, n-a prea vorbit despre asta de când cu *ăștia* – continuă Bunicul. Atât ar mai fi lipsit, când l-au trecut la chiaburi să afle că fusese și dintre ăi de-au stricat prima revoluție a rușilor. Dar le scăpă, domnule! Asta-i situația… Mai târziu mi-a plăcut felul lui. Dar nu pe pielea mea. Ce voia el de la mine nu voiam eu. Simțeam că-s făcut pentru altceva. Nu musai ceva mai bun, dar pentru altceva. Țăran ori cârciumar aș fi ajuns, de făceam cum voia el atunci să fac. Mie-mi plăcea la el nu ce făcea, dar cum le făcea el pe toate. Că am plecat de acasă, am plecat după capul meu. La fel cum și el pe toate le făcea după capul lui. Dacă n-aș fi fost și eu o dată cum era el, n-aș fi făcut nimic să pot zice mai târziu că am făcut și eu ceva. Deși pâinea între străini e amară tare… Și femeia care să-ți fie nevastă… Pe aia trebuie s-o afli singur și să mergi s-o ceri, s-o iei că o vrei tu pentru tine. Nu să fii forțat s-o iei. Trebuia să plec.

— Da' că făcu de te dezmoșteni pentru asta… Că așa să șoptește-n familie, știi, așa se șoptește.

— Dezmoșteni…

Bunicul, așezat cum e pe scara de piatră dinspre grădină, pare că poartă pe spinarea-i ușor încovoiată întreaga povară a curții și a casei.

— Mie nu mi-a părut niciodată rău de ceva ce n-a fost al meu să fie. Dar cum veni de se-ntâmplă: nimic din ce m-a dezmoștenit n-a putut păstra mai târziu pentru el. Nici măcar ceilalți copii ai lui, frați cu mine. Totul pierdut. Când au venit *ăștia*, au luat oricum pământul tot și primii de la care l-au luat au fost ăia care aveau mult.

Uriași trebuie să mai fie *ăștia*, de vreme ce Bunicul, care de obicei nu spune povești, spune că au luat tot pământul. Și unde l-au dus?

— D-aia a dat de și-a-mpărțit iute hectarele pe la copii, pe la frații mei rămași acasă. Mai devreme decât ar fi avut oricum de gând s-o facă. Să nu-l bage *ăștia* la chiaburi. Până la urmă tot l-au băgat, de-au început să-l tot cheme pe la anchete. Atunci am crezut că nici măcar *ăștia* nu mi-ar putea lua ceea ce între timp îmi făcusem eu singur în altă parte. Dar pe urmă toate veniră de se legară altfel.

— N-am știut niciodată mai multe despre matale decât numai că plecași la instrucție la Drăgășani, să te faci jandarm. Da' Drăgășanii e-n Oltenia la noi, de. Cum de te dete tomnai aci-n Ardeal?

Și altminteri Bunicul e vorbăreț, nu atât cu noi doi, cu Bunica și cu mine, cât cu frații săi de pahar, când se nimerește câte unul în vizită la noi. Însă atunci râde și vorbește tot timpul tare și voios, și mai niciodată sobru, pe un ton în permanență egal și coborât, ca acum. Camionul meu mare și vechi de jucărie, albastru-deschis precum Dacia unchiului din Oltenia și precum pistolul cu mingi de ping-pong adus de el, circulă îndărătul gardului de sârmă, alături de cei doi, în dreptul scării spre grădină. Tocmai sunt ocupat cu construitul, din câteva scânduri alese din stiva cu deșeuri tăiate pentru foc, a unui garaj între fântână și gard, cu drum de acces pentru camionul meu de plastic. Cu o așchie ascuțită scrijelesc cu îndârjire pământul și par din cale-afară de harnic.

— Când am plecat de acasă la Drăgășani, la școala de jandarmi – continuă Bunicul să povestească – am zis cu așa slujbă că-mi fac ordine în viață. Și nu numa-ntr-a mea, și-ntr-a altora. La Drăgășani erau elevi recrutați nu doar din Oltenia, erau din toată țara. Dar după școală și perioada de instrucție, când am nimerit încoace, am ajuns de-am fost o unitate aproape numai olteni! Făcută intenționat așa, domnule, pentru că am fost duși și pregătiți într-o companie de Poliție tocma' la Satu-Mare, aproape de granița cu ungurii, ca să fim dați apoi pe zonă în Ardeal. Pe urmă s-a pornit războiul, ba către Polonia, ba către Franța. Aci încă n-ajunsese, dar aci s-au stricat în anul ăla granițele rău de tot. Către toate zările.

Eram vai de capul nostru. Noua graniță cu ungurii tăia Ardealul prin mijloc, la șapte kilometri de aci trecea, dincolo de Cața. Pe noi ne-au repartizat pe noile zone de graniță, prin localități pe unde era pericol dinspre unguri. Aci slavă Domnului a fost mai liniște, dar nu mereu. Că nu departe, către răsărit, e secuimea. Acolo și prin alte părți prin zonele cedate au făcutăia prăpăd cu ai noștri. Mult sânge a curs atunci.

Sună înfricoșător ce povestește Bunicul despre *ăia* și despre faptele lor. Oare *ăia* sunt tot aceiași cu *ăștia*?

— Ai vrut dumneata așa, să rămâi aci pentru totd'auna? Sau a trebuit, că fuseși repartizat într-acilea?

— Pe vremea aia n-aveam ce să vreau. A trebuit și gata treaba! Pe urmă toate au venit altminteri. A-nceput războiul și pentru noi. Au venit germanii și am pornit cu ei în Rusia, adânc, spre Răsărit. Totul a mers foarte repede, deși au fost niște ani lungi de război. Eram la mijloc, abia de-ți mai erai stăpân, simțeai tot timpul că acu-i acu, că-i tot sau nimic. Și nimic se făcu. În războiul de l-au dus nemții cu rușii am fost prea mici, însă destul de mari să le stricăm socotelile la toți. În special nouă… Cu germanii am rupt-o, a venit rusul și am pornit cu el în partea-ailaltă, către Apus. Pe vremea aia problema era Ardealul, și singurul lucru bun a fost că pe urmă granița a fost mutată înapoi unde fusese și unde-i e locul. Răul a venit mai întâi când i-au luat rușii de i-au dus de-aci pe sași. Pe sașii tineri pe toți, domnule, bărbați și femei. Și mai rău, că noi jandarmii a trebuit să participăm la treburi de-astea. Ei au fost primii la care li s-a luat totul: casele, curțile, pământul ce-l aveau tot. Că războiul încă nu se sfârșise și tot ce era nemțesc, gata, era rău, era dușman. De un' să știe ai lui Ivan că sașii erau vecini cu noi, prieteni! Ajunseserăm cu totul uneltele rușilor, noi.

Netezimea tonului cu care Bunicul povestește devine prăpăstioasă prin ceea ce spune. Cât aș vrea să-l pot chema deoparte, să-l întreb: cum? Cine să fi luat case și curți și pământul întreg? Și unde să le fi dus? *Ăștia*? Rușii? Sunt tot aia? Nici unii dintre ei nu se văd. De ce nu se văd? Pentru așa ispravă e nevoie de uriași, de mulți uriași! Unde sunt ei acum? Trebuie să-mi fie frică de ei sau nu?

— A fost povară grea. Mai mare rușinea! Rușii făceau prin țară ce voiau, și la început au fost răi de tot, domnule! Și nu numa' rușii. Începuse dezordinea. Apăreau tot felul de inși care făceau ca ei, 'ceau că-s comuniști. Comuniști pe dracu! Se apucaseră și țiganii să umble iar prin sate după furat. Nu isprăveam noi jandarmii de cât băteam la ei, și tot degeaba, că venise vremea lor. Către Apus războiul mergea mai departe, acum se luptau *Îngermania*, nemții nu mai aveau mult. Aci n-aveai ce face, nu mai era nimeni stăpân pe el. Rareori îi puteai ajuta nițel pe oameni din postul nostru. Singur nu știai ce-i cu tine. Așa m-am căsătorit cu nevastă-mea…

Bunicul se oprește brusc, surprins parcă, sieși dându-și socoteală până unde l-a putut duce firul povestirii.

— Ca să am voie, a trebuit să cer dispensă. Că era nemțoaică. Nu cu mult, doar vreo câteva luni mai 'nainte ar fi fost treaba invers, ar fi fost ea aia de-ar fi avut greutăți să se mărite cu mine, că-s român. Pe vremea aia sașii de pe-aci numai cu idei germane umblau în cap, că-s altă rasă ei. Prin căsătoria fetei c-un jandarm român taică-său a putut păstra și casa, și pământul. A fost o excepție aia, că sașii au fost atunci deproprietăriți cu toții. Numa' că era problema că frații ei – că are doi frați – luptaseră în armata germană. La trupele *es-es*, unde-i luase pe toți voluntari în patru'ș'trei. Pe atunci nu se știa nimica de ei, erau prizonieri *Îngermania* pe undeva, dar familia nici atâta nu știa, dacă-s vii sau morți. Dar s-au găsit unii p-aci de-au vrut să știe și-au venit cu întrebări. Pe vremea aia eram subofițer activ și mai aveam și eu niște relații, așa că au tăcut și n-au mai zis nimic. Doi ani mai târziu s-a născut Carmen. Puțin mai târziu au fost desființate și jandarmeriile și s-a trecut la…, la…

— Nu căutarea cuvântului potrivit pare să-i facă Bunicului greutăți, ci rostirea lui. Cum ai fixa o insectă cu acul între grebeni, așa țintuiește el cuvântul în șirul vorbirii: — … la Securitate. Mi s-a propus să trec la ăia. Dar n-am putut.

Bunicul tace din nou. Pentru o vreme pare că nu are de gând să mai spună nimic. Privirea i se plimbă pe muchia treptei de stei.

— Zi-i, Unchiu-Iorgule!

Adunându-și parcă amintirile precum apa inundației în căușul de tablă, Bunicul reîncepe, încet, să verse șiragul de grozăvii în cuvinte ce se preling pe scările de piatră, absorbite de terasele tăcute ale grădinii.

— Pe vremea aia Taica era deja trecut la chiaburi și înfierat ca dușman al poporului, că avea cincizeci de hectare de pământ. Rețeta tot de la ruși era luată – ăia le-au zis țăranilor cu stare de pe la ei culaci și i-au lichidat. Copii de-ai chiaburilor, considerați de către *ăștia* oile negre ale țării, nu aveau acces la nimic. Mie totuși mi s-a oferit să trec la ei. Știe Dumnezeu pentru ce! Cazuri ca al meu nu erau multe. Cu nevastă de origine germană, cu doi cumnați *esesiști* și cu tată dușman al poporului. Mai fusesem, după mintea lor, și paznic al ordinii burgheze și al orânduirii lui Antonescu. Ce s-or fi gândit unii de p-acolo? Și-or fi făcut socoteala c-am să le fiu *ăstora* cu atât mai supus, ca să mă bucur și eu de niște avantaje d-ale lor sau pur și simplu ca să pot trăi în liniște! – Bunicul deapănă firul povestirii mai încet, iar cuvintele sale capătă un ecou cu o notă mai grav. — Se vedea, *ăștia* câte făcuseră pe-aci într-o vreme scurtă, abia doi ani după război. Cu alde Taica n-am fost niciodată foarte apropiat, doar zisei că era om aspru. De-aia și plecasem de-acasă. Nu mai aveam treabă cu el. Dar când l-au adus în situația în care l-au adus de l-au vătămat în halul ăla, … de nenorociți, au lovit și-n mine. Tare au lovit. Și de-aia n-am vrut eu să merg la ei.

— Știu și dă la Unchiu-Benon, frati-tu mai mare, ce se petrecu atunci în sat – intervine nepotul. Că tot îi luasă lu ăl bătrân averea, cum zisăși mata, deși mai nainte o-mpărțise de-o dete iute moștenire pă la copii. Și că fusasă cât p-aci să-l ia să-l bage ș' pă el în pușcărie, cât p-aci fusasă, că mai 'nainte fusă primar vo două'j dă ani pă la liberali.

— Da – e de părere Bunicul – a rămas acasă el. Dar pe mulți alții au fost atunci de i-au luat. Mai târziu și pe-un frate de-al lui, pe Unchiu-Emil, preotul de la Mihai-Vodă, din București. De ăsta știi?

— Știu, cum nu! – spune cu mândrie, parcă, nepotul-de-frate. — Ce să știu?

— Că a fost capelan al cavalerilor Ordinului Mihai Viteazul știi? Că biserica aia în care slujea e făcută de Mihai Viteazul și acolo se adunau ei. Și că l-a învățat pe regele Mihai religie, când era ăla mic. Și c-a fost poet, a scris cărți, a ținut o revistă pentru copii, a scris și niște piese de teatru. Își adăugase „Orlea" în coada numelui, să știe lumea de unde se trage din Oltenia. Și că s-a cerut pe front, de-a mers până la Stalingrad. Veneau rușii la el grămadă, să-i boteze și să-i cunune. Că era popă ortodox, nemții n-aveau așa ceva. Și ăia de la revoluția lor nu mai fuseseră la popă, că n-avuseră nici voie, nici popă. I-am văzut altarul de campanie, venise de pe front cu el și-l ținea mai târziu acasă, sub icoane. Are și-o carte de versuri scrisă prin stepele Cubanului, o avem pe-aci prin bibliotecă, să ți-o arăt. A fost interzisă dup-aia. Și el a fost interzis, că nu-i ierta pe *ăștia* în predicile sale de la Mihai Vodă, și din anticriști nu-i scotea. — Bunicul zâmbește, un zâmbet dulce-amar. — Ăsta a fost Unchiu-Emil. Acu e mort de șapte-opt ani și îngropat la București în curtea bisericii unde-a slujit până atunci și dup-aia. Atunci însă au venit de l-au luat. A stat închis vreo câțiva ani… Și de aici au venit și au luat pe unii.

Pe cine să fi luat și unde să-i fi dus? Otata a povestit și el odată cum pe Bunica vrusese cineva s-o ia și s-o ducă de lângă noi. Cine are atâta putere încât să-i poată lua pe oameni, pe mulți, și să-i ducă departe cu anii? Niște zmei? N-am întâlnit în nici o poveste pe cineva asemenea. Zmeul o ia doar pe fata de împărat și o duce într-un palat. Până îl găsește Făt-Frumos, se luptă cu el, îl răpune și o aduce înapoi.

— Mai era un motiv pentru care n-am vrut să trec la ei. Am fost convins de la început că *ăștia* nu vor decât să ne folosească, să învețe de la noi și pe urmă să ne lichideze. Noi știam locurile, oamenii, rânduielile, iar ei nu știau de niciunele. Când s-au instalat, au venit cu indivizi de-ai lor aduși de departe, cruzi, care să nu fie legați de oamenii locului. Sau cu d-ăi dintre localnici de se deteră cu ei, dar ăștia erau puțini și printre cei mai neisprăviți din fiecare sat. Pricepi? Eram și eu venit de departe, dar cu noi fusese altceva. Ne aduseseră pentru ordine, nu pentru politică. Pe timpul serviciului nostru, leatul meu a trăit de-a trecut prin multe. — Cu mâna

dreaptă, Bunicul începe să enumere pe degetele stângii cele petrecute: — Mai întâi dictatura regelui; pe urmă ruperea Ardealului și pătrunderea ungurilor până cu două sate mai încolo, pe noua graniță; pe urmă legionarii și pe urmă numai Antonescu; apoi germanii și războiul; — Bunicul nu are destule degete la mâna stângă și începe din nou de la degetul mare al dreptei: – Pe urmă douăș'trei august; apoi desființarea noii granițe din Transilvania; pe urmă rușii, puhoaiele de ruși; apoi deportarea sașilor și apoi comuniștii. — Se oprește, degetele sunt numărate toate. — Într-un post cum era pe atunci al meu, ajungeai să vezi multe, să înveți multe și să pricepi cam cum se mișcă lumea. Și atunci mi-am dat socoteală: „Ăștia care au venit acum la rând, ăștia sunt dintre cei mai răi, și ăștia vor rămâne pentru multă vreme de-acu 'nainte! Pentru că ăștia se țin cu rușii, care au câștigat războiul ăsta mai nenorocit decât toate războaiele." Unii oameni credeau pe vremea aia că vor veni curând americanii și-i vor pune pe ruși cu botul pe labe. Dar dac-am văzut că războiul se gătase deja de doi-trei ani, iar ăia se certau pentru juma' din Berlinul ăla stricat de bombe, mai degrabă decât pentru juma' de Europă, am pierdut credința asta. Mi-am zis atunci: dacă *ăștia* se vor înveșnicí p-aci, dacă eu adică unul, câte zile oi mai avea de trăit, n-am să mai văd altceva, atunci măcar să nu le mai și ajut la treaba asta. — Cu o mișcare scurtă, Bunicul doboară ultimul deget, rămas ridicat. Nu mai e nimic de enumerat. — Atunci mi-am zis: *Ăștia* nu vor decât să învețe de la mine și dup-aia mă împușcă. Dacă așa stă treaba, atunci ce-o fi o fi: ori mă lichidează imediat, măcar mor cinstit, ori mă lasă în pace. Dar în meseria asta, în așa vremuri, eu n-am ce să mai caut.

Bunicul tace din nou.

— Așa că pentru câțiva ani am fost lăsat în pace. O pace din aia de n-a mai vrut nimeni să știe de mine. Nu găseam de lucru pe nicăieri.

Întrerupe Șimaimic, care năvălește nechezând pe panta către curte, agitând frenetic prin aer pistolul meu de fier. Cu mâna dreaptă își trântește la fiecare pas câte una pe bucă, așa cum l-am învățat când i-am explicat că atunci când ești cal alergi mai bine dacă te îmboldești singur. Treaba cu nechezatul mai trebuie însă

exersată. Tot ce iese din el e un icnet lung și beregățit, ca de purcel flămând.

De aseară, de când am fost de față când Bunica i-a făcut cadou mașina chinezească de tablă, la fel ca a mea primită de un Crăciun, îl privesc cu ochi și mai reci. Deși inițial mă codeam dacă să-mi doresc sau nu una la fel, din cauza lui am ajuns totuși s-o vreau, ba să-mi fie milă chiar și de chinezii cei doi de cauciuc, pe care i-a smuls la rându-i de pe locurile lor, așa cum a văzut la mine.

Dar în loc să se joace mulțumit cu cadoul, gonește bezmetic prin curte și zice că e cal. Partea proastă e că are armă. Mai întâi dau să fug după el, grijuliu: s-ar putea ca în galop să se împiedice să cadă grămadă drept în nas, să-mi zgârie frumusețe de pistol. Apoi chibzuiesc că n-ar ajuta la nimic. Dacă i l-aș lua cu forța, urletele ar fi cu atât mai multe și mai mari, așa că încerc să-i distrag atenția: fac rost de un băț din șopron, leg de el o sfoară și de capătul sforii o mică rotiță rătăcită, de la o fostă mașinuță. Cu roata drept momeală mă așez pe pragul ușii către bucătăria de vară, în dreptul găleții pline cu zoaie. Mă prefac c-aș aștepta cu mare atenție să se întâmple ceva anume. Și ce să vezi: imediat răsare lângă mine Șimaimic, gâfâind și vrând să știe ce fac.

— Pescuiesc mașinuțe – îi spun și caut cu înfrigurare în oglinda cenușie și tulbure a apei murdare. Mașinuțe faine, mici, de fier! – mai adaug cu aer de cunoscător.

— Să poate? Hă?... Să poate așa? – întreabă el curios și respirând sacadat, iar eu constat cu mulțumire că socoteala mea se potrivește.

Salt undița din găleată, iar el, zărind rotița la capătul sforii, rămâne uluit.

— Aha, uite că ceva s-o prins – constat eu. — Numa că durează, tre' să ai o țâr' de răbdare. Vine imediat și restu'.

Pentru a evita un nou buchet de urlete, sunt nevoit să-i ofer bățul pe loc, ceea ce mă grăbesc să fac cu mare dărnicie. Pistolul meu tot nu-l predă, însă l-am domolit măcar pentru o vreme. Deodată amenință să se răzgândească:

— Da io-s cal! – face el, și mă tem că iarăși o va lua din loc și va goni prin curte cu tot cu pistol.

— Poți să pescuiești și dacă ești cal – îl asigur. — Și când ți-ai pescuit o mașinuță de fier, poți să te și dai cu ea.

Ce-i spun are darul să-l facă să se așeze cu undița în mână și plin de speranță pe pragul bucătăriei-de-vară, în dreptul găleții cu zoaie. Mă pot întoarce liniștit să sap mai departe la garajul de lângă fântână pentru camionul meu albastru, de plastic. Bunicul și cu nepotul-de-frate din Oltenia discută în continuare, așezați pe treptele de piatră.

— Bătrânii din sat povestesc cum o aduseși atunci prima oară acas' pe Tanti-Anni.

— La început a fost speriată și se sfia. Pe vremea aia – războiul încă nu se terminase – trebuia să fie luată și deportată în Rusia. Rușii au căutat-o. Și noi… Era pe listele ce fuseseră date pe la toate posturile de jandarmi, cu ordin să fie strânși toți sașii tineri. Toți ăia buni de muncă. Bărbații între șaptișpe și patru'ș'cinci și femeile între optișpe și treizeci de ani. Toți. Ea avea pe vremea aia două'ș'cinci de ani. Pe taică-său îl știam mai de mult, bătrânul era agent sanitar în sat și trecuse de cincizeci de ani, altfel l-ar fi ajuns și pe el.

Tresar. Mai cunosc pe cineva din povestea Bunicului. Bătrânul despre care vorbește e Otata de la Jibert. Despre el se spune că e trecut de optzeci de ani. Eu am șase. Nu știu să număr până la optzeci. Până la șase știu. De aia Otata e mult mai bătrân ca mine. Pentru că știe să numere până la optzeci.

— A fost nenorocire. A trebuit să-i luăm pe oameni în plină iarnă din casele lor și să-i strângem la locul de adunare din curtea școlii, mai sus de Turnul Sașilor. Pe sate umblau în echipe de doi-trei inși, unele însoțite și de câte-un rus. Din ăia cu albastru la chipiu, de *enkavedeu*. Pe care i-au găsit, i-au adus încoace în localitate. Noi când puteam, mai făceam scăpat pe câte unul, în general femei care aveau acasă copii mici. Dar pe câți să faci scăpați? Ordinul era ordin, listele alea erau toate la număr, după recensământ. Știau totul, domnule, totul! Era dezastru! Câteva zile mai târziu, ăia adunați au fost urcați cu toții în camioane și transportați la gară, unde au fost încărcați în vagoane, sub pază rusească. Pe Ana mea tot în vremea aia am cunoscut-o.

Ana mea! Bunica. E prima oară când îl aud numind-o astfel. O singură dată, la Revelionul trecut, l-am mai auzit pe Bunicul rostindu-i numele, atunci când a cântat, cu paharul lângă al lui Nenea Bucur, dar cu ochii la ea, „Ană dragă". În rest nu-i spune niciodată „Ană". Îi spune doar „Dragă".

— În anii de război învățase *Îngermania* – continuă Bunicul –, soră ocrotitoare, să aibă grijă de copii mici. Gătase studiul în anul ăla, patrușpatru, și venise acasă în vacanță, tocmai în august, dar mai la început. Ce știa lumea ce-o să se întâmple! A venit dup-aia ce-a venit și a rămas aici. *Îngermania* nu se mai putea întoarce. S-a angajat apoi de-a început să lucreze la spital aici în localitate, ce era să facă! Și a remarcat-o imediat șeful spitalului, un doctor tare bun și de ispravă, Romulus îi zicea lui. Ăsta era frate cu Ion Dacian, cântărețul de operă, care era din Dacia el, de acolo își luase și numele. Îl știa doctorul și pe taică-său, pe bătrânul de la Jibert. Dacă era sanitar! Erau prieteni buni. Și doctorul ăsta, Romulus, ce-a făcut? Venise ordinul să-i ducă pe sași, cum spusei, pe toți ăia tineri și-n putere, bărbați și femei. Când am început, jandarmii, să-i ridicăm pe oameni, a strâns câte fete a putut strânge, săsoaice de pe sate, până-n treizeci de ani toate, și a umplut cu ele câte paturi avea prin saloane, domnule! Înțelegi? Dup-aia le-a crestat pe toate la burtă, le-a pansat și le-a ținut internate, cu perfuzii, zicea că le operase de apendicită. Că nimeriseră un focar de infecție, de nu´ș ce, și că ar fi trebuit operate. În felul ăsta măcar ele, câte au fost atunci acolo, au scăpat de deportarea aia mare din patrușcinci, de la începutul anului.

Bunicul s-a adâncit în asemenea măsură în povestea lui, că nepotul-de-frate nu găsește să mai pună nici o întrebare. Stă și ascultă în tăcere, cum fac și eu, scormonind mai departe pământul, dincoace de gard, într-un joc închipuit.

— Eu știam… Am știut că fetele alea erau acolo strânse ca să scape. Îl știam bine pe doctor, pe Romulus, era el ceva mai bătrân ca mine, dar ajunseserăm prieteni. El știa că știu... Avea mare încredere, domnule, că puteau pentru asta să-l ia și pe el. Numai Ana nu era acolo între ele…

— Cum nu? – tresare nepotul. — Păi atunci cum de scăpă?

— Ea lucra cu doctorul împreună și credea că asta ajunge ca să scape. Îl și ajutase să vadă de celelalte, de zicea că-s operate. Numai că au venit s-o caute, chiar acolo. Fuseseră chiar în ziua aia mai devreme acasă la ea la Jibert și n-o găsiseră. Aflaseră unde lucrează și veniseră după ea imediat. Când a văzut că vine mașina, a avut ea așa o presimțire și a dat iute fuga sus pe deal, în grădina spitalului, era acolo un șopron cu niște unelte și ceva paie. Nici doctorul n-a știut la început unde era. Le-a spus ălora că n-o văzuse, că nu venise la lucru în ziua aia. I-au zis că mai trec s-o caute, dacă apare să le spună. Așa a fost… Acasă nu mai putea merge. Și nici în pat operată, la căldură, lângă celelalte, nu putea apărea. A stat ascunsă acolo în șopron câteva zile. Avea la ea două mere... În seara ailaltă a coborât până în spital și a vorbit cu doctorul. Înghețase… Doctorul i-a spus să rămână acolo, că patrulele o caută peste tot. Îmi venise ordin și mie s-o caut, că rămăsese pe listă, lipsea la numărătoare. Între timp s-a pus pe nins și nu mai putea nici coborî, că lăsa urme. Romulus i-a mai dat să ia cu ea ceva pături și un săcușor îngust cu nisip, peste care a turnat niște apă fiartă. Să-i țină cald…

Toate astea sună a joc. Iarnă, o ascunzătoare, două mere, un săcușor cu nisip cald… Totuși, nu mi-o pot închipui pe Bunica, mereu serioasă și cumpătată, dând iute fuga într-o ascunzătoare, până la sfârșitul numărătorii, spre a nu o găsi – cine?

— De acolo de unde era – mi-a spus ea mai târziu – a văzut cum veneau camioanele cu sașii ridicați de pe sate și îi duceau la locul de adunare. Când i-au băgat, câteva zile mai târziu, în gară, în garnituri de mărfar, au mai coborât din ele în Rusia.

— Și mata, Unchiu-Iorgule, până la urmă cum ai cunoscut-o?

— Eeei, mă nepoate… Ce să zic! C-o văzusem mai din toamnă, trecusem pe la spital să schimb o vorbă cu doctorul Romulus. Și-am văzut-o, era nouă acolo. Aflasem despre ea că era soră tare bună. Că mai era un doctor acolo, îi murise un copil sub tratament și ea a văzut ce avusese copilul, dar o chemase ăla prea târziu. Apoi l-a ajutat să nu se întâmple și cu alți copii și nici nu s-a mai întâmplat să moară vreunul. Era frumoasă, îmbrăcată încă și-n alb… Înger! Eram și eu flăcău, ce să-i faci! — Bunicul râde scurt. — Am făcut

rost de-o rană… De fapt, mă rupsesem la încheietură, dădusem într-un geam, avusesem necaz cu unii, și mi-am atins două tendoane. M-am dus la spital și i-am zis lui Romulus că vreau să mă panseze ea. Așa am ajuns să vorbim prima oară, dar ea vorbea stricat românește și eu nu pricepeam germana… Ce să-i faci!

Bunicul își mângâie cele două degete veșnic strânse de la mâna dreaptă, inelarul și degetul mic. Cu ele chircite și tari, mâna îi arată ca o ghioagă și când o apucă pe a ta în semn de salut, simți strânsoarea unei menghine de lemn.

— După ce i-a dus pe cei mai mulți, de s-au potolit nițel treburile, a vorbit doctorul cu bătrânul, cu taică-său din Jibert, dacă erau prieteni. Și i-a pregătit bătrânul o ascunzătoare acasă, din aia cu socoteală, pentru că încă veneau de-o mai căutau. A desfăcut dușumeaua din odaia de sus și a scobit în zidărie, îndărătul cuptorului de pâine. Făcuse loc destul să stea un om pitit pe niște pături și de afară să nu știe nimeni nimic. Îi dădeau de mâncare pe sus, după care puneau totul la loc și trăgeau covorul și soba peste. Respira prin nodurile scândurilor din podină. Ca să vezi, domnule! A zis ea mai târziu încoace, odată, și o cred: „am zăcut acolo", zice, „ca Ana lui Manole".

Cu neputință să fi fost a lui Manole, Ana, Bunica. A fost a lui Moșu-Müller, înainte să fie a Bunicului și să ia numele lui. Manole nu e nume săsesc.

— Treaba era că începuse să slăbească, se epuiza. Ieșea numai noaptea nițel în curte, să se miște, să ia aer. Dar tot cu teamă, că mai veneau patrulele și noaptea. A stat așa până în primăvară. Simțea că se sfârșește… Atunci a vorbit bătrânul, tată-său, cu doctorul Romulus și i-a spus care e situația, că așa nu mai ține mult. A și fost de-a consultat-o și a văzut-o cum ajunsese. Atunci Romulus a venit și a vorbit cu mine, să-mi spună să mă văd cu bătrânul. Între timp mă întrebasem eu în câteva rânduri ce-o fi cu ea, că n-o mai văzusem, și nici deportată știam că nu fusese, că aș fi aflat. Am bănuit ceva eu, c-o sta pe undeva ascunsă, dar am zis să nu mă bag, are destul fiecare cu necazurile lui. Tot doctorul Romulus venise primul cu ideea: pricepuse el că mi-a plăcut fata și mi-a spus c-ar fi vorbit cu ea. Că

i-ar fi zis: „Știu eu un băiat foarte bun, dintr-o familie bună, înstărită, nu-i de pe la noi, dar tu l-ai văzut, te știe, și băiatul ăsta te poate salva. Te place foarte mult, îl respectă pe taică-tău…". Că-l știam și pe bătrân. Ca șef de post de jandarmi peste satele din jur avusesem treabă cu taică-său mai des. Primarul, popa, învățătorul și sanitarul au fost mereu cei mai importanți în sat. Așa s-a făcut că m-am întâlnit după aia cu taică-său. M-a căutat bătrânul și mi-a zis: „Iorgule, eu pe tine te știu, ai făcut mult pentru noi sașii. Cât ai putut și tu, dar a contat. Lumea pe-aici, ai noștri toți te-au simțit. Ai avut ordin să faci, dar ai făcut-o cu omenie. Nu ca în alte sate". Zicea el așa. Încercasem și eu, mai treceam pe la unii pe-acasă, vorbeam cu ei și raportam pe urmă că nu i-am găsit… „Am să-ți încredințez un mare secret, pe care nu-l știe decât bunul Dumnezeu. Și eu și cu nevastă-mea de-a doua." Mi-a povestit că nu cunoaște nimic despre cei doi feciori ai lui și că nu poate decât să spere că ar mai fi în viață. Zicea că Maștera ar fi avut și ea un băiat pe front, care pe vremea aia încă mai era dat dispărut. Și că fiică-sa ar fi tot ce i-ar mai fi rămas pe lume. Și atunci mi-a mărturisit: „Am ascuns-o pe fata mea, să n-o ia". „Unde-i ascunsă?", zic. „Uite acasă la noi!" Între timp mai găsiseră pe câte unii de pe sate care stătuseră ascunși și fuseseră deportați și ei. Taică-său m-a uimit atunci că mi-a spus-o așa direct. Mi-a povestit însă imediat că ar fi foarte slăbită, pentru că doar în unele nopți și pentru scurtă vreme ar ieși la aer. Fiindcă patrulele, însoțite de soldați ruși, vin și noaptea să-i caute pe nemții care încă sunt pe liste. Cea mai mare parte a timpului ar petrece-o în beznă, în ascunzătoarea zidită în spatele cuptorului de pâine. Că și-ar face mare grijă pentru viața ei. O spunea și ca tată, și ca sanitar. Și dacă n-o pot cumva scoate de acolo, din văgăuna aia.

Vocea Bunicului urcă și coboară, devine când mai limpede, când imediat mai greu de deslușit, ca o poveste din radioul cel negru, al cărei ton în difuzor începe brusc să joace, devine mai tare, pentru ca apoi să dispară aproape cu totul.

— Se făcuse primăvară, războiul abia se gătase, deportarea aia mare avusese deja loc, dar ăia de se ascunseseră și erau căutați, când puneau mâna pe ei, nimereau fie în Rusia, fie în câte-un lagăr de

muncă. Listele erau liste! Știam amândoi, și bătrânul, și eu, că îndată după ivirea ei din ascunzătoare o să fie luată și închisă. Degeaba eram eu șef de post, aici n-aveam ce-i face.

Povestea Bunicului conteneşte pentru câteva clipe. Răzbate în auz doar jocul meu cu aşchia în rana pământului. Apoi vorbeşte abia perceptibil:

— … că s-o iau de soție… Asta ar fi singura soluție… Deocamdată, până trece furtuna. După aia om mai vedea… Se simțea în el toată deznădejdea tatălui. Am și eu fată astăzi, de vârsta ei de atunci… Când am văzut-o pe urmă la Jibert, într-o noapte, atât de reținută, palidă și slabă, puteai gândi că a scăpat din închisoare ori de la spital, nu că stătea în casa părintească. Mi-am amintit cum o văzusem prima dată de frumoasă. Mergeam și eu pe treizeci de ani. Flăcău… Taică-său mi-a povestit mai târziu că nu-i fusese deloc ușor s-o convingă de planul său. Însă frica de Rusia era adâncă rău. Că mai era ceva… *Îngermania* cât fusese de învățase să îngrijească de copii, luase de la un copil cu *tebece* de făcuse o pată la plămân. A trebuit să stea o iarnă întreagă la stațiune, undeva la munte, învelită și întinsă pe șezlong la aer rece, fără efort, ca să-i treacă. Asta fusese cu o iarnă mai 'nainte, și-i ziseseră doctorii să aibă grijă cu efortul încă un an-doi. De-o luau atunci, nu rezista la drum și la condițiile de muncă din deportare. Frica ei aia mare de Rusia și de aici venea… Și atunci mi-am zis: „Sașii au fost mereu oameni cumsecade. Ce vină au ei că războiul și Germania au adus atâta nenorocire în lume? Uite fata asta, o căprioară ce fuge din calea vânătorului… Ar putea, ca toți înaintașii ei, să țină o casă, o gospodărie cumsecade, să aducă în lume copii, să-i crească… Să fie reazem la vremuri grele". Pentru că vremurile grele începuseră. Cam așa am gândit eu atunci. Dar a mai fost ceva în toată povestea: era tot frumoasă, domnule! Frumoasă cu adevărat. Foc de frumoasă! Ochi albaștri, părul bălai, o privire mândră… Atunci am hotărât că uite cu ea mă însor!

Nu e nicidecum felul Bunicului să vorbească astfel despre Bunica. De altminteri, despre Bunica el nu vorbeşte aproape deloc. Decât când e ușor mânios și-i spune: „Ești interesantă!".

— Pentru asta a trebuit să cer dispensă, ca subofițer român ce voia să se însoare cu nemțoaică, una care pe deasupra mai era și ascunsă și căutată. Alea au fost zilele când ne-am temut cel mai tare: zilele în care cererea mea a ajuns pe masa șefilor de la Sighișoara. Pe vremea aia Sighișoara era capitală de județ Târnava-Mare, de care țineam și noi. Era grija ca nu cumva tocmai acum, când numele și adresa i se puteau citi limpede pe cerere, cineva să vină s-o ridice, mai înainte să capăt aprobarea de căsătorie. Dacă intra cererea pe mâna cui nu trebuia, că rușii erau peste tot – noroc bun, Ardeal! –, veneau și-o luau și n-aveam ce-i mai face. Așa că m-am dus la Sighișoara eu, cu motocicleta, și n-am lăsat hârtiile din mână. Acolo mă știau și cunoșteau că unde răspund eu e ordine. Era curios lucru, domnule: alde germanii – și ăștia de pe la noi – erau ocărâți și urmăriți peste tot, nu voia nimeni să aibă cu ei de-a face, și totuși părea că e un fel de recompensă, unui subofițer român să-i dea voie să se însoare cu nemțoaică. Numai șeful nostru cel mare, unul Antohi, era colonel el, a simțit cum stă treaba și a spus atunci către mine: „Iorgule, dacă tot faci treaba asta, fă-o cum trebuie! Mai târziu să nu regreți. Și nici ea să nu regrete. Astăzi tu pe ea o salvezi. Dar să te porți mereu așa cu ea ca să nu-i pară într-o zi rău că în locul deportării laolaltă cu neamul ei a lăsat să fie salvată de tine!” — Bunicul dă încet din cap: — A fost om cumsecade colonelul. Mai târziu l-au închis și pe el…

Nu l-am văzut pe Bunicul visător până acum. Cu glas liniștit, dar ferm, cu coatele sprijinite pe genunchi și mâinile strânse în poală, cu privirea plimbându-se când în zare, peste creasta pădurilor, când la picioare, pe treptele de piatră, pare că istorisește o poveste scumpă și totuși străină lui.

— Nițel mai târziu ne-am căsătorit în sat la ea. Că dacă tot o făceam, trebuia să gătăm treaba repede. Era deja vară, între timp se dăduse pacea, Germania era bătută și la fel și noi, deși se chema că eram de partea ăstora, a învingătorilor. Dar urmăririle continuau. În felul ăsta eram feriți măcar de una. Văzusem amândoi destule în meserie, eu în țară și ea pe unde fusese în anii de școală practică *Îngermania*, și mai ´nainte acasă, ca soră mai mare orfană

care trebuise să vadă de doi frați mai mici. Reținerea ei de la început a trebuit cumva s-o alung și atunci am zis către ea: „Gata-treaba! Hai, mergem, te duc la mine în sat, unde trăiesc părinții și frații mei, să-i cunoști, să vezi. Să știi și tu că vin dintr-o casă de oameni cumsecade și nu-s vrun sălbatic". Asta a convins-o.

— Oamenii mai spun și astăzi despre matale: „Alde Iorgu, care a venit atunci cu soția lui, nemțoaica aia frumoasă", face nepotul-de-frate.

Bunicul mormăie scurt și abia perceptibil. Îi place să audă asta.

— Vreo câțiva 'ceau că știau iei că te-ai fi dus *Îngermania*, când te văzură că vii însurat cu nemțoaică.

— He, he – râde Bunicul din nou, ceva mai tare și mai amuzat. — Mai spun și oamenii prostii, ce să-i faci!

— Germanii ăștia, sunt cu toții de p-aci? – încearcă nepotul, nesigur, o nouă întrebare.

— Da. Aci sunt mulți. Sași.

— Dar cum de veniră toți încoace? Și de ce doar în Ardeal și nu și-n Oltenia?

— Pe sași i-au adus încoace ungurii, să lucreze pământul și să-l apere pentru ei. În Oltenia ungurii așa ceva n-au putut face.

— Ungurii… – mormăie nepotul-de-frate, contrariat. — Cum de tocmai ungurii?

— Asta a fost acu opt sute de ani. Așa cel puțin povestesc sașii. Ei pe toate le numără de acu opt sute de ani. Socru-meu spune și azi, când vorbește despre el și-ai lui, că ei ar fi colonișt.

— Și ungurii?

— Ăia… – Vocea Bunicului devine mai severă – au ajuns pe vremea aia până aci la noi. Au venit călare din Asia și când au venit, mâncau carne crudă pe care-o țineau sub șaua cailor. Neam de războinici năvălitori. Au intrat adânc în Europa și s-au tot dus până când i-au bătut germanicii de i-au aruncat înapoi. Au rămas în Panonia și de acolo au venit încoace.

— Și românii cum de-i lăsară?

— Aici erau mai mult ciobani și păstori, nu războinici. Pe când ungurii erau organizați, domnule! Aveau rege, aveau nobili, armată… Au fost ceva lupte, alde Glad, alde Gelu, dar…

— Păi și atunci de ce aduseră tocmai germani încoace? Că cu ăia doar ziseși că se bătură!

— Pe români nu se puteau bizui – mereu i-au ținut de venetici. S-au adaptat repede ungurii. Le trebuiau alianțe. Sașii le-au rămas îndatorați că i-au chemat încoace, că acolo de unde veneau ei zice că le mergea pe vremea aia prost.

Sașii nu vin decât *Dingermania*. Și acolo nu pare nicidecum să le meargă prost. De aceea mulți dintre cei de aici ar vrea să plece acolo și de aceea cei ce vin de acolo vin cu mașina mică, poartă lucruri frumos mirositoare, fumează țigări „Lord" în loc de „Mărășești" și mănâncă gumă de mestecat.

— Bun așa! – constată nepotul-de-frate. Întâi îți intră unu-n bătătură, mai cheamă și p-altu și p-ormă trece de gazdă bună. Românii ardeleni ce făcură?

— Românii ardeleni – judecă Bunicul cu hotărâre – sunt altfel decât ăi de pe la noi. Stau de le chibzuiesc mai mult pe toate și le trebuie mai mult până se mișcă. În schimb au rezistență mai mare. La bine și la rău. — Pe urmă surâde isteț: – De-aia a trebuit un oltean să vină, Mihai Viteazu-al nostru. Numai unul ca el a fost în stare să-i unească pe români întâiași dată pe toți sub barda sa, la o-mie-șase-sute.

Bunicul face un semn din mână a mulțumire, scurt, ca dintr-o bardă. Că el însuși e oltean știu de mult. La Revelionul trecut a șezut multă vreme la masă în bucătăria-de-iarnă cu Nenea Bucur, care umblă mereu în cioareci albi de lână, strânși pe picior, și poartă un șorț gros, drept și până sub genunchi, în dungi late, albe și negre. Ședeau amândoi la un pahar de vin roz, de corcodușe, și Bunicul a cântat:

,,*Foaie verde, magheran, măăăi,*
M-a făcut mai-ca ol-TEAN…!"

Într-o parte, șezând la masă ca un arbore țintuit în rădăcini, cu cotul pe tăblie și pumnul strâns, cu ochii mijiți și aprins în obraji,

azvârlea de fiecare dată ultimul cuvânt către înălțimi, tăios și tunător, cu toată forța rostirii sale românești.

„… *fecior de mehedin-ȚEAN,*
Cu căciulă de-astra-HAN…”

Nenea Bucur e la rândul lui un bun cântăreț, însă nu unul la fel de răsunător.

„… *măi TAICĂĂ*!”

În noaptea aceea, până când să prindă, printre zicerile celuilalt, să cânte și el, Nenea Bucur asculta cu un zâmbet răbdător fiecare cântec al Bunicului, ținându-i isonul pe un ton mai potolit și dând încet și cu înțelegere din cap. Nenea Bucur nu e oltean. E român de aici.

Bunica se retrăsese în camera-din-mijloc și a mormăit încet când am urmat-o, strecurându-mă intimidat din odaia de alături: *Na hör dir diese jetzt wieder an*! „*Na* auzi-i acum și pe ăștia iarăși!” A fost una din puținele dăți când am știut la cine se referă când spune *ăștia*. „De ce strigă așa?”, am vrut să știu, deși nu era prima oară când îl auzeam pe Bunicul cântând astfel. Latura asta pornit-voioasă a sa nu ne e necunoscută, însă acasă n-o prea vedem. O arată cel mai ades la crâșmă, cu prietenii. „Pentru că sunt împreună, *die Saufbrüder*”, a răspuns cu aer cunoscător Bunica. „Și pentru că are iarăși pe cineva să-i asculte cântecele sale oltenești. Bucur le știe deja pe dinafară pe toate și le cântă și el.” Bunica mi-a surâs atunci într-un fel complice. Am simțit că e de îngăduință pentru Bunicul. Dar mai era ceva.

— Ăsta, alde Tovarășu’, e și el oltean și ne are pă toți în chingă – observă nepotul-de-frate.

Dintr-odată Bunicul nu mai surâde chiar atât de mulțumit. Privirea sa tremurătoare pare să îl deseneze prin aer pe acela, doi pași mai încolo.

— Ăsta… De rău n-a pornit-o rău. Dar dac-o ține-o ca acu… — Surâsul i se șterge cu totul de pe chip. — Dacă nu erau străinii, rușii cu comunismul lor, rămânea cizmar în sat. Acu se ține de român mare, pe ruși îi ocolește, stă de discută cu toți mahării lumii la o masă. Dar nici ăia nu-s proști. Nimeni nu moare doar de dragul lui, de oltean din Scornicești. Tot numai un zar la noroc e între unii și alții. Dar el chiar crede că-i grozav și că face tot ce vrea după capul lui. De noi ce să zic, îi pasă de ne-a zăpăcit de tot. Acu umblă cu un decret de să ne ia casa. Astă-toamnă a dat legea aia cu sistematizarea, să facă blocuri peste tot – și prin sate, domnule! – și să-i strângă pe oameni la bloc. Pe astea ăia marii de stă de vorbă cu ei nu le văd. Ăia îl țin de nebun, că joacă popa-prostu cu rușii. Până când n-o să mai aibă ce da, și atunci – salutare, taică, și noroc! – n-o să vrea nimeni să se mai lege cu el. — Pe falcă i se încordează un mușchi, de parcă ar mesteca pentru o clipă gumă. — Dacă n-om sfârși-o noi înaintea lui până atunci.

Seara înainte de culcare, odată stinse ultimele firicele de lumină ale lămpilor din radioul negru, Bunica și Bunicul mai schimbă pe șoptite câteva impresii.

— Dar ăla micu – spune Bunica oarecum cu băgare de seamă – ăla o țâră prost!

— Cum așa? – sare Bunicul. Pare contrariat și ar da să țină partea odraslei nepotului-de-frate din Oltenia. — E copil, se joacă!

— Da, dragă, dar tot într-o goană tot timpu să tot urle și să urle și să-și bată singur fundu roșu? Mamă-sa o gândit că o căpătat bătaie. Și când nu fuge, stă și ține câte-un ceas o ață în găleata de gunoi și zice că el pescuiește mașini.

La asta nici chiar Bunicul nu găsește ce să spună. Murmură doar un „ce să-i faci”, iar eu mă las împăcat în voia lui Moș Ene.

În Regat

— E timpul ca *dieser Kleine*, ăsta micu, să-i cunoască și pe ceilalți bunici ai săi – spune Bunica pe înserat către Paula-Tante. — Părinții lui Călin sunt bătrâni, amândoi peste optzeci de ani și au orbit amândoi. Mamă-sa nu mai vede nimic, iar tată-său doar umbre mai vede. Vor și ei să-l aibă o dată acolo, pentru câteva zile.

Tatăl de la București, pe care-l cheamă Călin, a sosit ieri, de data asta ca să mă ia cu el. Prin București, la Malu. Malu, așa-mi povestește, ar fi fost pentru el odată ceea ce pentru mine, astăzi, e aici. Acolo și el ar fi fost odată la fel de mic ca și mine acum.

Și Tatăl, și ceilalți, când vorbesc despre întâmplări trecute sau despre fapte viitoare, spun „odată". Odată ceva a fost sau odată ceva o să fie. Sunt întâmplări care, mai rar sau mai des, există de-mai-multe-ori: drumuri la pădure, ierni și alte anotimpuri, vizite *Dingermania*, cântecele Bunicului, Tovarășul în televizorul brun-roșcat, inundații. Acolo însă unde e vorba despre timpul când cineva a fost mic sau despre vremea când va fi cineva mare, se vorbește ca despre ceva ce nu poate exista de-mai-multe-ori. Atunci se spune „odată". Odată pesemne am să cresc și eu și n-am să mai fiu ca acum, când privesc de jos la toată lumea. Așa cel puțin lasă toți să se înțeleagă.

— Lasă-l să se ducă, dar ai grijă să-l capeți înapoi – râde Paula-Tante, însă Bunica pare să nu găsească vorba ei la fel de hazlie. Nu cumva să-ți rămâie prea mult acolo. În *Altreich*.

Cu Paula-Tante e o treabă. Spune uneori cuvinte pe care n-am voie să le aud și pe care nici nu am voie să le învăț pe dinafară. La

nevoie pot mărturisi oricând că nu mi-am însușit nici unul din cuvintele ei urâte. Nici unul din cele nouă de până acum, două în germană, trei pe românește și patru pe ungurește. De data asta însă nu rostește nici unul dintre ele. Spune doar *Altreich*. Vechiul Regat. Prin urmare acolo voi pleca! Un regat, asta o știu prea bine din povești, e condus de un rege. Dacă mai e și vechi, și departe, atât de departe, încât până acolo mă conduce Tatăl, înseamnă că voi pleca într-un loc de poveste. Și totuși o văd pe Bunica tresărind ușor.

— Îi vizitează doar pentru trei săptămâni – spune cu hotărâre, de parcă ar trebui să se convingă pe ea însăși. Pe urmă vine înapoi.

Grădinița s-a sfârșit, vara a sosit pe deplin, așteptăm trenul și lângă mine e Tatăl. Și două geamantane. Unul e al lui, celălalt al meu, deși l-a pregătit Bunica. Eu am adăugat doar pistolul de fier, care nu mai trage, că înăuntru ceva s-a stricat și trăgaciul atârnă moale și legănat ca o limbă de câine. Gara e ceva mai departe, afară din localitate, și în jurul ei s-a format o mică așezare cu străzi, gospodării și câteva blocuri, purtând același nume cu a noastră, nume căruia, precum un mic vagon, i s-a atașat la urmă cuvântul „-Gară". Însă oamenii, când vorbesc despre ea, îi spun doar „gară". Un fel de soră mai mică a localității. Când vreunul de pe la noi spune ,,mă duc" sau „am fost până-n gară", nu e musai să fi așteptat vreun tren. Poate să fi avut o mulțime de alte treburi. Unii locuiesc acolo, au case și curți și grădini. Gara la noi e și ea de-mai-multe-feluri. Pentru a ajunge de acasă până aici, trebuie să vii cu autobuzul. Ca la Jibert, doar că în direcția opusă. Aici în „-Gară" nu există cetate, nici păduri, doar câteva șiruri de case, un siloz uriaș, ceva mai încolo, și, lipită de stație, o platformă cât toate zilele, unde, ca în niște cutii cât toate zilele, se încarcă mereu bușteni în vagoane de marfă deschise.

Încă nu se vede nimic ce ar aduce cu un tren adevărat. Abia îmi pot stăpâni curiozitatea, pentru că trenul nu-l cunosc decât de la televizor, unde mai apare câte unul din când în când. Cele două șine, de ce curg ele din stânga, de peste podul de fier, până se pierd în zarea din dreapta, dincolo de coline, legate mereu una de cealaltă?

Pentru că fără ele trenul nu ar găsi drumul și ar intra în pământ, că e foarte, foarte greu, mă lămurește Tatăl.

O voce spartă anunță brusc în românește dintr-o pâlnie argintie de difuzor pe peretele gării că trenul personal numărul nu-știu-cât sosește pe linia trei și va pleca în direcția – și iar urmează niște nume, multe nume, pe care nu le cunosc, și la capătul tuturor: București. Ceea ce pe românește se cheamă tren, în germană – *Träne* – înseamnă lacrimă. Simt în gât nodul ușor al dorului de Bunica, de casă și de locurile toate. Tren și *Träne* au ceva în comun.

Încă nu se vede nimic. Un freamăt ușor străbate însă șinele de la picioarele noastre. Privesc către stânga, în lungul tăișului lor de oțel lustruit, cum se apropie una de alta pe măsură ce se depărtează de locul în care stăm, formând în zare un vârf de ac. Ce se prelungește până aproape de linia de la care începe albastrul cerului. Doar perina îngustă a unui deal depărtat îl împiedică să înțepe cerul de limpezimea apei, făcându-l, poate, să picure pe pământ. Dintr-odată vârful de ac devine bont și tot mai bont. Ceea ce inițial arată ca un minuscul punct negru și nemișcat, prinde repede să crească. Mai întâi cât un bob de mazăre. Apoi cât o vișină. Cât o prună. Un măr. O căruță de mere. Un tractor. O casă. Cât un deal. Un deal duduind, făcând pământul și aerul să vibreze. Precum o pâlnie uriașă, locomotiva de fier înghite totul, peisajul, cerul, întreaga imagine – și în cele din urmă și pe noi. Cu totul copleșiți de dimensiunea și de vacarmul ei, ne strângem neînsemnați alături, privind neputincioși cum vagoanele fulgeră de-a rândul pe lângă noi, peste pocnetele ca de bici ale roților pe șinele șuierânde ca niște șerpi turbați cu clopoței, înșfăcați viguros sub strânsoarea lor de metal. Un scrâșnet prelung și sfâșietor încetinește curgerea treptat și tot mai mult, până ce, printr-o opintire înfundată a vagoanelor unul într-altul, trenul pune capăt goanei sale pline de lăcomie și se proptește muntos în fața noastră, răpind privirii cerul și pământul.

M-am făcut minuscul de mult, de uimire și de teamă, și simt abia acum mâna crispată a Tatălui strângându-mă de umăr. Să nu mă dau prea aproape de tren, zice. Oricum, s-a dat el, trenul, destul de aproape spre a mă înghiți și duce. Abia la porunca Tatălui, când

totul a stat, mă clintesc și păşesc zelos alături de el preț de două vagoane, până ajungem la cel nimerit, cu o dungă galbenă deasupra ferestrelor. Punem geamantanele jos și mă saltă pe scara cocoțată dintr-un capăt al vagonului.

Silozul uriaș răsărind verde-deschis din peisaj e ultima clădire din varianta-gară a așezării mele care se mai zărește pentru câteva momente. Curând, la următoarea mare curbă, se pierde și el în spatele ultimului vagon. Trenul aleargă din nou foarte repede și Tatăl mă trage înapoi de la fereastra deschisă.

Pentru o vreme ne urmează afară, prin pădurea fără sfârșit prin care trecem, un curs lat și verde-cenușiu de apă – Oltul. Cu numele său în germană, *Alt*, care în românește înseamnă „bătrân". Se povestește că ar trece nu departe de localitatea noastră, pentru a curge apoi de-a lungul munților, pe care i-ar străpunge pe undeva spre a ieși în Regat, unde ar deveni mai lat și mai iute, prin Oltenia, pentru a se vărsa cu putere în Dunărea cea mare. Dintr-odată îl privesc ca pe o veche cunoștință. Aud adesea numele lui, apare în majoritatea poveștilor care se petrec în afara localității. Oltul pare să tragă graniță între aici și restul lumii, o graniță pe care mulți o trec spre a pleca și doar puțini spre a veni, așa ca Bunicul. El a venit de peste Olt și aș fi curios să știu pe unde l-a trecut, pentru că e destul de lat și pare adânc. Râul împarte peisajul și separă, împreună cu linia de tren, pădurea în două jumătăți care încep amândouă lângă noi, deschizându-se de-a stânga și de-a dreapta, dincolo de ferestrele vagonului, precum din miezul unei cărți uriașe două pagini cu poze de un verde nesfârșit.

După o vreme Oltul face un ocol larg și pornește dintr-odată drept spre noi. Fără să ia în seamă asaltul ăsta direct, trenul își caută de drum și parcă văd cum îndată fierul și apa se vor întrepătrunde – și pe urmă? Dintr-odată un pod se așază în calea noastră ca un meterez de oțel și mută șuvoiul potolit de apă de la dreapta spre stânga, pe sub noi. Preț de câteva clipe suspendate călărim un tunet peste Olt, proptiți în șaua podului și fluturând din coada vagoanelor. Însă nici măcar călăria noastră furioasă nu e în stare să-i tulbure Oltului liniștea. Pentru încă o bucată de vreme continuă să însoțească trenul

prin desișuri, pe urmă se unduiește încet și dispare cu maiestuoasă detașare, precum un șarpe uriaș, în adâncul pădurii.

Puțin mai târziu și ceva mai departe, afară din pădurea deasă și după câteva scurte opriri prin gări foarte mici – Tatăl spune că se cheamă halte, tocmai pentru că *Halt* în germană înseamnă „oprire", prin urmare tot cunoaște Tatăl un cuvânt german! – răsare ca din neant o altă pădure cât toate zilele. Care însă nu e formată din copaci, ci din stâlpi înalți și supli de fier, strâns împletiți între ei printr-o țesătură deasă de sârme subțiri și încrucișate. Cât niște turnuri urcă spre cer, dominând împrejurimile, trei stâlpi uriași, de o statură cum nu mi-a fost dat să văd până acum. Corzi subțiri de sârmă leagă între ei umerii ascuțiți, situați pe același nivel, dintr-o parte într-alta și de sus în jos și de-a curmezișul, în toate direcțiile. Totul e colțuros și drept, ca o uriașă poartă de sârmă către o terasă în văzduh, albastră-deschis, presărată cu tufe albe de nori.

Nu, nu e asta. Nici vorbă – poartă de sârmă. Ce, însă, reprezintă cu adevărat, e cam greu de înțeles. La întrebarea mea, Tatăl spune că ar fi o stație de bruiaj. După un șir de întrebări, la care el răspunde oarecum nelămurit, se conturează treptat o explicație: e o stație de bruiaj pentru omuleții din radioul cel negru. Doar e vorba mereu că n-ar avea voie să spună toate câte le spun. Însă de spus le spun cu toate astea. Cum poate exista ceva ce nu ai voie să spui? Sigur că da: nici eu nu am voie să spun tot – ba nici să le observ pe toate. Cuvinte urâte, de pildă, pe care le aud pe stradă sau la Paula-Tante. Numai că omuleții cărora Bunica și Bunicul le dau în fiecare seară ascultare vorbesc cu toții liber și cursiv, cuvinte urâte însă nu mi-a fost dat până acum să aud de la ei. Atunci cum de e nevoie de o asemenea instalație uriașă, doar pentru a face câțiva prichindei cu glasuri cuminți să tacă? Și totuși: îmi vine în minte că din când în când, în unele seri, glasurile lor prind într-adevăr să scârțâie, alunecând și dispărând cu totul. Ceea ce pentru Bunica e de fiecare dată prilej să răsucească de buton, în căutarea altor omuleți, care să poată vorbi mai departe, iar pentru Bunicul, prilej să spună uneori cuvinte pentru care cu adevărat ar fi necesară o stație de bruiaj.

Cât e de mare, arătarea de sârmă dispare și ea în urmă de-a stânga trenului, în zarea acoperită treptat de altă zare, și cu ea și stâlpii cei până la cer. Roțile tucăie pe șine mai departe, rapid și monoton: Tuduk – tuduk! Se aude ca freamătul unei ape învolburate, care, aprigă și nevăzută, curge pe sub podeaua vagonului nostru, cu tactul ei statornic și hoinar: Tuduk – tuduk! Tuduk – tuduk!

Cu Tatăl vorbesc românește. Ca totdeauna. Pentru că el cu mine – și în general – vorbește doar românește, pentru că germana o înțelege foarte puțin și săseasca deloc. Îmi spune povestea trenului, care poate fi uneori un tren rău, când te îndepărtează de cei dragi ai tăi, și care e și un tren bun atunci când te apropie de ei.

De la o vreme Tatăl e mai mult pe drum, cu trenul. Acum lucrează tare departe de București și trebuie mereu să urce în tren și să rămână plecat pentru mai mult timp, până să poată urca din nou și reveni pentru scurtă vreme acasă. Dacă trenul știe când face bine și când face rău, vreau să aflu.

— Trenul știe doar ce știi și tu. Un singur lucru știe trenul mai bine decât tine: știe că va exista cu siguranță încă un drum, în direcție opusă. Există mereu un dus și un întors, un încolo și un încoace. Ți-o amintesc neîncetat roțile sale, acolo jos. Ia ascultă! Mereu îți spun: „Te duc – te-aduc! Te duc – te-aduc!"

Ascult. Prin urmare asta e! Tucăitul monoton al trenului în timp ce aleargă e glasul roților! Nici vorbă de tuduk – tuduk! Ce vrea să spună e că acum mă duce, dar că mă va și aduce degrabă înapoi! E bine. E liniștitor. E totuși un tren bun.

Cântecul pe care l-am învățat la grădiniță povestește despre ceva asemănător:

Hänschen-klein
geht allein
in die weite Welt hinein…

„Micuțul Hans
pleacă singur
în lumea largă..."

Pe care *Hänschen-klein* abia plânsul mamei îl face să-și dea socoteală și să revină. Doar că acolo nu se spune nimic despre vreun tren. Cât despre plâns, în urma mea plânge, dacă plânge, doar Bunica. Unde mai pui că nici nu mă cheamă Hänschen. De simțit simt însă cu limpezime că trenul acesta mă duce cu repeziciune tot mai departe. Însă nu singur. Altminteri aș fi luat până acum aminte, probabil, precum *Hänschen-klein*, și aș fi făcut cale întoarsă. De gândit m-am gândit la asta mai des de când am plecat de acasă. Tatăl care mă însoțește, însă, ca singură figură familiară mie din lumea rămasă în urmă, reduce întrucâtva sentimentul confuz ce mi s-a cuibărit în coșul pieptului. Oare acolo unde mergem acum o fi altfel decât acasă la mine sau decât la Jibert sau decât *Îngermania* – pe care de asemenea n-o cunosc?

Trenul oprește din nou, însă de data asta nu se zărește doar o căsuță singuratică de gară, ci un oraș cât toate zilele.

— Suntem la Brașov – spune Tatăl, iar eu știu că în germană suntem la *Kronstadt*. Numele marelui oraș e rostit la noi în localitate în fiecare context mai important. Toți care au de rezolvat vreo treabă și care au de mers pe undeva, merg la Brașov. Sau la *Kronstadt*. Sașii mai zic și *krüinen*: *äch zäjn bäs ken krüinen.* „Mă duc până la Brașov”.

— Aici trenul o să stea ceva mai mult. Trebuie schimbată locomotiva.

La șuvoiul meu de întrebări, Tatăl răspunde pe rând. Aflu că trenul cu care mergem nu e format doar din vagoane așa ca ăsta. Vagoanele toate la un loc au nevoie de un motor, și ăla e în locomotivă. Iar aici ea trebuie schimbată, pentru că cea de acum nu mai are destulă putere. Imediat urmează munții cei înalți și trenul trebuie să treacă dincolo de ei. Până acum locomotiva a fost una *diesel*, acum în fața trenului vine legată una electrică. E mai puternică și poate trage după ea vagoanele toate, peste munți.

Parcă o văd, locomotiva *diesel*-electrică, încovoiată sub povara lanțului cu care trage de vagoane ca de niște catâri îndărătnici, peste culmile albe și legănate ale munților. Oare drumul pe care îndată îl vom străbate o mai fi fost cutreierat până acum? Sau suntem primii care mergem pe el?

Răspunsul Tatălui m-a cam dezamăgit. E mai palpitant să fii primul pe undeva, peste tot, oriunde! Gustul ăsta l-am prins când am zărit la marginea pădurii carcasa albastră a micului autobuz ruginit și când am scotocit prin ea, cu convingerea că nimeni înaintea mea n-a condus vreodată mașina aceea, epavă sau nu. Eu am condus-o. Volanul încă mai era la locul lui. Am și vrut să-l iau acasă, dar n-am putut să-l scot. Să-mi fac și eu tanc și să-l întrec pe Mitzi de la Jibert. De urnit, autobuzul albastru nu s-a urnit din loc pentru că n-avea roți. Dar ce importanță are? Am fost primul! Pe de altă parte, în televizorul brun-roșcat e vorba mereu că, ba ici, ba colo, am fi primii. Se spune așa și despre daci, înaintașii care cu mult înaintea noastră s-au aflat primii pe aici, și despre unele ce-a-pe-uri, care, primele, au încheiat cu recoltarea cucuruzului sau a grânelor de pe câmp, aruncându-le în camioane și ducându-le undeva. Când se spune asta, se vorbește adesea despre „întrecerea socialistă", în care primii și cei dintâi sunt mereu arătați și lăudați.

Îmi place totuși să-mi închipui că suntem primii care vom bate drumul pe care tocmai pornim, pe șinele lui de fier ce ne urcă, aidoma unei scări, până pe creasta muntelui. Prin fereastra închisă a vagonului privesc la vegetația tot mai buruienoasă, de o abundență sălbatică, furișându-se până la șine cum se repede un câine la o mașină, la pădurea când aproape, când la o aruncătură de băț, la povârnișurile tot mai abrupte și la văile săpate adânc în stâncă, pe ale căror podele trenul șerpuiește tot mai leneș, gâfâind „te duc..., te duc..., te duc...". Puțin mai devreme, când am pornit din Brașov, încă mai alerga sprinten, însă îndată a încetinit simțitor, cu toată locomotiva sa electrică. Cine se pune pe un drum neumblat, trebuie să meargă cu grijă. Și...

Suntem în întuneric. Uite-așa. Fără nici o veste. Pădurea a venit deodată foarte aproape de tren, învăluindu-l în freamăt, și din ambele părți, de sub ferestrele vagonului, au urcat ziduri de piatră care s-au întâlnit deasupra noastră și ne-au condus în noapte.

Nu durează mult și suntem din nou afară. Până să-mi dau seama ce va fi fost valul acesta de întuneric, Tatăl îmi explică zâmbind că

tocmai am trecut printr-un tunel. Și până să aflu mai exact ce-i aia, ne năpustim în următorul.

Trenul a luat viteză și aleargă prin beznă, de data asta pentru o bună bucată de vreme. Doar când și când, pe lângă ferestre afară fulgeră licărul unui bec aidoma unei rândunici de lumină. Pot doar să sper că ne găsim pe un drum care a mai fost umblat. În clipele astea, când întunericul domnește peste tot, mi-e greu să dau crezare lui „Te duc – te-aduc!"

Pe urmă devine plăcut. De alături îmi ajunge la ureche glasul familiar al Tatălui, ceva mai strident din cauza luptei cu freamătul nopții:

— Acum suntem adânc sub munte.

Goana din măruntaiele pământului pare să nu aibă sfârșit. Mai năvalnic decât lumina, bezna pătrunde în ungherul cel mai ascuns și în ochii larg deschiși. Dacă de soare îți poți feri ochii, închizându-i strâns, de beznă nu ți-i poți feri, pentru că îi cuprinde pe dinafară și pe dinăuntru, iar tu cauți cu ochii căscați aidoma peștelui nimerit pe uscat. Șuierul pereților tunelului alergând în sens opus, în ritmul frenetic-uruit al roților, îi face pe oamenii din vagon să amuțească. Unul a citit ziarul până mai adineauri, alții au stat de vorbă, un copil s-a jucat cu tractorașul de plastic, unul din acelea ce se găsesc peste tot de cumpărat. Acasă am și eu așa unul. Vagonul ăsta lung, plin de-a stânga și de-a dreapta cu fotolii roșii, este el însuși un tunel, doar că în loc de licăriri prin beznă, palide și răzlețe ca un măr răscopt uitat iarna pe o creangă, are, când aleargă prin zi, raze de soare năvălind prin ferestre luminoase și largi. Tatăl a spus că noi călătorim la clasa-ntâia. El a vrut așa, pentru că spune că astfel călătoria ar fi mai plăcută, chiar dacă biletul costă mai mult. Ar mai exista o clasă, povestește el, a doua, la care ar merge mai mulți oameni și unde ar și costa ceva mai puțin. Mai demult ar fi existat și o a treia clasă, și mai ieftină, pentru oamenii mai săraci. Însă acum clasa a treia nu mai există.

O înseninare treptată, o dungă lată, albă, șerpuind în lungul peretelui negru de stâncă, freamătul își schimbă intensitatea și dintr-odată în vagon năvălește lumina colorată a pădurii. Goana

prin beznă s-a terminat. Acum se poate privi din nou în zare și visa la drumuri neumblate.

La fiecare oprire a trenului trebuie să constat că mai există și alte locuri pe lume decât cele pe care le știam până acum. De unde, altfel, ar veni și încotro s-ar duce toți oamenii mulți la număr, care de fiecare dată urcă sau coboară, purtând rucsaci umflați și bocanci grei de munte?

Dezamăgit sunt însă că trenul nu ne poartă, cum mă așteptam, săltăreț peste creste, ci ne unduiește doar prin văi adânci, ba uneori și pe sub munte. Când colo priveliștea ce ni se deschide înaintea ochilor prin fereastra vagonului e grozavă: dintr-un șir copleșitor de uriași de piatră răsare un zid de stâncă până la nori, în fața căruia se înclină și atotcuprinzătoarele păduri, oprindu-se din creștere undeva prin dreptul genunchilor săi cenușii. Zidul aspru pare a fi ultima poartă a pământului, dincolo de care vei cădea drept în cer. Și sus, sus de tot, în vârf – o cruce. Firavă, întreținută cu iște subțiri ca de borangic, o cruce! Împodobind cu gingășia unei flori creștetul de stâncă, se oferă privirii scormonitoare pe întinderea cerului, iar eu o admir îndelung, uimit de apariția ei ca un ceva nefiresc răsărit în mijlocul naturii. O cruce se află și în vârful unora dintre bisericile de la noi, al celei românești și al celei ungurești – nu și pe Turnul Sașilor. Dar n-am știut să poată crește cu atâta delicatețe pe vârful muntelui, ca viorelele sau ghioceii care la sfârșitul iernii răsar din cărțile cu poze. Ar fi de ajuns să întind mâna prin fereastra vagonului, să o apuc între arătător și degetul mare și s-o culeg.

— Crucea de acolo, de sus, e mai înaltă decât cetatea – observă Tatăl, de lângă mine.

Gata. Risipită e visarea mea cu viorele. Asta ce să însemne? Tot ce se apropie de cer pare mai mic decât este în realitate? Cetatea, acasă, nu pare mai mică, deși tot către cer urcă și ea, săltată cum e pe un deal. E drept că nu atât de săltată precum crucea de colo de pe creastă, ca o podoabă aducătoare de noroc pe pragul de sus al lumii.

Încet-încet mă cuprinde nerăbdarea. Acel București pare să zacă la capătul pământului, îndărătul unui drum plin cu peripeții. Un basm povestește despre Făt-Frumos, care apare doar în poveștile citite pe

românește și care o eliberează din împărăția zmeilor pe frumoasa Ileana Cosânzeana – altă făptură doar a poveștilor românești. După care fuge cu ea din calea furiei zmeoaicei, cumplita mamă a tuturor zmeilor. Pentru că aceasta, pe urmele lor tot mai aproape, amenință mereu să-i ajungă din urmă și să-i înșface, el aruncă din când în când peste umăr câte un obiect fermecat. Astfel, când aruncă în urma-i o oglinjoară, apare de nicăieri o mare nețărmurită, mai târziu dintr-un pieptene se ivește o pădure de nepătruns, iar în cele din urmă, când, din galopul calului său înaripat simte în ceafă suflarea fierbinte a zmeoaicei și aruncă peste umăr o pietricică, un munte se repede până la cer. La toate astea mă duce gândul acum, ajuns dincolo de podurile de fier, de pădurile adânci, de stația de bruiaj, de văile înguste, de locomotiva mai puternică, de întunecimea vuindă a tunelurilor și de zidurile ca niște nouri de piatră ale munților. Oare ce va urma?

Un oraș nemaivăzut, cu sumedenie de case înalte din fier, cu ziduri argintii și fără ferestre, rotunde și împletite mai toate în streșini și conducte strălucitoare. Turnuri uriașe ca de cetate caută înălțimile precum trunchiul unor arbori cu coroane retezate, iar altele, mai suple și mai înalte, dominând împrejurimile precum cele de biserică, poartă în vârf, în locul crucii sau al bilei, vârvătăi roș-galbene, împroșcând albastrul încă neamurgit al cerului.

— Aici e Ploiești – îmi explică Tatăl, pe când trenul nostru se strecoară încetinind și oprind în cele din urmă lângă un șir în aparență nesfârșit de vagoane-cisternă, vopsite în funingine ca niște cazane de tuci.

Focul, deși sus pe cer, e vorba că ar veni din măruntaiele pământului, spune Tatăl. Pentru că acolo jos, adânc sub noi, s-ar găsi petrol. Ceva care arde, costă mult și ar fi bun la tot felul de lucruri. Mai ales pentru mașini, ca să poată merge. De la o vreme televizorul brun-roșcat și radioul negru spun tot mai des povestea despre criza petrolului, care l-ar face să devină tot mai scump și greu de găsit. Acum știu de ce e greu de găsit. Pentru că stă ascuns adânc în pământ, ca o comoară.

Presărate pe toată întinderea, când mai aproape, când în zare, ciocane mai mari și mai mici coboară și se ridică singure, cu mișcări

regulate, împungând răbdătoare la fiecare lovitură o lance în măruntaiele pământului. Ca niște uriașe mașini de cusut. Înclinarea-înălțarea înclinarea-înălțarea lor ritmică, neobosită și lipsită de viață omenească, dă tabloului de afară un aer fantomatic, accentuat de funinginea vagoanelor-cisternă, de strălucirea orașului argintiu și de flăcările însetate de cer.

Vreau să știu de ce doar aici se împunge pământul după petrol. Un asemenea ciocan la noi în grădină sau, mai bine, sus pe cetate, să-l poți vedea până departe, ar fi totuși ceva grozav. L-ai putea călări sau găsi altceva folositor ce să faci cu el.

— Pentru că petrol nu se găsește peste tot – spune Tatăl. — Țara care are așa ceva în pământul ei poți spune că e norocoasă. Norocoasă și bogată.

Norocoși suntem și noi, acasă, chiar dacă orașul acolo nu e de fier și plin cu ciocane care să împungă pământul după petrol. Iar mașinile de pe la noi nimeresc și ele să meargă, chiar dacă e scump. Cât să fie de scump? Dacă *Spritt*-ul nu-l poți lua pe bani, îl iei pe foi de revistă cu poze, ca Onkel Michael: „*Donnerwetter*! Fete blonde, nemțoaice, numa bun, aia bun".

Încetinirea din alergare a trenului anunță că în curând vom ajunge. Orașul de fier s-a topit în urma noastră, dimpreună cu turnurile sale cu flăcări, ca niște lumânări. E vorba că pe lângă București nu vom trece pur și simplu, ca pe lângă toate așezările de până acum. Acolo drumul s-ar opri, acolo ar fi capătul căii ferate, în aparență fără sfârșit, pe care trenul a alergat până acum.

Oare ce am fost noi pe tot drumul încoace? Urmăriți, ca Făt-Frumos, sau urmăritori, ca mama zmeilor? Și pe urmă ce ne așteaptă la capătul unui asemenea drum?

Treptat, de ambele părți se vede o așezare cu străzi mici, înguste, cu case pirpirii, pline de antene răschirate pe acoperișurile scunde precum niște rădașteîntr-un insectar sub cerul deschis, adunate câte patru, câte cinci pe sub stâlpi înalți de beton. Arată ca un sat, mai mic decât chiar Jibertul, și nicidecum ca mult-pomenitul mare oraș.

Îndată însă căsuțele joase trec într-o aglomerație de construcții de toate felurile, despărțite de calea ferată printr-un gard de beton în aparență fără sfârșit, care de o bucată de vreme aleargă în lungul trenului. Îndărătul lui se găsesc acum hale înalte, și în fața lor, pe sumedenie de șine dese ca o legătură de nuiele, șiraguri de trenuri trase la mal. La fel ca ăsta în care ne găsim. Doar că liniștite, goale, strânse unul într-altul, tentacule prelungi și amorțite ale unei caracatițe descăpățânate. Nici unul nu are locomotivă. Se află pe linie moartă, îmi explică Tatăl. Aici se compun trenurile care aleargă prin toată țara, cum e al nostru. Sau se repară sau se odihnesc. La asta sunt ele bune, liniile moarte.

De ambele părți curg mașini pe deasupra unui pod cât toate zilele, între ai cărui pilaștri trenul nostru tocmai trece încetinind, dinspre roți răzbătând un foșnet crescător. De-a stânga și de-a dreapta nu se mai zăresc decât clădiri înalte, colțuroase și drepte, cu o mulțime de ferestre, deopotrivă alăturate și suprapuse, toate împletite între ganguri – aflu că nu se cheamă ganguri, ci balcoane – brăzdând fațadele de la un capăt la altul. Case adevărate printre ele nu se zăresc.

— Ce de policlinici! Oamenii de aici sunt toți bolnavi? – îl întreb pe Tată.

Singura construcție de la noi care seamănă întrucâtva cu cele de aici, deși mult mai scundă și mai mică, e policlinica de jos, de pe Strada Republicii. Afirmația Tatălui, cum că aici bolnav n-ar fi nimeni, deși e plin de astfel de blocuri, pentru că așa se numesc, e greu de crezut, cu atât mai mult, cu cât pe unele ganguri – ba nu, balcoane! – atârnă într-adevăr pe sârmă cămăși de noapte, pantaloni de pijama, halate pestrițe, cearșafuri și altele asemenea. Când, foarte curând, șirurile de blocuri de ambele părți se apropie, amenințând să ne strivească, trenul nu mai înaintează decât la pas – pentru a se opri în cele din urmă cu un zvâcnet îndelung așteptat.

Am ajuns la București. Suntem în Gara de Nord. Afară, între perechile de șine adunate toate și proptite aici, nu se mai zăresc decât acoperișuri lungi și joase de tablă ca niște foi de cort răsturnate de vânt, deasupra peroanelor presărate îndată de pași fără

număr care părăsesc trenul, punându-se în mișcare. Mulțimea de oameni ce se revarsă fără de veste din vagoanele pline urmează aceeași direcție, în sensul locomotivei. Într-adevăr, mult mai multă lume a călătorit la clasa a doua. Odată coborâți, dunga cea galbenă a vagonului de clasa întâi nu mai are nici o importanță. Nu mai caută nimeni la ea, toți ochii sunt la ieșire, la bagaje și la umblet. În mulțimea îndesată umăr la umăr și pas la pas nu există clasa întâi.

La capătul liniei cu capete ridicate, prinse în două tampoane căutându-se parcă, precum două uriașe perechi de pumni, cu cele ale locomotivei care nu contenește din huruitul ei năvalnic, călătorii de până mai adineauri se răsfiră în toate direcțiile. Ținându-mă de mânerul geamantanului purtat de către Tată, aș vrea să știu dacă la București toți oamenii sunt atât de grăbiți, judecând după cum caută să se îndepărteze de linia moartă acum la rândul ei.

Nimerim ieșirea și așteptăm autobuzul. Nu pe oricare, ci unul anume – pentru că aici există multe. În așteptarea lui, Tatăl îmi explică scurt că numele său e de fapt altul, troleibuz, pentru că e mai nou și mai de oraș. Cu un număr pe frunte, „obzeșcinci" – atât de multe autobuze-troleibuze există aici? –, care să ne ducă la Gara de Est. Abia ajunși într-o gară, ne și îndreptăm imediat către alta? E nevoie de două gări pentru a ajunge odată în casă la București? În cele din urmă troleibuzul potrivit, cu două coarne lungi pe acoperiș alunecând în aer pe cele două sârme alăturate ca pe două șine, se îndreaptă către noi din curba de la colțul șoselei, oprește domol în stație și-și deschide toate ușile, șuierând. Prin ciorchinele des de oameni trebuie mai întâi să-și croiască drum cei ce vor să coboare. Pe urmă mulțimea umflată se vâră cu lăcomie înăuntru, mai agitată decât în zilele cele mai pline ale autobuzului spre Jibert. Însă fără ca vreunul să vorbească săsește. În general fără să vorbească vreunul cu celălalt. Nimeni nu are de spus ceva celuilalt, în afară de a-l împinge, eventual, și a-i reproșa câte ceva din când în când. Tăcerea atât de multor oameni strânși la un loc sună ciudat. Către Jibert se găsesc de fiecare dată sumedenie de cunoscuți care au câte ceva să-și spună.

Tatăl reușește să înșurubeze geamantanele, pe mine și pe el însuși prin mulțime și să mă așeze pe un scaun aproape liber, lângă o tanti

grasă, cu puf de mustață deasupra buzelor date cu roșu aprins. El rămâne în picioare lângă mine și dă cuiva de alături două monede, care circulă din mână în mână până în spate, unde aterizează în sertarul zornăitor al unui ghișeu de lemn, la care stă așezată, cu spinarea la fereastră, o taxatoare. Îndată Tatăl primește pe aceeași cale două bilete.

Privesc la strada cea mare pe care tocmai o străbatem și din care, precum ramurile unui pom, se desfac la stânga și la dreapta mereu alte și alte străzi mai mici. Autobuzul nostru care se cheamă altfel aleargă cuminte pe sub cele două sârme ale sale, fără a se abate o singură dată de sub ele. Precum dulăul lui Nenea Bucur. Și el e legat cu lanț și lanțul se plimbă pe o sârmă întinsă, astfel încât Pecereu – așa-l cheamă pe câine, dar asta n-o știu decât Bucur, câinele și Bunicul – să poată străbate curtea de la un capăt la altul.

— *Eine Lampe*! O lampă – constat eu cu voce tare și gândul mă duce imediat la lumina nocturnă a becului obosit de sub farfuria de tablă, întoarsă cu fundul în sus, pe stâlpul din fața casei vecinului Willi Onkel. — *Und noch eine Lampe! Und noch eine Lampe! Und noch eine*…

Stâlpii de afară, cu lumini mari la capetele lor plecate, cu siguranță nu vor fi așteptat decât să fie băgați în seamă și numărați pe rând de către mine. Femeia grasă de alături a devenit dintr-odată atentă la ce spun, astfel încât privirea ei pe geam, care până acum se târa absentă pe trotuar, reintră în autobuz și se fixează curioasă asupra noastră, de sus până jos.

— Al dumneavoastră, ăsta micu? – îl întreabă curioasă pe Tatăl aflat în picioare.

— Da, e-al meu – îl aud spunând.

Răspunsul Tatălui deschide un rânjet lat pe fața rotundă a femeii, ca o imensă floare a soarelui cu margini blonde și cu mustață. Observ că are trei dinți galbeni din metal strălucitor într-o parte și unul în partea cealaltă.

— Nu mai spuneți! De un' să iau copii d-ăștia, care vorbesc pă limbi străine?

— De unde se iau toți – răspunde Tatăl din colțul gurii și adaugă imediat: — Rețeta e simplă, poate ați auzit...

— Așaaa? – ridică femeia un ton prelung și ascuțit, de parcă i-ar fi venit o idee. Privirea ei redeșteptată întârzie asupra mea, înainte de a se hotărî să recadă pe trotuare, spre a reveni insistentă și curioasă de fiecare dată când îl întreb câte ceva pe Tată în românește. În cele din urmă nu mai întreb nimic.

Drumul e lung și trece prin multe stații cu alți și alți oameni care se înghesuie, prin dreptul unor șosele care se deschid larg la stânga și la dreapta, pe lângă blocuri înalte, decupate de străduțe mai mici. În cele din urmă coborâm în dreptul unei alte gări. De data asta Gara de Est. Trecem printr-un parc, apoi pe lângă primul dintr-un șir de patru blocuri-turn cât toate zilele care urcă în cerul închis al serii.

— Aici e tot casa ta, aici locuim noi, mămică-ta deja ne așteaptă – arată Tatăl către o clădire colțuroasă din beton, în spatele celor patru turnuri, nu mai înaltă decât policlinica de la noi, în schimb cu mult mai lungă, cu numeroasele sale ferestre, balcoane și intrări, încadrate de țevi joase de fier vopsite în verde și de tufe colțuroase și înfrunzite ca niște remorci de verdeață. Cum se poate oare trăi într-o asemenea construcție uriașă, mai lungă și mai săltată, ea singură, decât întreaga noastră stradă a Cetății?

Tot casa mea?

Nu toată clădirea ne aparține. Doar o mică parte, un colț din ea, în dreptul intrării a doua, o bucată sub muchia de sus, sus de tot, la etajul patru. Ultimul etaj. Asta înseamnă să urci patru scări lungi, cum facem noi acum, și pe urmă, de-a lungul ultimului culoar, să mergi până în capăt, la ultima ușă.

Acasă la mine nu am căsuță de păpuși. Ingrid, vecina de peste drum, are una, dar nu mă prea interesează, pentru că eu îmi fac colibele și garajele mele. Acum însă mă gândesc la ea, la căsuța de păpuși, când, ridicat anevoie de către Mama-cea-tânără – am mai crescut – și pupat zdravăn de șapte ori pe obrajii amândoi, mă găsesc în mijlocul locuinței. Într-una din cele două odăițe. Totul aici e lustruit și sclipitor de curat și stă cum trebuie pe câte undeva. Probabil acolo unde-i e locul și unde șade bine. Locul dulapului

celui mare și lăcuit, brun-închis, e la dreapta la perete, patul dublu proaspăt așternut își are locul alături, dulăpiorul cel mic cu picioare subțiri în colțul opus, pianul la peretele celălalt, și peste tot printre ele piesele negre de mobilă, sculptate dintr-o singură mână: scaune, masa rotundă, banca, lampa cu picior, masa pătrată, fotoliile, taburetele, suporturile pentru ghivece cu flori. Tot ce se potrivește. Doar patul dublu nu se potrivește, e de culoarea ciocolatei cu lapte, însă de stat stă oricum în mijloc. În camera de alături – cărți. Multe, multe cărți, un perete întreg plin cu ele, așezate în cutii de lemn puse una peste alta ca într-un joc de cuburi. Pe urmă o masă de scris și încă un pat. Și un radio mare, nu negru, ci brun și din lemn. Televizor e și aici unul, foarte mare și tot brun-roșcat. În mijlocul tuturor – noi.

Pentru că e „tot casa mea", pare plăcut aici. Doar că n-ai unde să fugi. Decât pe gangul cel lung care balcon se cheamă și care nu e din scânduri, ci din beton. Iar el e cățărat la etajul patru – și mai departe nu ajungi decât cu privirea. Care, până și ea, rămâne agățată de cele patru blocuri uriașe din față.

Timpul în tramvaiul care ne-a adus la o a treia gară din București, care se cheamă „Progresul", a durat la fel de mult cât drumul de acolo până la Giurgiu. Urcarea în tramvai, după o nouă așteptare, de astă dată în mijlocul Pieței Unirii, plină de lume, a fost și mai anevoioasă decât cea de ieri în troleibuz. Nici nu l-am luat pe „obzeșcinci", ci pe „șapte". Cu cât numărul de pe el e mai mic, cu atât cei care urcă sunt mai mulți. Unul n-a reușit să urce cu geanta lui mare plină cu zarzavaturi, câțiva alții au vrut grabnic să știe dacă tramvaiul circulă și în cutare loc, un altul a strigat-o în gura mare pe Elvira, alții s-au certat. Cu toții au răsuflat ușurați când tramvaiul s-a pus în cele din urmă în mișcare, lăsând în urmă Piața Unirii. Stațiile multe și scurte până la Gara Progresul au decurs într-o vale în aparență nesfârșită, între șirurile paralele de blocuri. Cu oameni mereu alții, care voiau să urce ori să coboare. Unul a bombănit supărat pentru că ratase stația potrivită ca să „se dea jos", o femeie a protestat fiindcă nu a putut coborî din cauza îmbulzelii. Tatăl a

spus că el și cu mine, noi doi n-am avea grija asta. Noi am coborî la ultima stație, unde tramvaiul întoarce și o ia înapoi către Unirii. Însă deja cu una sau cu două stații înainte de capăt au urcat unii care au vrut să apuce un loc pe scaun, ca să meargă în oraș, chiar dacă pentru asta trebuia să circule mai întâi în sens opus. Asta totuși n-a îngreunat prea mult coborârea noastră.

În comparație cu drumul cu trenul de ieri, călătoria asta nu e atât de palpitantă. Fără obstacole pe drum, fără urmăriri de zmeoaice, fără flăcări pe cer și munți care să ne-nghită. Locomotiva *diesel* tucăie prin peisajul neted, pe calea ferată dreaptă ca ața, și oprește în gări mici-mici de tot.

La jumătatea drumului ajungem la Călugăreni, unde Tatăl îmi povestește ceea ce știu de la televizor, cum mai demult Mihai Viteazul i-a bătut aici pe turci. Cum de se tot spune că românii ar fi câștigat bătălia, când victoria îi revine de fapt unui singur român, lui Mihai Viteazul? Care de fapt se pare că a fost chiar el, Tatăl.

— Dar nu ești tu Mihai Viteazul?

El zâmbește și zice că nu. Eu întreb cum așa, imaginea lui doar se află în camera din mijloc, deasupra pianului, el zice că nu, că acolo n-a făcut decât să joace, eu întreb cum adică, doar să joace, bătaia pe care turcii au primit-o aici a fost doar o joacă? El spune că nu, că aia a fost serioasă, eu vreau să știu cum de poți în general juca pe cineva care se bate serios cu turcii ăia răi, el spune că de atunci ar fi trecut aproape patru sute de ani și de aceea nu mai poți decât să joci ce s-a întâmplat atunci, eu întreb de ce trebuie în general să joci ceva ce a fost tare demult, el spune că nu trebuie, dar că așa e bine și așa se face, pentru a păstra amintirea a ceea ce a fost odinioară important, eu întreb de ce, el spune pentru că amintirile, și ele, sunt importante.

— Fără amintiri toate ar fi… ar trăi mai puțin – caută el să-mi explice. — Poveștile provin și ele toate din amintiri. Fie i s-au întâmplat omului, fie le-a auzit cândva și acum le povestește mai departe. Multe din cele pe care le povestesc bunicile și bunicii nu li s-au întâmplat chiar lor, ci le-au fost povestite demult, pe când erau și ei la fel de mici ca tine. De povestit poți povesti în multe

feluri: așa ca noi acum, când stai de vorbă. Sau când scrii ceva într-o carte. Sau, iată, când joci într-o piesă de teatru sau într-un film. E și ăsta un fel de a povesti.

Când joci! Deci e totuși un joc. Imaginea Tatălui și a lui Mihai Viteazul se mișcă mereu între seriozitate și joc. Dar bătălia cu turcii? Ea cum de e serioasă? Și pe urmă – joci sau te joci? Joci pe altul, pe Mihai Viteazul, sau te joci pe tine? Cum să te joci pe tine? Pentru prima oară nu știu ce să fac cu un cuvânt pe care-l cunosc. Tocmai cuvântul cel mai simplu. Joc. Acum nu mai e așa simplu.

Între timp trenul a lăsat în urmă locul bătăliei.

— De ce trebuie să… se joace… așa?

— Și tu te prefaci că ai fi tractorul sau indianul când te joci și când scoți sunete care seamănă cu ale lor. La fel e și în teatru și în filme: te porți ca și cum ai fi cineva care în realitate nu mai există de mult. Și te prefaci că spui și faci întocmai ceea ce a spus și a făcut acela în vremea lui, cu mult timp în urmă. Ca să dea din nou viață acelor oameni de demult joacă oamenii de acum. În felul ăsta pot povesti de fiecare dată aceeași poveste din nou, s-o mai știe și alții. Pentru ca toți cei care privesc să-și amintească de cel pe care îl joci. Nu e joacă, e joc, e altceva. Dar trebuie s-o faci bine, ca oamenii să te creadă.

— Trebuie să crezi mereu tot ce povestesc oamenii?

— Cât ești mic, poți crede ce-ți place – e de părere Tatăl. Pe urmă, cu voce înăbușită, adaugă: — Mai târziu n-o să-ți mai placă tot ceea ce ești nevoit să crezi.

În apropierea uneia din gările cele mici, în care trenul a oprit pentru a câta oară spre a porni imediat mai departe, privirea mi-e atrasă pe o șină alăturată de o nămetenie neagră de fier. Până să plece trenul nostru mai repejor, o văd cum se mișcă încet, în aceeași direcție cu noi. De sub roțile mari țâșnesc nori iuți și deși de fum, ce se risipesc de îndată ce se ridică. Tatăl spune că n-ar fi fum, ci vapori de apă și că e o locomotivă cu aburi.

— Așa locomotive au existat mai demult, pe când nu existau nici *diesel*, nici electrice. Uneori le vezi la televizor, joacă și ele în filme despre alte vremuri.

Cum se face că există și acum, când le avem pe celelalte, vreau să știu.

— Alea merg doar pe drumurile mari, des circulate. Pe celelalte se mai folosesc uneori și locomotive din astea vechi.

Prin urmare, nu există doar vagoane de clasa întâia și a doua, ci și locomotive. Și chiar drumuri.

Gara sosirii noastre e scundă și vărul care ne așteaptă la peron e înalt. Pe văr îl cheamă Florin și pe gară o cheamă Giurgiu. Și aici calea ferată se termină la fel ca ieri, la București. De tot. Cu două tampoane pe șinele încovoiate ca niște coarne. Mai departe poți merge doar pe jos. Sau cu Dacia galbenă, pe care Florin o conduce mândru și o laudă că e nou-nouță, că e cea mai recentă cumpărătură a familiei, părând uneori că vorbește cu ea mai mult decât cu noi. Din loc în loc ia seama și înjură voios câte o gaură în șosea, care nu face bine la mașini noi și galbene. Pe urmă ne povestește, printre mișcările scurte ale volanului, că de fapt acum e militar în termen, face armata la o unitate nu foarte departe de aici, și că zilele astea ar fi acasă, în permisie.

Nu trece mult, odată ieșiți din Giurgiu și așternuți pe drumul întins peste câmpuri, când o cotim la dreapta, printre două șiruri de tufe dese și verzi, un loc izolat undeva între două sate. Cât vezi cu ochii – doar câmp. Îndărătul tufelor însă e ascunsă o poartă mare de fier, care se deschide și închide plimbându-se pe o șină, și dincolo de ea nici vorbă de pustietate! Sumedenie de clădiri lungi, foarte lungi, nesfârșit de lungi, alăturate și așezate unele în spatele altora, nu însă și unele peste altele ca la București. Dinăuntru răzbate un freamăt ca din mii de nări, până la noi, care am coborât și așteptăm lângă mașină. Oameni în halate albe apar și se fac nevăzuți pe numeroasele poteci dintre clădirile acoperite cu țiglă ruginie. Dintr-o construcție lăturalnică de lângă poarta de fier ne iese în întâmpinare un om cu mâinile întinse către noi, care pare încântat. Palmele sale aspre și late mă înșfacă de după urechi, ca pe un castron, și capăt două pupături groase pe obraji și, din imediată apropiere, un zâmbet lat cu un dinte de tablă. Pe urmă e înșfăcat Tatăl, care

pățește la fel. Pe Florin îl lasă locului cum e, pentru că pe el îl vede în fiecare zi. La urma urmei e băiatul lui. Omul ar fi fratele Tatălui. Asta mi se spune de câteva zile, că Tatăl ar avea doi frați mai mari, că acum aș ajunge să-i cunosc pe amândoi, că și ei ar fi de asemenea unchi de-ai mei. Cel de față ar fi, din cei trei, cel mijlociu.

Mă simt ciudat. Prea multe chipuri noi, când mie încă nu mi-e pe deplin clar cine e Tatăl însuși. În taină mi-e dor de acasă, de Bunica, de Bunicul și de toți de pe stradă. Din când în când și de „băieții" *Dingermania*, de asemenea frați, de asemenea doi și de asemenea unchi. Cum să te mai știi descurca între atâția frați – nici unul al tău – și unchi din atâtea locuri diferite? Unde mai pui că unchiul aici de față, în halat alb și cu șapcă, n-ar fi doar unchi, ci și naș. Naș de botez. Unchiu-Nașu. Un adevărat unchi de-mai-multe-feluri. Se spune că ar fi fost de față când aș fi primit de la Dumnezeu, la propriul meu botez, numele pe care îl port.

Prin urmare – cum? E un unchi cu mașinuțe de fier și gumă de mestecat sau nu?

— Ia veniți încoa, să vedeți ceva! – ne îndeamnă, după șirul de îmbrățișări, întrebări și exclamații.

Pe careva din multele poteci ne conduce până la una din clădirile nesfârșite cu acoperișuri frânte. Într-un capăt, de-a stânga și de-a dreapta intrării, montate în perete, două elice uriașe, în găvane rotunde, învârtindu-se alene. Înăuntru, pe întreaga lungime, de ambele părți și cu un culoar lat pe mijloc, o mulțime de cuști zăbrelite cu drugi groși de fier. Nu sunt cuști, sunt țarcuri descoperite și înăuntru se află viței. Animale fără număr. Își întind printre zăbrele boturile umede, adulmecând cu nări fremătânde într-o troacă interminabilă.

— Ăștia-s tovarășii noștri din Comitetul Central – face Unchiu-Nașu, arătând spre animalele înghesuite în țarcuri. — Afară, mai în spate, avem tineretul utecist. Berbecuți toți, numai buni de lupta pentru progres.

Tatăl surâde, Florin rânjește și eu caut și nu văd nici un tovarăș. Peste tot numai priviri blânde, boturi late și respirații cuminți.

Un bărbat în halat de asemenea alb ne iese grăbit în cale:

— Tovarășu' inginer! Bre nea Nae! Tocmai a sunat în legătură cu transportu' pentru arabi. 'Ce că berbecuții tre' să fie gata. Săptămâna-ailaltă vine să-i ia.

— Fire-ar iei ai *veartii*… se pornește Unchiu-Nașu, se oprește brusc și privește absent în direcția mea. — De fătat or să fete iei prin birourili lor din București, ai? Lotul e gata abia în trei săptămâni! Altfel ce facem? Băgăm d-alea bătrânili? Doar le-am explicat ălora de atâtea ori…

Aducătorul veștii ridică din umeri.

— Cine a fost? – vrea să știe Unchiu-Nașu.

— De la județ, ăștia...

— Bine. Pregătește tu hârtiili-alea, că vin și ieu la birou imediat. — Pe urmă către Tată: — Un dobitoc de la județeană. Zelos până-n tindă. De când Al-Nostru e prieten bun cu Șahinșahul, taurii noștri și berbecii de prăsilă dau în brânci, săracii, de atâta muncă de partid. — Pe urmă zâmbește iarăși lat și-mi face cu ochiul. Îndată ne găsim din nou în curte.

— Tocmai avem inventar. Acu' pricep ce le veni ăstora cu inventarul lor. Trebie sortată mai devreme marfa de export.

După ce ne mai plimbă scurt pe la câteva țarcuri cu miei cârlionțați și jucăuși, între care m-aș băga de îndată și eu, Unchiu-Nașu ne ia de după umeri și îi simt palma aspră cum mă pipăie apăsat pe grumaz. Așa a făcut și mai devreme cu un berbecuț pe care a ținut să ni-l arate.

— Mergeți voi 'nainte, acasă lumea v-așteaptă. Ieu viu mai încolo. Trebie să dizolv aci Adunarea Populară și să convoc alta. Nu cumva să rateze vrun berbecuț drumul în Orient.

Mă prinde iarăși de subsuori și, cu un icnet, mă saltă deasupra lui, astfel încât îi pot vedea de sus croiala de la șapcă.

— Ce-ai crescut, măăă! Data viitoare n-o s' te mai pot ridica. La botez nu iereai nici atâtica! – Și arată cu mâna cât nu eram la botez. Pe urmă către Tată: – E, frățioare, bună sămânță! Dacă toate-ar crește așa bine, n-ar mai fi probleme la export în țara românească!

Tatăl surâde și spune că trebuie să te gândești și la șeptelul din țară. Florin, așezat deja la volan, se hlizește.

Înainte să plecăm, Unchiu-Nașu mai aduce repede dintr-o clădire lăturalnică o sacoșă legată la gură, grea și butucănoasă, și ne-o strecoară misterios:

— Luați aci nițică telemea proaspătă de oaie. Pentru feciorașul ăsta, să ia să mănânce. Brânza te face mare și voinic! – adaugă el, privindu-mă în ochi. — Bată-l norocu' pe iel de flăcău, cât se făcu!

Satul arată ca la Jibert. Doar că fără dealuri și fără păduri. Și fără Otata. Și fără casele late și șurile alea înalte. Și fără săsește. În general fără tot ceea ce-mi e cunoscut de la Jibert. De fapt, nu arată deloc ca la Jibert.

Case scunde, toate înguste și pătrunzând de-a lungul în curți, stau cu un capăt către stradă ca un umăr sfios, în vreme ce la Jibert, ca și la noi pe stradă, casele se dau străzii cu piepturile largi, legate între ele, unele, prin acoperișurile din zidărie ale porților înalte, care, precum o formație sudată, încinsă de după umeri, închide și ascunde curțile îndărătul ei. Asta în vreme ce străzile sunt ținute sub severa supraveghere a ferestrelor înalte. Aici ferestrele joase privesc toate în curțile ușor de zărit de afară, deoarece gardurile din șipcă rară abia de ajung oamenilor mari până la piept, nu ascund nimic, nu vor să ascundă nimic și nici nu au ce ascunde. Șoseaua principală străbate satul neocolit. Din loc în loc, de asemenea drepte ca ața, una în capul celeilalte, se varsă în ea din ambele părți străduțe care se pierd în propria lor întindere necurmată. Domnește o liniște neastâmpărată, răscolită de limbile pestrițe ale înaripatelor mișunând în toate ogrăzile. Tocmai am încetinit în dreptul unui cârd de gâște care vrea să pună stăpânire pe șosea. Curțile sunt la fel de netede ca întregul peisaj din jur, doar ici-colo, în fața portițelor scunde, mici coline galbene ca soarele, din știuleți de cucuruz proaspăt adunați de pe câmp, se vâră sub privirea ce alunecă lin, săltând-o peste vreun gard.

Suntem la Malu.

Când o cotim pe strada nimerită și oprim în fața casei care trebuie, constat, privind drept înainte, că pe întregul cuprins neted există totuși o formă. Și ce formă! O coastă care frânge marginea

micii străzi, făcând-o să dispară și dând privirii dintr-odată cale liberă pentru zbor.

— Acolo jos, ceva mai departe, acolo curge Dunărea.

Tatăl mi-o spune scurt, pe tonul cu care eu însumi aș fi putut explica vreunuia în fața casei mele: „Acolo sus e cetatea".

— Pe ulița asta m-am jucat și eu când am fost mic, așa ca tine – continuă el, în vreme ce coborâm din Dacia, călcând în pulberea fină și sățioasă al drumului.

Observ că strada pe românește se cheamă aici altfel decât la noi. Aici i se zice uliță – tot pe românește. Sună ca un nume de alint. Îl spune chiar Tatăl, care când el e cel aflat în vizită, știe să zică și „stradă".

Sus, în vârful stâlpului de telegraf de la intrarea pe uliță, descopăr un cuib de barză cu două berze mari și un pui. Care e mare și el, astfel că, odată ridicat pe picioare, nu mai arată deloc a jumătate de barză. Bate deja din aripi cu vrednicie. Asta e bine, dă nădejde. Nădejde de frați și surori.

Dincolo de străduța care se face nevăzută în depărtare, dincolo și de nevăzutul pe unde e vorba că ar curge Dunărea, se zăresc totuși și niște dealuri. Acoperite cu pădure adevărată, cu case și blocuri și, pe colina cea mai săltată, cu un turn înalt și ascuțit dominând zarea și purtând, undeva către partea de sus, un fel de ghiulea de sticlă.

— Turnul ăla, acolo, e și el stație de bruiaj, mai înalt decât cetatea? – întreb, chibzuit. De ieri, de când cu pădurea de fier și crucea de pe munte, am devenit mai prevăzător.

Nu capăt de data asta nici un răspuns din partea Tatălui, a cărui atenție e îndreptată spre casa și curtea în dreptul cărora ne găsim. Cel ce răspunde generos e Florin:

— Ăla-i turnul de televiziune de la vecini. Dincolo sunt bulgarii. Acolo-i Bulgaria. Orașul de se vede e Ruse.

Toate numele astea! Ruse! În germană *Russe* înseamnă rus. Până acum am crezut că ar fi vorba de un om. Despre el, despre rus, radioul cel negru vorbește aproape în fiecare seară. Cât despre Bulgaria, la televizorul brun-roșcat am auzit și despre ea. Acolo cresc bulgari, dar de aici nu se văd.

— Ca să vezi! – îmi sporește Florin cu pricepere curiozitatea. Atât de aproape ești uneori de altă țară.

O altă țară! Prin urmare, există cu adevărat și o altă țară. Înainte de a vedea cu ochii mei dealurile împădurite în zare, am crezut că o altă țară e așa, un fel de poveste. Iată că aici se află una aievea: în depărtare, ce-i drept, însă mai s-o poți atinge cu mâna. Peisajul arată ca la noi: coline, păduri și case, care cu siguranță cresc pe măsură ce te apropii de ele. Cu greu pot crede că e diferită.

Ținându-mă strâns de mână, Tatăl pătrunde pe portița deschisă către uliță și se îndreaptă cu pași repezi de-a lungul casei spre un bătrân care stă în mijlocul curții, sprijinit într-un toiag în trei noduri. Îl pot urma doar anevoie, pașii devenindu-i tot mai mari. Bătrânul nu se mișcă, așteptând îndărătul unui chip sobru, asprit de sprâncenele-i stufoase.

— Taticule!

N-am fost eu. Tatăl însuși a spus-o, iar eu sunt nedumerit. Ce mi-a povestit el până acum despre copilăria și despre tatăl și despre mama lui – întâmplări hazlii, multe dintre ele, și triste, unele – nu se potrivește cu ceea ce văd. Părinții din povestirile sale sunt tineri și puternici și sprinteni, în vreme ce aici nu văd decât un bătrân tăcut în așteptare, cu un toiag ce pare că face parte din făptura lui.

Tatăl îl îmbrățișează pe bătrân, care, nemișcat, lasă faptul să se petreacă, abia atingând cu mâinile coatele celui din față. Pe urmă tot Tatăl desface îmbrățișarea, face doi pași înapoi către mine, mă ia de mână și mă aduce lin către acela.

— Uite, Taticule, ăsta… sunt eu.

Iarăși nu am vreme să-mi dau socoteală ce vrea oare Tatăl să spună, că imediat vine următoarea sa afirmație derutantă:

— Uite … – și-mi spune pe nume, ceea ce la multele alinturi pe care le are pentru mine se întâmplă rar – ăsta e Tata al meu.

Privesc cu reținere înfățișarea acestui bătrân cu privire gravă, pălărie roasă, cămașă albă fără guler, cu mâneci largi suflecate până la cot, năvălind prin vesta tricotată, și cu pantaloni negri, aspri ca o scoarță de copac. Bătrânul stă desculț, părând crescut din pământul bătătorit și prăfos al curții, și privește lung, ușor aplecat, din

ochi gravi ca ai Tatălui, umbriți de sprâncene de asemenea ca ale sale. În ciuda privirii fixe pare să mă caute, iar eu descopăr în ținuta sa sfioasă parcă un ușor oftat, în bărbia sa un tremur abia perceptibil. Mâinile sale arse de soare, încinse de vine ca niște șerpi, cu palmele noduroase brăzdate de crăpături fine și negre, se deschid încet, ca niște porți grele de șură, și mă cuprind. Sunt îmbrățișat, și pentru câteva clipe nu mai știu unde se termină bătrânul și unde încep eu.

Sunt înconjurat. De un noian de mătuși, neveste, neni, verișoare, veri, nepoți și mamăi cu batic. Trei pisici răzlețe și, ceva mai departe, la gardul către uliță, două vecine și un bebeluș fac la rându-le parte dintre asediatori. Cu toții privesc spre mine și spre Tată. Laudele și exclamațiile ascuțite a admirație nu mai contenesc. Că aș fi mare, chipeș, deștept, cuminte, cu ochi mari și obraji bucălați, astfel încât unele dintre ele, mai ales dintre cele mai bătrâne, pur și simplu m-ar mânca. Dintre toți cel mai mândru e Florin: el știe cele mai multe lucruri despre noi, el a fost cel care ne-a luat de la tren de la Giurgiu, ne-a adus încoace și ne-a avut pe tot drumul doar pentru el. Unii îl întreabă în același timp pe Tată și mă întreabă și pe mine și cum Tatăl nu mai prididește cu răspunsurile, iar eu am hotărât să tac, pentru că la fiecare cuvânt de-al meu toți nu fac decât să fie uluiți de accentul caraghios pe care l-aș avea – drept care unii nu vor decât să mă facă să rostesc vreo vorbă, îndemnându-mă pentru a opta oară să spun cum mă cheamă –, intervine Florin și oferă cu generozitate explicații despre mine din ceea ce a putut afla în mașină pe drum.

Deocamdată nici nu încerc să reții nume și niveluri de rudenie – sunt pur și simplu prea multe. Puțin mai târziu oricum n-au rămas prin preajmă decât cei mai importanți. Ceilalți, după ce s-au uluit îndeajuns, au plecat.

Cei rămași provin din cele două case de aici, despărțite de curtea în care tocmai ne aflăm. Privite dinspre uliță, casele stau una lângă alta, însă prin așezarea lor în lungul curților, o casă privește celeilalte în spinare. În vreme ce restul curților de prin vecini sunt despărțite

de garduri de sârmă sau de scânduri, cele două gospodării de aici comunică printr-o portiță din ocolul ogrăzii.

Cele două case și curți aparțin fiecare câte unui frate de-al Tatălui. Pe fratele în a cărui curte tocmai ne găsim l-am întâlnit pe drum încoace, e cel în halat alb și cu multe animale. Celălalt ne vine în întâmpinare cu pas apăsat, șapcă cenușie pe cap, în ciuda soarelui de vară, și cu un foarfece cât toate zilele în buzunarul de la vestă. E altfel. În mulțimea pestriță de rubedenii se distinge imediat. Însă nu e naș. Dintr-acela mi s-a spus că n-aș avea decât unul. E fratele cel mai mare. Croitor. În germană la croitor se spune *Schneider*. Tot Schneider e și numele unui om de la noi, acasă, care însă nu e croitor deloc. Pe nenea croitorul ăsta îl cheamă Marin. Nenea-Marin. Spre deosebire de case, grădinile și ogrăzile pline cu păsări ale celor două gospodării sunt deschise una alteia, abia mărginite de un gard din ochiuri de sârmă, la fel cu cel deasupra teraselor grădinii de la noi de acasă.

— Măi frate-meu! – strigă Marin croitorul încă din curtea de alături, cu voce vibrantă și cuvinte apăsate, care cad precum bolovanii la pământ – pe când erai la ruși te vedea omul mai des p-aci p-acasă decât acu, de când ai trecut și tu în breasla taților.

— Când mă abat în vreo gară și am de ales, nu mai există pentru mine decât o singură direcție! – exclamă Tatăl drept răspuns.

— Poftim! Până la urmă tot te-a prins! Cam târzior, dar și-așa-i bine! – Pe urmă Nenea-Marin e lângă noi și se îndreaptă spre mine. — Măi, măi, ca să vezi! Ce băiat mare avem noi aici!

Reapare soția nașului. Nașa. Tot a mea. O femeie voinică, mare, cu voce stridentă, zâmbet ușor derutant și privire șireată. Dintre cei prezenți mai adineauri ea a strigat cel mai tare și s-a mirat cel mai amănunțit de înfățișarea mea și de accentul meu și în general de faptul că exist. Tot ea a povestit și cele mai multe lucruri despre mine, care toate se opreau însă undeva în urmă cu câțiva ani. Că ea ar fi fost cea care m-ar fi ținut în brațe, în fața popii cu botezul – la noi acasă, vezi-bine, și nu la biserică, întrucât pentru cristelniță aș fi fost deja prea mare – și că nu mă puteau ține păgân mai mult, că nu se cuvenea, că mă ținuseră pentru că așteptaseră să vină niște

unchi de-peste-hotare care n-au mai venit, da-da, *Dingermania*, frații „bunichii-si alaltă", că și ea e nemțoaică, dar el – adică eu – e botezat-ortodox, în legea noastră. Și că tot timpul aș fi ținut în mână o minge de cauciuc, verde, și c-ar fi plouat, și că toți ar fi fost de față, chiar și o femeie din cutare loc, „una a nu-știu-cui", într-o rochie de bătea la ochi, lungă, elegaaan-tă, de seară, deși era ziu-amiaza mare, și că… și că… și că.

Cu coada ochiului caut să cercetez mai îndeaproape curtea asta largă. Un alt gard de sârmă o desparte de ograda și mai mare. Acolo se plimbă care încotro sumedenie de orătănii de tot felul, ciugulind pe jos după ceva folositor. De jur împrejur grajduri, stive de lemne, pătule de toate formele, cotețul-porcului, buda și șopronul de unelte pentru grădina de alături. Nici nu e nevoie să privesc îndelung spre a constata: găini, animale, curți și mătuși se găsesc din belșug și la noi în comună. Doar felul în care se înfățișează oamenii din partea locului, felul deschis, plăcut, voios și totuși neobișnuit, fac simțită diferența dintre la noi și aici. La țară.

Despre Malu se spune că ar fi „la țară". În televizorul brun-roșcat se vorbește zilnic despre țară, căreia i se spune și patrie, vatră a tuturor fiilor și fiicelor sale. De la grădiniță știu că „patrie" în germană se cheamă *Vaterland* și că în ambele limbi înseamnă „țară a tatălui". Și cum Tatăl se trage de aici, nu poate fi vorba de bună seamă decât despre Malu. *Vaterland*-ul meu este Malu. La țară. La țara Tatălui. Restul fiilor și fiicelor patriei vor fi fiind unchii, mătușile, verii și vecinii strânși în curte mai devreme.

Și totuși: dacă acoperișurile ar fi mai săltate, din țiglă și nu din tablă, și dacă ulițele ar fi mai largi, dacă s-ar mai auzi și ceva săsește, ai putea crede că ești la Jibert.

Însoțiți de nucleul dur al rubedeniilor, intrăm în casă, înaintea tuturor Tatăl și cu mine. Dintr-odată animația întregii adunări se mai domolește: vorbăria pestriță face loc pasului măsurat peste pragul de scândură ușor săltat al unei odăi scunde și scăldate în umbră, în care, separate, se găsesc două paturi. Pe unul din ele, sub fereastra solitară, șade în capul oaselor bătrânul de adineauri pe care Tatăl însuși

l-a numit „taticu". Pe celălalt, drept în față, la peretele cât un lung de pat lângă soba de teracotă, o femeie de asemenea foarte bătrână, tremurând ușor din cap, cu ochii închiși, dă să se ridice. Privelișteа ei mi-e puțin stranie. În fusta lungă și neagră, cu jerseul cenușiu tricotat, cu părul cărunt abia zărindu-i-se pe frunte de sub broboada groasă și neagră de asemeni, cu mâinile ei mari cu degete lungi și cu chipul deopotrivă umbrit de trăsături severe și străluminat de o liniște adâncă – bătrâna îmi apare ca o poveste încă nepovestită.

Din nou Tatăl este cel care face primul pas grăbit în direcția ei, însă din urma lui, Nașa aruncă o exclamație plină de zel:

— Mamică, a venit Călin cu nepoțelul ăsta micu – tiii, ce-i frumos!

Glasul Tatălui, când se apleacă în fața bătrânei femei, cuprinzându-i mâinile într-ale sale, sună cu totul altfel decât exclamația stridentă a Nașei, altfel decât atunci când îmi povestește mie ceva, altfel decât oricând:

— Mamică, bine te-am găsit!

Sună și ca un îndemn la răspuns. „*Bine* te-am găsit?" Mâinile bătrânei se retrag dintr-ale sale, căutându-și drum cu degete ușoare ca fulgul și cu vârfuri tremurânde, și-i ating obrajii, în vreme ce pentru câteva clipe un surâs îi eliberează chipul din statornicia trăsăturilor severe.

— Călinuș, mamă! – spune ea, tot pe românește, deși, dată fiind broboada ei neagră, ar fi putut-o spune la fel de bine pe săsește la Jibert. — Te aduse drumul iarăși pe la mine! Și mi-ai adus și pe nepoțelul maichii scump!

Mi-e frică. Tot timpul de când suntem aici. Acum însă o și arăt. Mulțimea de fețe necunoscute care mă fixează cu privirea, locul străin și atât de îndepărtat de acasă la mine, casa asta adusă parcă din pământ, cu odaia ei scundă, locuită de perechea foarte bătrână, pe urmă și mâna căutătoare a femeii, purtată către mine și care urcă pipăind cu degete curioase de la umăr până la ureche, urmând lin calea către obraz... Bărbia îi tremură în căutarea cuvântului potrivit, iar a mea în încercarea de a nu mă porni să mă smiorcăi. Apoi însă o spune, cu sete, cu crez, cu stăruință:

— Mânca-l-ar mama pă el de băiat!

Pe urmă e atins obrazul.

Strigătele noastre pornesc împreună și se ciocnesc sub tavanul scund în mica odaie. Al ei mai lung și mai potolit, de bucurie, al meu mai scurt și mai aprig, de teamă. În povestea cu Scufița Roșie, lupul o mănâncă pe bunică și nu bunica pe copil. Cealaltă mână a ei se desprinde și ea de pe obrazul Tatălui, îndreptându-se către mine. Încerc să mă răsucesc și să scap, dar strânsoarea fermă a Tatălui de subsuoara mea dreaptă mă face să mă clatin scurt, ceea ce în situația dată poate trece drept freamăt de bucurie.

De n-ar fi fost strigătul.

— Ce glăscior frumos are el! – spune bătrâna cu voce tremurată, pipăindu-mi bărbia ușor.

Pesemne scâncetul meu înfundat nu mai sună la fel de încântător, pentru că, ezitând, își retrage mâinile de pe mine și nu mai spune decât „mää-lică, mää-lică!", ceea ce nu știu ce înseamnă.

— Să nu-ți fie frică – îmi spune Tatăl încet la ureche, ridicându-se. — Doar e bunica ta! Cealaltă bunică a ta!

Nu, asta nu! Mai multe feluri de Dacia pot accepta fără înconjur, de asemenea mai multe feluri de cântece de Crăciun, mai multe feluri de limbi, de minciuni și chiar mai multe feluri de Germania. Ele toate nu mă afectează din cale-afară. Însă Dumnezeu pare că m-a înțeles greșit. La fel și barza. Eu lor le-am cerut tot timpul un frate sau o soră, iar ei îmi trimit o a doua bunică.

— Mää-lică, mää-lică! – spune bătrâna cu chip aspru, iar vocea îi tremură mai tare decât adineauri. — Mam'marea nu vrea să-ți facă ție teamă. Numai că vii într-o vreme când lumina i s-a dus și ea nu te mai poate vedea.

Pe urmă continuă aproape șoptit:

— Fără lumină la ochi pierde omul și lumina copilașilor ca tine. Îi mai rămâne lumina de la bunul Dumnezeu.

Ce mă liniștește întrucâtva e că despre ea nu vorbește cu „eu", ci cu „ea", de parcă ar fi vorba despre altcineva. În felul ăsta mă simt mai puțin constrâns, iar ea pare să înțeleagă, ceea ce o deosebește o dată mai mult de tot restul lumii care mi se vâră în suflet.

Ceva mai puțin bănuitor și prinzând nițel curaj, mă dau iarăși mai aproape și mă las pipăit pe creștet și mângâiat ușor pe păr.

— Călinuș… – îi spune ea Tatălui –, ...cel mai mic băiat al meu, mi-ai adus nepoțelul cel mai târzior. Erea vremea. Erea vremea… Deja a crescut… Dumnezeu să vă aibă în pază pe amândoi!

În zadar caut să aflu pe pereți, pe fețele celor din jur ori în cuvintele bătrânei ceva familiar. Smiorcăitul nu aduce nici el mare lucru, dimpotrivă: e mai rău când toți încearcă laolaltă pe tot felul de căi să mă înveselească brusc. Atunci care mai de care se apucă să născocească tot felul de întâmplări ori să glumească anapoda și să râdă singur. Așa că prefer cu încăpățânare să tac și încerc să mă agăț de singura figură oarecum lămurită: cea a Tatălui. El însă pare în clipa de față că nu se poate decide între bătrână și mine. Pentru a doua oară îmi ia mâna și o pune în mâna bătrânei. Mă supun cu îndărătnicie, însă atingerea ei nu e deloc posesivă, precum bunăoară cea a Mamei-celei-tinere de la București, care când mă înșfacă uneori, că vreau ori ba, nu-mi dă drumul până nu mă smulg de-a dreptul din brațele ei. Aici bătrâna mă apucă lin, cu ochii întredeschiși sub gene împletite, care nu văd nimic, se apleacă spre mine și-mi povestește ceva ce sună legănat ca o poezie:

Trei băieți am crescut eu,
Doi aci au rămas, unul zborul și-a luat,
Pe Carmen și-a găsit-o nu la noi în sat,
Dar a aflat-o și îndată s-au și luat,
Dar… să vezi… ce să vezi…
Familia lor întreagă n-a rămas,
Că flăcăiașul lor mic departe trăiește de noi toți
Și nu ne știe… și nu ne cunoaște…

Neamurile încăpute în cadrul ușii privesc toate și tac, Tatăl pufnește o dată scurt și sonor, eu caut drumul către afară. Doar bătrânul, șezând în capul oaselor pe patul de la peretele opus, privește în direcția mea și îmi distinge doar umbra. Pe urmă Nașa ne poftește cu glas vioi afară, la masa pusă între timp.

Tatăl și cu mine ieșim ultimii.

În odaia mică și umbrită rămân, singuri, cei doi bătrâni. Femeia încărunțită mai șoptește ușor: „…că nu ne știe… și nu ne cunoaște…”. La care bătrânul, drept, păstrând în privirea puțină ecoul umbrelor dinainte, murmură în tihna reinstalatului repaos:

— Mai târziu.

Păduri prin jur de Malu la prima vedere nu există. Dacă există, din sat – pentru că totul e neted – nu se văd. Spre a ajunge la una trebuie să mergi cu mașina. Nu mult, dar trebuie. Abia după ce lași satul în urmă, treci între câmpuri pe o șosea lungă și ușor săltată, ca pe o spinare de șarpe, și brusc o cotești pe un dig înalt – abia atunci ți se deschide în fața ochilor o nouă priveliște.

Drumul lung și poticnit de câmpie, de fapt un dig, nu e drum potrivit pentru o Dacia galbenă și nouă. De fapt, e cu mult mai rău decât drumul de la Giurgiu la Malu. Doar că de data asta Florin nu ocărăște gropile fără număr și pământul crestat în brazde uscate sub roți. Le acceptă de parcă ar trebui să fie astfel și conduce încet. O singură dată, nevoit să oprească, să dea puțin îndărăt și să treacă din nou, un pas mai alături, mormăie:

— *Ăștia*-ar mai putea lăsa câte-o remorcă de pietriș p-aci, altminteri la primăvară poate vine iarăși Dunărea în vizită în sat.

Câmpiile largi de-a stânga și de-a dreapta digului stau ca două uriașe platouri acoperite de foșnetul liniștit, galben-verzui, al lanurilor de cucuruz. Câte două combine îl rontăie cu răbdare la margini, însoțite de tractoare cu remorci înalte care preiau șuvoiul auriu de boabe proaspăt recoltate, proiectat printr-un horn pieziș de tablă, ca un gât de girafă.

— La inundațiili de anul trecut apa a urcat aci până-n margine. Ca la Marea Neagră. Dar îi prii porumbului de anul ăsta. Se făcu porumb frumos cum de mult n-a fost. În țara asta *trebie* mereu întâi o catastrofă ca să se miște ceva – explică Unchiu-Nașu, așezat alături de mine pe bancheta din spate. — Dete viitura până-n marginea satului. Digu-ăl mare din față făcuse deja o spărtură și apa a ajuns de s-a captat aci. Înc-o juma de metru ș-am fi avut Dunărea-n sat.

Inundațiile de anul trecut! Gaura mustind de apă sub dușumeaua din odaia puturoasă a lui Lizzy-Tante! Ceva atât de mic poate săvârși așa grozăvii? Tocmai până aici, cât vezi cu ochii? Ca la Marea Neagră? Cât e de aici până în odaia lui Lizzy-Tante? Iar Dunărea, prin urmare, e primejdioasă. Și tocmai către ea ne îndreptăm. Se spune că ar curge dincolo de digul cel săltat și lung spre care ne îndreptăm, însă de departe nu se zăresc decât crestele copacilor. Închipuirea Dunării în sat – toată Dunărea? – mă abate de la altă întrebare: cum de i se spune aici cucuruzului porumb?

Stăm cu toții strânși în două mașini, Tatăl, Unchiu-Nașu și cu mine, în cea galbenă în față, și în urmă Nenea-Marin dimpreună cu un bărbat mai vârstnic cu obrazul acoperit de barbă scurtă și deasă, albă, pe care-l cheamă Arsene. Nenea Arsene. De condus, cele două Dacii sunt conduse de câte un fiu al celor doi frați ai Tatălui, Florin și Ionel, amândoi veri cu mine, dar mult mai mari – de vreme ce nu se joacă cu mașinuțe de fier, ci conduc mașini adevărate de tablă. În cele din urmă opresc strâns la buza digului celui mare, unde coborâm cu toții. Ceea ce mai devreme erau doar vârfuri de copaci se dovedește a fi o pădure deasă dând piept cu valul de pământ, ca într-un asalt încremenit al unei oștiri pe toată linia. Un asalt victorios al câmpului pe direcția pădurii. De pe dig coboară în desiș un drumeag șerpuit, străjuit de ierburi cât un stat de om.

— Aci a fost odată gârla-a mare a lui Arsache – explică Nenea-Marin cu o mișcare largă din mână în direcția câmpurilor de cucuruz. — Voi o mai apucarăți – face el în direcția fraților și a bătrânului. — Mata, bre nea Arsene, o știuși prea bine! Dar ăștia micii nu mai știu cum a arătat odinioară p-aci!

Dintr-odată mă simt important: există ceva necunoscut deopotrivă celor doi veri și mie. Tot ,,ăștia micii" sunt și ei, oricât ar fi de mari și de șoferi auto. E bine, să mă simt de seama lor.

— Erea pește p-aci de mânca tot satu. Crap d-ăla marili, de-abia-l sălta doi inși în luntre. Da' p-ormă comuniștii au asanat gârla ș-au construit digur'li. Să facă teren arabil. Și din recoltă ne rămâne cât s-avem ce da la păsări.

Pentru a câta oară îmi e dat să aud despre isprăvile comuniștilor, de astă dată nu din televizorul brun-roșcat, unde sunt lăudați, și nici de la Bunicul cel adesea ocărându-i, ci, simplu, de la Nenea-Marin. Uriași mai trebuie să fie comuniștii ăștia! Un asemenea dig nesfârșit, lat și înalt, care împinge apele și pădurea înapoi și întinde cele două câmpuri cât vezi cu ochii, precum foile de plăcintă, nu poate fi săvârșit decât de mână de uriaș. Mă cuprinde neliniștea: dacă apar comuniștii și ne prind pe digul lor? Dacă fac și ei ca bătrânul Lurtz, care urlă la noi să coborâm din copac sau, mai rău, ne alungă cu praștia? Sunt ușurat când coborâm cu toții de pe dig și ne facem nevăzuți pe poteca de pădure, cu calabalâcul celor două portbagaje: sacoșe de pânză pline-ochi, două corfe de nuiele ca de Scufiță-Roșie, unul zornăind a veselă, și damigeana rotundă de mână, cu clipocitul ei înfundat.

Un drum prin pădure nu e cine știe ce noutate pentru mine. Îl știu prea bine din ieșirile cu Bunicul până dincolo de cetate, după araci de vie și prăjini pentru fasole. Aceleași ramuri, tufe și, sus-sus, ferestruici luminoase printre coroanele acelorași copaci. Iar undeva alături, între trunchiurile dese, seninătatea verde a lizierei.

Altfel, însă, aici. După câteva sute de pași, un alt fel de senin străpunge zidul trunchiurilor mărginașe către care ne îndreptăm. O lumină argintie, luând locul umbrei brun-verzui de la marginea opusă a fâșiei de pădure. Și se face tot mai multă. Mai străbatem o bucată a potecii de acum netede – și dintr-odată se sfârșește. Pădurea. Poteca. Umbra. Totul. Se frânge și dispare. Ce ni se arată ochilor la marginea pădurii amintește în prima clipă de golul senin-albăstrui al cerului. Un cer lichid. Care doar de la distanță și privit pieziș oglindește albastrul senin. În rest apa care se deschide în fața noastră e verde-cenușie. Pe suprafața ei aleargă brazde prelungi, alunecoase, arându-se pre ele însele, răsturnându-se în vârtejuri și făcând loc altor brazde, pe care le smulg la rându-le și le târăsc în urma lor.

În fața noastră Dunărea curge ca o fâșie de cer peste pământ. Norii pe întinderea ei nu sunt de un alb sticlos în veșnică derivă, cum sunt ei, norii, ci sunt rigizi și nisipoși, acoperiți cu vegetație,

fiind ei cei statornici, care lasă cerul să se perinde prin dreptul lor. Sunt insule în mijlocul apei. Una imensă și plină cu pădure, cealaltă mai la vale, drept în fața ei, joasă și mică, doar din nisip. În zare de asemenea se întinde o fâșie de pământ împădurit, a cărei linie verde se pierde într-un colț cu peisaj nefiresc, adunat ca într-o margine de tablou, plin de blocuri înalte și cu turnul de televiziune ascuțit ca un ac.

— Aici stăm pe marginea cea mai din jos a țării. Acolo peste apă e deja Bulgaria – îmi explică Nenea-Marin. Se vede treaba că pe-aici mulțumirea fiecăruia e să-mi arate Bulgaria. Mai întâi Tatăl, pe urmă Florin, acum Nenea-Marin... — Gândește-te la hartă. Știi ce-i o hartă? – continuă el. Nu, nu știu. Lui pare să nu-i pese. — Închipuie-ți că noi, ăștia d-aci din sud, umblăm cu țara toată în spinare. Ca o căsuță de melc.

O căsuță semeață și atentă, cu fața la stradă, sau una întorcându-și sfioasă privirea de la uliță?

— Greșit, frati-miu! – spune Unchiu-Nașu și arată spre insula mare și împădurită din mijlocul apei. Mai e ostrovul de colo. Ăla-i tot al nostru. Acolo încă nu-i Bulgaria. Așa-i bre, nea Arsene? Ia zi mata!

Nenea Arsene tace, nu pentru că n-ar ști să răspundă, ci pentru că e prea puțin vorbăreț. Dă doar din cap, în semn că așa-i. Ceilalți sunt pe cale să caute un loc bun la mal spre a despacheta, însă bătrânul Arsene îi oprește.

— E p-aci o luntre. Vă trec eu dincolo pe toți.

Dincolo înseamnă pe insula care e tot a noastră. Și a mea?

— Nu umblă grăniceri pe-aici? – vrea Tatăl să știe.

— Sunt, dar trec mai rar, c-aci nu-i granița cu Iugoslavia. Îi știu eu pe șefii lor. Că nu facem nimic, vizităm doar ostrovul, care-i al nostru. Ce să cauți în Bulgaria?

Cu asta Tatăl e liniștit, iar bătrânul Arsene și cu Nenea-Marin dispar în desișul din sus de locul unde ne găsim. Rămânem împreună și privim în tăcere la plescăitul gingaș, la picioarele noastre, al valurilor de-o șchioapă, devenite limpezi pe șuvițele mâloase ale malului, ca niște degete strecurate sub oglinda apei. Cei doi veri discută despre motoarele celor două Dacii.

— De unde vine toată apa asta? – întreb.

— De peste tot – știe Tatăl. — Din pământ, din munți, din aer…

— Din Occident – râde Nenea-Nașu, urmat de râsul celorlalți. — Dar aci la noi o duce mai bine ca oriunde Dunărea. Ia uite la ea, ce grasă e, și mulțumită!

Observ copleșit curgerea necurmată și stăpânită a șuvoaielor, încercând să-mi închipui că ele ar fi cele care stau neclintite, privind la restul lumii cum se lasă împins către deal. Lin și solemn și calm. Te-ai aștepta, poate, la un muget al stihiilor și veșnic tumult, ca la destrămarea în fâșii a pământului, dar măreție, se vede treaba, nu înseamnă și vacarm.

Pe urmă reapar cei doi, bătrânul Arsene și cu Nenea-Marin, lunecând domol într-o barcă și coborând în lungul malului, ajutându-se de vâsle cu mișcări mici. În apropierea noastră abat barca în mâlul tremurat-șovăielnic al trecerii de la apă la pământ. La pământul țării noastre. La România.

Ne împărțim în două grupuri, unii urcă în barcă spre a pregăti pe insulă ce trebuie pentru popasul nostru și a aduna vreascuri pentru un foc de tabără, în vreme ce restul mai trebuie să aștepte.

Eu fac parte din restul. Cu Tatăl și cu Unchiu-Nașu. Nenea-Marin va reveni pe urmă să ne ia. În barcă tac cu toții, de parcă s-ar teme să nu trezească uriașa Dunăre din somn. Pentru o vreme frecatul ușor al vâslei pe muchia bărcii e tot ce se mai aude dinspre ei.

— Știe meserie Arsene-bătrânul – face Unchiu-Nașu către Tată. — E născut pescar și om de baltă. Să vâslești de-a curmezișul Dunării fără să faci un sunet! A bătut apa asta o viață în lat și-n lung. Doar războiul și pușcăria l-au împiedicat ceva vreme s-o facă. De când au asanat gârlele alea marili, a ajuns și el ca peștele pe uscat.

— Mai trăiește femeia pentru care a făcut moarte de om la tinerețe? – întreabă Tatăl. — O fi și ea bătrână.

— Nu mai stă la noi în sat – știe Unchiu-Nașu –, de ani de zile a luat-o la ea o nepoată de-a ei, acu stă în Gogoșari.

Cum poate sta cineva în gogoșari? Ăștia se cumpără de la aprozar și se țin în cămară sau în pivniță, pentru că în grădină la noi nu cresc. Întreb și aflu. E un sat, ceva mai încolo. Prin urmare există

și pe aici un sat cu nume de-mai-multe-feluri. La noi e Dacia. Aici e Gogoșari.

Mai atrăgătoare decât satul cu nume de legumă mi se par scoicile multe și mari ce răsar din mâlul și nisipul țărmului. Tare le-aș culege, însă nu am voie să mă depărtez de cei mari. Să mă poată vedea. Și nici de apă să nu mă apropii prea mult, să nu mă ia curentul Dunării. Care curent? Apa e domoală ca în ligheanul de făcut baie, abia din când în când o creangă lunecând grăbit pe suprafața ei la câteva sute de pași arată că acolo e în mișcare.

Puțin mai târziu ședem și noi în barcă. De data asta Nenea-Marin e cel care vâslește.

N-aș fi crezut că insula e atât de departe. Abia când silueta ei prinde să se legene, observ cât de încet și anevoie poate fi atinsă, ea care de la mal părea a fi alături și statornică. Fratele cel mare trage la rame de-a curmezișul fluviului, ușor pieziș, fixând ținta cu coada ochiului, mai spre stânga, pentru a evita să fim duși la vale de curent. Cu câtă plăcere m-aș apleca să-mi văd chipul între două oglinzi, a apei și a cerului, însă din nou sunt împiedicat cu fermitate s-o fac. Nu cumva să cad în apă și – iarăși – să mă ia curentul să mă ducă, zice Tatăl, grijuliu. Deși curentul, în ciuda prizei sale ferme pe sub burta bărcii, pare în continuare pașnic. Așa că mă mulțumesc să întind cu băgare de seamă peste margine o mână, jucând între degete o șuviță din creștetul Dunării lunecos.

— E înșelătoare liniștea apei – îmi explică Tatăl. Nu e liniștită deloc. În adânc e iute ca o mașină pe șosea.

— Aici apa îmi vine până peste cap?

— Sigur că da!

— Și ție până peste cap?

— Sigur!

— Și la noi la toți peste cap?

— Și peste capul nostru, la toți, sigur că da – spune Tatăl și adaugă, cu privirea dusă undeva, dincolo de mine: — De-ar fi apa singura care ne ajunge la toți până peste cap!

— Cum așa? – intervine Unchiu-Nașu, părând amuzat. — Tot restul ne stă doar până-n gât!

— Există un actor – prinde Tatăl să povestească și rostește un nume – căruia chiar i s-a întâmplat așa ceva. La niște filmări a căzut din greșeală într-o hazna. A avut noroc că mai putea sta pe vârfuri, însă rah…, mizeria îi ajungea până la bărbie. Când au dat fuga ceilalți și se gândeau cum să-l ajute, omul a rămas calm și a spus doar atât: „umblați cum știți, dar cu grijă, să nu faceți valuri".

— Ca să golești așa hazna e nevoie de-o revoluție. Dar din aia adevărată!

A vorbit Nenea-Marin. Vâslește netulburat și pare că ascultă mai puțin la ce spun ceilalți și mai degrabă la drumul vâslei prin apă.

— Revoluție! – spune Tatăl, care uneori nu știi dacă vorbește serios sau doar glumește. — În țara românească s-a întâmplat nu o dată: au vrut să facă revoluție și a ieșit scandal!

— E, uite că la ultima strigare…, schimbare..., răsturnare vreau să zic, a ieșit de s-a dus totul – e convins Unchiu-Nașu. — Acolo n-a mai fost nici revoluție, nici scandal. Au venit *ăștia* pâșa-pâșa, care strecurați din afară, care de p-aci, și când au scos capul, în câțiva ani au dat devale tot.

— Așa-i la revoluții, știe Nenea-Marin. — Vorba e dac-a mai fi rămas printre ele niscaiva idei d-ale noastre, ceva din capul nostru?

— N-avem! Nu-i. Ce să rămână? Totu-i luat dă pă la alții, altoit, mutat de colo-colo. — Nașul pare de neînduplecat. — Noi nu mai suntem noi, măi frate!

— Și totuși, mai vin și tot apar, încercările de a ne ține din nou pe picioarele noastre. — Tatăl mustăcește. — Dacă tot am pierdut războiul și am ajuns învinși în tabăra învingătorilor, s-or fi gândit unii pe sus pe-acolo că nici învingător nu-i rău să fii. Și au început să creadă că ei sunt ăia. Sub ocupație rusească am fost. Sub ocupație germană și turcească și austro-ungară și Dumnezeu mai știe câte, am tot fost. Acu' să vedem cum ne descurcăm sub ocupația românească.

Am pierdut războiul – care război? Noi toți de aici din barcă? Și eu?

— Cum e cu cartea aia nouă de se tot vorbește de ea? – vrea Nenea-Marin să știe de la Tată. Seara la radio 'ce că-n ea scrie bine de Antonescu și-l reabilitează. Așa-i?

— *Delirul*? – întreabă Tatăl. O avem, am citit-o, nu-i rea, v-o aduc data viitoare. Am făcut rost de ea de la o vecină care lucrează la tipografie la „Casa Scânteii". Că nu se mai găsește. S-a dat ca pâinea caldă! Zice de Antonescu și de legionari.

— Ce? Zice și de… legi-o-nari? – se miră Nenea-Marin cu glas apăsat. Pe urmă tace, privește la Tată cu ochii mari și așteaptă.

Unchiu-Nașu se întreabă cum de au lăsat-o *ăștia* să apară.

În radioul negru a fost vorba mai des în ultima vreme despre *Delirul*. O carte. Așa cum sunt *Andersens Märchen – Poveștile lui Andersen*, *Die Heilige Schrift – Sfânta Scriptură*, ori *Cheița de aur sau aventurile lui Buratino*. Numai că delir am aflat că înseamnă ceva rău, un fel de nebunie. Cărțile, zice Bunica, sunt bune. Însă delirul nu e bun. *Ăștia* nu știu lucrul ăsta?

— Ce poa' să zică alta decât ce s-a zis și pân-acu'! Tot felul de inși umblă cu scrisul prin treburi de care habar n-au. Dar cântă și ei cumințI cum zice Partidul, ce să facă! Mai e și altceva?

— Așa am crezut și eu, Nae – replică Tatăl. Nae, am aflat, vine de la Nicolae, și Nicolae îl cheamă și pe Tovarășul din televizorul brun-roșcat. Unii când vorbesc despre el mai spun și Neanicu. Nu însă și către naș. El e doar Nae. Sau Nea-Nae, când îl cheamă cineva la poartă sau la fermă în halat alb. — Însă de data asta – continuă Tatăl – e mai mult decât atât. Povestea e destul de șireată. Acțiunea se petrece în '40 și-n '41. În prim-plan stă o poveste de dragoste, dar mai important e planul-doi. E scos în evidență Mareșalul, din alianța scurtă cu legionarii și se arată cum a luat el puterea singur. Dându-i la o parte pe foștii camarazi, pe care-i arată ca pe niște miei turbați. Veșnica obsesie a comuniștilor, legionarii. Că Antonescu a condus țara trei ani de zile de partea Germaniei, până la Stalingrad, n-ajunge să zică în carte. Și nici pe ura lui față de bolșevici nu se insistă. Dar zice c-o să mai scrie și volumul doi. În schimb îl arată ca întregitor al țării rupte la Răsărit. Și arată că de nu ne-ar fi luat Basarabia cu forța, noi n-am fi intrat în război contra rușilor.

Barca alunecă tăcut pe spinarea apei căreia acum îi simt curentul. Ne găsim aproape de mijlocul șuvoiului și pare că ambele maluri se depărtează de noi.

— E de mirare – găsește Nenea-Marin – că despre Mareșal se vorbește dintr-odată altfel. Că de treizeci de ani, de la douăș'trei august, îl tot înfierează cu mânie proletară pentru „cruciada împotriva bolșevismului". Tocmai *ăștia* să-l reabiliteze?

— Asta nu e tot – e Tatăl de părere –, cartea mai are ea un tâlc. E o aluzie străvezie că un erou român autentic trebuie să fie împotriva marelui vecin de la Răsărit. Indiferent cum îl cheamă pe tovarășul erou și în ce vreme domnește. Ce va să zică asta?

Nenea-Marin participă în continuare la discuție cu ochi mari și plini de așteptare. Unchiu-Nașu rămâne greu de convins și privește, plictisit parcă, în lături. Amândoi tac.

— Să fii patriot și împotriva Moscovei prinde la fiecare, indiferent că-i comunist ori nu. De vreo cinșpe ani încoace *ăștia* s-au reinventat singuri și au descoperit câtă forță zace totuși în ideea națională. Și o aplică. În vremea ăstuia mai mult decât într-a lui Dej. Ca să fie siguri că poporul își urmează mărețul conducător.

— Deh – mormăie Nenea-Marin. — O fi el cam zălud, Tovarășul, dar ce-i al lui, e-al lui: de patriot e patriot.

— De unde patriot? – face Unchiu-Nașu, sarcastic. — Al *veartii* patriot ăla ieșit dintr-un partid care de zeci de ani saltă țara din țâțână și face din oameni o turmă de oi!

— Mai ușor, frati-miu, mai ușor! Tu la ferma ta pentru care partid lucrezi?

Pentru asta Nenea-Marin încasează o privire furioasă de la mezinul pe care-l cheamă la fel ca pe Tovarășul.

Privirea mi s-a obișnuit cu întinderea apei și caut să-mi închipui câți pești vor fi locuind sub oglinda ei tulbure. Ici-colo sare câte unul, ca și cum ar vrea să ne salute.

În vreme ce fratele cel mare caută să ducă barca la locul de el știut, pe toți îi muncește în continuare discuția de adineauri.

— Admitem că astăzi jucăm totuși cartea națională – revine Tatăl. Dar nu e jucată deschis și nici nu-i dusă pân' la capăt. Altă jumătate de măsură, ca la noi! Pentru că toată treaba murdară, până să fim unde suntem, a făcut-o altul, a făcut-o predecesorul Tovarășului. Alde Gheorghiu-Dej. Odată schimbate vremurile, el a ținut

aproape de Stalin când a trebuit, cât a trebuit. A participat și el cu hărnicie la prigoana și închiderea elitei dinainte de război, pe care au topit-o în pușcării. E și ăsta un fel de a pregăti viitoarele cadre, arătându-le cu degetul, cu bâta, cu țeava puștii, cine sunt, chipurile, dușmanii poporului. Tot el s-a priceput de i-a scos pe urmă de la putere pe oamenii lui Stalin, grupul Ana Pauker, care-i făcea concurență, și asta cu acordul lui Stalin însuși. Când ăla a mierlit-o și a început un fel de dezgheț, a știut să elimine din partid și linia națională, pe Pătrășcanu, de care se temea că-i poate lua locul. Naționalizarea industriei și colectivizarea agriculturii tot el le-a dus până la capăt, de-a mai umplut odată lagărele cu așa-zișii exploatatori și chiaburi și reacționari. Pe urmă trupele rusești tot el le-a scos din țară, în cinze'ș'opt. Una-caldă-una-rece mereu. Restul consilierilor sovietici care mai stăteau proțăpiți pe la noi prin toate domeniile tot el i-a trimis binișor acasă în anii ce au urmat. El a început apropierea țării de China și tot el a iscălit declarația din aprilie șaize'ș'patru, de i se zice acum declarația de independență față de Moscova. Și la urmă pe deținuții politici tot el i-a scos pe toți din pușcării, cu decretul de grațiere, să vadă și să fie văzuți. După care a murit de s-a dus. Acum e trecut sub tăcere. În afară de un nume de oraș, un bulevard și vreo trei fabrici de nasturi, acolo, e consemn să se tacă: de el nu mai vorbește nimeni. Păi… – aici Tatăl surâde vulpește – …ce vrei, teren mai pregătit ca ăsta? Ce-ți mai trebuie ca să poți începe cum trebuie? Dacă ești și cu o generație mai tânăr și vii la putere la patru'ș'șapte de ani, nu-i greu deloc să apari în ochii lumii ca mare înnoitor.

Insula din mijlocul apei, tot mai aproape, începe să umple priveliștea și pentru câteva clipe lungi pare neclar dacă ne îndreptăm noi spre ea sau vine ea spre noi. Și nici insulă nu mai pare că este. De aproape arată ca o țară.

— Încotro ne îndreptăm noi de fapt? – întreabă Unchiu-Nașu, privind pe apă, și nu e clar dacă așteaptă răspuns de la ceilalți sau de la luntre. — De ruși am scăpat măcar cât să nu-i mai vedem p-aci. De vreo zece ani ținem strâns cu chinejii. Dar ăsta-i model, cu toată revoluția culturală a lui Mao? Ce vrem noi? Să facem ca iei?

— Și la noi a început o revoluție culturală – e de părere Tatăl. *Ăștia* se pricep s-o ducă însă mai hoțește decât chinezii. Aici se vede toată diferența dintre poziția noastră în politica externă și ce se întâmplă în țară.

Tatăl vorbește tot timpul despre „noi", „al nostru", „a noastră", alături de cuvinte pe care nu le înțeleg. De obicei, când nu înțeleg ceva, întrerup și întreb. Acum e altfel, frații discută prea preocupat și nu se poate. Ce e aia „poziția noastră în politica externă"? A noastră, adică și a mea? Care e poziția mea în politica externă?

— La început n-a pornit-o rău deloc Tovarășul. Când, în șaize'ș'șapte, am fost cei dintâi dintre *țările frățești* care-am legat relații diplomatice cu Germania Federală, cu tot interzisul de la Moscova. Sau când, tot în anul ăla, am fost iarăși singurii din Est care nu am rupt relațiile cu Israelul, după războiul lor de șase zile prin Egipt, deși sovieticii le rupseseră și dăduseră ordin tuturor țărilor socialiste s-o facă! Și pe urmă, cât l-am aclamat cu toții atunci când din balconul Palatului Regal a ocărât invazia rușilor în Cehoslovacia! A fost corect. Așa înflăcărați și sinceri față de el ca atunci n-au fost românii noștri niciodată. Și nici că vor mai fi, pesemne. O lume întreagă s-a găsit atunci de partea lui. A ridicat capul. Și a ținut. Puteau rușii foarte bine să ne trateze ca pe cehi. Dar de vreme ce s-au ferit s-o facă, recunoașterea lui a crescut peste măsură, la noi și afară, în lume. Iar el de atunci, din clipa aia, a început să se creadă colosal… Să ajungi cel mai puternic om în țară, care joacă pe scena lumii, care cutează să înfrunte namila rusească, care leagă de capul lui prietenii cu Occidentul, care-i primește în vizită pe mai-marii omenirii, care se încumetă să mijlocească între chinezi și ruși, evrei și arabi, americani și vietnamezi, care se lasă uns președinte, singur, și încă ținând un sceptru în mână, toate astea umflă binișor pieptul unui fost ucenic cizmăraș.

Ucenic cizmăraș? Credeam că e croitoraș, viteazul care nu se teme de namile. Ca să vezi ce povești cunoaște Tatăl! Și mie îmi spune de capra cu trei iezi.

— Străinătatea a prins drag de el. Altminteri n-ar fi găsit niciodată drumul până la noi alde Willy Brandt, de Gaulle, Nixon,

Șahinșahul Iranului, Golda Meir... Ba, americanii acum câteva zile pentru a doua oară, cu Gerald Ford al lor. Toată lumea ne iubește pentru cât suntem de independenți.

— Bine, măi Căline – face Unchiu-Nașu –, și cu ce ne alegem noi din toate astea? Pe daica Tudorița de la Colectivă sau pe alde Petrică Surtuc de la noi de pe uliță, de-i râmă porcul pe sub pragul casii, că umblă beat și când e treaz, cu ce-i încălzește pă iei că alde președintele Americii a fost la noi de două ori?

— Păi eu ce spun! – continuă Tatăl, în vreme ce ne apropiem de mal. — Diferența dintre cum stăm în politica externă și ce se întâmplă în țară. Aicea e. Hai că de foame nu moare nimeni. Cum o fi, cum nu, de vreo zece ani încoace se simte că o ducem și noi mai bine. Dar dacă noi ca țară se cheamă că scăpăm de sub controlul Moscovei, nimeni din țară nu scapă el de sub control. De sub controlul alor noștri. Am rămas la fel de dogmatici și de fideli luptei de clasă. Nu doar că ținem aproape cu chinezii, dar umblă vorba că de la vizita în China și-n Coreea de Nord, de acu patru ani, a pornit de i s-a tras. Unde a luat-o cu el și pe tovarășa nevastă-sa. Acolo alde Mao și cu Kim Ir Sen le-au arătat fiecare câte-un asemenea spectacol de zeificare și dragoste populară, încât le-ar fi venit idei. — Aici Tatăl devine iar șăgalnic: — La început o să-i fie nițel greu… Să adune un miliard de români să-l aclame.

Numele astea ciudate, ca niște porecle de motani! Și China! De acolo vin șoferi de cauciuc în jucării de tablă și cu motor. Nu m-am gândit că acolo de unde vin ei se poate și vizita.

— O parte din ce a văzut acolo vrea să aplice acum și aici. Numai că la noi se recurge la rețeta națională. Chinezii n-au nevoie de așa ceva. Un chinez e chinez peste tot, numai când te uiți la el. Care nu mai are nevoie, zic ei, de Confucius, că-l are pe Mao. Noi n-avem un Mao care să fi creat el însuși un sistem cu arma proprie și nu cu a rusului. Care să fi scris și el o carte din capul lui, una mică, roșie, un manifest, un *Mein Kampf*, ceva, în care să spună la toți ce vrea și ce face. Așa că noi îi dăm înainte cu învățământul de partid, cu marxism-leninismul, intensificăm educația politico-ideologică, lărgim agitația, propunem măsuri. Am revenit la anii ’50 în felul

cum ne-am reapucat de educația ateistă și de propaganda prin școli, prin teatre, prin filme, prin ziare, pe la televizor, peste tot. Doar că de data asta arătăm că pildele nu ni le mai dă Stalin, ci ni le luăm de la strămoși, pentru că au valoare și sunt pe înțelesul tuturor, și pe al lui Petrică Surtuc. Și-i punem pe Decebal și pe Mihai Viteazul, pe plan intern, să susțină linia externă a Partidului. Chiar dacă la noi îi zice „minirevoluție", tot aia e, revoluție culturală. Iar el se crede trimisul istoriei noastre pe pământ.

Năduful Tatălui crește pe măsură ce se împuținează pașii pe apă rămași până la liman.

— Dacă vizita asta în China ar fi venit mai devreme, când încă nu era în culmea gloriei, nu s-ar fi simțit suficient de puternic și măreț încât să îngăduie și pentru el asemenea onoruri. Să fi venit câțiva ani mai târziu, reformele începute ar fi ajuns prea adânci și l-ar fi convins, probabil, să le ducă până la capăt, pentru că ar fi fost ceea ce trebuie. În felul ăsta însă, descoperirea mascaradei cu tot cultul personalității a picat la țanc – vreau să spun, în momentul cel mai prost. Când mulți, în țară și în lume, încă-l mai ovaționează sincer. Și dintr-odată crede că e încă din timpul vieții un uriaș al neamului românesc și că va tot crește la nesfârșit.

Ce uriaș mic! În televizorul brun-roșcat nu e aproape niciodată mai mare de o șchioapă. Doar câteodată, când vorbește sau citește ceva de pe niște hârtii, în fața multora care stau și-l ascultă, așezați, ori bat din palme, ridicați în picioare. Atunci pe ecran i se vede doar capul pe umeri, uneori și brațele, cu unul părând mereu că toacă aerul și-l împrăștie. Adesea mă întreb unde se află în clipa aceea restul. Restul din el. Pentru că sub televizor și sub măsuță nu se zărește nimic. Decât picioarele de lemn pe care stă.

— Dacă uite astăzi s-ar retrage, făcând loc altuia la fel de energic și inspirat și chiar modest cum a început-o el acum zece ani, ar mai putea rămâne în istorie ca om de stat care a făcut figură și nu figurație! Fie și pentru cauza socialismului. Acum ar mai avea o șansă, cât încă e într-o oarecare culme a gloriei. Deși a cam pornit binișor să se risipească. Dispare gloria și rămâne culmea…

— Deh, măi Căline – face Nenea Marin cu reținere, preocupat să așeze barca pe ultima direcție –, știi și tu cum am crescut și ce-am învățat noi la școală. Despre ce vor și ce strică bolșevicii. Și ce-am văzut pe urmă în timp de război. Că s-au bătut pe lumea asta doi socialiști, pe viață și pe moarte și pe toate țările de pe-aci, câte știm că sunt. Că unul avea mustață mică și ăl´lalt pe oală, dar socialiști au fost amândoi. Și Antonescu al nostru a nimerit între ei, până l-au fărâmat de nu i-a rămas nici numele. Decât acu, când iau ăștia de scriu iarăși câte-o carte de istorie națională…

Tatăl își arată dinții într-un surâs sever, din colțurile gurii.

— Ei o scriu, el o joacă. Biata carte națională! – Apoi continuă, cu același elan regăsit: — Dar Tovarășul nostru de azi n-o joacă deschis, cum spun. Și nici până la capăt. Nu se pricepe, nu îndrăznește sau nu vrea! Poate că atâta știe: la urma urmei e și el făcut tot de *ăștia*. Dintre ei și pentru ei. De aia o și rupe el numai cu trecutul ăla din vremea lui Gheorghiu-Dej. În tăcere și cu jumătate de măsură. E parte a luptei pentru putere – dar nu cu alții, ci cu cei din propriile rânduri. Lupta cu ceilalți au câștigat-o ăi dinaintea lui. El a reabilitat pe câțiva închiși politic și omorâți la ordin în vremea aia. Dar a reabilitat numai comuniști: pe Pătrășcanu, pe Foriș, pe alții. Ce folos că atunci, la plenara aia a Partidului, acum vreo șase ani, l-a debarcat pe Drăghici, că a fost ăla ministru de interne și șeful Securității pe vremea lui Dej? Ce folos că a recunoscut atunci deschis că Securitatea a schingiuit și a maltratat oamenii? Nu că acum ar fi îngeri, dar au schimbat metodele, s-au mai rafinat. Ce folos că a dat cu Securitatea o dată, atunci, de pământ? Nu a făcut-o până la capăt pentru că are în continuare nevoie de ea. Ce a spus el atunci se va uita! Pentru că n-a suflat o vorbă de Maniu, de Brătianu, de Vasile Militaru… De mulțimea întreagă de oameni, de seamă sau nu, cu foste funcții sau fără, mâncați de pușcăriile din vremea lui Dej!

Brusc se lasă o tăcere de câteva clipe, în care privirile celor trei frați alunecă, involuntar parcă, în toate direcțiile, spre a se asigura că nu e nimeni prin jur care să-i poată auzi. De îndată cele trei priviri se adună la loc în barcă. Nu e nimeni. Decât apa, vâslele și ostrovul, alături. Și cu mine.

— Și atunci asta îl paște: dacă vreodată va cădea de sus – ceea ce nu cred, dar cine poate ști, s-o găsi vreunul care să vrea să-și scrie numele peste al său, cum și-l scrie el astăzi peste Dej. Atunci toate crimele și grozăviile regimului dinainte i se vor imputa și lui. Aici Hrușciov a fost mai șmecher: a dat cu Stalin de pământ cât a putut, ca să se uite cât a fost și el de băgat în crimele din Ucraina din anii '30. Sfărâmă bine statuia, când ai ciocanul în mână, și nu te va întreba nimeni dacă odinioară ai pus și tu mâna să zidești la soclu… Dar al nostru a ratat ocazia s-o facă până la capăt. Morții și mutilații de toate felurile pe care *ăștia* îi au pe conștiință nu au fost răzbunați – și așteaptă! O jumătate de măsură care vreodată s-ar putea să-l coste scump… – Tatăl clatină din cap, în semn de resemnare și zădărnicie. — Și, așa cum încep să arate lucrurile în țară, mă tem să nu se umple măsura la loc... Dar în jumătatea aia rea.

Barca s-a împotmolit.

Nenea-Marin a cârmit-o până la mal, îndărătul unui copac prăbușit în apă, ale cărui rădăcini se mai agață încă de pământul umed al limanului. Cu mișcări atente s-a urcat pe trunchi și de una din crengi a legat barca. Acum copacul stă ca un dig în fața ei, ferind-o de curenții vânjoși ca niște șerpi nevăzuți.

— Zic și eu! – rupe Unchiu-Nașu tăcerea, în vreme ce saltă ultima damigeană din barcă și o depune la mal. — Că, Marinică, tu, care-ai cântat ș-ai defilat prin sat în cămașă verde legionară, îi faci azi cinste lui „Antonescu al nostru", care v-a urmărit și v-a băgat la ocnă și v-a trimis pe front în linia întâi, și că tu, Căline, care-ai putut studia la Moscova, unde-ai mai prins și moartea lui Stalin, n-ai nici o vorbă bună despre ruși! – Surâde. — Ce să zic? Nu-i pentru cine se pregătește...

Mustrarea frățească, rostită cu un zâmbet rece, îi lasă pe ceilalți doi în prima clipă fără grai. Privesc scurt unul la celălalt și lung, amândoi, la Nae, care îi pândește degajat cu privirea.

— Greșești, frățioare. — Nenea-Marin găsește primul cu cale să răspundă. — Ce zic eu e că unul care a luptat cu bolșevismul, cum a făcut Mareșalul, merită, cu toate păcatili sale, să fie pus în

altă lumină. Ce e rău că astăzi o fac tocma' comuniștii, că lasă un scriitor să scrie acolo ce știe c-a fost? Ce te roade treaba asta tocma' pe tine?

— Pentru că o viață întreagă n-ai știut trăi decât de la o-nțelegere la alta. — Unchiu-Nașu devine tăios. — Mai întâi ai mers cu legionarii, p-ormă te-ai pitulat și te-ai făcut croitor, p-orm-ai purtat uniforma Gărzii Regale și astăzi stai acasă și tai costume de oraș, la comandă, pentru colonelul Negoiu de la Securitate și-l plimbi cu lotca la pescuit prin Deltă.

De supărare, lui Nenea-Marin îi tremură bărbia.

— Ascultă, frățioare, ai tu cuvânt să ne cerți pe noi și să ocărăști regimul? Care dintre noi și-a făcut armata la Interne? Eu sau tu? Și care-i fruntaș la o fermă de stat și secretar de partid? Cred și eu că face să-njuri regimul, dar să te folosești de avantajili lui! – Treptat, Nenea-Marin coboară vocea, trăgând din nou cu ochiul în desiș, de parcă s-ar feri să nu-l audă cineva pe insula noastră. — Și studiul lui Călin! C-a fost la Moscova, că putea fi oriunde! A plecat de-acasă și-a studiat. A învățat o meserie și acum stă la oraș. Cum ar arăta gospodăria părinților dacă azi în loc să fie pe din două, ar fi pe din trei? Ne-ar fi ajuns să facem casă fiecare și să trăim? Când eream micuți, alde Taticu întorcea în curte carul cu boii înjugați, cât erea pe vremea aia curtea de mare. Azi mai poți?

— Lasă, frate-meu – intervine Tatăl, părând stânjenit. — Așa e la țară în legea lucrurilor: ăla pe care părinții-l îngăduie la studii, lasă partea lui de moștenire fraților rămași acasă. De n-aș fi intrat la unșpe ani cu bursă la București la școala militară, aș fi rămas acasă încă niște ani, în seama părinților. Era război, era greu pentru toată lumea. I-aș fi ajutat mai mult să fi rămas? Unde mai pui – aici Tatăl ridică din nou sprâncenele, șăgalnic – că mai târziu regimul de care vorbim a strâns toate carele și toți boii din bătătură, așa că de grija întorsului prin curte ne-a scăpat.

Între timp ne-a venit în întâmpinare bătrânul Arsene, care ne conduce într-un luminiș unde cei doi veri au aprins un foc. Cercetez curios bucata de pădure în care ne aflăm. Nimic nou. O pădure. Neobișnuită e doar așezarea – pe apa care o înconjoară, dar care

acum s-a retras din calea privirii, dincolo de copaci. O pădure pe apă e ca o cetate în nori.

— Amândoi uitați un amănunt – revine Unchiu-Nașu. Dintre noi trei, ieu sunt ăl de are grijă de părinți. Sub acoperișul mieu stau iei amândoi și nevastă-mea și cu mine avem grijă de iei și le dăm de mâncare la bătrânețe. Pentru asta tu, Călине, poți repeta fără grijă la piesili tale de teatru și tu, Marinică, poți coase costume și umbla prin Deltă cu alde Negoiu.

Nenea Marin ripostează:

— Măi Năică, știi ca mine de bine că alde Negoiu nu-i un ticălos ca ăilalți!

— Știi tu că nu e! – face Nenea Nașu, ironic.

— Oi ști și eu atâta lucru. Că la oameni mă mai pricep. Admit că-n vremur'li astea cunoștința cu el e folositoare. Am și eu doi copii, cum ai și tu, și-am avut nevoie de liniște să-i cresc să-i văd oameni. Fără ca să li se-nchidă ușili-n nas c-ar fi odrasle de legionar. Pentru asta am umblat o viață întreagă în mersul piticului și mi-am văzut de treaba mea de croitor. Ba mi-am pus la bătaie și casa, în contract cu statul. Cu acul i-am crescut și i-am ținut prin școli. Altminteri nu i-aș fi văzut niciodată profesor pe unul și pe celălalt doctor. Ce vină au ei că tat-al lor, la nici optișpe ani ai lui, a crezut în ceva ce dup-aia-n scurtă vreme s-a fărâmat cu totul?

— Tot ai scos-o binișor la capăt – e de părere Unchiu-Nașu. Ai curtea și grădina ta. Și comuniștii te-au lăsat croitor în sat, cu atelier acasă. Când au luat pământul și s-au apucat de-au făcut colectivili, cei mai mulți au plecat din sat, s-au dus și s-au angajat de lucrează în schimburi prin fabrici. Ți-ar fi convenit să pleci la oraș?

— Nu știu – face gânditor Nenea Marin. Dar aș fi putut avea mai multă învățătură decât numai școala medie, dacă n-aș fi fost dintre frați cel mai mare. E drept că dintre noi trei tu ai grijă de părinți. Dar pentru asta trăiești în casa lor, care ți-e trecută pe nume. Dac-așa-i rânduiala bătrânească! Dar nu vorbi de parc-ai fi singurul de face pentru ei ceva. În tinerețe la muncă pe Taticu cine l-a ajutat? Alde Călin era mic, mai târziu era dus la internat, și tu erai mezin, încă n-aveai anii. Era datoria mea de frate mai mare să merg cu Taticu, să trag la câmp? Era! D-aia n-am reușit eu să plec din sat.

Cu oarecare îndoială, Tatăl găsește cu cale să iasă la rândul său din tăcere.

— Măi frate, de ce faci tu greșeala pe care-au făcut-o și alți iluștri strategi și pornești război pe două fronturi? Ce vrei tu? Să ne arăți adică, fratelui-Marin și mie, că ne-am ratat viețile amândoi? Ori că suntem niște fățarnici? Ai pornit să cauți argumente, să ne lămurești unde-am greșit! Caută, că s-ar putea să găsești. Ți-e mai ușor să dai vina pe frați, decât pe vremuri? Ce pot să spun acum, după două'ș'cinci de ani: că am plecat la Moscova, să învăț regie, când a fost limpede că din mine nu mai iese plugar? Trimis cu bursă a statului român, după rezultatele la carte. Tot greșeală și asta, zici?

— Cine mai știe, măi Căline! – Glasul lui Unchiu-Nașu se înmoaie. — Am fost necăjiți cu toții când aflarăm anu trecut ce ți s-a-ntâmplat. L-alde Mamica nici nu i-am spus, că pe ea vestea asta o topește.

— Foarte bine. Nu cumva să-i spui – insistă Tatăl. — Nu vreau să știe, nici acum, nici mai târziu. S-au frământat amândoi la viața lor destul din pricina noastră.

— Nu-i spunem. Taticu, doar, cunoaște câte ceva, dar tu știi că el tace, că vrea pe ea s-o ferească. Acu zi-i tu cum a fost!

— Mă întrebi de ce nu spun o vorbă bună despre ruși. Taman vorbe bune despre ruși îmi trebuie mie acuma, când *ăștia* mă acuză c-aș fi rusofil c-am studiat acolo! Ce să le explic eu lor? Diferența dintre teatrul lui Stanislavski și teatrul lui Stalin? Sau arta comediei la Gogol și la Beria? Le-or fi aflat și singuri, că au jucat și ei în piesa asta până nu demult. Până să preia ei înșiși regia…

— Cum a fost, măi frățioare? – întreabă Unchiu-Nașu, în vocea lui făcându-se simțită îngrijorarea domoală, fără urmă din aprinderea de adineauri. — Am tot zis să nu te năbușim cu întrebările, că ți-o fi și ție greu să vorbești. Și acasă urechea de femeie duce la gură și gura la uliță. Dar acu că suntem doar noi, zi-i!

Ne găsim cu toții în luminiș, cu lucrurile așezate pe niște ferigi dese culcate la pământ. Cei doi veri au ridicat între timp un foc zdravăn, să facă jăratic, și se pregătesc să plece la pescuit. Au adus fiecare câte-un fel de undiță, „așa, ca să fie". Fără băț, cu guta, cu

mai multe cârlige din loc în loc, înfășurată pe sticle de-o jumate, „să nu se vadă, că nu-i voie de pescuit". Dau și eu să plec împreună cu ei. Însă nu am voie. Astfel că mă îndemn cu vreascurile pe lângă foc, rămânând să fac parte din „doar noi".

— Zic, frate-meu. Ce să zic? Am mai zis. — Tatăl trage adânc aer în piept și-l răsuflă într-un hohot scurt, înăbușit. — Știe Dumnezeu cum o fi fost. De fapt, Dumnezeu, El știe. Și mai știu și câțiva de sus, de la partid. — Aici râde scurt, însă doar din piept, printre dinții albi și puternici sclipind de sub barba-i neagră și deasă. Chipul îi rămâne înghețat. — Măcar ceva comun între Dumnezeu și tovarășii cu pricina!

— Ai făcut ceva, ai supărat pe careva? Vreunul cu care nu te-ai înțeles? – întreabă Nenea Marin.

— M-am înțeles, că n-am făcut mizerie la nimeni. Dovada e că dacă sunt buni actori, le-am dat roluri principale, chiar dacă unii au fost ocoliți, ca foști deținuți politici abia ieșiți... Și la Craiova, înainte să ajung la București, am fost bine văzut. Am obținut, cât am fost director, să se construiască un teatru nou, să se facă și o revistă literară. Am cerut direct Tovarășului să se facă revista, într-un discurs la o reuniune. Și s-a făcut. Cât am fost acolo, am avut un cuvânt de spus și în comitetul de redacție. Propuși de mine au fost mai mulți care au făcut pușcărie, scriitori, foști ziariști, unii chiar de stânga, mai era și un țărănist printre ei. Și un poet foarte bun, însă fost legionar. Până și pe afișul teatrului era un ochi, cum au avut țărăniștii.

— Știu... — face Unchiu-Nașu, dus pe gânduri.

— Dar astea nu au fost lucruri neapărat într-adins făcute. Intenționat a fost că am ținut să iasă o revistă bună, și pentru ea e nevoie de oameni foarte buni. Cei pe care i-am propus eu sunt și acum și sunt foarte buni. Numai că au ei treaba asta, au făcut pușcărie. Astea toate, când au avut *ăștia* nevoie să interpreteze lucrurile, au fost interpretate.

— După ce Tovarășul însuși aprobase facerea revistei? – constată Nenea-Marin.

— Parcă mai știe el… – face Tatăl, clătinând din cap. — La București, foarte curând, m-au pus director. După un an de zile.

Au fost și acolo niște lucruri. Am făcut un spectacol din poeziile lui Coșbuc, alese pe sprânceană, care, una peste alta, au dat un tablou pe tema asupririi, *in opressores*. *Noi vrem pământ!* era printre cele mai blânde, însă altele spuneau și mai mult. Asta n-a fost bine. Am pus și o piesă sârbească, *Spargere la miezul nopții*, care de fapt avea de-a face cu Miliția, dar cu trimiteri și la Securitate. Altă piesă am pus-o mai demult la Cluj, a unui autor francez, *Ciocârlia*, despre Ioana d'Arc, în care pe Marele Inchizitor, un fel de securist-șef al vremii, l-am jucat chiar eu. Au interzis piesa după trei spectacole. Și am mai regizat una, tot a unui autor francez foarte popular, Sartre – de stânga, el –, *Muștele*, despre regimul totalitar, unde l-am jucat tot eu pe regele Egist, un fel de Tovarăș…

— Când iereai mic nu te jucai cu focul – observă Unchiu-Nașu.

— Acu văd că-ți place.

Nu l-am văzut pe Tată până acum jucându-se astfel. Am să-i propun, când vom fi vreodată doar noi doi, să ne jucăm cu focul împreună.

— Ce să spun? O oarecare frondă, o oarecare neadaptare la mine o fi în unele spectacole, în felul cum aleg unele piese, unii artiști, în felul cum nu țin cont că îmi bat cuie în talpă când se cheamă că sprijin oameni care în trecut au fost deținuți politici. — Tatăl privește lung în focul care începe treptat să coboare în jar. — Totuși, faptul că nu am studiat în țară se resimte. Am relații bune cu ăi de scriu la ziare, atâția câți mă știu din ce-am lucrat. Dar în meseria asta anturajul se creează încă din vremea facultății. Cei din capitală sunt legați cu presa de vârsta lor, că au fost colegi la facultate, unii la teatrologie, de s-au făcut critici, alții la actorie sau la regie. Grupurile sunt gata formate, se întâlnesc, discută, încearcă... Profesorii la fel, toți importanți prin teatrele din București.

— Bine, măi frate, dar sunteți și voi o generație. Voi nu știți să țineți aproape?

— Care generație? În anul meu am fost patru. Patru români. Din care unul în altă parte, la coregrafie. Cu cine să ținem aproape? Cu colegul bașkir? Cu polonezul? Cu ungurul ori cu udmurtul? Că în rest au fost câte unul sau doi din fiecare țară frățească sau

republică sovietică. Pe colegul albanez am aflat că între timp l-au cam lichidat ai lui, acasă. Numai pentru că a studiat la Moscova – nu mai contează ce.

Tatăl tace preț de câteva clipe, împingând laolaltă trei vreascuri cu ajutorul unui al patrulea.

— Și totuși, cum s-a întâmplat? – revine Unchiu-Nașu. Ce-au mișcat iei de te deteră afară?

— Pluteau niște stări undeva, acolo... În culise. Politic au căutat noduri în papură, că nu sunt devotat, că „uite ce se întâmplă în spectacolul ăla și în ăla" și „uite ce promovează". Au început să mă purice, așa, să caute câte ceva. Procedeul obișnuit al *ăstora*: cine e bun în meserie și nu-l poți săpa, să-l sapi politic. Dacă pun ochii pe tine și se întâmplă să fii bun, se caută motive, dacă se poate politice, să-ți arate că nu ești chiar atât de bun. Și ca să-și atingă scopul încep să influențeze și munca ta profesională. Cu meseria am mers bine pe toată linia. Dar se consideră că orizont politic „are-n-are. Sau dacă are, are d-ăla *de contra*". Însă problema e alta…

Expresia de orgoliu resemnat de pe chipul Tatălui trece într-una de silă.

— Teatrul nostru avea două secții: secția de dramă, care la început era foarte slabă, cu un fel de naufragiați din alte teatre, care nu reușeau să intre, să lucreze în București decât așa. Și secția de estradă, cu cântece și dansuri. Până acum câțiva ani, teatrul nu ținea de capitală, ci de Regiunea București, cu reședința tot la București. Acolo, la Comitetul Regional de Partid și la Sfatul Popular Regional – că nu se înființaseră încă județele – era o șleahtă de activiști de mâna a paisprezecea, cărora pentru diverse „merite" li s-a dat și lor ceva, un pic de ciolan. Și atunci ce să li se dea? Ca să nu-i trimită în provincie, oriunde – că știți cum e privită „provincia" din capitală –, i-a pus la Regiune. Regiunea București. Ca să stea totuși la centru. O strânsură de hămesiți. Iar funcționarii și activiștii ăștia fel de fel de la partid erau obișnuiți să trăiască… cu teatrul. La secția de estradă, acolo era trai-neneacă! De acolo s-au și tras toate... Avea taraf, orchestră, balet, balerine, cântărețe – și acolo era un fel de lupanar al întregului aparat de partid de la

Regiune. Se făceau deplasări, se făceau chefuri, se făceau de toate. Ca director nu m-am purtat cum trebuia cu teatrul ăla. Adică tocmai cum trebuie m-am purtat – dar nu cum voiau ei. Acolo a fost problema. Se făceau niște afaceri teribile, prin tot felul de textieri, compozitori, orchestră... Când am luat eu treburile în primire, de pildă, s-au descoperit camioane ale teatrului care făceau transporturi clandestine prin țară, pentru braconieri. Era un păienjeniș îngrozitor.

Cei trei frați stau așezați în jurul focului, privindu-se prin jocul zăbrelit al limbilor de flăcări. Bătrânul Arsene curăță încet, cu o periuță de sârmă și o bucată de slănină, grătarul adus de acasă. Sunt necăjit că mai devreme nu am avut voie să-i urmez la pescuit pe cei doi veri. „Malul e abrupt, se fărâmă, curentul e mare, să nu pățești ceva". Ce să pățesc? Doar suntem pe o insulă.

— Atunci am cerut imediat să se separe cele două secții. Am dat unuia Ionetti să se ocupe el de secția asta. Ăsta era de acolo și tare îi mai plăcea. Până atunci a fost doar regizor și dintr-odată a ajuns șef, director adjunct. Dar îi încurcam în continuare foarte mult, că nu mă pretam la treaba lor. Trebuia să mă duc cu ei, să chefuiesc cu ei, să le dau balerine, să le organizez... Sau să mă fac că nu observ. Erau în stil mare toate, mai ales că la început au fost patronate de sus de tot, din sfera lui Apostol, care avea și el acolo amantă o actriță. Printre ăștia e unul, Arinescu. Ăsta de fapt mi-a făcut toată figura. Ilegalist. Membru de partid din ilegalitate, ajuns secretar de partid. Căruia îi place să se laude cum a ținut el boieroaicele, zice, la naționalizare, până făceau pe ele, și cum avea el pantalonii cusuți cu sârmă și cum ținea el pistolul și alea tremurau și-l implorau toată noaptea să le lase în pace și nu-știu-ce să le facă… Ăștia sunt tipii care conduc și la care trebuie să te închini! Și eu nu pot să mă închin la nici unul dintre ăștia. Asta i-a mâniat – că-i sfidam. E adevărat. I-am sfidat pentru că i-am disprețuit profund. I-am sfidat până la a-mi da demisia din funcția de director, după ce separasem cele două secții. Tocmai ieșise legea cumulului, nu mai puteam fi și director, și regizor. Am preferat să rămân pe meserie. Director – azi ești, mâine nu mai ești. Și trebuia să mi se nască băiatul.

Mamă-sa încă era studentă. Nu concepeam să stau să mă ocup de ăștia și să nu pot pleca oricând în Ardeal, să-l văd. În felul ăsta, director a ajuns Ionetti.

— Dar ai avut și vreo discuție de te-ai încontrat cu ei? – vrea Unchiu-Nașu să știe.

— Am avut, am avut… Cu Arinescu ăsta și cu alții. Inclusiv din cauza demisiei. „A doua demisie din funcția de director!" – mi-au reproșat. „Întâi la Craiova, acum aici. Dar ce crezi, tovarășe, că aici suntem în America, ne dăm demisia care când vrea? Aici pleci când vrem noi!" Și au vrut. Au vrut să pună din nou mâna pe teatrul întreg. Între timp s-au făcut județele, iar eu fusesem la un pas de a face teatrul să aparțină de Capitală. Și lor nu le-a convenit, că le stricam toată afacerea, care mergea câtă vreme teatrul funcționa mai dosit, la județ. Și atunci au început să lucreze tare... Au încercat în fel și chip să-mi facă mizerie. Mai întâi mi-au făcut controale. Nu m-au găsit cu nimic. Apoi au început să mă lucreze în ședințe. Și până la urmă a fost o ședință mare de partid. O ședință cu secretarul cu propaganda pe județ, Arinescu ăsta, venit să ne supravegheze. Au vrut să mă aleagă secretar de partid cu propaganda, pe teatru. Adică să mă subordonez direct lui. N-am vrut. M-au ales în biroul de partid și am refuzat cu ghearele și cu dinții, cu scandal mare în ședință. Am spus că n-am nevoie. Până la urmă, chiar la ședința asta, Arinescu a declarat că „o să aplicăm decretul, și cei care nu-și găsesc locul, n-o să mai fie".

— Ce decret?

— E decretul ăla de acum un an-doi, dat de Tovarășul, în baza căruia se pot face restructurări de instituții. În codul muncii scrie că dacă ai contract nelimitat și nu ești lichea, nu poți fi dat afară cu nici un chip. Singurul mod în care o pot face e dacă se restructurează instituția. Or *ăștia*, dacă hotărăsc să dea cinci oameni afară, zic: „e restructurare" – și-i dau afară. E decret. Și atunci oriunde au oameni cărora le caută motive, aplică decretul. E ilegal până la ceruri, că am fost și membru în Comitetul Oamenilor Muncii. N-ar fi avut voie. Dar le-au încălcat pe toate. N-ai la cine să te plângi. La instanța unde ar fi să reclam, șef local e tocmai Arinescu.

— Dar nu poți tu din acuzat să te transformi în acuzator, cum le place ăstora să spună? Să faci un raport la șeful lui Arinescu și să-i spui care-i treaba de fapt?

— Am făcut. Și m-a chemat Arinescu să-i explic ce-am vrut să spun. Că raportul tot pe masă la el a ajuns. Și s-a oprit.

— Da, și dacă tot la el a ajuns, trebuia să încerci încă o dată, și mai sus.

— Degeaba. Fiecare de la nivelul lui pune problema cum îi convine. Care cu dușmanii poporului, care cu nivelul politic din spectacole, care cu Moscova, care cu balerinele... Mi-a zis-o chiar Arinescu, la o discuție pe stradă, după ce m-au dat afară – s-a făcut că mi-o spune confidențial. Mi-a spus că „se știe acolo, sus" că spectacolele mele au dat apă la moară la toți dușmanii poporului. Și că ar avea referințe că Tata a fost legionar. Or asta e strigător la cer, știm cu toții că Taticu n-a făcut politică. Zic: „Dacă vă informați, măcar informați-vă ca lumea!". A mai fost treaba asta și odinioară... Tot așa, au interpretat greșit. Au fost ceva referințe despre tine date, Marine frate-meu, și le-au luat ca fiind despre Tata.

— Măi să… Cine li le dete? – vrea Nenea Marin să știe, uluit.

— Păi știu și eu cine? Careva de la Malu. Un pământean de-al nostru, o rudă sau un frate. Știi povestea... — face Tatăl cu amărăciune.

— Și ce ți-a mai zis ăla, confidențial?

— Că piesele mele au fost cu „nuanțe", cu „tendințe nesănătoase". Și atât. Explicații directe nu mi-au dat. Au spus numai că au aplicat decretul Tovarășului pentru restructurarea instituției, că s-au desființat niște posturi. Încolo nimic. Așa că de peste un an de zile mă lupt să fac peste tot contestație și caut în fel și chip să reintru. Și când merg undeva și se pare că s-ar aranja ceva, cu un teatru sau cu Comitetul de Cultură al Capitalei – imediat nu se mai poate. Data următoare aflu că totuși nu se poate, că n-au, că nu este. Ideea e că nu am voie în capitală. De spus mi-au spus peste tot: „Profesional sunteți extraordinar, dar…" Dar! Am trimis un memoriu și la Popescu-Dumnezeu. Pe care el a pus o rezoluție: „să se rezolve pozitiv…" Și degeaba. Hârtiile tot la Arinescu ajung. Și dispar.

E prima oară când aud că pe Dumnezeu îl mai cheamă și Popescu. Însă numai în românește. În germană nu am auzit pe nimeni până acum vorbind despre *Popescu-Gott*.

— Și cum șleahta de hămesiți care profită de instituție se împacă grozav cu Ionetti, nu puteau spune despre mine: „Ăsta nu ne lasă să trăim cu balerinele", atunci a rămas o singură „vină". Mi-a mărturisit-o acum câtva timp, mai direct și mai pe ocolite, unul de la județ, responsabil pe probleme de cultură. „Sunt alte raționamente. Din punct de vedere politic v-ați descurcat… așa și așa." După restructurare trebuia să mai rămână un singur regizor. În cele din urmă au găsit motivația: că Ionetti are diplomă de București, pe când eu am diplomă de la Moscova. Și că în el au mai multă încredere.

Focul își vede în taină de treaba lui, pitit în dogoarea vetrei de jăratic, lingând ici-colo pentru o clipă cărbunii arborilor de odinioară. Peștii care zac pe grătar sunt aduși cu toții de acasă. Pe sub oglinda de nepătruns a apei umblă vorba c-ar fi nenumărați. Însă pentru a fi siguri că măcar câțiva ajung și pe grătar și că nu trece ziua pescuind, cu ochii după paznici, Nenea-Marin a cumpărat o traistă de crăpceni, cum le spune el, de la un vecin care mai trece pe-aici noaptea și scoate pe furiș peștii din apă. Cei doi veri apar după o vreme, încântați. Cu undițele lor la sticlă au prins și ei câțiva. Cu mațele ghiorăind, verii se întind lângă cei din jurul focului, iar peștii, curățați de măruntaie, lângă crăpcenii de pe grătar. Vreo trei din cei mai mari sunt puși deoparte pentru acasă, pentru ciorbă.

— O setcă să fi avut sau barem un minciog și niște mămăligă, făceam prăpăd! – anunță Florin. — Știi cum trage baboiul?

Ce să tragă? Setcă, baboi, crăpceni, barem un minciog… Au și cei de la Malu săsească lor.

— Tătuțule – i se adresează Florin lui Unchiu-Nașu –, mâine mi se termină permisia, trebuie să mă-ntorc la unitate. Ai tu grijă ca-n două săptămâni să-mi dea alta, să prind iarăși câteva zile?

— Deh, mă băiete – face Unchiu-Nașu, nesigur. — Să văd cum îl mai prind pe maioru' ăla. Da' deocamdată are destulă carne pe-o

lună. N-apucă el să mănânce cât îi procur eu pentru permisiili tale. Vezi să nu dea ortu' popii de prea mult colesterol! Cine-ți mai dă ție permisie?

Acum râd toți. Se vede treaba că sunt singurul care nu pricepe de ce.

Odată terminate merindea din coșuri, sfada potolită a fraților și peștii de pe grătar, cu oscioarele alese cu grijă și zvârlite în jăratic, ajung să văd la rândul meu insula pe îndelete. Nenea Arsene vrea să dea o roată, Tatăl îl însoțește și de data asta am voie și eu. Avem la noi și un briceag, așa că mă aleg îndată cu un băț drept ca lumânarea, tăiat din desiș, bun și pentru arc – dar nu am sfoară. Nuiele pentru săgeți se găsesc destule, dar oamenii mari discută despre altceva. Mă mulțumesc să-mi închipui cum aș trimite din mijlocul insulei săgeți către cer.

— Frații ăștia ai tăi – e de părere bătrânul Arsene, când am ajuns într-o margine de luminiș retezat de întinderea Dunării – sunt doi și par că-s uneori prea mulți, că n-au loc unu de altu.

— Mi se pare o nerozie – spune Tatăl. — Ce au de împărțit, decât curtea părintească? Care e deja împărțită.

— Nu e asta – face Arsene hotărât.

— Atunci ce e?

— I-ai auzit și tu. I-a fost greu la fiecare să se adapteze, dar au făcut-o amândoi. Că unul a vrut croitor să ajungă, celălalt fermier, dar au venit comuniștii și… Să tot râzi! A ajuns ce-a vrut fiecare, doar că acum lucrează pentru stat.

— Asta tot nu explică de ce sunt așa porniți unul pe altul – spune Tatăl cu îndoială în glas.

— Treabă mai veche. — Arsene știe și aici cum stă treaba. — Ție ți-a scăpat, că tu la o vreme ai plecat de-acasă și te-ai dus. Ai văzut țară și lume, te-ai rânduit după meseria ta, te miști, umbli, dar n-ai prins ce se petrecea p-aci p-acasă. Amândoi au rămas în sat și de aci au trebuit ei ba să se lase luați, ba să se zbată contra curentului. Care cum s-a priceput. La urma urmei, avem toți familie, copii… Știi și tu cum stă treaba. De-aia unul e secretar de

partid la fermă și celălalt ține aproape de ăla, colonelul de la Securitate.

— Știu. Dar tot nu e motiv ca frați dintr-o mamă să se îndemne la sfadă mereu.

— Căline tată – surâde bătrânul Arsene –, ai rămas tot băiatul visător după vremea când recitai poezii aci, pe la serbări școlare de sărbători. Află că ei se simt vinovați. Amândoi. N-a crezut nimeni în ce e și nimeni nu și-a dorit să vină ce a venit. Or, fiecare a trebuit să trăiască și să caute – de! – să se descurce. Îi știi cât sunt de cinstiți în firea lor. În lume nu-și pot vărsa năduful, rămâne de-o mai fac unul cu celălalt. Că atâta știu și ei: oricât s-ar potopi cu vorbe, la urmă tot frați rămân. Altul nu-i aude – nu află. E taina lor.

Frații păzesc împreună și taine! Ce e mai de preț? Fratele sau taina?

— Mă întreb – spune Tatăl îngândurat – dacă nu cumva sunt eu ăl de le dă prilej de ceartă. Altminteri poate nici n-apucă să vorbească asemenea lucruri, că-s prea ocupați cu familii și treburi. Dar când mai trec și eu pe-acasă din când în când se destind și încep să-și bată capul cu gânduri din astea.

— Oleacă. Sigur că ești o pricină de-i pune pe ei pe gânduri. Uite eu: pentru ei nu-s decât „nea Arsene. De-al nostru." Mai mult nimic. Viața mea e tot aia. Îmi dau singur socoteală cine sunt: prost că-s sărac și sărac că-s prost. Ne vedem în fiecare zi, pe uliță sau peste grădini. Dar în tine ei văd o dezlegare. Ieșirea ta și rămânerea lor. Uite și tu: ei tot în sat, în curtea părintească făcută pe din două, iar tu în lumea largă. Te miști și lucrezi slobod.

— Tare slobod… – începe Tatăl, mușcător. Ar vrea să mai spună ceva, însă Arsene e mai iute.

— Nu-i vorbă de asta. Ce-ai pățit tu cu *ăștia* e altă socoteală. E vorba că pentru cât au știut, frații ăștia ai tăi s-au bucurat de tine și te-au sprijinit. Tot satul s-a făli atunci că dintre-ai noștri unu e dus de studiază la Moscova. Se mai găseau și câte unii – că s'tem rude. Când era vorba să meargă din familie careva la poștă, să stea pe lângă telefon să primească apelul, că sună de tare departe. În satul ăsta suna telefonul, dacă suna, numai din Giurgiu. Și dintr-odată

sunai tu de la Moscova! Mai 'cea câte unu și pe stradă: „Zi-i și din partea mea sănătate lu văru'-Călin!". Brusc nu-i mai cunoșteai, atâția veri. E drept că ereau și-alde unii care credeau că ești o victimă. Mamă-ta uneori și ea: „Ce i-or face bolșevicii acolo? Ce i-or băga în cap?"

Tocmai a sărit un pește din apă și l-am văzut, din mersul nostru pe lângă mal. Privesc la cercurile pe care le lasă în urmă cum se topesc, luate de curent.

— Știu – surâde Tatăl. — Treaba ei, lumea ce-a crezut. Cât despre Mamica... Nu. N-am fost victimă. Cel puțin nu atunci, în țară străină. Astăzi, acasă, e altceva! Simt și eu că sunt acasă… Ce să le spun eu lor? Școala rusească de teatru a fost mereu printre cele mai bune din lume. Chiar și atunci. Cine-și poate da seama câtă sete de cultură aveau rușii la cinci-șase ani după război! Mergeau la teatru și la balet ca la biserică. Măcar că la biserică n-aveau voie. Și zău că nu era totul propagandă. Erau lucrări clasice, din cei mai mari autori și compozitori ai lumii. Tocmai de aia în clasa cu studenți din toate neamurile, la care am mers și eu, au lăsat-o moale cu învățământul politic. Știau și ei că-n felul ăsta nu prea sporeau curiozitatea noastră pentru țara lor. Culmea e că am fost mai ferit acolo de treaba asta, de propagandă, decât în țară, unde pe vremea aia în școli te înnebuneau cu socialismul științific al lui Stalin. Când am plecat din țară, vorba aia care spune că ,,nimic nu se pierde, totul se transformă" se chema *principiul lui Lavoisier*, un francez. Când am venit înapoi, îi zicea *principiul lui Lomonosov*. Apăruse între timp noua lege a învățământului... Rușii de rând, când apucai să stai cu ei de vorbă, sau la școală colegii noștri, priveau la noi, care veneam de dincolo de granița lor din Europa, cu un respect și o admirație de ucenici. Pentru ei Occidentul începea la Iași, la București.

Ne găsim în capătul din sus al insulei, unde uriașul covor de apă derulat din zare, de sub cer, se despică și curge de-a stânga și de-a dreapta pământului abrupt de sub picioare. Privim la o limbă lungă de nisip, ivită mai încolo ca o spinare de balaur, purtând pe ea câteva tufe. Bătrânul Arsene spune că la toamnă va dispărea, cum de asemenea va dispărea odată și odată toată insula pe care

stăm. Când apa apucă să ocolească o coastă din pădurea de la mal, trăgând-o cu îmbrățișarea ei nervoasă până în mijlocul curentului și făcând-o insulă, sfârșitul nu mai e departe. Doar legătura cu pământul o ține să fie.

Tatăl își mută privirea de la curent către bătrânul Arsene.

— Tot zicem despre ruși, pușcării și alte alea. Dar singurul care a stat cu adevărat la ocnă ești mata!

— Asta n-a avut treabă nici cu rușii, nici cu comuniștii! – spune bătrânul cu reținere. — A fost pentru povestea aia… Și p-orm-a venit războiul… Mai lasă, hai vorbim despre ruși.

— Nu mi-ai povestit niciodată – insistă Tatăl.

— Știi și tu c-am fost închis, vreo patruzeci de ani de-atunci – răspunde nenea Arsene. Ereați mici voi. Din cauza mea muri un om. Dintr-o prostie.

— Știu din ce se vorbește prin familie. Dar nu de la mata. Am văzut odată, acu niște ani, o poză cu mata în zeghe, acolo. Cum s-a putut?

— Uite că s-a putut.

Bătrânul Arsene îl fixează pe Tată încet și nu-mi dau seama dacă ochii lui ascund un surâs ori o săritură de pisică. Pe urmă privirea îi fuge înapoi pe apă.

— Din cauza unei fete. Erea dintre cele mai frumoase fete din sat. Țineam amândoi la ea, dar eu îi eream ei mai aproape. Într-o seară m-a pândit ăla ș-a sărit la mine cu cuțitu'. Când eream flăcăi aveam fiecare cuțitu' la noi. Eu atunci l-am scos p-al meu și l-am atins cu el sub piept. El doar a fugit și eu n-am mai luat seamă la el și mi-am văzut de drum. El însă merse de se culcă și s-a golit de sânge.

— Cât ți-au dat pentru asta?

— Doișpe ani. Care-au fost curmați apoi la șase, că s-au găsit oameni de-au fost martori și-au zis că fusasă el de-ncepusă treaba. Dar ocnă-ocnă am făcut numa trei, că veni războiu' și mă deteră pe front. La batalion disciplinar. — Nenea Arsene scuipă scurt pe sub mustața albă. — Ce să tot povestesc, că nu se face lumea mai deșteaptă! Am luptat trei ani în Rusia. Am nimerit prizonier la

Moghilev. Și-am mai stat și după douăș'trei august prizonier trei ani, că acu eram prieteni... Altă poveste și acolo. Șase ani la rus! Și tot nu pot zice că-l pricep. Așa amestec de omenie și sălbăticie cruntă Dumnezeu numai pricepe. — Râde scurt: — Vezi? Am fost în Rusia încă 'naintea ta și-ncă mai mult ca tine. Doar c-am umblat prin școli diferite.

Nici la Malu vreun frate sau vreo soră pentru mine nu sunt de găsit. Bănuiala inițială, cum că ar putea fi Florin, se dovedește greșită. După câteva mărunțișuri de început, când mi-a arătat în micul său atelier cum se nituiește o cazma ruptă sau când m-a uluit cu discul albăstrui și transparent pentru pick-up, din plastic moale, de se poate îndoi și face sul, pe care mi l-a pus de câteva ori să-l ascult – „E de la Elke și de la Doris, când au fost vara trecută și pe la noi în Mercedesul ăla alb (așa e, am aflat că între ședерile la noi, unchii au dat o fugă cu mașina până la București și până la Malu), ia ascultă": … *ich bin Monika Dannemann, die Freundin von Jimmy Hendrix…* „Sunt Monika Dannemann, prietena lui Jimmy Hendrix… Am fost ultima care l-a văzut pe Jimmy în viață… Nimeni nu l-a cunoscut pe Jimmy mai bine ca mine…", după care urma cântecul ăla ciudat, *Hei Giou*, al unuia cam răgușit și plin de lehamite, după toate astea s-a terminat cu atenția lui, iar el nu s-a mai concentrat decât pe un singur lucru, pe reparația unui mic aparat de radio, „cu tranzistori", cum anunța el mândru, pe care voia să-l strecoare în cazarmă și pe care mai apoi, când pe uliță a venit agale un camion mare, plin cu soldați, l-a îndesat în rucsacul gros și verde, plin cu mâncare. Cu el pe umăr, făcându-ne semn cu mâna la toți, a sărit pe platforma camionului. Toate astea mi-au fost, la urma urmei, indiferente. Singurul lucru care mi s-a părut ciudat a fost sunetul limbii germane pe placa moale de plastic.

Aici, unde peste tot și toată lumea vorbește doar românește.

Un înlocuitor bun pentru frații și surorile lipsă sunt animalele. Iar aici sunt animale din belșug. E hazliu să vezi poporul de orătănii, altminteri atât de sperios, dând grabnic fuga la picioarele tale

desculțe doar pentru că deții un știulete de cucuruz pe care-l cureți bob cu bob, fiecare semincioară căzută în țărână declanșând o mică bătălie cu cotcodăceli, bătăi din aripi și scurte curse de urmărire cu ciocul întins.

Umblu desculț. Și aflu că aici pulberea de sub tălpi, fie ea groasă, pe uliță, sau subțire, în ogradă, se numește țărână. Plăcută, când o ridici cu pumnul din drum și o lași să se strecoare printre degete, țesând în cădere vălătuci de praf. Aproape toți oamenii de pe aici umblă desculți prin curțile lor. Vara pare mai caldă aici decât la noi, acolo peste munți. Destul de caldă spre a putea umbla desculț. E încântător să simți sub tălpile goale iarba, pământul bătătorit și țărâna fină, când fierbinte, când reavănă, uneori câte-o piatră mai ascuțită și din când în când un găinaț umed și răcoros. O stare de izbăvire – însă numai până dai să intri în casă, în odăile umbroase, cu aer plăcut și covoare curate. Acasă tot aud: „Descalță-te când intri!". Aici se spune: „Te-ai spălat pe picioare?". Să fii nevoit, seara și de câteva ori în timpul zilei, să te speli pe picioare e neajunsul umblatului desculț pe afară.

M-am instalat în capul scării celei scurte către podul cotețului de porci. Pe aici nu există șuri atât de mari ca la noi sau ca la Jibert, unde să poată intra legănat și să dispară cu totul care cu fân încărcate cât casa, cu tot cu cai, cu vizitiul – moț în vârf și cu copiii atârnând la spate ca ciucurii. Nici dealuri pe ale căror coaste iarba cosită să se usuce la soare și să fie întoarsă la vreme, înainte de a deveni fân și de a trebui aruncată sus pe car. De văzut aici la câmpie mai des decât fânul, vezi cucuruzul. Pe știuleți, pe cocenii lungi, în grămezi galbene de boabe pe la porți, în pătule, în albii, prin saci sau în troace de păsări și porci, ori ca bețe de cocean fără știuleți, ca mici coceni fără boabe, numai buni pentru foc – și ca mămăligă. Mămăligă la fiecare masă de prânz. Ce rămâne, se mănâncă rece seara sau e de asemenea dat la păsări. Nimic din ea nu se pierde. Și aici, în podul cotețului de porci de-i zice de asemenea pătul, într-un șir lung, se găsește comoara galben-aurie a știuleților de cucuruz. Cu sacul, cu corfa și cu roaba, ca în peștera lui Ali-Baba. Scara către podul cel scund are doar trei trepte, pentru că porcii

nu cresc prea înalți și nici cotețele lor de pe aici. Pe urmă se deschide o ușiță cu zăvor, iar eu pot intra fără să trebuiască să mă aplec. Pentru că podul e mult mai înalt decât cotețul. Aici odihnesc două corfe de nuiele împletite, la poalele unei movile galbene de boabe, proptită de peretele aerisit, din uluci ușor depărtate una de alta, vopsite pe dinafară și pe dinăuntru într-un verde-viu-închis. Alături se află un scăunel de lemn cum se găsesc la tot pasul pe aici, cu trei picioare crăcănate sub o tăblie rotundă și ușor scobită, să încapă fundul. Pe el, o unealtă mică și ovală de fier, ca un covrig, cu o parte învelită în fâșii de cârpă și cealaltă cu margini îndoite și apropiate, pline cu dinți triunghiulari și ascuțiți. Asta, zice Nașul, e pentru curățat boabele de pe coceni. Așa ceva nu-mi trebuie. Pentru că un știulete de cucuruz mă pricep să-l jupoi și cu degetele, rând cu rând, așezat cum mă aflu în ușa deschisă în capul scării, trei trepte deasupra ogrăzii pline de neastâmpăr.

Se vede treaba că orătăniilor nu li se pare destul de iute. Și nici de ajuns. Gâștele, deși cele mai mari și mai puternice, se abțin și rămân demne la fiecare bob căzut, de parcă ar ști că va dispărea oricum cât ai clipi în năvala înaripată care se precipită instantaneu către el. Doar din când în când câte una se repede înainte cu ciocul ei robust, făcând pentru o clipă cale liberă, pe care mulțimea de găini o inundă la loc de îndată.

Pe urmă sunt curcanii cei pestriți. Niște baloane din pene, făloase și mari, uneori și umflate pe deasupra, care din când în când, cu gâtul zvâcnind înainte, rostogolesc o batere pe limba lor sonoră și gâtuită și precipitată, ca o dojană către nu-știu-cine. Prin curțile de la noi sau de la Jibert, la Otata sau la Zinni-Tante, umblă orătănii din belșug, găini, cârduri de gâște și din când în când porumbei. Însă a trebuit să pornesc spre marginea țării, să ajung aici și să descopăr Malu, pentru a afla că pe lume există *porumb* și curcani. Care, ăștia, se deosebesc cel mai abitir de toate păsările, până și de nevestele lor curcile, care trec aproape neobservate. Curcanii, cât sunt de curcani, puțini la număr, altminteri privind la restul lumii cu înfumurare dindărătul gușilor umflate roș-albastru, nu mai sunt deloc semeți când vine vorba să vâneze bob cu bob,

la întrecere cu poporul de găini de prin ogradă, care atâta știu. Tare ar mai vrea să se amestece neobservați în mulțime, spre a fi mai aproape de ce se dă și a putea și ei apuca o boabă răzleață între multele ciocuri întinse.

Rațele sunt și ele de față, ce-i drept, însă ciocurile lor late, gâturile legănate și cozile bâțâite nervos nu le ajută să țină pasul cu ceilalți. Doar câte una se răcorește din când în când, ciupind de unde apucă, plină de invidie, o găină obraznică mai la îndemână. Stau izolate, aproape fără a mișca, aidoma unor insulițe cuprinse în masa agitată a găinilor de pe tot locul, care, acelea, se stânjenesc reciproc, fluturând bezmetic din aripi ca din coate ascunse în pene.

Apoi mai există porumbeii. Trăiesc afară, dincolo de ograda împrejmuită cu gard, și sunt singurii dintre toate înaripatele care mai pot zbura cum trebuie. Celelalte par să fi uitat că aripile lor pot sluji și la ceva mai bun decât numai la înghionteli după câte-o boabă aruncată de sus. Doar când și când câte-o găină se mai saltă în vârful ghearelor și fâlfâie puternic din aripi, jos, pe pământ, ca într-o aducere-aminte. Nu însă și porumbeii. Ei sosesc în zbor degajat, cu trupurile lor mici, cenușii-albăstrui și cu atât mai iuți. Cei mai mulți locuiesc în podul de deasupra saielei, adăpostul unde se găsesc lădoiul cât toate zilele, plin cu boabe, și cuptorul cel mare de pâine. De acolo au cea mai bună priveliște și aterizează de fiecare dată exact în locul unde mai e de găsit un ceva folositor și neobservat. Unii mai vin și din alte părți, dinspre alte curți, însă dintr-ăștia sunt puțini. Pentru înaripate străine nu e mult de luat de pe-aici. Mulțimea de orătănii din ogradă și porumbeii vigilenți de pe acoperișul nostru nu mai lasă mare lucru. Știu asta și cele câteva vrăbii care privesc încoace de prin livezile sau de pe gardurile din jur.

Singurele care nu participă în nici un fel, părând că nici nu bagă de seamă ce se întâmplă, sunt berzele. În cuibul lor mare de pe stâlp, la intrarea pe uliță dinspre drumul principal, sunt chitite cu totul pe puiul lor, pe care-l hrănesc pe rând, îl cresc și-l învață grabnic, încă înainte de sosirea toamnei, să zboare, pentru a putea pleca împreună cu ele. Se spune că zboară departe, tare departe de aici. În țări străine. Spre a reveni în vechiul cuib abia la anul.

Din nou stau să urmăresc de sus poporul înaripat și să-l hrănesc bob cu bob. Îl privesc fascinat modelându-se după fiece grăunte. O dată mai mult figurile de orătănii, în bulgărele clocotind a pene și săltând zvâcnit când înainte, când înapoi, se întrepătrund precum în chestia aia cu nume complicat, care arată ca un ochean și în care când privești, răsucindu-l, vezi contopindu-se puzderie de forme și culori.

Colo stă puiul cela mai mărunt și alb, care se agită, ce-i drept, la fiecare năvală împreună cu ceilalți, fără însă a nimeri măcar o boabă. Am prins dintr-odată drag de el și de o bună bucată de timp încerc să-l protejez, să-l atrag deoparte din mulțime și să-i arunc doar lui câteva boabe de cucuruz. Dar nu: de îndată ce grăuntele e în aer, miriapodul brunalbnegroșcenușiu-gălbui se năpustește pe urma sa, iar puiuțul meu drag rămâne de se uită. O dată, de două, de șapte ori. E ca și cum o altă voință ar prelua grăunțele destinate lui în momentul aruncării și le-ar abate în pipote străine. Unealtă deosebit de stăruitoare a pomenitei voințe e găina aia cenușiu-alb--gălbuie, care aproape de fiecare dată reușește să înșface cu nerușinare boaba de sub ciocul tuturor și îndeosebi de sub ciocul lui Puiuț. O dată, de două, de cinci ori. Puiuț se rezumă să dea din cap fără rost și să mă privească din vreme în vreme scurt și lăturalnic din câte-un ochi. Pentru că de fiecare dată rămâne fără.

Așteaptă numai, găină proastă, tu!

Apuc nuiaua groasă cu care Unchiu-Nașu mai face uneori liniște și ordine în coteț, când porcii se iau la harță sau fac gălăgie. Mă simt atotputernic, cu știuletele în mâna stângă și bățul în dreapta, dominând din înălțimea cotețului mulțimea de căpățâni de găină care nu așteaptă decât următoarea boabă, fără măcar a bănui ce va păți foarte curând una din ele. La pândă, cobor cele trei trepte de lemn. Găina cenușiu-albgălbuie scrutează zarea din mâinile mele, cătând cu neobrăzare spre următorul grăunte zburător. Și acesta zboară. Și zboară. Și dac-același cioc obraznic va cuteza încă o dată să apuce mai iute decât cel al lui Puiuț, atunci păzea, orătanie!

E mai iute. Așa că: direcția e bună, lovitura pornește – și nimerește.

Doar că nu pe cine trebuie. Nu pacostea de orătanie. Și nici pe Puiuț – asta ar mai fi lipsit! –, ci o scăfârlie de tot străină, de găină albă și nevinovată. Neașteptata lovitură împrăștie brusc mulțimea toată cu fâlfâiri din aripi și cotcodăceli indignate. Doar găina pălită rămâne întinsă în mijlocul locului până adineauri înțesat. Pe o parte. Cu ochi holbați și ciocul căscat. Limba mică și ascuțită, aripile ușor deschise și ghearele galbene se mișcă. Dezordonat, ce-i drept, dar mișcă. E bine. Ar fi putut fi mai rău.

Toată afecțiunea pentru Puiuț și toată indignarea față de orătania cea obraznică sunt date uitării și se transformă de îndată în grijă pentru pasărea albă de la pământ. Și pentru propriul tur al nădragilor, de îndată ce mai-marii familiei vor fi descoperit urmările acțiunii mele vitejești.

Salt găina din țărână și o așez pe picioare. Cu câtă bucurie aș vedea-o acum fugind sperioasă și cu aripi fluturânde, întocmai ca suratele ei. Însă ea se clatină scurt, mă privește gânditor dintr-un ochi și cade la loc. Încă o dată. Și încă o dată. Nu se poate! Jucăriile de plastic și de lemn mă ascultă mereu: când e vorba: „stai drept", atunci se stă drept. Chiar și după ce se lasă cu lovituri.

Situația devine încet-încet îngrijorătoare, pentru că toate încercările mele de a o face să meargă sunt zadarnice. Găina pur și simplu refuză să stea cu forțe proprii, în ciuda ajutorului oferit și al făgăduitei libertăți. N-o atrag nici măcar boabe speciale de cucuruz, doar pentru ea.

De după gardul dinspre ograda păsărilor, lumea începe încet-încet să devină atentă la ce se petrece aici. Prea tare au protestat și au fâlfâit mai adineauri din aripi orătăniile înfricoșate și prea brusc s-a așternut o liniște apăsătoare, în mijlocul căreia ne pitulăm noi doi, victimă și asupritor – care face pe nevinovatul.

— Ce-i? – vrea de dincolo Nașa să știe, iținд curioasă capul în direcția noastră.

— Nimic! – strig înapoi și implor din nou găina, cu murmur înăbușit și privire rugătoare, să se ridice odată și să facă bine s-o ia la fugă. Să facă pe vioaia. Ea însă respiră în continuare, nepăsătoare, prin ciocul deschis, întinsă la pământ pe aripa dreaptă.

— Ce-are găina aia, acoló? – pune Naşa temuta întrebare, observând situaţia pe măsură ce se apropie.

— Nimic – mint eu disperat, încercând, în acelaşi timp, să nu-mi trădez emoţia în glas. Mă prefac c-aş privi la pasăre plin de curiozitate şi compătimire şi cred, dintr-odată, că am aflat răspunsul potrivit: — A căzut. Da' numa' foarte-ncet, aşa.

Ce mă trădează e nuiaua cea groasă pe care am uitat-o pe jos, îndărătul meu.

— Haida-de! – răspunde Naşa, iar eu nu ştiu dacă zâmbeşte sau priveşte zeflemitor. — Găinile nu cad pe jos aşa deodată. Nici degrabă, nici încet. Ai izbit-o-n cap? La ce?

Iarăşi întrebarea asta imposibilă a Naşei: „La ce?". Sunt lucruri, multe lucruri, care pur şi simplu nu se pot explica. Un „De ce? – De-aia!" ar trebui să fie de ajuns. Dar dacă răspund „De-aia", cum am mai făcut deunăzi, vine cealaltă întrebare imposibilă a Naşei: „De care?". Dintr-odată îmi trece prin minte: „Da, eu o ating o dată doar pe una cu nuiaua peste scăfârlie, tu însă le tai capul pe rând la toate. Cu totul. Jos. Cu cuţitul ăla mare şi ascuţit!". Însă nu cutez să spun asta cu voce tare. Constat doar că povestea mea cu Puiuţ cel de care am prins drag, cu găina cea obraznică şi cu al treilea, cel nevinovat, se petrece de fapt doar în mintea mea, în afară putând părea cel mult neverosimil. Dacă nu chiar ridicol. Aşa că mă aleg cu faima de bătăuş de găini, privind cum orătăniei întinse pe jos i se toarnă în cap o cană cu apă rece şi proaspătă din fântână. Ca să se dreagă.

Restul înaripatelor s-a făcut de mult nevăzut şi pare să nu vrea să aibă deloc de a face cu cele întâmplate. Doar din când în când o privire piezişă ţâşneşte încoace dindărătul vreunui cioc, mai degrabă spre ştiuletele de cucuruz lăsat pe jos, şi nu atât către găina luată de sub aripi, ridicată şi aşezată alături, pe grămada de scânduri, sub părul plin cu pere mari şi grele – acolo zice că stă mai bine, dar dacă-i mai cade şi o pară în cap?

De fapt, aici la Malu nici o pasăre nu flămânzeşte, pentru că toate primesc de mai multe ori pe zi o mulţime de boabe, întregi sau măcinate, şi mai primesc şi apă şi resturi de pe la mese. Şi totuşi

chestia cu știuletele meu de cucuruz va fi fiind, pesemne, precum cu guma de mestecat *Dingermania*: de trăit se poate trăi foarte bine și fără, însă câte una din când în când – aici stă tot farmecul.

Păsăretul din ograda cea mare și abia împrejmuită de un gard subțire din ochiuri de sârmă – cum nu zboară de se duce?, vreau să știu. De întrebat întreb în ziua asta ploioasă, în atelierul de croitorie al lui Nenea-Marin, instalat în camera din mijloc a casei sale dispuse de asemenea de-a lungul curții și unde tocmai mă aflu împreună cu un client de-al lui care așteaptă ultimele împunsături de ac la vesta sa groasă, căptușită cu blană de oaie, pentru iarna care va veni.

Judy, cățeaua flocoasă a lui Nenea-Marin, zace ca de obicei afară, întinsă pe covorașul de la ușă, încât dinăuntru nici n-ai bănui că există. Când am intrat, a trebuit din nou să rezist mârâielilor ei. Nuia groasă n-am avut la mine – de când găina, deja de două zile, stă dusă pe gânduri pe grămada de lemne, noi toți privind cu încordare la ea, doar-doar s-o înzdrăveni, evit să mă arăt cu bețe în mână. În ce-o privește pe Judy, ar fi recomandabil să am, dat fiind că, spre deosebire de reacția ei față de alți inși pe două picioare și de a mea față de alți câini, când ne vedem unul pe altul nu suntem tocmai veseli și nu ne întâmpinăm alergând și dând din coadă. Ea a fost cea care s-a pornit ieri să latre nebunește, când un cocoș a reușit să se salte în zbor până pe unul din gardurile de sârmă și de acolo să coboare fâlfâind în curtea din fața casei, cu straturi de flori și boltă înaltă de viță de vie, care dă umbră casei dinspre partea deschisă și unde nu au ce căuta decât oamenii și ea, Judy. Și din când în când o cloșcă, legată la picior cu o sfoară de doi coți prinsă de un cui lung și ruginit, îndesat în pământ, sub aripile căreia caută adăpost o ceată piuitoare de pui de găină mititei și pufoși, de culoarea cucuruzului. Lătratul furios al lui Judy a făcut să se ivească nevasta lui Nenea-Marin. Care la rândul ei a scos apoi la iveală o foarfecă mare, veche, de croitorie, cu care, după o scurtă cursă până în ultimul ungher fără speranță al curții – femeia rotundă vânând păsăroiul rotund – i-a tuns aripile fără cruțare, scurt-scurt, aruncându-l

pe urmă ca pe o traistă înapoi peste gard, între semenii săi indiferenți. Am observat întâmplarea cu sentimente amestecate. Pe de o parte cu satisfacție – că doar era vorba despre cocoșul care deja de câteva ori a sărit la mine pe drum încoace, între cele două curți. Însă și cu necaz, pentru că ea, Judy, cu lătratul ei pârâcios, fusese cea care îl dăduse pe singurul temerar din toată ograda pe mâna stăpânei casei, care pe urmă i-a tăiat frumusețe de pene mari și albe, fără să-i mai lase pe aripi decât niște cioturi de pană, unele ușor sângerânde. Scurtul zbor al cocoșului mă impresionase, însă acum îmi dau socoteală: de nu s-ar fi pus Judy numaidecât pe lătrat, n-aș fi fost eu cel care s-ar fi grăbit să dea alarma pentru trecerea neîngăduită peste pârleaz? Sigur că aș fi fost. O asemenea ocazie pentru o faptă lăudabilă, care nici nu cere mare osteneală, n-ar trebui lăsată să scape, dacă vrei prin ea să acoperi o faptă rea din trecut. Ce mai contează că întâmplările s-au petrecut în ogrăzi diferite? Suma faptelor bune tot aia e.

Acum însă întreb cum de nu fug păsările toate și cu totul, de vreme ce se vede treaba că știu să zboare.

Continuă să plouă. Dintr-o bucată groasă de stofă Nenea-Marin tocmai decupează un petic, o formă ca de buzunar, desenată adineauri cu creta lată și subțire.

— Sunt deja atât de obișnuite cu mâncarea de la om și cu ograda ocolită cu gard – îmi explică el –, c-au uitat cu totul să mai zboare, toate orătăniili. Încă din coaja oului. Câte una mai încearcă și ajunge de trece de primul gard, dar e prinsă și i se tund aripili și e zvârlită 'napoi în ogradă. Alt'dată mai nimerește și în oala de ciorbă.

— Înseamnă c-au știut odată să zboare și acuma nu mai știu?

— Sigur c-au știut, mă băiete!

Mă ia chicotitul. Parcă văd toate găinile grase și multe, rațele alea lătărețe, gâștele, și printre ele curcanii și cocoșii grei, plutind grămadă prin înălțimi ca niște baloane colorate și pline de pene. Cu siguranță va fi arătat caraghios: toată ograda de păsări laolaltă – doar că sus, în aer.

— Și dintre toate doar cocoșul a încercat ieri iarăși? – dau eu glas îndoielii.

— Dar asta nu-i valabil pentru păsăr'li astea d-aci! – exclamă Nenea-Marin, parcă ușor surprins. — De zburat au zburat acu multă, multă vreme strămoașele strămoașelor orătăniilor de care zici. Alea-au mai știut, înainte ca omul să le prindă, să le domesticească și să le crească el.

— De ce?

— Ca să le mănânce. Pă iele și ouăle lor.

— Care om?

La întrebarea asta scurtă Nenea-Marin răspunde șovăitor:

— Omul… Toți oamenii. Uneori la toți oamenii de pe lume li se zice doar așa: omul. Și ăsta, omul, acu mulți-mulți ani, prin vechime, a căutat el tot felul de căi să-și facă traiul mai bun. Așa s-a apucat de-a crescut și păsări să trăiască. Și azi uite-l. Cu ograda lui, o casă, câte unul cu mașină nouă și cu ce-i mai trebuie.

— Omul nou?

E mai puțin o întrebare, mai degrabă o concluzie de-a mea. În televizorul brun-roșcat e adesea vorba despre el, despre „omul nou". Și Tovarășul, uneori, când vorbește în fața multor oameni care stau fie în picioare afară, în aer liber, fie așezați înăuntru, într-o uriașă odaie, vorbește iar și iar despre „omul nou". Numai că – pe ăsta nu-l vezi niciodată la față. Și nici nu se spune nimic despre obiceiul lui de a dezvăța păsările să mai zboare.

Între timp râsetele lui Nenea-Marin și ale celuilalt, care e venit pentru vesta de blană, s-au domolit.

— Nu, omul nou n-are treabă cu găinili. Dar asta nu-i de grija ta. Mai ai timp.

— Cum îl cheamă pe omul nou? – mai vreau eu să aflu.

— Cum să-l cheme…? – face Nenea-Marin, împingându-și pe frunte veșnica lui șapcă și scărpinându-se cu mâna stângă pe după ceafă, la urechea dreaptă, din nou în căutarea răspunsului potrivit.

Mă abțin să mai întreb și cum arată. Zâmbetul încurcat al unchiului și rânjetul celuilalt sunt încă prea late. L-oi recunoaște poate vreodată când am să-l zăresc, pe omul nou.

— Neanicu-l cheamă! – exclamă iute celălalt. — Neanicu--omu-nou... Pare să fi făcut o mare descoperire și în același timp

să se amuze grozav. Pentru că acum râde singur și pare că nu se mai poate opri.

— Lasă prostiili! Nu aci, de față cu băiatu-ăsta! – îl dojenește Nenea-Marin, clătinând din cap, iar râsul celuilalt conteneşte brusc. Poate-o povesti mai departe, prinde careva ceva și p-ormă nu-i bine deloc. N-are voie, nu ne trebuie d-astea. Taci din gură!

Mă simt dintr-odată superior băieților de pe strada cea îndepărtată de acasă. Nu cred ca ei să știe cum îl cheamă pe omul nou. Singurii care știu suntem noi trei, aici, în odaia de croitorie. De fapt numai unul, ăla cu blana de oaie. Celălalt nu vrea să știe, iar eu nu am voie.

Nenea-Marin e supărat pe mine. Pentru că din curiozitate am început să cotrobăi prin atelierul său de croitorie. Și în sertarul uneia din cele trei mașini ale sale de cusut am dat peste un obiect pe care apoi l-am tot scos, jucându-l cu nesaț între degete – în ciuda observației apăsate cum că n-am voie să pun mâna pe el. Pentru că eu știu ce e ăla. Totuși, e prima oară când văd unul plin, care să dea bine, atârnând greu în palmă. Mai bine chiar decât o mașinuță de fier. Și asta îl face cu atât mai fain. Până acum am văzut numai din alea goale, dar și pe alea rar. Când vreunul de pe stradă face rost cumva de câte unul, îl plimbăm din mână-n mână și mirosim cu toții la el. Mirosul, înțepător și numai al lui, nu e neplăcut, are ceva ce dă aripi imaginației noastre. Așa ceva poate să omoare de-adevăratelea, să reteze zboruri sau să trezească o așezare întreagă. Arareori câte unul e oferit la schimb, și atunci e mai scump decât o mașinuță de fier.

— Nu ți-am zis să nu pui mâna? Cartușe pline cu alice nu sunt pentru copii! Ai priceput?

Privesc stăruitor cum sertarul alungit e împins de îndată la loc și gândul mă duce la Barbu, vânătorul, care are casa în capătul potecii către cetate. La el găsești uneori, rar, cartușe goale de la pușca lui de vânătoare. Pe alea însă nu le primește fiecare, ci numai cei mai mari, Adi și Tibi. Ei îl cunosc, pentru că au casele foarte aproape de a lui. Dar până și ei le primesc doar dacă le cer, și numai

după o vreme, și doar pentru că tații lor sunt prieteni cu vânătorul și-l vizitează din când în când și mai ard uneori țuică împreună. Vecinii spun că și el ar umbla pe la vânătoare cu tot felul de „*grosse Tiere*", care în germană înseamnă „animale mari". Uneori ar participa la vânătoare chiar și cu „ăl mare de tot", când acela ar vâna iarăși prin pădurile adânci de la noi din județ. Încă una din treburile care se spun doar cu jumătate de gură, de la ureche la ureche, de la vecin la vecin și de la Bunic la Bunică. Despre „ăl mare" vorbesc pe același ton înăbușit pe care discută despre cei mici din radioul negru.

Atât la noi, acolo, departe, cât și aici, vânătoarea pare o îndeletnicire de tot importantă, de-vorbit-în-șoaptă-despre-ea. Nu atât din pricina cartușelor pline cu alice, tăinuite prin setare. Mai degrabă din cauza celor care participă la ea. Atât „ăl-mare-de-tot", cât și colonelul Negoiu nu sunt pomeniți, când sunt, decât cu voce joasă.

Pe când ei, trăgând cu pușca, fac atâta gălăgie!

Un radio negru există și aici. Chiar două. Câte unul în casa fiecărui frate al Tatălui. Nu atât de mare, ce-i drept, ca la noi acasă, și nici cu antenă atât de lungă din sârmă cu cauciuc. Radiourile celor doi frați arată la fel pentru că sunt într-adevăr la fel. Cu mânerele lor mari și colțuroase, seamănă cu niște poșete din plastic negre-argintii. Se spune că dintre toate radiourile, tocmai astea ar fi deosebit de prețioase și de căutate, pentru că n-ar mai avea în ele lămpi, ci tranzistori. Ce anume sunt ăia nu prea știe nimeni să-mi explice. Cu ei aparatele nu doar c-ar fi devenit mult mai mici, dar sunt lăudate și pentru că s-ar auzi mai bine la ele. Pesemne ăsta e motivul pentru care cele două difuzoare ale lor iau mult mai des cuvântul. Cuvântul și cântecul. Însă cântecul doar în timpul zilei. Pentru că seara cei doi „frate-meu" ai Tatălui, întinși în pat, răsucesc la aceleași butoane, Unchiu-Nașu aici, Nenea-Marin colo, căutând să înhațe aceleași glasuri ca în radioul negru de la noi de acasă. Care glasuri povestesc apoi pe înfundate aceleași povești, cărora și aici li se dă ascultare și care pe urmă sunt comentate pe șoptite cu nevestele, mereu prezente și ele, întinse alături. Până când, de pe

la o vreme, unul, când el, când ea, pornește ușurel să sforăie. Atunci celălalt, oftând adânc, apucă de oprește din buton sau, la lumina palidă a scalei, în vreme ce conturul aparatului se pierde în umbra nopții, lasă difuzorul să meargă abia auzit. După care, cu murmurele lumii veghind la căpătâi, în împăcare cu toate viețuitoarele din curte, din ogradă, din cotețe și de prin poduri, se doarme.

Din radiouri mai răzbat și cântece. Instrumente sprintene și voci vioaie cântă uneori de pe un colț de masă, dintr-un raft, de pe-un pervaz, de pe o mașină de cusut ce se odihnește sau, afară, de pe un scăunel rotund cu trei picioare. Din vreme în vreme ticăie apoi măsurat și subțire din difuzor, după care o voce cumpătată spune cât e ora și începe să povestească știri. Știri din acelea care se pot asculta ziua în curte – și tare. Care sună altfel decât cele pe care le dai seara mai încet și asupra cărora comentezi cu voce înfundată și adormi oftând. De asemenea vocile de nene și de tanti dinăuntru se aud clar și lămurit, fără înțepături și nici destrămate de niscaiva stații de bruiaj. După care muzica săltăreață din difuzorul uneori cam strident colorează peticele zilei când într-una din curți, când în cealaltă, când în amândouă deodată.

O stare tocmai nimerită pentru a alerga – așa ca acum – după o minge. Singura care nu se lasă în voia veseliei e găina albă care de câteva zile, de la lovitura în cap, stă pe jumătate adormită pe grămada de lemne, căutând supus la ce se petrece în jur.

Bunăoară la ce fac acum, singur eu în curtea mare și largă, la ce nu fac și la cât sunt de cuminte. E după-amiază și cald cât să poți umbla desculț și gol până la brâu. Unchiu-Nașu e dus din nou la lucru, la viței și la berbecuții săi mulți, Nașa gătește la vatra cuptorului celui mare de lut din saia, lângă bucătărie, Tatăl a plecat nițel undeva, dar a spus că se întoarce, și Florin e din nou la armată. Dincolo, Nenea-Marin și nevasta lui cea îndesată croiesc în liniște haine, în mica lor croitorie din a treia odaie de la uliță.

Barza în cuibul ei, pe vârful stâlpului la intrarea pe uliță, pare îndeajuns de ocupată cu propriul pui încât să nu ia seama și la

rugămintea mea de a face bine să-mi aducă totuși un frate în cele din urmă – fie și aici, în satul ăsta depărtat și plin cu tot felul de rubedenii și frați de-ai altora.

De câte ori nu i-am cântat eu berzei pe tema asta! Ultima oară ieri după-amiază.

Dând urmare unui imbold brusc, pe când o dată mai mult fiecare își făcea de lucru prin altă parte, când până și găinile erau sătule de boabe, nevoind nici una să mai vină la mine din pricina asta, când nici umblatul desculț nu mai avea vreun farmec și când prin curte nu se găsea nimeni cu care aș fi putut să mă joc, am ieșit pe uliță. În fața casei, în dreptul drumeagului către vechea fântână cu ciutură, ocolită acum de grădini. Ce se întâmplă în cuibul cu două berze mari și una mică, în capul uliței, se vede mai bine de la oarecare distanță decât de-a dreptul de sub stâlp. Și așa m-am apucat, în crucea drumului, să cânt plin de nădejde:

Storch, storch, guter,
Bring mir einen Bruder!
Storch, Storch, bester,
Bring mir eine Schwester!

O dată, de două, de cinci ori. Ca pe gang, acasă. Se poate cânta ușor și din mijlocul uliței, cântecelul. Cu atât mai mult când prin preajmă se găsește și o pereche de berze care să te asculte.

Inițial nu s-a întâmplat nimic. Doar bărzăluța șezătoare în cuib a privit scurt și ușor pieziș în direcția mea. Pe urmă a venit la gard o vecină. Câțiva copii desculți, care s-au jucat până atunci neobservați undeva pe uliță în sus, au dat și ei fuga încoace. Continuând să cânt, am ademenit la gardul de peste drum o femeie tânără cu doi copii mici de tot, mult mai mici decât mine. În cele din urmă, din adâncul oalelor ei din saia și din bucătărie, și pe Nașă. Care s-a întâlnit la portiță cu o bătrână ce pășea încet către sat pe poteca îngustă din marginea uliței, cu o plasă goală în mână. Însă pe urmă s-a oprit și ea.

— Ce faci? – a vrut pentru început să știe unul din copii.

Doar pieziș, din colțul ochiului, am luat seama la oamenii din jur, la fel cum barza cea mică de acolo sus, din cuib, a luat din colțul ochiului seama la mine.

— Cântă! – a răspuns femeia de peste drum, când eu de atâta cântat am uitat să răspund. Neplăcut nu era, să mă aflu dintr-odată în centrul atenției.

— Cântă ceva despre barza aia d-acol' de sus – a bănuit cineva, urmărindu-mi privirea.

— Ai? – Sunetul ăsta spart a fost de la bătrâna oprită în fața casei, cu mâna la ureche.

— Ce cânți tu? – a vrut să știe, prietenoasă, femeia cu doi copii mici.

— Nu se-nțelege ce cântă – a sosit explicația unuia din băieți, care știa el mai bine. — E bărzește!

— E bulgărește.

— Nu-i bulgărește! – a găsit Nașa cu cale să intervină și a continuat, nu fără o undă de mândrie în glas: — E nemțește.

Și pentru asta există denumiri de-mai-multe-feluri. Altminteri se zice: „germana". Aici se zice „nemțește".

— Nemțește e! – a întărit Nașa.

— Tii, nemțește! – a exclamat bătrâna. — Uitai dă tot cum sună. Dă la război nu mai dete nime p'aci, de s-auz vorbghind pă uliță nemțește.

În cele din urmă lumea multă din jur ajunsese să mă stânjenească și cântecelul se sfârși. N-am mai făcut decât să zumzăi încet, ca pentru mine, întorcându-mi fața de la cuibul de barză și făcându-mă nevăzut în curte, prin dreptul femeii celei bătrâne, care voia să știe de la Nașă „d-al cui" eram eu și tocmai căpăta explicațiile, cu belșug de amănunte, privirea ei urmărindu-mă ca un pisoi săltând după o sfoară cu motocei la capăt. În urma mea izbucni apoi o ceartă între copiii desculți, deoarece unii susțineau că de-aia aș fi vorbit eu nemțește, pentru c-aș fi venit *Dingermania*, în vreme ce alții ziceau că nu-i adevărat, că m-ar fi auzit vorbind și pe românește și că motivul pentru cântecul meu ciudat ar fi fost numai acela că acolo sus, în cuibul din capul *uliții*, s-ar fi aciuat niscai berze nemțești.

Asta a fost ieri. Astăzi simt că mi-aș putea înfrânge sfiala și aș fi prea dispus să mă joc pe uliță cu copiii cei curioși, să le explic, dacă vor mai voi să știe, cum stă treaba cu barza și cu cântecul. Și despre cum poți face rost de frați în altă limbă. Însă tocmai în după-amiaza asta nu se zărește dintre ei nici unul. Așa se face că singurătatea mea în ogradă pare din nou inevitabilă. Orătăniile se țin deoparte, pe sub pătulul plin pe trei sferturi cu știuleți de cucuruz, ori sub stiva cea mare din spate, urcată pe bulumaci, jumătate lemne, jumătate coceni de porumb. Acolo găsesc umbră și răcoare în arșița verii și sunt ferite, când plouă, de ploaie. Și tot acolo își au cuibarele unde se ouă. Mai puțin găina albă, care, după trei zile de ședere îngândurată pe grămada de lemne, a fost tăiată și pusă în ciorbă.

Singur cu mingea, în liniștea tremurătoare sub dogoarea după-amiezei de vară. Pentru a aduce nițică mișcare în peisaj, o dau de-a rostogolul. Când mai încet, când mai iute, uneori împinsă, alteori pușcată cu nădejde. E prost că de fiecare dată sunt nevoit să alerg eu însumi după ea, pentru că nu se găsește nimeni s-o paseze încoace și nici pantă ca acasă nu există după poarta către drum, care să țină loc de cineva și să-mi trimită mingea de-a dura înapoi. Sub privirile piezișe ale câtorva porumbei pe streașină, trimit cu vrednicie în văzduh bășica de cauciuc verde-închis. După fiecare șut, în scurta clipă de la capătul urcușului, oprită imponderabil în aer, mica minge apare ca o lună întunecată și plină pe cerul senin al zilei, abia brodat cu câțiva norișori scămoșați. O lună plumburie și solitară, cufundată în înălțimi și în sine însăși, fără stele primprejur, care se îndeasă de lumină, dar nu se pricepe s-o dea mai departe, care nu privește cu grijă pe pământ dintr-un chip cu veșnice trăsături aurii, ci așteaptă, rece și resemnată, să cadă înapoi în țărână.

Îmi închipui tot mai abitir că e, că nu poate fi decât o lună adevărată. Locul ei e pe cer. Unui șut îi urmează altul și iarăși altul, însă nu fiecare pune de-un urcuș drept ca lumânarea. Prin urmare nici nu se lasă cu o aterizare precisă. Uneori cade între butucii de vie din grădina de alături – noroc că e a lui Nenea-Marin și nu trebuie să cer voie nimănui când trec dincolo s-o iau, alteori pocnește în

acoperiș sau o zbughește în adăpostul ticsit cu găini de sub pătul, gonind cu larmă câteva din calea sa.

Ești totuși ciudată, lună de cauciuc! Cum nu vrei tu să rămâi pe cer, cum cazi mereu de sus, țopăind fără noimă prin ogradă. Dacă nu vrei tu însăți să plutești, am să te ajut eu să stai unde ți-e locul. De exemplu – așteaptă numai! – să aduc cerul încoace, spre a te pune, lună, la locul tău.

Așa: trimit ușor mingea înapoi, printre picioare, aplecându-mă după ea, spre a-i urmări, cu capul în jos, rostogolul. Toate devin altfel când le privești cu capul în jos. Cerul devine pământ și pământul cade în golul înalt, rămânând suspendat în văzduh. Rostogolul peste covorul prăfos de țărână poate trece drept plutire pe cerul acoperit cu nori cenușii.

Deci, lună-minge – pe cer cu tine!

O dată, de două, de trei ori.

Vezi că merge? Doar rostogolul trebuie să-ți fie destul de încet și aplecarea mea destul de adâncă spre a răsturna lumea pentru tine.

De patru, de cinci, de șase.

Mergi, lună, cum vreau eu! Unde te caut, te găsesc.

De șapte ori...

Ia stai! Hei, unde ești? Dintr-odată nu ești de găsit, deși caut să te aflu pe sub mine, lună! Ai dispărut? Cerul și pământul sunt goale fără tine! Nu am de ce mă agăța cu privirea. Nu se poate! Doar eu pot face luna să dispară. Eu și zorile. Dar zorile sunt departe...

În mijlocul lumii ăsteia cu josul în sus apare Tatăl, pășind peste cer, cu pământul pe umeri. Vine către mine și îmi vorbește. Nu-l aud prea bine, urechile îmi vâjâie de atâta stat cu capul în jos. Mă ridic, mă întorc spre el și o zăresc. Rostogolită nițel mai alături, cât să scape căutării de adineauri – ce prostie, să cred pentru câteva clipe că ar fi putut fi luna. E doar o minge. Să nu spun la nimeni că am vorbit cu ea de parcă ar fi fost luna. O să râdă de mine.

Ascult ce are Tatăl să-mi spună.

— Ia vino. Mama-Mare vrea să te vadă. Să stai și cu ea nițel...

Mama mare... În germană i s-ar spune *grosse Mutter*. Adică *Grossmutter*. Adică bunica. Aici se potrivește germana cu româna.

În schimb româna cu româna nu se potrivește, când Tatăl spune că Mama-Mare vrea să mă vadă. Cum să mă vadă, când e oarbă?

Sentimentul tulbure de teamă nu mă părăsește cu totul nici acum, când stau așezat lângă femeia cea mare, învestmântată în negru, cu batic de asemenea negru tras pe frunte și cu ochii închiși. Însă pe cât de severă îi e înfățișarea, pe atât de blândă îi e vocea și pe atât de gingașă atingerea mâinilor ei reci.

Umblu cu două baterii în buzunar, care, zice-se, ar fi goale. Din lanterna chinezească pe care Tatăl o poartă mereu în geamantan, plină de rile care o fac mai plăcută la pipăit, având presat în dos un cap de tigru. Cu ea, când bateriile sunt pline, îi place să lumineze seara prin odaie sau prin curte, aruncându-i jucăuș raza de lumină de la mica poartă către uliță până la grămada de lemne din fundul grădinii – și dincolo de ea. Pare fascinat de ciomagul de lumină din mâna lui, pe care-l poate roti cu ușurință, ca un uriaș, peste casă și peste sat. I-am cerut-o și m-am jucat și eu cu ea la rând câteva seri, până ce lumina i-a devenit tot mai palidă și dintr-un motiv oarecare s-a șters. El spune că din cauza bateriilor care s-ar fi golit, însă când le țin în mână, sunt la fel de grele și nu le știu deosebi dacă sunt goale sau pline.

Toate astea i le povestesc Mamei-Mari, iar ea mă ascultă și scapă din când în când un ton tremurat și admirativ, de prețuire a științei mele despre baterii.

— Mânca-l-ar mam-marea pă iel de Făt Frumos! Câte cunoaște iel! – și mâna ei cu degete lungi urcă șovăielnic pe brațul meu, își pipăie drum peste umăr și mi se oprește lin pe creștetul veșnic ciufulit.

Tocmai m-a numit cu voce tremurată „Făt Frumos", însă e cu neputință să fiu eu acela. El nu apare decât în povești – or acum eu nu mă găsesc într-o poveste! Și pe urmă: cum poate să-mi spună „Făt-Frumos", când ea de fapt e oarbă și nu mă poate zări deloc? Făt-Frumosul e un personaj pe care ar trebui să-l poți vedea aievea spre a ști dacă este făt și dacă e frumos. Pe de altă parte nici eu, când mi se citește o poveste, nu-l pot vedea pe Făt-Frumos, în

schimb mi-l închipui cum arată. Lipsa lui în carne și oase o drege puterea nelămurită a scrisului, a poveștii și a închipuirii.

Mama-Mare, care nu vede și căreia nu-i citește nimeni povești, va fi trăind ea însăși într-o poveste, vorbindu-mi de acolo, din lumea ei. Doar astfel mă poate ea vedea ca pe Făt-Frumos, scurt și îndesat cum sunt – celorlalți le vin doar până la șold, desculț și fără armăsar înaripat, cu o nuia strâmbă în loc de spadă bătută cu nestemate, și purtând în loc de cizme și platoșă strălucitoare pantaloni scurți și altceva nimic, sau seara, când se lasă răcoarea, un trening scămos, chinezesc, și niște bascheți.

Lumea de poveste a Mamei-Mari – iată încă ceva ce ar fi de mine, ce s-ar cere descoperit! De îndată ce voi avea baterii pline și o lanternă potrivită, fermecată poate, mă voi pune pe drum și, înfrângându-mi tulburarea și starea de teamă, îi voi lumina întunecimea oarbă.

Bunica a sosit ieri. A fost Tatăl și a luat-o de la Giurgiu, până unde a purtat-o trenul din locul nostru îndepărtat, de peste munți, pentru a sta și ea aici preț de câteva zile și a mă duce pe urmă înapoi. Toate sunt cum le știm, a povestit Bunica, după bucuria inițială a revederii. Bunicul, pisicile, cetatea – sunt toate la locul lor, m-a asigurat ea zâmbind. În tot timpul ăsta n-ar fi avut loc decât o singură întâmplare, o vizită *Dingermania*. Ceea ce m-a făcut să tresar cât colo: cum, vizită *Dingermania* la noi acasă și eu să nu fiu de față! Unde s-a pomenit așa ceva? M-au podidit lacrimile și toată seara am fost de neconsolat. Chiar și când a încercat să-mi explice că n-aș fi pierdut mare lucru, nici gumă de mestecat și nici mașinuțe de fier. Pentru c-ar fi fost doar mătușa din RDG.

Cele două stau așezate față în față. Bunica privește către Mama-Mare, care șade pe un scaun înalt, rezemată de perete și ascultând, cu ochii închiși. Amândouă sunt pe prispă, un fel de adăpost între patru stâlpi de zidărie, cu balustradă direct pe pământ, ca un gang pătrat în dreptul intrării din curte în casă. Unde câteva scaune scunde și vreo două cergi te invită parcă să stai și unde brusc devine plăcut

încă înainte de a se pătrunde în odăi. O asemenea construcție, pe care la Malu fiecare casă o are, la noi în localitate nu există. La noi gangurile nu stau direct pe pământ, ci – când sunt, și de obicei sunt, mai ales la casele din deal – umblă pe sus și din ele poți privi până departe în zare. În schimb nu peste tot sunt la fel de comode și primitoare ca aici.

— … și acum suntem amândouă, noi, bunici – conchide Bunica pe românește. Numa' eu o singură dată, și dumneata de... cât?

— Al cincilea nepoțel – spune cu aceeași voce ușor tremurândă Mama-Mare, care în mod vădit e mai bătrână decât Bunica. — Dac-ar fi avut zile și fetița mea, surioara geamănă a lui Năică, acu ar fi fost mai mulți. Dar Dumnezeu a chemat-o la el la șapte anișori, de mă lăsă numai cu băieții trei, Marinică, Năică și Călinuș. Și de la ei am două nepoțele și trei nepoți. Cinci. Fiecare câte doi, numai Călinuș unul singur… Mânca-l-ar mam-marea pă iel de flăcău!

Arunc Bunicii o privire care caută ajutor, însă spre surprinderea mea o aflu surâzându-mi scurt. Pe urmă răspunde, tot pe românește:

— Așa mulți copii eu nu am putut să am. O fost vremurile grele și nesigure tare când Carmen s-o născut. Doi ani după război. Nu știai în ce lume vine copilul și nici dacă oameni ca noi apucă să rămâie locului să vadă mare pe el. Uneori parcă să zic de neam, că nu am făcut destul... Și noi acasă am fost trei frați, la mamă-mea tot trei o fost, mai demult și mai mulți, cinci, șase. Numai alea o fost vremuri când îți trebuiau copii acasă, la pământ, aveai ce le da, ce le lăsa, puteai fără grijă să crești pe ei. Dar noi – pământu luat, casă nu, bărbatu-meu pierdea meseria, ai mei sașii în Rusia duși... Cui trebuiam noi?

Bunica își aranjează părul pe tâmplă cu dosul palmei. Aici se vede parcă cel mai bine deosebirea dintre cele două. Bunica poartă părul ondulat – de la bigudiurile lui Tanti Jeni, care lucrează la coafor – și blond, abia atingându-i umerii, în vreme ce Mama-Mare poartă un batic negru și gros, care-i acoperă strâns părul alb și fruntea, până peste sprâncene. Cele două, deși amândouă bunici și amândouă ale mele, sunt cum nu se poate mai limpede de-mai--multe-feluri.

— Tot omul dă de vremuri grele în viață – răspunde Mama-Mare cu glas măsurat. — Ieream și eu copilă când dete pârjolul în nouă--sute-șapte. Câtă spaimă, pe câți au împușcat atunci, la răscoală! Pe urmă războiul, marele război, stăpânirea străină și omul meu la oaste dus. Ne-am luat când a dat Dumnezeu de s-a făcut pace și l-au lăsat la vatră. Marinică al nostru primul a venit pe lume după război, în douăș'trei.

Douăș'trei... douăș'trei! Știu și eu ceva. Unde am mai auzit data asta? Sigur că da: douăș'trei august!

— Și eu sunt hai mai mare din trei frați – spune Bunica. — Născută imediat după primul război, în '20. Că tata o fost și el pe front, *Feldscher* la *Österreich-Ungarn*... asta... la austro-unguri, felcer. Și o luat pe mama după aia imediat.

— După ani puteai fi fata mea – face Mama-Mare și pe trăsăturile ei severe apare un surâs depărtat.

— Asta așa. Dar sunt fata la părinții mei – răspunde Bunica scurt. — Acolo la noi o fost că trebuia încă sașii să se obișnuiască și că suntem cu altă țară. De când Ardealu la România. Dar o rămas ordine, am trăit cu rânduială cum o fost. Atunci încă...

Din rânduiala Mamei-Mari face parte și traista de pânză, albă și cu toarte lungi, agățată de cuierul dindărătul ușii din mica ei odaie, către care, pipăind pereții și pășind cu pași mici, s-a îndreptat mai devreme și de unde a scos la iveală, cu mâini tremurânde, un snop de grisine și două cubulețe dulci de rahat. Pentru mine. Pe care taman sunt preocupat să le ciugulesc.

— Săraca lume! – oftează Mama-Mare. — Felcer... A încercat și el să repare din oameni ce se mai putea repara. Dar voia lui Dumnezeu uite-o: omul meu și cu tatăl matale au luptat în primul război, fiecare de partea-ailaltă. Au avut zile amândoi și copiii ni s-au născut după. Azi trăim de suntem cuscre într-o țară. Și undeva pe aci ajunse de se joacă flăcăul ăsta, care trebie să știe numa ce nu-i strică lui.

Nu strică să știu ce dulciuri mai stau și așteaptă prin traista ușor pântecoasă de după ușă. O fi știind el oare cu precizie, cineva care nu vede, câte mai are pe acolo? Ia să trec să verific!

— Dar uite că au trebuit copiii noștri de-au luat alt drum decât alde noi și bunii lor. — De data asta Mama-Mare clatină din cap fără tremur. — Când au crescut, de să-și facă un rost, a venit al doilea prăpăd, al doilea război mare de tot. Atâta că p-aci am fost feriți de lupte. Nu ca prima oară. Au trecut numai oameni. Au fost de s-au dus, nemții la început, rușii la urmă. Care la răsărit, care la apus. Noi tot aci... Pe câți flăcăi atunci i-a luat militari de s-au pierdut, Doamne, acolo departe! Și d-aci din sat. Nici cruce la cap, nici nume nu au, că nu e voie, c-au luptat în Rusiia. Rele vremuri pentru mame au fost. Mie dete Dumnezeu de mi-a rămas băieții toți. Pă front ajunsă doar Marinică, la urmă, că făcuse vârsta. Da' s-a-ntors. Războiul noi l-am simțit mai tare după ce s-a isprăvit. Că a venit zor mare...

— Măcar bine că pe urmă o putut la voi rămâne din copii acasă cineva. — Bunica joacă între degete un fus alb și subțire de lemn, cum găsești multe pe aici. Deunăzi am văzut-o pe Nașa torcând și răsucind, cu iuțeală uluitoare, firul de lână pe fus. Acasă la noi Bunica nu toarce lână. Fusul pare străin în mâna ei. — Că la noi Carmen, ca să poată ceva să facă, o trebuit să plece. Am gândit așa, că dacă noi nu am putut să ducem la capăt ce am învățat, tot din cauză de război, măcar ea să ajungă mai departe, să urce mai sus.

Taburete înalte există aici destule spre a mă putea urca pe unul până la traista strânsă la gură cu un șiret. Că doar nu va observa nimeni lipsa din ea a unei bucățele dulci. A două. A trei.

— La real nu o fost bună – continuă Bunica să povestească despre Mama-cea-tânără, în româna ei cu ecou diferit. — Ea, că bărbatu-meu o fost jandarm și eu soră de copii, o fost trecută la categoria copil de intelectuali. Și când o dat examen să treacă la liceu într-a noua, *ăștia* o lăsat pentru copii de intelectuali un singur loc pe toată comuna, că alt liceu nu mai e. Restul numa locuri pentru copii de țăran și muncitor, că era pe vremea cu colectivizarea. La urmă dintre toți, pe locul ăla o fost ea care o reușit.

Cum, soră-de-copii? Asta spune Bunica însăși că a fost. Prin urmare, dintr-o bunică s-au făcut două, și acum una mi-ar fi și soră? Nu mai pricep nimic, dar am vreme și mai târziu să nu pricep

nimic. Acum mă strecor cu un taburet înalt în odaia pentru moment goală a Mamei-Mari și-l proptesc după ușă, sub cuier. Cățărat pe el, ajung în sfârșit până la traistă.

— Ne-am gândit pentru ea la o materie cu care să rămâie și după școală, să poată să meargă mai departe. Începuse ea să învețe acordeonul. La început numai așa. Era tradiție, să înveți să cânți la un instrument. O mers bine o vreme, până o trebuit să lase, că era subțire ș-o căpătat cu spatele probleme. Mai târziu, ca fată, cu acordeonul nu putea face nimic. Pe vremea aia muzica la sași, toate fanfarele și orchestrele de pe la noi, că erau multe, erau aproape numa din bărbați. Rar o femeie. Am avut și în familie. Un unchi al meu bun o fost el capelmaistru. O murit la Canal. L-or luat și l-or închis că avusese... Că fusese... Și pentru orchestră acordeonul *încă* nu era nimerit. Că în ziua de azi cam tot ce face omul face numa în orchestră. Atunci noi am gândit așa, că vrem să știe să cânte la un instrument care să facă independentă pe ea. În meserie și față de celelalte instrumente din orchestră. Și față de comună, unde nu puteai altceva să ajungi decât muncitor la colectiv sau la fabrică, sau, hai, învățător. Ca să ajungă mai mult ca noi trebuia de acolo să plece. Așa ne-am hotărât cu bărbatu-meu de am luat pian la ea.

Mama-Mare, cu ochii închiși, unduind aproape imperceptibil capul, pare că ascultă atent o melodie îndepărtată, doar de ea auzită.

— Ore de pian pe vremea aia luau pe la noi copii destui. Mai demult ținea de educația de acasă. Primele ore de pian ea la cineva din comună o luat. Dar ăla era mereu ocupat și numa student. Ca să fie pregătită cumsăcade trebuia ore la un profesor adevărat. Așa unu cel mai aproape numa la Brașov stătea. Atunci am trimis pe ea până acolo, ce să facem! Așa o făcut naveta, tot la Brașov și napoi, tot numa duminica, să ia ore la profesor. Ăla scump, că pregătea pianiști de meserie pentru examen la Conservator. Săraca fată, copilărie atunci n-o avut. Colegele de școală de la ea stăteau la *Kaffeekränzchen...*, la șezătoare cu prăjitură și cafea, sau la *Kino*, și ea trebuia să se scoale în toată duminică dimineața, să nu scape autobuzu de gară și trenu de Brașov. Mai venea sara.

Ecoul lui *Kaffeekränzchen* și *Kino* pare de neatins aici, în lumea aspră, oarbă și lipsită de culori a Mamei-Mari.

— Trebuia să vadă să iasă – conchide Bunica și așază fusul pe măsuța de alături. Să facă ceva. Și o ieșit. O fost în anu ăla numa ea care o intrat la facultate din comună, ea și cu încă unu, un sas, la tehnic ceva. Atâția copii buni și deștepți o rămas afară! Ce să faci, dacă-s locuri puține...

Privirea Bunicii se fixează firesc asupra mea, care am pus taburetul la loc și trec degajat prin dreptul celor două, cu mâinile în buzunare și oprindu-mă pentru câteva clipe din mestecat. Altminteri aș fi imediat iscodit: *was frisst du dort wieder alles zusammen* – „ce înfuleci grămadă acolo, înainte de masă?"

— Ai venit să-l iei pe flăcău, pe băiatul ăsta mare? – schimbă vorba mama Tatălui, și eu știu la cine se referă, deși e prima oară când aud vorbindu-se despre mine ca despre un băiat mare.

— Da, îl iau iară la noi – spune Bunica. — Săptămâna ailaltă intră pentru înc-un an la grădiniță, înainte să meargă la școală.

— La grădiniță încă un an? – face neîncrezător Mama-Mare.

— Așa vrea mamă-sa și tată-său. O mers deja doi, da dacă n-are decât șase, am gândit așa cu toții că de ce să nu-i prelungim cu un an copilăria!

Bătrâna cu chip sever pornește să povestească firesc.

— Aci mai demult copiii mergeau la școală de mititei. Dar numai câțiva ani, că era nevoie de ei pe câmp. Sau acasă. Prindeau să citească și să scrie, să se știe iscăli și pe urmă îi aștepta munca. La băieții mei tare le-a plăcut cartea la toți trei. Mai târziu ăștia doi mai marii au rămas aci de și-au făcut un rost. Dar Călinuș la Giurgiu, la București, la Moscova... Ce-i mai plăcea lui de copil joaca de-a cuvintili, Doamne! Ce poezii spunea el pe la serbările școlii! Ba și pe la sărbătorile satului și de Ziua Eroilor, în față la ofițeri. Și în fața la niște soldați nemți o dată. Care-au fost cartiruiți aci la noi în sat, înainte de să pornească să lupte împotriva rușilor. Mai târziu, cât a fost evacuat cu școala din București, că-ncepuse bombardamentili, a recitat și pentru soldați români veniți după front, răniți și mari mutilați, undeva prin munți într-un spital ferit.

I-a tot plăcut să se socoată în alte întâmplări și alte lumi decât vedea el cu ochii. De, c-așa i-i îngerul! D-aia n-a fost iel niciodată bun la plugărie. Zece-doispe anișori avea și trebuia să ne păzească pepenii pe câmp, vara afară. Aveam în toți anii o grămadă de pepeni mari și frumoși. Uneori era de rând să păzească la iei. Stătea întins acolo în umbrar și citea ziua toată la cărți. Le împrumuta pe unde găsea, la fiecare de avea vreuna. Citea și citea și numai cine n-avea nevoie nu venea de să ne ia din pepenii noștri. Dragu mamii… Singurul d-aci care a plecat la oraș, la orașul mare.

Pe aici pare-se că se găsește mereu câte ceva de păzit. Bunăoară via lui Nenea-Marin, din grădina vecină. Nucul cel stufos din fundul grădinii lui Unchiu-Nașu a crescut, se povestește aici, dintr-o nucă pe care a găsit-o nașa, încolțită, și a sădit-o acolo în pământ. Mai nou a ajuns loc de adunare pentru sumedenie de grauri, care au ochit strugurii pârguiți. Ei sunt făptașii de care trebuie păzită via de alături.

— Când a venit să ne spună că el merge să învețe carte tocma la Moscova, ce ne speriarăm! Ce să caute el de bună-voie în gura lupului, la bolșevici? Pe urmă ne-am obișnuit. — Mama-Mare ridică ușor din umeri, Bunica ascultă fără s-o întrerupă. — Ce știm noi? Suntem oameni mici, care pricep ce au voie să priceapă. A venit băiatul mamii după cinci ani de-acolo cu o meserie. Cinstită, de are unde se duce cu ea. De-aci puțini ajung mai departe de Giurgiu. Mai e din sat și-alde băiatul cuscrilor, de lucrează la București, la Securitate. El știe ce face... Dac-așa e! Vremur'li își alege singure oamenii de care are nevoie. Numa Dumnezeu știe până unde e bine și până unde rău.

Când intră graurii în vie nu e bine, că rămân struguri prea puțini pentru vin – vinul de Malu, pe care Tatăl îl laudă necontenit de fiecare dată când trece pe la noi și bea dintr-al Bunicului. Un stol întreg de grauri gălăgioși, cu ochii la via lui Nenea-Marin, stă la pândă în nucul din spatele grădinii.

— Dacă eram dusă *Îngermania* – observă Bunica –, ar fi putut veni după mine și ei amândoi, cu ăsta micu. De la noi au început de se duc tot mai mulți. Dar asta așa... N-o să plecăm, de plecat, dar uneori mă gândesc cum ar fi fost.

— Când alde Călinuș a fost de s-a dus în țara rusească, zisei că ne-a fost frică la început că nu mai vine. Că nu-i mai dau muscalii drumul de-acolo să plece. Dar uite c-a venit. Numai... De-ar ajunge cu familia lui de tot în țara nemțească, nu știu vrodată de l-aș mai vedea. Ori de l-or mai lăsa să vină. Noi de rău am învățat să ne ferim. Dar nu ne știm feri de bine.

O sârmă lungă străbate grădina de-a curmezișul, pe deasupra viei, până la o talangă agățată de un stâlp. Pe drum se bălăbăne, spânzurate de sârmă, sumedenie de cutii goale de conserve, dănțuind și zornăind la fiecare zvâcnet, prinzând în jocul lor și câte-o frunză de viță. La capătul dincoace al sârmei, adus până în curte, un mâner așteaptă să fie tras din când în când. Hora de tablă iscată din conserve și talangă sperie graurii și-i alungă din vie. Urcă în aer și se întâlnesc la nuc. Însă uită repede și treaba e mereu luată de la capăt.

— O fost rău și acolo după război – povestește Bunica. — Îmi spuneau frații, că ei de atunci o rămas. Numa că acolo s-o priceput statul să lucreze altfel, să facă iară să fie de toate și să se gândească și la oameni. Și noi avem de toate, de bine-de rău. Dar omu aici mai puțin contează. Întâi i-o luat tot, pământu, casa... Mai demult lumea se întreba cât o putea ține vremurile astea și când or să se gate. Acum nime nu mai întreabă așa. Ăia care așteptau sfârșitul vremurilor acuma sunt bătrâni ca noi, ca dumneata. Se gată vremea lor, dar asta nu. S-o obișnuit. Copiii o crescut...

— N-o să fie un sfârșit pe care eu și cu dumneata să-l mai prindem – spune Mama-Mare pe un ton schimbat. — Avurăm răscoale, războaie, ocupații... După fiecare am gândit că lumea pentru totdeauna se schimbă. Trecură toate, nici una din ele n-a durat. Dar acu e altceva. Acu ajunse de se făcu dintre-ai noștri. Cu trufie și cu frică. Frica de străini o știi cum e, o mai alungi, mai lupți. Da frica de-ai tăi... Te macină și nu te lasă, că nu știi de unde-ți vine și n-o știi apuca. Suntem tare miloși din neam, dar dete de se ridică dintre noi un soi de oameni nepotoliți, lipsiți de răbdare. Schimbă lumea, schimbă țara... Bunul Dumnezeu îmi luă

lumina ochilor de mult și nu știu câte zile oi mai avea. Dar știu bine că tot ce în viață mi-a fost dat să văd, am văzut.

— De ce?

Bătrânul tace. Doar sprâncenele groase deasupra ochilor aproape orbi i s-au strâns precum aripile unei păsări în cădere.

— Ești acum de tot fără serviciu? – îl întreabă pe Tată.

— Nu, Taticule. Nu e chiar așa. Am voie să lucrez mai departe. Deocamdată nu la București. Dar am găsit ceva la teatrul de la Iași. În împrejurări normale n-ar fi fost rău. Dar trebuie să încep iar să fac drumuri lungi cu trenul, ca odinioară.

— Pe-atunci n-aveai familie. Nici copil.

Glasul bătrânului devine aproape șoptit:

— Ai un băiat bun.

— Știu.

— Și? Vii din trei frați, eu din cinci. Îl lași singur?

Tatăl privește grav de-a lungul gardului care împarte ograda părintească în două.

— Taticule, vremea nu-i bună acum pentru al doilea copil. O să fiu dus deocamdată la Iași, băiatul e la socri și mamă-sa la București. Carmen zice mai nou: „Bărbatu-meu în Moldova, eu în Muntenia și copilul în Ardeal. Așteptăm să facem unirea cea mare". Încă un copil în seama socrilor nu putem lăsa.

— Carmen de ce nu vine după tine, să trăiți împreună cum se cade la o familie?

— Nici asta nu-i pot cere, Taticule. Nu acum. A intrat la Conservator după osteneală multă. A ei, a socrilor. Din doisprezece pe un loc. Au vrut s-o vadă că iese în lume și ajunge mai departe ca ei. Asta a fost condiția ca să ne dea binecuvântarea când ne-am luat, acum șapte ani, și ea încă era studentă: să nu renunțe la facultate și să-și termine cu bine studiile. Așa a făcut și, cum am putut, am ajutat-o. S-o scot din București acum, după trei-patru ani în care a pornit să lucreze în meserie, și s-o duc după mine undeva unde abia reîncep și eu, le-aș strica la toți așteptările. Cu

atât mai mult, cu cât... — aici Tatăl devine șovăitor – sperăm în continuare că... treaba asta... n-o să țină mult. Să pot să revin.

Bărbații tac pentru o vreme și privesc pesemne în același punct fix.

— Sunt douăzeci de ani de când ți-ai terminat învățătura la muscali – face bătrânul, încet. — Ai avut leafă și slujbă cumsecade imediat. Fură ani răi p-aci, c-au dres *ăștia* în țară ce-au vrut. Azi e nițel mai bine. Ai lucrat de-ai făcut ceva. Duci o familie și tu. Ești tată... Tocma-azi n-ai nimic. Nici casa ta, nici slujbă sigură. Nici cu familia împreună. Nu pricep.

Durează câteva clipe lungi până când Tatăl găsește cu cale să răspundă.

— Vor fi, Taticule. Vor veni iarăși toate... Și Carmen, și eu suntem primii care ne-am căutat rostul la oraș. Trebuie, chiar din depărtare, s-o ajut să nu renunțe la drumul ei. E și ea fire artistică, simte, poate crea... În ziua de azi e greu să fii ori să rămâi astfel. La urmă tot sluga locului de muncă ajungi. Dar lucrul ăsta ea n-are voie să-l afle atât de brutal, prin căderea mea, urmându-mă în necunoscut. Pentru că ea încă e plină de speranță ca un copil. Și vreau să o feresc.

— Atunci ferește-o. Pe tine cine te ferește? – cugetă bătrânul. Privirea sa aproape oarbă se desprinde din punctul suspendat din dreptul tâmplei, unde a adăstat până acum, și nimerește conturul Tatălui. — Vă trase plecatul la oraș! Încă și la cel mai mare. Să ajungă fiecare ceva. Vezi bine cât îi pricepe orașul p-ăi de departe veniți, de la pământ! Îi dete zor cu originea sănătoasă. Când colo ajungi străin numai ce-ai pus piciorul. Singur uiți cine ești. Tu singur, femeia ta singură. Tu încă și fără slujbă. Aveți așa tărie?

— Avem, Taticule. Avem… Și nu uităm nici cine suntem, nici de unde venim. Știi și dumneata că viața de oraș, odată ce te-a prins, nu-ți mai dă drumul. Înapoi oricum nu mai putem veni.

— Atunci cum pe băiatul ăsta mic vi l-ați trimis înapoi la țară?

Ce aici există, însă la noi acasă nu – deși Bunica spune că mai demult ar fi existat așa unul și la Jibert, care acum ar zăcea nefolosit și demontat pe undeva prin pod – e războiul de țesut. Aici se găsește unul, la Nenea-Marin, așezat, cât e de mare, în odaia de la uliță.

Pe care toți o numesc „ultima cameră", deși când intri în curte dinspre stradă e prima pe lângă care treci. Toate casele aici au o „ultima cameră", care de fapt e prima. Pesemne pentru că oamenii își numără odăile dinspre înăuntru către afară, dinspre curte către uliță, pentru că zăbovesc mai mult prin curți. Peretele lateral al fiecărei ultime camere poartă către uliță o fereastră mare și triplă, veșnic închisă și orbită cu obloane, perdele groase sau rulouri coborâte. Pentru ca nimeni de afară să nu vadă cum înăuntru, unde nu stă nimeni, nu se întâmplă nimic. Nu însă și la Nenea-Marin. Aici stă războiul de țesut, și la războiul de țesut șade tanti Ioana.

Nu știe nimeni să-mi explice de ce se numește război de țesut. Nici măcar Tatăl, care altminteri le știe pe toate. În germană se cheamă *Webstuhl*, care ar însemna „scaun de țesut". Ar fi parcă mai nimerit, pentru că se vede cu ochiul liber sub șezutul lat al lui tanti Ioana. Nenea-Marin o alintă „Oiță". Ea nu arată războinic deloc. Și nici nu scuipă flăcări și ghiulele, ci, jucând pe degete ca pe niște clape de pian sumedenia de fire albe înnădite sub teascuri, scoate la iveală un covor lung și îngust, dintr-o mulțime de fâșii colorate. Tanti „Oiță" îmi povestește că lucrează la război mai ales iarna. Când ar fi mai puțină treabă prin curte și prin gospodărie, oamenii ar avea nevoie doar de veste și cojoace, așa că Nenea-Marin s-ar descurca singur în atelierul de croitorie, iar ea ar avea timp să mai țesă și câte-un covor adevărat. Acum însă ar fi la comanda cooperativei. Care i-ar fi adus câțiva saci cu fâșii de pânză colorată, așteptând în schimbul lor covoare pestrițe gata țesute.

Oare-or putea și zbura covoarele astea? De curând mi s-a citit dintr-o carte un basm care povestea despre un covor zburător. Care plutește sus-sus pe cer, peste acoperișuri, aproape la fel ca acel cufăr zburător al lui Andersen și al familiei Herbert, cea plecată *Îngermania*. În basm era însă vorba și de șalvari, de papuci cu vârful întors și de iatagane încovoiate, de minarete și de palate cu sultani. Ăștia nu pot fi decât turci. Unde însă merg turcii pe covoarele lor zburătoare? Tot *Îngermania*?

Pădurile pe drumul nostru de întoarcere devin tot mai dese. Bunica și cu mine ne îndreptăm către casa noastră.

Ieri cartea cu poze adevărate de pe drumul încoace a fost răsfoită de la coadă la cap. Mai întâi ne-a dus Ionel, celălalt văr, băiatul mai mare al lui Nenea-Marin, din fața casei de la Malu până la gara din Giurgiu. De acolo pe urmă trenul cel nu prea iute, cu locomotivă *diesel*, înapoi la București-gara-Progresul. De acolo tramvaiul greoi până la Piața Unirii. Pe urmă un drum lung, pe jos, „până în centru" – n-am prea înțeles în centrul a ce, pentru că la București, judecând după înghesuiala de oameni, am tot timpul și oriunde senzația că mă aflu în centru – centrul unui nesfârșit noian de străzi, tramvaie, troleibuze și policlinici. De acolo din centru, după o așteptare destul de lungă într-o stație, același „obze'ș'cinci" până la Gara de Est. O scurtă plimbare până pe strada Căminului, în fața blocului lung cât toată strada Cetății. În cele din urmă locuința cea mică, aia care, după spusele uneori de neînțeles ale Tatălui, ar fi și a mea. Tatăl care ieri încă ne-a însoțit pe tot drumul până la locuința de pe strada Căminului, unde – când nu se întâmplă să fie plecat tare departe, cum e cazul mai nou – locuiește împreună cu Mama-cea-tânără.

Și astăzi din nou cu tot felul de mijloace până undeva pe nume Autogara Filaret, și de acolo către acasă cu autobuzul ăsta mormăitor, de-i zice „Târgu-Mureșu". Fără Tată. El ne-a condus doar până la autobuz și a rămas locului, făcându-ne cu mâna de afară, de dincolo de geam.

Bunica mă readuce înapoi unde mi-e locul. Întrucât în curând va reîncepe grădinița. Care de data asta pentru mine începe, se zice, pentru ultima oară. Înaintea școlii.

Târziu ieri, în locuința de la bloc, după masa de seară, Bunica, Tatăl și Mama-cea-tânără au mai rămas un pic locului, în vreme ce eu, în singura cameră de alături, cu ajutorul camionului nou de tablă, nici mic, nici mare, și al celor câțiva indieni, cai și cavaleri în armură, toți din plastic, am pus de un șantier și o bătălie, luând drept material de construcție câteva brațe de cărți din cuburile de lemn ale bibliotecii, așezate cruciș unul peste altul. Cărțile umplu

cuburile până sus, rânduite precum stivele cu deșeuri de lemne pentru foc, de sub gang, la noi acasă, doar că nu de-a latul, ci pe muchie. Mi-ar ajunge pentru mai mult decât numai o colibă de indieni, mi-ar ajunge pentru o cetate.

— Să-l luăm la București acum, în situația asta, n-am vrea – a spus Mama-cea-tânără, străduindu-se să pară detașată, în vreme ce fumul suia șăgalnic din vârful aprins al țigării. — Noi am vrut să-l luăm… mă rog… nu înainte de terminarea grădiniței, că nu se mai poate, dar măcar după, și să-l aducem încoace. Dar așa cum arată acum situația lui Călin, cu navetele sale lungi la Iași, de unde nu vine decât o dată la câteva săptămâni, nu se poate. Nu știm cât o să dureze, dacă până la urmă o să-l urmez acolo sau dacă va putea să vină totuși el înapoi la București. De-aia mai stăm și mai așteptăm și anul ăsta, poate s-o face iar totul bine, și pe urmă îl luăm cu noi. E și o școală foarte bună aici, aproape de casă. Dar deocamdată mai merge un an la grădiniță. Așa mai primește cadou încă un an de copilărie.

Când Bunica, după discuție, m-a privit, părea frământată, însă ochii îi străluceau. I-am putut vedea pe chip: ceva îi făcea griji. Însă ceva o făcea și tare mulțumită.

Mai puțin mulțumită a fost Mama-cea-tânără când, ceva mai încolo, a văzut cât de mare crescuse fortăreața mea din cărți și cât de goale se căscau rafturile de jos ale bibliotecii. După care cel nemulțumit am fost eu, când cetatea a trebuit demontată imediat, luând calea înapoi pe rafturile de unde o scosesem, și în cele din urmă Tatăl, care n-a mai suportat smiorcăielile și protestele mele, căutând s-o înduplece pe tânăra mamă să îngăduie măcar vreo două ziduri de apărare.

Brusca mea bâlbâială mă surprinde în primul rând pe mine însumi.

— Vorbește cumsecade! – îmi poruncește Bunica, și o face cu severitate. — *Was ist das*? Ce-i asta?

„Asta" e noul meu fel de a vorbi – și tocmai față de ea. Pentru că nu mă bâlbâi decât atunci când vorbesc cu ea, cu Bunica. Față

de toți ceilalți, bunăoară Tatăl sau oamenii de la Malu, vorbirea curge firesc, toate cuvintele alunecă de se potrivesc imediat pe limbă și ajung la fel de limpede la urechile menite să le audă. Doar cu Bunica se întâmplă să mă bâlbâi, astăzi și în cele câteva zile din urmă. Treptat îmi dau seama care-i motivul: față de Bunica eu caut alte cuvinte, nu la fel de rotunjite, care nu alunecă fără înconjur laolaltă și din care unele părticele rămân în urmă și se dibuie sau se rostesc mai greu. Pentru că cu ea vorbesc în germană. Ceea ce în ultimele săptămâni la Malu nu am vorbit deloc și în zadar aș fi încercat să vorbesc. Cu excepția acelui cântecel către barză. Fiindcă nimeni, nici măcar barza, nu m-ar fi înțeles și nu m-a înțeles. Așa că am vorbit cu ei toți doar în limba Bunicului, deși Bunicul n-a fost de față și nici nu e de la Malu. Iar acea limbă e româna.

— Nu se poate-așa ceva, ca după numa trei săptămâni ăsta mic să uite limba, și-n germană să-nceapă și să bâlbâie – a fost de părere Bunica, de față cu Tatăl și cu Mama-cea-tânără, iar glasul îi trăda o mare nemulțumire. — Nu! Să mai rămâie musai aici unde îi. Să facă bine să-nvețe să vorbească nămțește cumsăcade.

Prin „aici" Bunica nu s-a referit la locul unde tocmai ne găseam, în camera de la bloc. Prin „aici" căuta de fapt să spună acolo, acasă la noi, pe Strada Cetății, locul către care ne îndreptăm acum cu autobuzul ăsta mormăitor.

Unde și pisicile știu nemțește.

Șoimi ai patriei

Încă o dată și pentru încă un an la grădiniță!

Însă de data asta e altfel. Educatoarea și Tanti a noastră de *Kindergarten* nu mai e tânăra Herta-Tante-din-Jibert, ci Helga-Tante-de-aici, ceva mai bătrână. Am schimbat de asemenea și sala de grupă. Nu mai stăm în clădirea veche cu acoperiș ca două coperte de carte, din colțul curții, peste drum de maternitatea unde berzele nevăzute aduc sumedenie de copii minusculi și de creșa în care privim din când în când prin ferestrele joase și zărim o mulțime de bebeluși mărunți, împachetați ca niște sarmale în scutece albe și așezați în pătuțuri scurte. Acum ne petrecem diminețile în mijlocul grădinii, în clădirea cea nouă și colțuroasă cu două odăi spațioase, cu ferestre largi sub un acoperiș din beton, plat și cu streașină pronunțată.

Grădina de joacă rămâne aceeași, așijderi pomii cu fructele ajunse iarăși numai bune de cules. Cele două leagăne, groapa de nisip de sub castan, lângă zid, *șnipp-șnapp*, balansoarul, până și cuibul de barză de pe hornul cel înalt peste câteva grădini – toate mă primesc o dată mai mult să petrec un an în mijlocul lor. Berzele au plecat, dimpreună cu puiul lor care a crescut. La fel și foștii mei colegi de grupă. Începând de azi, ei au voie cu toții să meargă la școală și să poarte uniforme adevărate. Emerich și Astrid și Monika și Edwin și toți ceilalți.

Toți, mai puțin eu.

Mie mi s-a făcut cadou încă un an de copilărie, pe care trebuie să-l ispășesc aici la grădiniță. A durat ceva vreme până ce, odată

reajuns acasă și bizuindu-mă pe zisa Mamei, am insistat pe lângă Bunica să primesc cadoul ce mi se cuvine. Până m-a lămurit că un an de copilărie făcut cadou n-ai cum să-l ții în brațe, nici să-l simți plăcut la pipăit, promițător și ferm între degete, și nici să-l adulmeci ca pe un pachet plăcut mirositor *Dingermania*.

— Mai târziu vreodată o să știi să-l prețuiești. Când ai să fii mare – a fost răspunsul Bunicii și a sunat categoric.

Mai târziu! De data asta îmi vine la socoteală. Pentru că nu reușesc să mă bucur aici și acum.

În grupa cea nouă eu sunt cel mai mare. De departe cel mai mare, răsărind cu aproape un cap peste toți ceilalți. În fiecare dimineață, când stăm înșirați pe un rând, în careu, la *Guten Morgen, Kinder! – Guten Morgen, Genossin Erzieherin*, care va să zică „Bună dimineața, copii!" – „Bună dimineața, tovarășa educatoare!", la stânga și la dreapta nu se vede nimeni mai înalt decât mine. Doar femeia din fața noastră, Helga-Tante-de-aici.

În odaia cea nouă, la fel ca în cea dinainte, stăm așezați într-un careu închis din trei părți și deschis într-a patra către intrare, iar eu iarăși aproape de capătul din dreapta. Numai că de data asta cineva stă și mai la dreapta decât mine. O fetiță. Cu codițe, așa ca Ingrid, numai că o cheamă Karoline. Cumva e altfel decât în grupa anterioară mofturoasa de Karoteea, *Die-Zerkratzte-im-Gesicht* – „Zgâriata-pe-față", pe care am zădărât-o mereu astfel, până când Herta-Tante-din-Jibert a insistat să mă lămurească ferm că alea nu sunt zgârieturi, ci sumedenie de pistrui, și tocmai de aceea s-ar vedea cu atât mai bine zgârieturile adevărate pe care i le aplicam din când în când. Ceea ce, mă-roagă-frumos, trebuia – dar nu-mai-de-cât! – să nu mai fac. Și cu totul altfel decât veșnic jeluita, mucoasa și a câte ceva vreutoarea Brunhild, sora surorii ei gemene la fel de proaste și a fratelui lor Bruno. Sau decât Eugenia, cea mereu cu nasul pe sus, al cărei fel zeflemitor nu se lăsa înfrânt decât din când în când cu câte-un șut în picior, ceea ce o făcea pe urmă să țopăie și să urle. Sau decât Dana, cea veșnic-stând-și-privind-degeaba. Nu, Karoline e altfel. Nu cu nasul pe sus și nici retrasă, însă nici insistentă sau sâcâitoare. Doar așa. Doar Karoline.

Și stă lângă mine.

De n-ar fi fratele ăsta al ei! Care merge acum în grupa foarte mică, unde cu mult timp în urmă, hăt! – acum două toamne, încă am umblat și eu. La Herta-Tante-din-Jibert, care păstorește o grupă vreme de doi ani, până când rămășițele grupei, așa ca mine, nimeresc încoace, la Helga-Tante-de-aici. Numai că toți cei pe care pe atunci nu puteam să-i sufăr, alde Karoteea, Eugenia, dimpreună cu tovarășii de joacă preferați, Emerich, Edwin, Heinz-Georg și ceilalți, sunt duși. După doi ani ajunseseră parcă să țină întrucâtva loc de frați, dar acum au plecat și ei și merg la marea, mult-lăudata școală, în clădirea importantă din mijlocul localității, lipită de Turnul Sașilor. Rămân doar eu în urmă să contemplu anul-cadou de copilărie și nu descopăr decât fața blândă și mălăiață a lui Helga-Tante-de-aici.

Și – mda – pe Karoline.

Numai de n-ar fi frate-său mai mic, nătărăul de cutare, cum-îl-cheamă! Pentru că afară în grădină, la joacă, trebuie să aibă grijă de el să nu-l scape din ochi. Și o face cu devotamentul unei pisici pentru puiul ei clăpăug și cu ochi rotunzi, care habar nu are de nimic decât de joacă. Ceea ce-i ocupă Karolinei cea mai mare parte a timpului de după orele de clasă. Astfel că nu reușesc mai deloc s-o ademenesc la jucatul-în-nisip-împreună, la privitul-la-mine-când-mă-dau-curajos-în-leagăn, la căutat-de-nuci-coapte-pe-sub-nucul-cel-mare sau la aruncatul-cu-mere-stricate-în-Bruno. Aproape tot timpul are grijă de mucea, fratele mai mic, care, când întâmplător nu se smiorcăie, în căutare de vreo jucărie, aleargă bezmetic prin grădină, de parcă i-ar umbla o albină în ceafă. Karoline, e drept, nu aleargă după el, însă privește permanent pe urma lui și abia dacă acordă altcuiva vreuna din privirile ei limpezi, de un albastru azuriu.

De câteva zile Helga-Tante-de-aici e bolnavă. Deocamdată nu e de văzut pe la grădiniță, iar la grupa noastră a venit o altă educatoare. *Genossin Gemeinde*. Pe numele adevărat o cheamă Gerlinde și dimineața vine cu naveta dintr-un sat. De fapt un autobuz, dar se cheamă că face naveta de pe comune și atunci se spune, despre ea și despre alții ca ea, că vine cu naveta. Ossi Jekeli i-a spus o dată,

din greșeală sau nu, în loc de Gerlinde – *Gemeinde*, ceea ce în germană înseamnă „comună". Așa că pentru unii dintre noi numele i-a rămas *Genossin Gemeinde* – „Tovarășa Comună".

Nu e așa bătrână ca Helga-Tante, nici așa mălăiață, în schimb e mai subțire și mai aspră. Poartă părul roșcat și, sus pe cap, o coadă ca o bilă, vorbește mai iute, ascultă mai puțin, ne pretinde mai multă ordine și e mai atentă ca nimeni dintre noi să nu-și părăsească locul. Nu că altminteri la Helga-Tante-de-aici n-ar fi ordine. Primii doi ani, cu Herta-Tante-din-Jibert, au fost cei mai frumoși. Atunci am avut voie să zburdăm chiar și în sală. E drept că aveam, acolo ca și aici, un loc stabilit, fiecare. Tot omul cu bucățica lui de loc. Dacă vreunul lipsește, spațiul său e gol și în zori la „bună dimineața, tovarășa" se observă imediat. Însă mai târziu ne era de asemenea îngăduit să ne așezăm lângă cine și unde ne era voia.

De când ne-a preluat Helga-Tante, avem doar rareori voie să schimbăm locurile. Acum însă, la *Genossin Gemeinde*, trebuie să ședem tot timpul pe aceleași locuri, indiferent ce facem, fie că pictăm, modelăm, construim sau ne înghiontim. Ca să aibă în permanență privirea de ansamblu, zice ea.

Când, deunăzi, în vreme ce ne explica ceva foarte important – am uitat ce –, am cutezat să mă strecor prin dosul rândurilor de mese și scaune până în partea cealaltă, la jucării, spre a mă servi din ele și a-i duce una și lui Karoline – tractorașul ăla roșu de plastic poate i-o plăcea, că-i roșu – , am fost înhățat numai din cauza mormăitului sonor și smiorcăit al lui Bruno – voia el tractorașul – și a râsului prostesc al lui Ossi și drept pedeapsă a trebuit să trec o vreme la colț: fața la perete, mâinile împreunate la spate, ca bătrânul Adam când se plimbă singur pe stradă, nu spui nimic, nu faci nimic, stai doar și aștepți. Până se termină ora de clasă sau până ce Tovarășa Comună arată îndurare și ai voie la loc, nu înainte de a promite solemn că nu mai faci.

Încă în vremea ei, Herta-Tante-din Jibert ne-a învățat cum să stăm așezați. Cum să facem două lucruri odată: să stăm corect și să fim cuminți. Anume drept, spinarea lipită de spătarul scaunului,

brațele de-a lungul corpului și mâinile în poală, pe rochițele noastre de grădiniță albastre-deschis. Dat fiind că nici măcar în poală mâinile nu stau mereu locului, Helga-Tante-de-aici ne-a învățat mai târziu să stăm corect și cuminți din cale-afară, ținând încă și mâinile împreunate la spate.

Ajută. Nu mai putem gesticula discret sau face alte trăsnăi. Dar mai putem vorbi. Tovarășa Comună are însă și pentru asta leac, pe care ni-l aplică încă din prima zi: să ședem drepți, cu mâna stângă la spate și arătătorul drept în sus, lipit pe buzele strânse. *Mucks-Mäus-chen-still*, ne cere să fim, ceea ce în românește înseamnă „șo-ri-cel-în-cre-me-nit". Asta vrea să audă de la noi, făcându-se că ascultă cu atenție și ducând mâna pâlnie la ureche, de parcă ar vrea s-o culeagă ca pe o ciupercă: „șo-ri-cel-în-cre-me-nit"!

Tovarășa Comună are însă și o parte bună: de îndată ce dispare din ochii noștri, nu mai există. E dată imediat uitării. Spre deosebire de Herta-Tante-din-Jibert și de Helga-Tante-de-aici. La ele, când nu sunt, ne gândim mai des. Despre educatoarea noastră actuală nu vorbim acasă deloc, nici nu mai știm că există, că mâine începe o nouă zi și că aceasta începe cu Tovarășa Comună cea sfrijită.

La grădiniță atârnă în fiecare odaie un tablou în perete. Mereu același. Din el, zâmbind prietenos și sătul, cu o ureche ușor împinsă înainte, aproape ca la Tovarășa Comună când se face că vrea să audă „șo-ri-cel-în-cre-me-nit", și deasupra unei cravate de culoare cenușie, cu un model ca de gândaci mari și ovali, privește Tovarășul în sus, undeva către colțul tavanului. Tovarășul nostru de acasă. Acolo nu atârnă în perete, însă e de văzut în televizorul brun-roșcat. Din când în când oamenii, fie Bunicul, vecinii, musafirii ori Bunica, vorbesc despre el.

Despre *Genossin Gemeinde*, Tovarășa Comună, nu vorbește însă nimeni niciodată.

În seara asta e ceva. Cu Bunicul.

Cheia se răsucește sec în broasca portiței către stradă. Veșnica cheie lustruită, groasă și mare cât o linguriță de ceai, care în timpul zilei adastă, pentru cine-i știe locul, pe bârna transversală din susul

porții, iar noaptea stă agățată într-un cui ceva mai jos, spre a nu putea fi apucată de afară. Urmează scârțâitul subțire al țâțânii, dublat de clinchetul inconfundabil al clopoțelului ușor ruginit, agățat de pragul de sus, lovit la deschidere și la închidere de muchia portiței. Apoi zgomotul sec al închiderii clanței, al răsucirii cheii și al agățării ei în cui. Și pașii măsurați, pe cele câteva scări către gang și pe linoleumul verde-vechi, până la prima ușă, care dă în odaia din față.

Acum casa e ferecată. Suntem toți: Bunicul, Bunica și cu mine. Toți câți trebuie să fim. Seara se gătește domol să înceapă, luna pândește, umbră palid-albă pe cer, ca soarele, aruncat cum e după cetate, să asfințească de tot. Se apropie cu pași repezi un nou anotimp, cu miros de flori de soc și liliac.

Din cuptor miroase a prăjitură pusă la copt.

Stăm tustrei la masa rotundă în camera-din-față și părem că așteptăm ceva. De fapt, Bunica și cu mine. Pentru că de data asta Bunicul e cel dator să ne facă o mărturisire importantă.

— *Na* – cade în cele din urmă întrebarea ei –, cum o fost?

El saltă pe masă veșnica sa servietă maro de piele și o deschide încet. E burduhoasă și întinsă, altfel decât de obicei, când în ea își găsesc loc abia câteva foi de hârtie și dimineața, înainte de plecare la navetă, la autobuz, pachețelul cu merinde. Bunica privește la chipul lui, iar eu în tașca întredeschisă. Scoate un obiect lunguieț și neregulat, învelit în hârtie aspră de pachet, maro-deschis. Din ea cojește la iveală, cu foșnet, o sticlă turnată parcă la rândul ei într-un strat gros și brun-închis, ca de plastilină uscată, crestată cu dungi sugerând scoarța de copac, cu un dop ca un ciot de creangă. Urmează, unul după altul, în aceeași hârtie potrivnică, pescuite de mâna noduroasă a Bunicului și depuse cu grijă pe masă, șase rotocoale mai mici: șase pahare. În aceleași odăjdii precum scoarța. Odată dezghiocate și oferite privirii, le măsurăm câteva clipe din ochi.

— *Na*, asta-i cumsăcade din partea lor – e de părere Bunica. — Amintire de la pensionare.

— Mda – face Bunicul, gânditor. — Cloșca cu puii de aur. Numai că nu-s de aur, că-s de scoarță. — Apoi zâmbește. — Și nici măcar aia nu-i adevărată.

Știu Cloșca cu puii de aur. E pe undeva pe la noi prin televizorul brun-roșcat sau prin pod, pentru că odată, nu demult, s-a văzut pe îndelete pe ecran. De fapt, nici cloșca nu e cloșcă adevărată și nici puii. Doar aurul din care sunt făcute. Pentru că e o comoară, una din cele mai de seamă comori din istoria țării noastre. Așa se povestește despre ea.

— Vo' doi saci de ciment, acolo, n-ar fi stricat – observă Bunicul, sec. — Dacă tot am ieșit la pensie din fabrica lor de ciment. Cu ăia aș fi putut face măcar ceva. Un gard nou în fundul grădinii, că de mult e nevoie, p-ăsta l-au mâncat urzicile. — Devine mai vioi: — Una-ntr-una, poate nu-i rău că stau de mâine acas'. — Brusc pare să-și dea socoteală: — Da' ce-am eu de făcut acas'?

— Cum „ce-ai de făcut acas'"? – întreabă cu dojană în glas Bunica. — Ăsta micu începe la toamnă școala și dacă părinții ni-l lasă mai departe nouă, trebe s-avem grijă să iasă om din el!

— Da-da… – admite Bunicul, dus pe gânduri. — Sigur că da. Și gardul. Tre' și pe-ăla să-l fac.

Șede mai departe la masa rotundă din camera care-i mai poartă și numele: *Ticuzimmer*. „Camera lui Ticu". Bucătăria-de-iarnă sau Camera-din-față, după anotimp, devine în germană *Ticuzimmer*. Pentru că „Ticu" îi spun eu, iar Bunica, atunci când el e dus de acasă, îl pomenește în germană. Și pentru că mereu doarme aici, singur, când mai vine acasă uneori seara târziu. Sau beat. Acum răsucește gânditor un pahar gol în mână. Unul din cei șase pui ai Cloștii. „Aia cu gardul nu arde", i-a spus Bunica adineauri. „Zi mersi că ai liniște. După atâția ani."

— Când am plecat flăcău de-acasă – începe el să povestească, pe undeva obosit –, am sperat că vreodată o să ajung și eu ca taică-meu, nu zic să-l întrec. El că a fost primar în sat, eu ziceam că măcar ofițer de jandarmi să ajung. — Aici Bunicul strânge nițel din buze. — Și uite: pensionar dintr-o fabrică socialistă oarecare, de ciment.

Tace și așază paharul gol lângă celelalte cinci. Golul devine de șase ori mai mare.

— Nime n-o știut toate câte-or să vină. — Bunica adoptă acel ton al ei anume, potolit. — O mai rămas cineva ca 'nainte? Mai

bine să mulțumim la Dumnezău că suntém cum suntém aici. Că acolo la București Carmen o ajuns mai mult ca noi. Că putem ajuta pe ea să crească pe ăsta mic aici cumsăcade.

— Așa-i. — Bunicul îi dă dreptate cu o nouă voioșie, părând că brusc și-a amintit ceva. — Dar ce să fac acas'? Nu pot să șed puturos toată ziua. Tre' să fac rost să am iar ceva de lucru! Sau mai bine o afacere, ceva. Albine. Sau oi.

Taman întind mâna să iau o nouă bucată din prăjitura care în urmă cu un ceas încă se cocea, în așteptarea Bunicului, când observ că Bunica privește spre mine și mustăcește. Zâmbește. Ba nu. Râde.

Costumele alb-negre ne stau bine la toți. Doar urechile clăpăuge și cărnoase ale lui Bruno împung îndărătnice marginile strânse ale bonetei negre, în încercarea de a-și relua forma naturală. Deasupra feței rămase descoperite poartă fiecare, cusut pe bonetă, un cioc din carton portocaliu. Pentru că suntem cu toții rândunele. Fiecare poartă o pelerină neagră, lucind mătăsos, fixată pe șolduri și legată de încheieturile mâinilor. În rest puloverele noastre sunt albe, ștrampii de asemenea, iar pantofii negri.

Înșirați unul în urma celuilalt, stăm și cântăm *Ein Vogel wollte Hochzeit machen* și *Alle Vögel sind schon da!* – două lieduri germane despre zburătoare: *O pasăre voia nuntă să facă* și *Păsările toate au sosit!*. Helga-Tante a noastră e din nou sănătoasă și din nou aici, dându-și multă osteneală cu noi și cu costumele noastre, în pregătirea apropiatei mari serbări a grădiniței. De cântat cântăm în timpul probelor doar sub îndrumarea ei. Îmbrăcați suntem cu toții la fel, deopotrivă fete și băieți. Inclusiv cu ștrampii ăștia albi și nesuferiți. Cine dintre noi băieții are acasă, poate trage peste ștrampi pantaloni scurți, ni se spune. Însă nu tot felul de nădragi pestriți de pânză sau alte asemenea, ci dacă e să fie, atunci doar pantaloni scurți de piele. Din cei adevărați. Dat fiind că în magazinul nostru din localitate pantaloni scurți de piele nu există și nici n-au existat cândva, depindem o dată mai mult de unchii *Dingermania*. Norocul meu că anul trecut am primit de la Onkel Michael exact o asemenea pereche de pantaloni. El le-a spus „bavarezi", vecinii de pe stradă

îi numesc „tirolezi". Așa, negri, cu modele și borduri creț e și roșii primprejur de buzunare, cu două fermoare argintii în față, până sus la curea, în stânga și-n dreapta cocoșelului, folositoare foarte când trebuie să faci pipi, fiindcă prohabul coboară ca podul pe lanțuri al unei cetăți cavalerești și nu mai trebuie să dai jos tot pantalonul, să rămâi în fundul gol, ca copiii mici. Unde mai pui cureaua! Prima mea curea adevărată, de piele. Ca la Bunicul, doar că e gri. Nici măcar Bunica nu are una asemenea. Curelele ei pentru rochii sunt toate din stofă, moi și se cheamă cordoane.

Astfel că acum nu sunt nevoit să stau ca fetele, numai în ștrampii albi, să mă vadă toți. Nu se cade pentru un băiat să umble acoperit prea subțire de la brâu în jos. Pentru că el are ceva ce se cere ascuns. Spre deosebire de fete, care nu au nimic de ascuns. Am văzut eu odată în grădină cum Zgâriata-pe-față a trebuit iute să facă pipi în spatele nucului celui mare. Nici nu avea ce să ascundă. Doar vreo trei inși avem pantaloni de piele. Hansi n-are. Nici Erhard n-are. Nici Bruno. Lor ștrampii trebuie să le fie de ajuns. Spre a ascunde ce la alde ei de fapt accentuează și spre a da impresia că tot ce acoperă nu există pentru că nu se vede.

Cea mai frumoasă e Karoline, chiar și așa, cu cap negru și lucios, cu cioc pe frunte și aripi atârnând. Are chipul la fel de senin și privirea la fel de văzduhie și duioasă, chiar dacă fugară și nepăsătoare când mă pun în calea ei. Deși sunt un păsăroi mai mare decât ea și am și pantaloni de piele. Nici ea nu are nimic de arătat și nimic de ascuns în ștrampii albi, sub făptura ei de rândunică. Tocmai de aceea o găsesc atrăgătoare. La ea și nimicul are ceva.

E o zi senină, atât de senină, încât până și costumele noastre negre de rândunele scapără reflexe sticloase în bătaia soarelui. Ceva mai dosiți, alăturea de scenă, așteptăm deja de o mică veșnicie apariția noastră în fața oamenilor. Pentru noi e prima de felul acesta în afara odăii și a grădiniței.

Am repetat mult în săptămânile trecute până să cunoaștem pe dinafară cântecul despre pasărea care face nuntă, dimpreună cu numeroșii nuntași, cu sumedenia de rubedenii și cu tot ceea ce-l

preocupă pe fiecare. Pentru că trebuie să fim convingători și la Întâi Mai să putem cânta cu adevărat ca păsările. În fața multor, multor oameni.

Repetițiile au mers bine, însă Helga-Tante a cam avut bătăi de cap până să-l învețe pe Bruno să cânte la refren cu „i" în loc de „e". Și cum refrenul la cântecul ăsta reapare din două în două versuri, a fost nițel anevoios.

— Nu mai îngâna leneș, Bruno, lasă toate literele să dospească și cântă-le cum trebuie – l-a îndemnat ea. — „E" nu e „i"!

Până și pe alde noi, care nu ne topim tocmai de dragul lui, ne-a mirat nițel insistența cu care Helga-Tante-de-aici a ținut să corecteze litera lui Bruno, cu atât mai mult cu cât refrenul e de fapt o lălăială melodioasă care nu înseamnă nimic.

Ein Vogel wollte Hochzeit machen
In dem grünen Wa-al-de,
Fidera-la-la, fidera-la-la, fidera la-la la-la!

O pasăre voia nuntă să facă
În pădurea ve-er-de,
Fidera-la-la…

Bruno însă, cu capul ușor aplecat pe o ureche a sa de gumă, privea mereu visător în perete, mesteca versurile cu vocea lui groasă, și la refren se mulțumea să mormăie sonor: ,,Federa-la-la"…

Scena de lemn se află proptită în povârniș, în partea din sus de strada noastră a dealului cetății. Îndărătul tufărișului des, ceva mai jos, se află clădirea dărăpănată a vechilor băi, locuită de familia tot mai numeroasă de țigani. Iar în fața scenei orientate către cetate, ca o trambulină de un galben-lemnos în mijlocul pantei de un verde crud, se găsesc oameni. Mulți. Atât de mulți oameni la un loc n-am mai văzut decât în televizorul brun-roșcat. La *două'trei august*. Sau acum două toamne, în sala aia mare, când se spunea că acolo ar fi al unsprezecelea congres al *pecere*. Atunci stăteau cu toții pe niște rânduri dese de fotolii, sub un tavan plin cu lanțuri

de lumină, și priveau la Tovarășul, acum șed cu toții prin iarbă care-cum, sub cerul liber, și privesc la noi.

Pentru că ne găsim deja sus pe scenă și cântăm.

Înaintea noastră au cântat pionierii din clasele mai mari, de la școală. Ceva despre primăvara care râde iarăși și despre sosirea lui *întâi-de-mai*. Și despre muncitorii care au pornit să se înfrățească și să sărbătorească. Toate acestea pionierii le-au cântat în românește.

Și acum cântăm noi în germană.

Înainte însă de a urca, adineauri, pe scenă, ceva cam timorați în fața atâtor oameni, a apărut Tovarășa Comună, pe care o cheamă de fapt Gerlinde, și ne-a ținut un mic discurs. Helga-Tante, cu care am făcut ultimele repetiții, nu părea foarte încântată. A stat doar și s-a uitat cam sever și n-a zis nimic.

— Voi veți fi cei mai mici care vor apărea aici pe scenă – ni s-a adresat, precipitat, în germană, Tovarășa Comună cea slabă – și de aceea trebuie să fiți și cei mai buni. Arată grozav costumele voastre – a mai spus, de parcă ne-ar fi văzut cu ele întâiași dată. — Frumos vi le-a mai făcut Tante Helga! Ce fel de alea sunteți voi? Lilieci?

— Râânduneee-le! – a mormăit Bruno.

— *Ach*, rândunele! – s-a mai entuziasmat scurt tovarășa Gerlinde, după care a revenit sec la obiect: — Așa, acum, *Kinder*… copii, fiți atenți: la sfârșit, după ce v-ați isprăvit de cântat cântecelul, primiți o surpriză. Vă rog să rămâneți cu toții pe scenă în ordine și liniște și să vă bucurați, până când o să plecați în șir, unul după altul. Nimeni nu pleacă prea devreme, și cu toții aveți a vă bucura în așa fel încât să vadă și lumea, pentru că fiecare din voi va primi ceva. *Gut*? Bine?

Entuziasmul ne-a cuprins numaidecât și a trebuit curmat printr-un șuier „șșșșt!", pentru că-i deranjam pe pionieri din cântat. Doar Helga-Tante nu s-a prea bucurat de anunțatul nostru cadou.

Am dat cu totul uitării emoția apropiatei reprezentații și a existenței de rândunică în fața atâtor oameni. Ce-o fi fiind ceea ce vom primi? Un pachet *Dingermania*? Probabil că nu. Pentru că pe ăsta îl primește, dacă-l primește, tot numai câte unul. Atunci bunicul sau alt om mare din casă trebuie să plece cu trenul până

la Brașov, la vamă, spre a-l afla acolo, a-l deschide zorit și a lăsa să fie controlat ce-i înăuntru. După care se ia puțin ceva din el, se dă și la vameș, se închide la loc, se leagă provizoriu și se îndeasă într-o sacoșă mare, cu care e adus cu trenul înapoi acasă. Pe urmă se pune pe masa cea mare la mijloc, se deschide cu grijă, în liniște, și toată familia se adună și se bucură.

Treaba cu cântatul nostru pe scenă pare că a mers bine, altminteri mulțimea de oameni n-ar aplauda și nu ne-ar privi cu atâta entuziasm. Ne-am strecurat pe scenă în cruciș și-n curmeziș, ca trenulețul, ne-am împrăștiat fâlfâind din aripi, când perechi, când țopăind câte unul, în vreme ce doi dintre noi au jucat mirele și mireasa. Din păcate aceia doi n-am fost Karoline și cu mine. Cântecelul german face vorbire despre sumedenie de păsări, despre ciocârlie și bufniță și fazan și pițigoi și multe altele, în vreme ce noi cu toții nu suntem decât rândunele, care în cântec nici nu apar. Asta nu pare să-i intereseze pe oameni – mulți nici nu vorbesc germana.

Cum o fi, cum nu, acum stăm locului în semicerc, în așteptarea surprizei pentru noi.

Tovarășa Comună cea sfrijită, care de la începutul reprezentației noastre stă jos, lângă colțul scenei și așteaptă, urcă sprintenă cele trei-patru trepte de scânduri, se întoarce pe jumătate la noi și apoi către oameni.

— *Liebe Kinder* – începe ea, de parcă s-ar adresa lumii așezate pe iarbă, iar prezența pe scenă nu pare să-i dea emoții, deși evoluează în fața atât de multor oameni –, dragi copii, ați cântat și dansat așa frumos și, pentru că azi sărbătorim Întâi Mai, Partidul nostru s-a gândit și la voi și vrea să vă răsplătească, pentru că e o cinste să fii răsplătit de Partid, iar voi prin realizările voastre ați meritat din plin, ca să vă fie îndemn pentru alte mărețe realizări, pentru înflorirea și propășirea scumpei noastre patrii.

De aceea probabil șed atâția oameni în iarbă, pe coastă, și aplaudă. Pesemne ăștia sunt cu toții de la Partid. Și de fiecare dată când Partidul dăruiește ceva, se aplaudă. Asta s-a văzut de mai multe ori în televizorul brun-roșcat: cum o mare mulțime de oameni șade și

aplaudă pe cineva, cel mai ades pe Tovarășul. Cum s-a întâmplat și când i s-a dăruit încredere, la *congres'al'unsprăzecelea al pecere*. Și când el a dăruit la rândul său, cum s-a spus, un mare cadou țării întregi, în aplauzele celor mulți din sală, un cadou cu un nume lung-lung, repetat adesea de atunci de către unii din televizor, ca o poezie pe care o poți învăța pe de rost: programul-partidului-comunist-român-de--făurire-a-societății-socialiste-multilateral-dezvoltate-și-înaintare-a--României-spre-comunism. Așa s-a spus. Cu un asemenea nume lung, cadoul e pesemne și foarte mare, mult prea mare ca să încapă în televizor, unde nu l-am văzut niciodată. Și totuși, nu știu ca Helga-Tante, Resi-Onkel, nenea Moraru sau vecinul Schuller, chiar Bunica însăși, să fie și ei din Partid. Pentru că și pe ei îi disting, șezând în față, în mulțimea de oameni dinaintea noastră, ascultând cu chipuri concentrate.

— Răsplata voastră, *liebe Kinder*, dragi copii – continuă Tovarășa Comună –, voi primiți… vouă vi se face cinstea de a fi primiți, ca primă serie, în nou constituita organizație a „Șoimilor Patriei"!

Pe urmă spune același lucru încă o dată și în românește, cu accentul nițel diferit al acelor oameni care vorbesc mai mult germana.

— Asta e organizația nou-constituită special pentru voi, care vă arată grija pe care v-o poartă Partidul și guvernul – continuă *Genossin Gemeinde*, privind fugitiv către noi și apoi din nou către oamenii cei mulți din iarbă. — Aici să vă simțiți ocrotiți și să faceți lucruri frumoase, până când veți merge la școală și veți fi făcuți pionieri.

Încercăm să fim nițel bucuroși. Inițial fără să știm prea bine de ce. Probabil pentru că a fost vorba să ne bucurăm. Cât despre lucruri frumoase: privirile noastre caută cadouri frumos împachetate, jucării sau niscai dulciuri, care să facă răsplătirea noastră palpabilă. Însă în loc de toate astea, Tovarășa Comună cea subțire apare dintr-un colț cu o cutie mică de carton, de tot albă și simplă și deloc împachetată ca de cadou, dănțuind în direcția noastră, de data asta învăluindu-ne cu privirea doar pe noi.

— Aici! – se lansează ea din nou. Aici primiți semnul că aparțineți cu toții Șoimilor Patriei. Asta o purtați începând de azi la uniformă!

Uniforma noastră e fustița aia năroadă, albastru-deschis, dar în mod excepțional astăzi nu o purtăm, pentru că suntem rândunele negre.

Genossin Gemeinde scoate din cutiuța ei o bucată mică și colorată de stofă, tăiată de-a lungul, strânsă la mijloc cu un nod și care se fixează la spate cu un ac de siguranță. Pentru că sunt primul în rând, sunt primul căruia i se fixează de piept bucata cea mică de stofă.

— Ăsta e tricolorul, pe care ca Șoimi ai Patriei îl veți purta până ce Partidul vă va face cadou o uniformă potrivită. În curând părinții voștri or să v-o poată cumpăra de la magazin.

Pe urmă țopăie ca o vrabie de la unul la altul, agățând fiecăruia tricolorul de costumul de rândunică.

Bucățica roș-galben-albastră de pe piept arată ca un fluture strivit. Atârnă ceva cam strâmb, precum în rândul din față mustața subțire a lui Resi-Onkel deasupra surâsului său și mai subțire. Tovarășa Comună face o figură mulțumită și, ca omul după lucrul bine făcut, privește la noi, care stăm cu toții muți, cu fluturii noștri tricolori. Mai mult se pare că nu vom primi. Câțiva oameni au aplaudat, însă au fost mai puțini decât la cântecelul nostru de adineauri.

Pe urmă urcă iarăși pionieri pe scenă și mai cântă ceva despre Întâi-de-Mai, în vreme ce noi coborâm tăcuți scara scurtă de lemn.

Privim unii la alții și ne ciupim din când în când de bucata de stofă colorată. Arată frumos, cele trei culori roșu-galben-albastru pe fundalul negru al costumului.

Abia a trecut cuvântarea despre onoarea de a fi șoim și nu mai e nimic deosebit în a fi șoim. Nu ne mai aflăm sus pe scenă, abia de ne mai ia cineva în seamă, nimeni nu ne mai aplaudă, iar mâinile noastre goale nu mai trebuie să fâlfâie, pentru că nici rândunele nu mai suntem. Nici Tovarășa Comună nu mai e sus, să vorbească frumos oamenilor despre noi. Captivată stă de vorbă, ceva mai alături, cu un domn important și sobru în costum gri, cu cravată și servietă neagră.

Vecinul Schuller face același lucru cu Resi-Onkel, care continuă să surâdă strâmb, și-l aud spunând:

— Șoimii ca șoimii, dar nici rândunele să nu uite să fie. Rândunelele-s păsări migratoare…

Tocmai în seara asta, când am crezut că acasă eu voi fi în centrul atenției!

Între timp am aflat și ce este un șoim. Crește și pe la noi prin țară – de bună seamă, cum ne-ar fi stat altminteri ca șoimi ai patriei, fără șoimi în patrie? O pasăre voinică și ageră, care le vede pe toate și care pândește și prinde șoareci. Ca pisica. Doar că zboară, ceea ce nici pisica, nici eu nu putem. O spune și cântecul ce răzbate din emisiunea pentru copii de duminică dimineața:

„Șoimii patriei, șoimii patriei,
Spre lumină vom zbura,
Șoimii patriei, șoimii patriei,
Pentru tine, țara mea."

Prin urmare zborul este cel care îi strânge pe șoimi în organizația căreia de astăzi îi aparținem și noi. Nu pânda și nici prinsul de șoareci. De aceea, pesemne, nu există și organizația pisicilor patriei.

Și tocmai astăzi Bunica și Bunicul par mai curioși ca oricând să afle ce s-a întâmplat. Când unul, când celălalt trec dintr-o cameră într-alta și înapoi, schimbând, când se întâlnesc, vorbe puține și câte o exclamație scurtă. De mers, merg în seara asta amândouă, și radioul negru, și televizorul brun-roșcat. Fiecare spune altceva. Unul vorbește despre căderea Saigonului și războiul pierdut al americanilor, celălalt despre victoria armatei populare vietnameze și a comuniștilor în Vietnam. Nu știu cine e Saigonul, nici de ce și de unde a căzut, însă îmi dau seama că e important și că pe amândoi îi frământă căderea sa.

— A-uz' acolo! – face Bunica. Așa exclamă ea de fiecare dată în românește când o miră ceva foarte tare. — Să ia bătaie americanii, să piarză războiu'! Când o mai fost așa céva? Așa céva n-o mai fost!

— Sunt dați dracului vietnamezii, dom'le! – spune și Bunicul, în semn de maximă apreciere. — Au știut să se bată ani de zile în pădurile alea ale lor. Nu iartă! O să fie de-acu și pe-acolo ca la noi în patru'ș'cinci. Vin comuniștii peste tot și s-a zis povestea.

S-a zis care poveste? Eu n-am auzit-o! Încerc să deslușesc pe chipul lor o expresie, o stare care să mă ajute să-mi dau seama dacă e bine sau e rău ce spun ei că se întâmplă.

— Ce-or râde rușii! – mai comentează Bunica dintr-un colț al gurii. — Că ei așa una încă n-au pățit!

Dacă rușii râd, înseamnă că se bucură. Că americanii au mâncat bătaie în pădure de la niște comuniști. Așadar, care sunt ăia buni și care sunt ăia răi? Televizorul brun-roșcat spune că sunt foarte buni comuniștii. Dar nu la fel spune radioul negru. Oare în pădure la noi or fi comuniști? Că americani n-am văzut. Prin urmare: rușii… Dar și rușii sunt ăia răi! Așa zice Bunicul și așa spune și radioul negru. Atunci ăilalți, americanii, cum sunt? Deși ăștia, rușii, în filmele de la televizor sunt ăia buni. Prin urmare, dacă se bucură ăia buni e bine? Dar nu, că ei sunt totuși ăia răi. Și dacă se bucură ăia răi, cum e?

Mult mai simplu cu românii și cu turcii. Acolo dintru început e limpede cine e bun și cine e rău, cine pierde și cine câștigă.

Karoline continuă să-mi dea calde dureri de burtă doar când o zăresc. Nu știu de ce și nici cum de reușește. E pur și simplu Karoline și o iubesc, deși ea nu mă întreabă niciodată dacă o iubesc și nici eu nu trebuie să spun „da", așa cum face Mama-cea-tânără cu mine, de fiecare dată când se întâmplă să treacă pe aici. Karoline stă la grădiniță lângă mine, prima în grupă, deși e mai mică decât sunt eu. Când privesc la dreapta, îi văd codița stângă, lungă și blondă, și fluturele colorat, de pânză, la ea pe piept. Pentru că e și ea șoimiță a patriei. *Karoline – die Fälkin*! Karoline – șoimița. Deunăzi mi-a aruncat priviri mânioase când pentru a suta oară consecutiv am numit-o astfel, sărind în jurul ei și râzând ca un apucat. Pentru că mi-e dragă de-mi vine să pun mâna pe ea, Karoline, și simplul strigat la ea sau trasul-de-codițe, afară în grădină, pare

să nu mulțumească pe deplin pe nici unul din noi. Așa că trebuie s-o țin în brațe strâns. Foarte strâns.

Numai că ea nu trebuie cu nici un chip să bage de seamă!

Ascult cu mare concentrare la ceea ce tocmai ne povestește Helga-Tante. Nu c-aș fi curios ce spune. N-o pierd din ochi, însă întreaga mea parte dreaptă e ca o poartă căscată către locul de alături, către Karoline.

— Ați văzut deja câteva meserii și pe la voi, acasă, pe la tații și mamele sau unchii și mătușile voastre – ni se adresează Helga-Tante. — Veți fi având și voi deja o primă închipuire despre ce vă place și ce veți vrea, poate, vreodată să ajungeți, când o să creșteți mari.

Brațul drept mi se bălăbăne degajat, ușor dosit și îndreptându-se imperceptibil către spătarul scaunului de alături.

— *Na*! Ce vreți să vă faceți când veți fi mari?

Uneori ne lasă pe rând să răspundem, și atunci Karoline e prima, tocmai pentru că stă în capul rândului. Abia atunci vorbește și ea, altminteri atât de scumpă la vorbă, iar vocea ei sună cu totul altfel decât a celorlalte fetițe. Sună întru totul a Karoline.

Acum însă e altfel, pentru că e vorba ca fiecare dintre noi care știe deja ce vrea să se facă, să ceară voie să spună. Asta înseamnă să ridice mâna, cu două degete în sus, și să aștepte până ce e îndemnat să vorbească. Prostul de Bruno e din nou primul la ridicatul mâinii și, ca și în alte rânduri când e poftit să spună ceva, tace.

— *Na*, Bruno? Doar ai ridicat mâna! Ai și uitat ce vrei să te faci?

Helga-Tante e răbdătoare, ca întotdeauna. Chiar și cu el. Spre deosebire de alde noi, care, când îl vedem, cu ale sale *Gummiohren*, urechi-de-cauciuc, cu veșnicul său mormăit și cu imposibilele sale surori gemene – amândouă! –, mai cheltuim din când în când pe seama lui câte un șut în fund.

— *Ich*… – bâlbâie el și se oprește – eu…

Ăstuia i s-a spus de acasă că e bine să ridice mereu mâna primul, că face impresie bună. Ne-a spus-o chiar el odată. De aceea o și face fără să stea pe gânduri. Doar că pe urmă cel mai adesea tace, și de vorbit vorbește în cele din urmă altul.

De mult râdem despre asta, Jenö, Traian, Ossi, Rolfi, alți vreo câțiva și cu mine. La fel și acum, rezemându-mă confortabil în scaun și împingând ușor brațul drept un picuț mai departe lateral, către spătarul lui Karoline. Îi simt deja rotunjimea în palmă. Netedă și fină la pipăit, subțire, albă și ușor adusă. Tăblia spătarului.

De ea mă țin deocamdată strâns.

Karoline e ușor aplecată înainte și ascultă cu atenție. Până la umerii ei mai e de trecut o mică prăpastie – care duce în jos pe spătar și în sus pe spinare. S-ar putea sări și peste. Dar nu cutez. Deocamdată pipăi cu vârfurile degetelor cureaua îngustă a micii ei genți pentru merinde. Fiecare din noi o ține agățată pe partea dreaptă a scaunului.

— *Na*, Bruno, iar ai uitat – face Helga-Tante cu blândețe și câțiva dintre noi rânjim cu satisfacție. — Atunci poate ne ziceee… – și mă îndeamnă și-mi spune pe nume.

— Eu? – întreb tresărind, încetez subit să mai rânjesc și mă adun de pe scaun. Trebuie să-mi retrag mâna și să părăsesc întreg terenul câștigat până acum, unde mai pui că trebuie brusc să hotărăsc ce vreau să fiu când voi fi mare. Ar trebui totuși să iasă ceva deștept, nu cumva Karoline, alături, să râdă de mine. Băieții vor râde oricum, indiferent ce spun. Asta așa e. Mă îndrept de spinare și regret instantaneu: am fost atât de aproape de Karoline! Deci, de plăcut îmi plac mașinuțele de fier, însă o mașinuță de fier nu pot să mă fac. Apoi îmi mai plac biscuiții cu miere, rotunzi și grași ca niște nasturi de palton, pe care-i face Bunica, supa de chimion, jocul într-o colibă pe care mi-o fac singur, îngropatul albinelor…

— Pensionar.

— Ce?

— Pensionar. Ca Bunicul.

Sigur că da. Bunicul de când e pensionar lucrează numai acasă, iar Ghiță-poștașul trece din când în când și îi aduce bani.

Sunt mai curios de reacția lui Karoline, din dreapta mea, decât de ce spune Helga-Tante. Însă nu există nici o reacție din partea lui Karoline. Iarăși nici una. Ceilalți abia dacă au râs, totuși. Mai puțin decât mă așteptam. Doar Helga-Tante zâmbește larg și tot

mai larg, îmi explică scurt că nu e chiar atât de simplu și-l îndeamnă pe Ossi Jekeli să răspundă el. Ăsta vrea să se facă paznic și să păzească cetatea, ca bunicu-său.

— Foarte frumos, Oswald – spune Helga-Tante către el, murmurând apoi, ca pentru ea: — Dacă atunci veți mai fi aici…

Facă-se fiecare mai târziu ce o vrea – eu vreau să cutez acum! Dreapta mea și-a croit din nou drum până la spătar. Așa – și! Un salt peste prăpastie, hotărât, însă foarte lin, spre a nu bate la ochi, și așez mâna domol pe umărul drept al Karolinei, brațul meu încordat atingându-i ușor spinarea.

O clipă, două… trei… – încep să sper că ar putea rămâne astfel – și se scutură de mine. Fără ca măcar să mă privească. Scurt, de parcă nici n-aș fi aici, de parcă ar fi fost o muscă.

— *Was ist, du?* Ce-i, tu? – fac eu pe miratul, de parcă tocmai m-ar fi deranjat din trândăveală.

— Ia-ți mâna! – spune Karoline, de data asta catadicsind să-mi trimită o privire scurtă și tăioasă.

— Eu, tu? – mă aud spunând, însă dintr-odată până și mie mi se pare prostește și tac.

Va fi având ea motivele ei pentru care ascultă atât de atentă ce se vorbește și nu vrea să știe de mine nimic. Sau poate tot din cauza mea va fi fiind. Mai devreme am rostit o meserie care n-a impresionat-o. De curând am văzut în televizor un film unde era vorba despre gheață multă și despre un vapor spărgător de gheață. Îmi închipui cum ar fi dacă la iarnă Karoline ar plânge că e prea multă gheață, iar eu aș apărea, salvator, cu spărgătorul de gheață pe stradă. Așa ceva cu siguranță i-ar trezi interesul pentru mine.

Hotărăsc să nu mă fac pensionar.

Astăzi Bunicul vine iarăși târziu acasă. Adică încă nu vine deloc, pentru că Bunica îl tot așteaptă și rostește pentru a câta oară: *Wo steckt dieser bis jetzt*? Ceea ce înseamnă: „Unde stă băgat ăsta până acum?”. Masa de seară, căreia în germană i se spune *Abendbrot*, „pâinea de seară”, am luat-o deja. Doar din *Griesimilch*, grișul cu lapte, nu am vrut nici de data asta deloc să iau, deși am fost aproape

forțat s-o fac. Dar nu! *Griesimilch*, că e de la Bunica sau de la Mama-cea-tânără, nu mai e pentru mine. Înainte de a merge la culcare am voie să mai răstorn o dată jucăriile toate din coșul mare și rotund de nuiele și să le așez la loc. Radioul negru tace, pentru că îi lipsește unul din cei doi ascultători, iar în fața televizorului brun-roșcat Bunica oricum nu adastă aproape niciodată. Cu excepția dăților când arată „Bucuriile Muzicii" sau emisiunea în limba germană. Însă una e mereu doar vineri după-amiază, iar cealaltă duminică la prânz. Or, acum e numai seară, nici vineri, nici duminică.

De vorbit am vorbit și la telefon, cu Mama-cea-tânără, care a sunat de la București să ne spună și nouă vestea cea bună, că Tatăl poate iarăși să lucreze, e din nou angajat, de data asta la Iași, și că ar putea în sfârșit lucra în oarecare siguranță, doar că e departe. Că ar fi trecut pentru câteva zile pe aici, adică pe acolo, pe la București, spre a rezolva cu niște hârtii, și că azi ar fi plecat. Râdea și plângea Mama-cea-tânără la telefon. Bunica a ascultat-o ca de obicei cu răbdare, a alinat-o și i-a spus doar, pe săsește, *menj Kändj, menj Kändj* – „copilul meu, copilul meu".

Acum telefonul rămâne mut, nu mai e nimeni de alinat. Jucăriile sunt și ele toate înapoi în coș, la culcare. S-a liniștit și porcul cu melon și acordeon, care s-a certat mai devreme cu tractorul roșu, că nu încăpeau. Ziua s-a sfârșit și nu mai trebuie decât să dormim. Dacă am fi toți.

Bunica aduce o carte și se așază pe pat, lângă mine. Să-mi citească ceva, povești sau poezii, se întâmplă mai des. Însă ca de data asta, destul de târziu, dintr-o carte mare cu coperte cartonate de un verde-deschis, cu povești lungi și toate în română, așa ceva până acum n-a mai fost. Cel mai adesea ia cartea groasă și roșie: Andersen – *Märchen*, *Basme* de Andersen, cu o lebădă albă pe copertă și înăuntru cu multe desene stranii și reci, din linii firave și întortocheate. Despre Crăiasa Zăpezilor, fetița cu chibriturile și, desigur, cufărul zburător. Alteori sunt poveștile Fraților Grimm – tot frați și ăștia. Despre Hänsel, Gretel și Scufița Roșie. Povești românești îmi spune uneori Bunicul, dar ale lui sunt mai scurte și mi le spune fără să le citească dintr-o carte, de parcă mi-ar povesti

ce-a mai făcut Nenea Bucur sau alde Niculiță. Cu zmei și bordeie și palate și cai năzdrăvani. Cu Greuceanu sau Păcală sau Făt-Frumos. Năzdrăvanii și bordeiele apar mai mult în poveștile românești. Și palatele, dar în ele stau mai degrabă ăia răi, tot felul de zmei și împărați și alte lighioane. Poveștile în germană sunt uneori mai triste și mai aspre, cu copii înghețați, babe arse în cuptor sau bunici mâncate de lup. Oricum, faine toate, mai ales când se găsește cineva să ți le depene, din carte sau din amintiri.

Astăzi însă Bunica îmi citește din cartea cea verde-deschis cu o singură poveste mare și lungă: *Cheița de aur sau aventurile lui Buratino*. „De povestitorul ăla rus", a spus Bunica. Povestea, cu tot cu carte, am găsit-o lângă tot felul de alte lucruri în pachetul de la București, sosit deunăzi și ridicat după-amiază de la poștă. De la Tatăl și de la Mama-cea-tânără. „De Tolstoi. O carte bună", a mai spus Bunica, ceea ce va fi însemnând că de data asta e vorba și despre un rus bun.

Curtea se dăruiește până la risipire amurgului tot mai murg, învestmântată în cămașa de umbră a frunzelor de viță pe care noaptea i-o așază pe umeri. Pisica doarme pe rogojina dintre ușile duble care din camera-din-față dau afară, pe gang. E o seară plăcută, care trimite cu gândul la vară, iar ușile, care altminteri la ora asta sunt deja încuiate, încă stau deschise larg. Câinii din curțile mai îndepărtate își țin deja lătratul de seară, iar sunetele lor sparte, când mai pătrunzătoare, când mai vagi, sunt peticite între ele de trilul greierilor subțire și de orăcăitul continuu al broaștelor. În seara asta luna stă pesemne ascunsă după cetate, pentru că de aici nu se zărește. De strălucit, plină ca o mămăligă aurie și rumenă, nu strălucește decât pe pagina dublă din cartea din care Bunica dă glas pentru mine poveștii, cartea rusului celui bun. Despre Buratino cel cu nas ascuțit și despre haínul de Carabas-Barabas, cu bărboiul lui cât toate zilele, care vrea să-i care înapoi în teatrul său de păpuși pe Malvina cea gingașă ca porțelanul și pe Pierrot cel peste poate de îndrăgostit de ea, și care caută cheia către locul de taină, unde…

O cheie se răsucește în broască.

Pasul ăsta scurt al său, respirația repetat-oftată și chipul încremenit ale Bunicii, toate astea le cunosc, și știu încă înainte de a-l vedea ivindu-se în ușă: în seara asta Bunicul e iarăși beat.

Spre a-l întâmpina, Bunica apare din camera-din-mijloc, iar eu cutez la rându-mi să mă apropii, deși e ora culcării, iar în seri precum asta ar trebui oricum să mă țin deoparte. Pentru a nu băga de seamă că Bunicul e beat.

Pisica e tulburată din somn, se dezlipește alene de pe prag, se cocoșează pe rogojină, căscând sățios, și constată apariția Bunicului, pe jumătate curioasă, pe jumătate indiferentă. Ridică o privire îngăduitoare, cumpănește scurt dacă e rost să spere la ceva, schițează totuși o frecare fugară, a mângâiere, de cracul pantalonului și dispare în cele din urmă nepăsătoare și agale pe gangul întunecat. Bunicul însă pășește apăsat mai departe în odaie și rostește domol, ca pentru sine, formula magică pe care o poți auzi de la el în seri precum asta:

— Bâca-bâc!

E pe românește și nu înseamnă nimic.

Pe urmă se îndreaptă către masa rotundă, vopsită maro, și se așază greoi pe unul din cele două scaune. Bunica stă alături, în fața lui, îl mustră cu privirea și nu spune deocamdată nimic.

— *Waz is*?

Asta înseamnă „ce-i?", a fost pe germană, însă nu provine de la Bunica. E cea mai mare parte a ceea ce Bunicul rostește când rostește într-o altă limbă. În rest mai știe să spună și *danki*, un fel de *danke* – mulțumesc. Atunci când ceva îl face fericit. Sau când primește ceva ce-i place. Bunăoară solnița la masă: „Dă și mie sarea-aia. *Danki*."

Stau rezemat după cadrul ușii, privesc curios și atrag asupra mea privirea lui ușor apoasă.

— Mă Țucule, mă! Încă nu dormi?

„Țucule" îmi spune destul de rar, când e bine dispus sau când îl încânt cu ceva. Acum nu e cazul, și totuși mă numește astfel, de parcă s-ar bucura să mă vadă.

— Pân-acum te-am așteptat – spune Bunica. Unde ai fost?

Întrebarea nu sună cu adevărat a curiozitate, dar de întrebat întreabă totuși, de parcă ar spera că va fi fost, fie și o singură dată, mai mult decât numai „crââjma", cum o numește Bunica atunci când nu spune *Wirtshaus* – care în germană înseamnă „casa cârciumarului".

— În oraşşş! – Răspunsul Bunicului e scurt, ca de obicei.

— Unde? – De data asta întrebarea o pun eu. Nu atât pentru a ști unde a fost Bunicul, ci mai degrabă spre a arăta că sunt și eu pe aici.

— Ticule, am și eu necazuri. Am fost… M-a chemat Miliția, pentru… ce știu eu… pentru lumea care a fost la noi. „Pardon", am zis, „ăștia nu-s periculoși".

— Care lume? – Dintr-odată Bunica e toată ochi și urechi.

— Dragă, pe cuvântul meu!... Pentru Germania.

— Care, dragă?

— Măi femeie!... Eu dacă spun acum o vorbă, tu să nu gândești că eu vorbesc… Încă de-aseară mi-a spus: „Vino pe la noi pe la Miliție. Ce vizitatori ai avut în casă?".

— Când?

— În vară!

— Aha. Și?

— Și-am zis: „Dom'le, gata treaba!", „Du-te sănătos acasă!" Mai vrei altceva?

— Dar când te-o… Când ai fost la Miliție?

Bunica devine tot mai insistentă. Obișnuita dojană pe motiv de *crâșmă* e cu totul dată uitării.

— Acu dă dimineață! Păi de ce-am plecat eu de-acas'?

— Și de cine te-o întrebat? De Miș ori de Mătușa?

— De Mătușa. Din Germania… asta… democrată.

— Și?

Bunica e cu totul alta decât în urmă cu câteva minute, pe când îmi citea potolit din aventurile lui Buratino.

— Măi femeie! Mai… Mai vrei altceva? Ai mai…?

— Nu, dragă. Spune. Acum dacă ai spus ceva, zi!

— „Gata", am zis. „Dom'le, au fost vizitatori la mine în casă, gata treaba!" – „Ai schimbat ceva cuvinte?" – „N-am schimbat nimica, dragă." – „Ce părere ai de treburi d-astea?" – „N-am nici o părere." Gata! În trei minute-am…

Tonul Bunicului urcă la fiecare final de replică, pare că rămâne agățat undeva de farfuria albă a lămpii de sub tavan, după care se curmă brusc.

— Și cine te-o întrebat?

— Ei, asta-i acu!

— Păi da. Cine o vrut să știe de la tine?

— Păi uite Coca, na, poftim! Ca să-ți spun și… adevărul.

— Coca?

Ăsta am fost iarăși eu. Iarăși n-am ce face cu răspunsul, dar vreau să arăt că sunt și eu dintre cei care pot să-i pună Bunicului întrebări. Și-eu! – Și-eu!

— Mda, nu-l știi tu. Mda…

— Dar ce i-o găsit? Și de ce abia acuma?

Bunica e în continuare de nestăpânit.

— I-a găsit pentru că au interes. Să știe cine-a venit și cine-a plecat…

— Dar de ce n-or întrebat atunci în vară, imediat?

— N-au întrebat pentru că…

Bunicul tace, nu știe ce să mai spună și adaugă, scurt și iritat:

— Măi, ești interesantă!

Așa spune de fiecare dată când vestește că numaidecât se va enerva. Atunci Bunica devine pentru el dintr-odată interesantă.

— *Na*, eu cred că trebuie să știu și eu ce e. — Pare nițel intimidată și conține cu întrebările.

— Dada, daarăă… să știi și tu ceva! – o îngână Bunicul, iritat. Să mă 'nervezi pe mine.

— Dar de ce te 'nervezi? – mai vrea, cuminte, Bunica să știe.

— Păi pe cuvântu' meu! – Și pe asta Bunicul o spune de fiecare dată când ceva îi e de ajuns. – Parcă ești copil mic. Ești așa de-de-de… de naivă, încât n-am mai…

Pare să-și caute ultimul cuvânt, nu-l află și amuțește. Începe să mănânce, mestecând parcă o mulțime de cuvinte nerostite.

Bunica a amuțit deja și se retrage în camera-din-mijloc, dând peste mine după ușa întredeschisă.

— *Was hast du hier zu suchen*? Ce cauți aici? Asta nu-i pentru tine. Marș sub plapumă!

În chestia cu Karoline – ceva trebuie în sfârșit să se întâmple. Gândul la ea mi s-a strecurat de tot în burtă, unde acum îmi dă dureri calde și lasă prea puțin loc pentru mâncare, astfel că Bunica e cât pe ce să mă hrănească din nou ea însăși cu lingura. Când spun: „Nu mai pot", vine imediat răspunsul aspru: „Să poți! Ce e în farfurie se mănâncă!". Atunci nu-mi rămâne decât pretextul, uneori, că nu mi-ar plăcea. Asta pare câteodată s-o afecteze. Deși nu e deloc adevărat. Mâncarea ei e bună, fie că e de varză sau cartofi, de fasole cu sau fără păstăi, ori că face mămăligă, șnițele, spanac sau supă de fidea galbenă ca aurul. Numai nu sos de rozincine, din ăla dulce! Chestiile dulci își au locul oriunde, numai nu ca sosuri în farfurii peste felul doi. Chiar dacă umblă vorba că ,,așa fac sașii". Da, nu! Și nici *Griesimilch*, grișul cu lapte. Nu, nicicând iarăși.

Și când te gândești că mai demult nimic nu mâncam cu atâta plăcere precum *Griesimilch*. Așa cum făcea mereu Bunica, pe aragaz în castronele mici cu email maro pe dinafară, alb pe dinăuntru, deasupra flăcării galben-albăstrii din butelia burtoasă de fier de alături. Aburind frumos, răsturnat în farfuria de ceramică albă cu buze groase și ușor ondulate, uneori adăugând și nițică marmeladă de rozincine, din grădină. Până când într-o zi a venit Mama-cea-tânără de la București și mi-a pregătit în pripă propriul ei *Griesimilch*. Pe care a trebuit apoi să-l și îndes pe gât pe tot, sub îndemnul stăruitor cum că „e foarte bun!". Avea cu totul alt gust. Devenise și el de-mai-multe-feluri. De atunci nu vreau să mai știu de *Griesimilch*! De-al nimănui.

Deși acum nimic nu mai are gust bun, de când în burtă mi s-a strecurat gândul la Karoline. Când mușc dintr-un măr și nimeresc câțiva sâmburi, Bunica spune că dacă-i înghit, îmi crește un copac în burtă. Și de la Karoline pare să crească acolo ceva.

Așa că o întreb pe Bunica dacă și ea o iubește pe Karoline.

— *Wen*? Pe cine?

Pare surprinsă.

— Pe Karoline.

— Karoline care? Fetița de stă la grădiniță lângă tine?

Bunica o cunoaște pe Karoline, dar mai bine o cunoaște pe bunica ei. Știe că lângă mine șade o fată pe care o cheamă Karoline mai-știu-eu-cum și că e nepoata doamnei cutare, care e de obârșie din cutare loc, și bărbatu-său e din cutare și cu toții locuiesc acolo jos ceva mai departe, peste drum de Turnul Sașilor. Așa că mărturisirea ei mă surprinde:

— Nu pot iubi pe cineva pe care nu-l cunosc.

De câteva seri din radioul negru se vorbește din nou cu aprindere. E una din rarele dăți când și televizorul brun-roșcat de dincolo, din camera-din-față, spune același lucru și nu e contrazis imediat de radio. Pentru prima oară ar fi avut loc o întâlnire între un rus și un american. În cer. Unde ar fi legat prietenie. Rusul cosmonaut și americanul astronaut. Fiecare cu racheta lui.

Despre rachete se vorbește adesea, însă mai mult din televizorul brun-roșcat și din radioul negru și mai puțin la noi pe stradă. De văzut nu se prea văd. Decât uneori în televizor, când pe o stradă lungă mărșăluiesc foarte mulți omuleți, și între ei, pe niște camioane, câteva rachete. Dar alea sunt mai mici chiar decât a lui Ossi Jekeli. La noi pe stradă el e singurul care are una. Cumpărată de la librărie. Alții n-au mai găsit, că nu mai aveau. Mare cât porcul meu cu acordeon, cu roșu, nițel albastru și alb, ascuțită și cu vârful în sus, pe patru picioruțe ca niște aripioare, având către vârf desenat un geam rotund de care stă lipit și zâmbește un cosmonaut. Rachetele sunt dintr-un motiv oarecare periculoase, probabil pentru că sunt ascuțite. Așa se spune în televizor: că sunt periculoase și că ar fi cel mai bine ca ăia care le au să renunțe la ele de tot. Ossi Jekeli nici gând să renunțe de tot la racheta lui. E drept că nu arată periculos, nici el, nici racheta. Doar taică-său când e beat și strigă.

Astăzi la grădiniță se vorbește de asemenea despre rachete. Ieri, la emisiunea duminicală pentru copii, care între timp se numește „pentru șoimii patriei și pionieri", s-a vorbit tot despre rachete. Veșnica pioneră harnică a emisiunii, mereu în fustă neagră – plină de cute, cum au săsoaicele bătrâne, Omama bunăoară, dar până peste genunchi – și cămașă albă cu galoane și șnur pe piept, a întrebat iarăși în stânga și-n dreapta, vârând măciulia microfonului sub nasul fiecăruia. Și ea voia să știe ce vrea fiecare să ajungă vreodată, răspunsurile fiind de cele mai multe ori „pilot" sau „cosmonaut". Iar astăzi la grădiniță vorbim cu înflăcărare despre primul nostru zbor în cer.

Însă nu toți par la fel de încântați de zbor. De exemplu Karoline. Ea nu vrea să zboare. Ea nu vrea nimic. Stă doar deoparte, privește către noi oarecum sever și tace.

Mai târziu, când avem voie să ne jucăm în grădină, constat cu încântare că astăzi, dintr-un motiv oarecare, nătărăul de frate al ei lipsește. Ceea ce tot nu o face să zburde prin grădină la fel ca toți ceilalți – nici măcar ca fetițele celelalte. Stă din nou cuminte deoparte și privește și nu spune nimic. Până când mă duc la ea și-i vorbesc.

— Ce faci, tu?

Abia dacă mă ia în seamă.

— *Lass mich sein*. Lasă-mă.

E bine că spune ceva. Nu e bine, însă, ce spune.

— *Komm*! Haide!

Încerc s-o iau de mână, ea însă o trage înapoi, așa că trebuie să mă mulțumesc cu antebrațul ei și cu o codiță. Geme scurt și se urnește, însă nu e ca toate celelalte fetițe, care la cel mai mic șut în fluierul piciorului se și pun pe jelit. Tensionată, se îndreaptă măreț în fața mea și mă privește cu încrâncenare drept în ochi. Primii trei-patru pași sunt cei mai grei, se poticnește, în vreme ce o trag către curte, spre poarta grădiniței. Pe urmă însă mă urmează în tăcere. Până și codiței pot să-i dau drumul, iar dinspre antebrat nu ajung, ce-i drept, s-o iau de mână, însă – tot e ceva! – de încheietură.

Tocmai la timp, fiindcă de după următorul colț apare Tovarășa Comună. Deja mă tem că mi-ar putea porunci *loslassen*! – dă-i drumul! și mă va face să pierd captura sau, mai rău, Karoline mă

va pârî și se va plânge la ea. Dar nimic din toate astea nu se întâmplă. Karoline nu e o pârâcioasă.

— *Na*, porumbeilor – face ea în treacăt, în direcția noastră –, vă jucați *Räuber und Gendarm*? – de-a „Hoții și jandarmii?"

— *Jaaa*! – întâmpin eu cu ușurare și o țin pe Karoline și mai strâns de încheietură. De sperat că rămâne potolită și nu zice nimic! Ea însă nici nu are pesemne de gând să spună ceva. Până și în situația asta reușește să pară oarecum superioară.

— *Na* atunci jucați-vă frumos! – și dusă e, tovarășa, în mica odaie unde au voie să intre numai tanti educatoarele.

După care drumul continuă, pe deal în sus, peste treptele abrupte de piatră din fața casei lui Filpes măcelarul, apoi după colț, prin dreptul îngustului *Gässken*, cum îi spune toată lumea, drumeagul dinspre pădurice, pe urmă dincolo de Ocolul Silvic, în susul străzii noastre, a Cetății, și de acolo numai drept înainte. Karoline tace tot drumul. Caută atent în jur și pare că vrea să apuce cu ochii, precum Gretel, fiecare casă și fiecare piatră, aidoma firimiturilor de pâine pentru calea de întoarcere. O singură dată spune, scurt:

— *Ich bin kein Räuber*! Nu sunt hoț.

— Și eu eram jandarmul – ricanez eu, vrând s-o necăjesc.

Ne găsim în fața porții noastre. Încă o mai țin de încheietură, însă acum pare că mă urmează de bună voie și aproape curioasă.

— Ai câine care mușcă? – vrea ea să știe când pășim în curte.

Nu am câine și nici nu mușcă. Un câine încaltea n-ar fi fost rău pentru buna impresie. În lipsa lui sunt nevoit să mă fălesc cu două pisici. Sper să fie de ajuns două.

Bunica tocmai e pe cale să fiarbă *Hätschenpetsch* – hecimpeci, nume folosit și în limba română, care în săsește înseamnă gem de măceșe. În fiecare an cam pe vremea asta vin țiganii din poartă în poartă, cu găleți pline cu pastă stacojie, din măceșe pe care ei înșiși le-au cules în pădure și le-au pregătit. O astfel de găleată cumpără și Bunica de la ei, pentru că din ea face *Hätschenpetsch*. Deși altminteri nu cumpără niciodată nimic de mâncare de la țigani, nici mure, nici ciuperci și nici altceva din ce te mai îmbie să cumperi, umblând din curte în curte. Doar uneori, foarte rar, de

la bătrâneii cei doi mici și negri cu grătărelul încins, din colț cu Casa de Cultură, un moș și o băbuță, îmi ia câte o pâlnie de floricele, că sunt făcute pe loc, la flacără – nu însă și o acadea în formă de cocoș sau iepure. Ce vând țiganii de mâncare nu se cumpără, zice. Nu e curat. Deși moșulețul cel negru poartă mereu un halat, alb-gălbui ca și floricelele pe care le face.

E jos, Bunica, în bucătăria-de-vară, aplecată asupra plitei, amestecând cu o lingură de lemn cu coadă lungă într-un castron imens, plin cu terci roșu-închis bolborosind clocotit. Pentru treaba asta se face foc de lemne în soba cu plită, chiar dacă e toiul verii. Un prim brâu de borcane umplute stă deja încins pe masă, acoperit cu un ștergar mare și gros. Când apar în cadrul ușii, nici nu mă ia în seamă pe de-a-ntregul.

— *Na*, ai venit? – vrea să știe, absorbită de treaba pe care o face.

— Da. Uite!

Și o trag pe Karoline lângă mine. Stăm amândoi în chenarul ușii, precum Tatăl și Mama-cea-tânără în poarta cetății, într-o poză care se spune că ar fi fost făcut pe vremea când încă nici nu eram pe lume.

Bunica nu e surprinsă mai deloc.

— Nu v-ați jucat destul la grădiniță? *Wer ist das*? Cine e asta? — Pe urmă către ea: — *Wer bist du*? Cine ești?

Oare îndeobște atât de tăcuta Karoline va consimți să răspundă măcar acum?

— Karoli…– începe ea, cu șovăială.

— Ea e Karoline – strecor eu pripit. Acum o iubești?

Hätschenpetsch-ul fierbinte-stacojiu picură încet din lingura cu coadă lungă de lemn, oprită în aer. Dar scurt. Pe urmă se cufundă la loc în castron. Facem câțiva pași înapoi și ne găsim cu toții în plin soare, pe poteca pietruită din curte, între doi stâlpi cu butuci de vie. Noi, cei doi, privim în sus la Bunica cea mare. Acum îi pot da fetei drumul la încheietură.

— Acum o cunoști. Ea e Karoline. O iubești?

Bunica privește oarecum îngrijorată la Karoline. Pe mine m-a învrednicit cu o privire scurtă, a dojană.

— Tu ar trebui să fii deja acasă. Bunica ta precis te așteaptă!

Sunt dezamăgit.

— Și tu – face ea către mine – te duci și o duci de unde ai luat-o! *Aber so-FO-ort*! Dar i-ME-diat!

Când Bunica poruncește săltând cântat cuvântul, din mijloc, vorbește serios. Atunci e musai să fac de urgență ce spune, *sonst schlägt das Donnerwetter ein*! – „altminteri trăsnește pământul" – sau *kannst du was erleben* – „ai să vezi ce-ai să pățești" – sau, mai rău, *sonst kriegst du Dresch*! – „altfel capeți bătaie!". N-ar fi prea isteț din partea mea să mă aleg tocmai acum cu o chelfăneală, sub ochii albaștri ai Karolinei. Cu inima grea dau s-o apuc din nou de încheietură, spre a o conduce înapoi. Ea privește tot timpul cuminte și tăcută la papucii scâlciați ai Bunicii.

— Așteptați!

Bunica nu mai e decât zâmbet și, înainte de a ne răsuci pe călcâie și a face cale întoarsă, ne unge fiecăruia câte o felie de pâine cu unt și cu *Hätschenpetsch* cald, dintr-unul din borcanele abia umplute.

Mușcând cu grijă, spre a nu picura marmelada moale și stacojie pe jos, coborâm pe Strada Cetății, înapoi către grădiniță. Nu mai e nevoie s-o țin de încheietură. Oare va binevoi Karoline măcar acum să spună ceva? Ține cu gingășie la distanță felia mușcată de pâine, spre a nu mâzgăli, cum deja am făcut eu, o ditamai broboana de *Hätschenpetsch* pe rochița albastră de grădiniță și spune scurt, aruncându-mi la picioare o privire îmbufnată:

— *Du Blöder*! Prostule!

În seara asta are din nou loc un film în televizorul nostru brun-roșcat. Așa ceva se întâmplă mai des. Atunci omuleții vorbesc uneori între ei în limbi ciudate, care nu sună nici românește, nici nemțește, nici săsește. Când întreb în ce limbi vorbesc, aud niște nume pe care le așez în memorie precum gândacii din insectarul lui Adi: franceză, rusă, engleză, bulgară, cehă, chineză, poloneză… Limbi, toate, ale unora care trăiesc prin țări. Prin alte țări. Și umblă vorba că ar mai fi. Încetul cu încetul încetez să mai număr locurile de pe lume. Se fac tot mai multe.

De filme se bucură mai cu seamă Mama-cea-tânără, atunci când e aici. Pare să cunoască de fiecare dată câte ceva despre film, încă înainte de a-l vedea. „*Fiiiil-muuu*!" anunță ea pe toată lumea, strigând voios, când televizorul pornește să cânte muzica prevestitoare de film. Cu asta vrea să spună: „Cine are chef de film, să facă bine să vină acum, în orice caz eu mă uit și nu vreau să fiu deranjată!". Uneori spune încă de la început cu glas tare și plină de avânt: „Aaa, grozaav! Joacă cutare – și cutare" – după care urmează tot felul de nume de neni, uneori și de tanti alb-negri. „Mare actor! A mai jucat și în… și în…!" – și apoi înșiră din nou niște nume de filme care probabil au fost jucate în alte televizoare și pe care ea le-a văzut. Atunci îi cer să mi-l arate – și ea mi-l arată – pe actorul ăla mare. Care e de fapt om ca toți oamenii, unde mai pui că nu e mare deloc, e mic cât să încapă într-o sticlă. Sau să se plimbe prin televizor.

Fiecare film are mai multe nume. Nu i se spune doar „film". Cele mai multe se numesc „film artistic", după care urmează: „producție a studiourilor…" și încă ceva. O țară. Cel mai bine e când se cheamă „producție a studiourilor americane". Atunci Mama-cea-tânără e mulțumită încă înainte de a-l vedea. Dacă studiourile sunt de alt fel și nu americane, mai spune și „hai să vedem". Și de văzut îl vede oricum până la capăt. Dar nu totdeauna. Uneori omuleții din film vorbesc românește sau chinezește, și atunci pleacă după o vreme să citească dintr-o carte. Bunicul oricum adoarme la mai toate filmele, atunci când se întâmplă să stea întins în fața televizorului brun-roșcat și nu lângă radioul negru.

Uneori mai spune mama și „mare regizor!". Atunci o rog să mi-l arate pe regizor. Care nu numai că nu e mare, dar nu e deloc. Ea îmi spune că tocmai pentru că e regizor nu se vede. Și că foarte rar se întâmplă ca și regizorul să poată fi văzut.

Prin urmare, de aceea Tatăl nu poate fi văzut prea des aici. Pentru că e regizor.

În seara asta omuleții ne arată un film turcesc. Asta ne explică tanti așezată îndărătul ecranului de sticlă, încă înainte ca muzica să înceapă și jucătorii să apară. „Un film", spune ea, „despre lupta

grea a forțelor progresiste turcești în vremea dictaturii." Asta e bine. Lupta se va termina cu siguranță cu o victorie a românilor. În toate filmele cu turci biruie românii.

Mama-cea-tânără nu e aici, să strige „fiiil-muuu!", iar bunicul, rudă prin Oltenia cu Mihai Viteazul, zace întins pe pat, cu o mână sub ceafă, privind printre gene la filmul cu turci care stă să înceapă. Eu îmi aduc un scaun de lemn de lângă masa rotundă și mă așez comod alături, cu spătarul proptit de frigiderul *Fram*. Spre bucuria mea, nu m-a trimis până acum nimeni la culcare.

Deasupra noastră se scutură liliacul din câteva mănunchiuri dolofane, albe și violet, îndesate într-o corfă de nuiele și pictate de către Krollowitsch, sasul bătrân care stă la capătul de jos al Străzii Cetății și e bunicul lui Heinz-Georg, care acum e școlar și cu care am mers împreună la grădiniță. De mulți, mulți ani bătrânul, așa spune Bunica, pictează în ulei toate tablourile din localitate și din împrejurimi. Mai ales tufe de liliac, livezi înțelenite, alei printre copaci sau cetatea. Pictează numai la comandă, dar nu prea mai pictează, că e bătrân. Pe vremea când picta, trebuia doar să-i spui: „vreau o cetate" sau „vreau o grădină pentru sufragerie – uite atâta de mare" și trebuia să-i arăți cât vrei să fie de mare cetatea sau grădina. Toate le picta în ulei. Odinioară, când era tânăr, ar fi pictat mult mai mult – chiar și alte lucruri. Mai demult, când avea mai multă putere. Și mai mult ulei.

Privim cu Bunicul de o bucată de vreme la filmul cu turci. L-am întrebat de câteva ori până acum când vine lupta. N-a știut să-mi spună. „Ce luptă? Uite-acuș." Încep să fiu dezamăgit. Caut la forțele progresiste turcești și nu găsesc sulițe și săbii, armuri și cai nechezând sub muzică periculoasă, nici români bărboși răcnind cu vitejie și nici turci cu șalvari și turban, puși pe fugă. Doar niște oameni în costume banale, ca și astăzi, oameni obișnuiți, care tot timpul nu fac decât să vorbească încruntați, pe înfundate, să alerge și să se pitească prin cotloane semiobscure. Am crezut că joacă ascunsa, dar treaba s-a îngroșat, pentru că unii, ăia răi, aleargă după unul, îl încolțesc, pun mâna pe el și se apucă să-i care picioare și pumni până rămâne lat, gemând. Pe urmă unul din ăia, și el încruntat, îl

scuipă – așa ceva nu-i frumos! – și îi spune: „*Na, politik!*". Odată isprăvită treaba, ăia răii pleacă și, după un timp, ca niște umbre pe lângă ziduri, apar ăia buni, la fel de încruntați, care au stat ascunși. Îl culeg de pe jos pe ăla bătut și capul i se bălăbăne vesel între umeri. Vorbesc puțin. Unul spune ceva pe turcește.

— Ce-a zis ăla? – îl întreb pe Bunicul.

— „L-au bătut!" – îmi răspunde.

— Știi să vorbești pe turcește?

— Nu – surâde el –, scrie acolo jos.

Adică în marginea de jos a televizorului, unde sunt rânduri cu sumedenie de litere și cuvinte, care apar mereu, adastă nițel și dispar înăuntrul televizorului. Doar când se vorbește românește nu scrie nimic dedesubt. Deși uneori ar trebui. Atunci când apare Tovarășul și vorbește mult, după care Bunica și Bunicul se întreabă: „ce înseamnă asta?" sau „ce vrea să spună?".

— Politica nu e bună? – întreb eu, șovăitor.

— Mda, hm, păi… – Bunicul pare că nu e foarte sigur.

— Ăia de adineauri l-au bătut pe ăla pentru că avea politică?

— Nu are… Face politică.

— Unde? Unde o face?

Bunicul lui Oti Wagner face sobe de tablă. Pentru asta are un atelier întreg, plin cu ciocane și unelte vechi, cu care face sobe și cazane pentru rumeguș. Uneori face o broască sau o ușă de tablă. Dar politică n-am auzit să facă.

— Nicăieri – spune Bunicul, indiferent.

În serile de iarnă, în soba de la bătrânul Wagner arde focul, la noi în camera-din-mijloc. Arde rumegușul din cazan, umplut și îndesat de cu ziuă în pivnița plină, în care a fost adus în vară cu remorca, să avem când va fi frig. Căldura lui plăcută învăluie toată odaia, iar când focul arde vâlvătaie, înfoindu-și darabana pe sub capacul de tablă, smuls auzului și supt prin burlanul care-i aruncă umbra fumurie peste casă, și când mai stingi și lumina, soba de tablă e încinsă la roșu. Un roșu care până în zori dispare nicăieri.

— Politica se face nicăieri? – insist eu. — Atunci a căpătat bătaie degeaba, ăla?

În cele din urmă treaba devine prea complicată, iar Bunicul, care, la fel ca ăia încruntați din film, nu e prea vorbăreț, răspunde multelor mele întrebări cu singura întrebare de care m-am temut:

— Tu nu ești la culcare?

— *Steh auf, es hat geklingelt*! – Scoală-te, că a sunat!

În fiecare dimineață Bunica îmi risipește cu observația ei visele, tocmai când devin mai palpitante. Iarăși trebuie să merg la grădiniță. Uneori mă scutură să mă trezesc, ușor, dar ferm, alteori nu e nevoie.

Astăzi e nevoie. Îmi simt globii ochilor parcă mai mari și îndesați cu de-a sila în cap. Sunt mucos și simt că-mi ard obrajii. În rest sunt cam roșu, ca soba încinsă de tablă când lumina e stinsă.

Bunica mă privește îngrijorată și crede că aș avea ceva ce nu-i în regulă. O privesc somnoros și sunt de acord. O fi însemnând, poate, că nu trebuie să merg la grădiniță și că am voie să dorm mai departe. Pe jumătate adevărat: nu merg la grădiniță. Dar trebuie să merg la doctor. Și încă imediat. La *Doktor-Voicu*, vecin peste drum, în capătul străzii noastre, cu casa lui Herbert. Doar cu casa – cu Herbert nu mai poate fi vecin, că a plecat *Îngermania*. Cu față sever-colțuroasă și un câine veșnic rău, Hector, care-și arată mereu botul pe sub poartă și latră. De mers nu mergem la el acasă, ci la spital. Sună primejdios: la spital! Acolo umblă toți în halate albe și fac injecții.

Direct către coridoarele cele lungi ne pornim acum, după ce Bunica m-a îmbrăcat, de data asta nu cu rochița aia năroadă și albastră-deschis de grădiniță, ci cu pantaloni adevărați, cum se cade, punându-mi încontinuu mâna pe frunte și constatând: „Arzi. Ai febră!”. Ard. Și încă cum! Roșu sunt de asemenea. De dus la spital m-a dus Bunicul în brațe, gâfâind, și a constatat iarăși și iarăși cât m-am făcut dintr-odată de mare.

Acum stau pe patul pe jumătate acoperit cu o bucată de linoleum cenușiu, în odaia de lucru a lui *Doktor-Voicu* și-l privesc înfricoșat în cei trei ochi ai săi: cei doi de sub sprâncenele încruntate și cel uriaș deasupra, rotund și lustruit ca o oglindă, cu o gaură în mijloc, fixat cu o bentiță pe frunte.

— Băiatul e bolnav, trebuie să stea acasă, în pat.

Asta după ce a fost pipăit și cercetat pe dinăuntru și pe dinafară tot: limbă, gâtlej, urechi, ochi și ce s-a mai nimerit.

Injecția însăși e mai puțin dureroasă decât frica pe care ți-o insuflă priveliștea seringii pline ce se apropie de pielea ta, străpungând aerul cu acul ei nesfârșit, cu vârf tăios și fulgerător. Aici nu ajută nici strigatul, nici zbătutul. Bunica spune că o fac de rușine, doctorul minte cum că ar fi gata, când de fapt nici n-a început. Astfel că încerc să mă apăr după puteri și încep prin a mă cățăra pe pat. Bunicul, care m-a adus încoace, le-ar fi fost acum folositor de bună seamă, însă în fața spitalului s-a întâlnit cu un *Saufbruder*, frate-de-pahar, cu care are ceva important de discutat. În cele din urmă Bunica mă apucă ferm de un umăr, *Doktor-Voicu* de celălalt și acul cel ascuțit de o margine de fesă. Pe urmă totul se termină repede și eu am voie să suflu mucii într-un șervețel pe care doctorul mi-l întinde cu mărinimie.

— Vezi? Nu s-a întâmplat absolut nimic. Gata! – încearcă amândoi să mă aline.

Ce rost, alinarea, dacă nu s-a întâmplat nimic? Și dacă „absolut nimic"-ul doare atât de înțepător, nici nu cutez a mă gândi ce-ar fi fost dacă într-adevăr s-ar fi întâmplat ceva.

— De două ori pe zi, acasă, câte una din asta – și nu iese din pat. În trei zile trec să-l văd. Are pojar.

Prin „câte una din asta" se referă la injecție. Bunica preia sarcina. Mai demult e vorba că ar fi avut grijă *Îngermania* de copii bolnavi, mai târziu și aici, în spitalul ăsta. Știu prea bine că se pricepe să facă injecții fără cruțare.

Mai târziu, acasă, râde, pentru că mi-a explicat în limba ei că am pojar; or, la „pojar" se spune în germană *Masern*, iar eu i-am trâmbițat, răgușit, Bunicului, în română, că aș fi bolnav de mazăre. În cele din urmă râd amândoi într-o singură limbă. Doar mie nu-mi vine a râde, cu gândul la „de două ori pe zi câte una" cu vârful ascuțit.

Nu e nici o plăcere să fii bolnav de unul singur. În ciuda ne-mersului-la-grădiniță. Ce poți face singur, ca bolnav? *Mazărea* e molipsitoare, zice-se, or asta înseamnă că dacă unul o are, o iau

și ceilalți copii. Cert e că Emerich tocmai de aceea nu are voie să vină la mine, să ne jucăm împreună. Și nici Ingrid. Și nici altcineva de pe stradă.

Trebuie să stau întins în pat, în penumbra *Rollo*-urilor pe jumătate lăsate, în dormitorul-de-iarnă cel tulburat din somnul de vară și rânduit încă o dată acum, la înfloritul cireșilor, special pentru mine, din cameră-de-oaspeți în camera-lu-ăla-micu-că-i-bolnav. Soba rece de teracotă străjuiește în colțul odăii aidoma unui paznic sever. Afară, la nici douăzeci de pași peste drum de casă, e părculețul. Ar fi de ajuns să deschid fereastra larg, să sar – nici n-ar fi prima oară! – și să urc în fugă scurta coastă de deal. Dar nu pot. Nu doar că nu am voie să mă joc eu cu ei – peste asta aș putea trece –, dar nu au ei voie să se joace cu mine. Ceea ce mă face nesigur și îmi alungă gândul de a încerca. Îi aud sporovăind în toată după-amiaza prin părculeț, și nimeni nu pare să-mi simtă lipsa.

Astfel că trebuie, întins în pat cum sunt, să mă ocup doar cu mine. Creioane colorate, mașini de plastic, lighioane de cauciuc sau cărți cu poze nu te pot feri de lehamite la nesfârșit.

În schimb, trânta de mână!

Stau lungit comod pe spate, cu pătura pe piept trasă până sub bărbie – febra și durerea de cap m-au mai lăsat, privesc liniștit în josul meu și țin mâinile drepte, ridicate din coate, față în față ca doi cocoși de luptă sau ca doi vulturi cu unul sau cu două capete, cu degetele rășchirate ca niște clonțuri și ca niște gheare, pregătite să sară. Cândva, când consider că tensiunea a crescut îndeajuns, dau drumul celor două părți să se încaiere. Urmează înfruntarea când încolo, când încoace pe locul știut, până când în cele din urmă una din mâini se frânge și cedează. Atunci învingătorul jubilează, singur și fără ecou. Nu mai află însă o altă mână pe care s-o strângă și se mulțumește să se arate cât e de bun, cu pumnul încleștat. Totul sub ochii mei liniștiți.

Brațele simt, luptă, trag, dar nu pot acționa ele singure. Nici nu trebuie. Pentru asta sunt eu aici. Învingător sunt oricum numai eu, fie peste cel stâng, fie peste cel drept. Până acum a mers bine de fiecare dată.

Dar nici ăsta nu e joc să țină veșnic. Cândva intervine urâtul. Și cel victorios, și cel căzut ar trebui să știe că amândoi aparțin aceluiași corp și doar o boală sau o nebunie îi poate face să se ridice unul împotriva celuilalt. Împreună ar putea izbândi mult mai mult. Către toate direcțiile.

Oare și împotriva mea?

Dar nu, asta nu are voie să se întâmple. Mereu trebuie să existe un adversar, însă el trebuie căutat în altă parte. Eu însumi nu pot fi. Cu nici un chip! Nu sunt eu, cum mă numește Bunica uneori, în momente de tandrețe deosebită: *Mein Bester*? „Alesul ei"?

Nici eu nu am avut voie să merg la el, când l-a găsit boala pe vreunul din copiii de pe stradă. Singurul lucru bun e că pe urmă, când te faci iarăși bine și ai voie afară, ai ce povesti, te poți umfla în pene și lăuda cât ai fost tu de bolnav. Asta e de fiecare dată ceva deosebit, unde celorlalți nu le rămâne decât să asculte. De aceea uneori se ajunge la certuri în toată regula, pe motiv de – care din noi a fost în trecut cel-mai-bolnav! Fiecare spune atunci că tot ceea ce ar fi avut celălalt ar fi fost *ein Dreck* – „un căcat" – în comparație cu propria boală, grozavă și grea și nemaiauzită. La mare preț e scarlatina. Și aia e vorba că ar fi roșie și palpitantă, capeți injecții cu Penicilină, care dor strașnic, și pe urmă ești erou. Nu se compară cu prăpăditele de gripe, unde n-ai decât pilule de înghițit, umbli mucos tot timpul și trebuie să leorbăi ceai searbăd. Și mai e operația de apendicită. Numai unul singur de la noi de pe stradă, Adi, a avut operație de apendicită. Vioi și vindecat de o veșnicie, deține poziția cea mai avansată dintre noi toți. Din când în când ne arată mândru cicatricea și spune că doctorii i-ar fi scos pe acolo toate mațele, că ar fi păstrat ceva din ele și că restul i l-ar fi îndesat pe urmă la loc. Și chiar de mai multe ori.

O fi la el așa. La mine în burtă nu sunt mațe. Doar inima și stomacul. Și încă ceva din Karoline, dar nu mult.

De azi-dimineață aud portița către stradă a casei vecinului bătându-se neobișnuit de des. La fiecare deschidere și închidere, broasca de sub clanță sare cu un pocnet sec, însoțit de clinchetul ascuțit și

prelung al clopoțelului vechi deasupra intrării. Asta înseamnă că Emerich, care locuiește acolo împreună cu bunica, tatăl și mama lui, dă fuga foarte des pe stradă și înapoi. Pentru asta îl invidiez. Pentru că bunica lui e mai generoasă cu ieșirile-intrările sale decât a mea și pentru că el și-a făcut deja „mazărea", pojarul, „pentru totdeauna", după cum se laudă. Curios, numai, ce va fi făcând el pe o vreme atât de urâtă precum cea de afară.

— A murit Imre! – îl aud pe Bunicul spunându-i Bunicii, alături, prin ușa întredeschisă, cu două geamuri alăturate, acoperite de o perdea albă și dantelată fixată în cuișoare.

Imre? Imre… Păi ăsta-i tatăl lui Emerich! Cu care Tatăl, când e aici, joacă adesea table și care în ultimul timp ședea blând și liniștit în fotoliul de răchită albă, în costum de pijama și cu o pătură peste genunchi, în fața casei lor, și privea pe stradă în sus și-n jos, de parcă ar fi vrut să țină minte fiecare detaliu. El să fie mort? Înseamnă că nu o să mai fie, Imre-Onkel? Deloc? Nici în casă și nici în fața porții, în fotoliul alb și împletit? Asta va fi însemnând că în curând vor veni oameni mulți, cu tromboane de aramă și trompete de argint, pe care stau montate în dreptul ochilor foițe cu note muzicale ca niște fluturi pe clape, spre a face să răsune pe tot locul o muzică răscolitoare și stridentă, și spre a sălta un cufăr de lemn lung, închis și lustruit, într-o căruță-baldachin neagră, trasă de doi cai acoperiți cu valtrapuri negre, împodobită peste măsură cu ciucuri negri, stofe și sculpturi negre, spre a-l conduce apoi cu pas domol într-un cortegiu până la o groapă mare, proaspăt săpată între alte morminte, la *Ort der Ruhe*, „Locul Liniștii", a-l depune acolo și a-l acoperi cu pământ. Odată Bunicul mi-a spus că acela n-ar fi de fapt un cufăr adevărat, pentru că de ăla ar fi nevoie doar atunci când cineva trebuie să meargă în altă lume.

O întreb pe Bunica ce s-a întâmplat cu tatăl lui Emerich și ea îmi spune doar că ar fi murit.

— A fost bolnav – mai adaugă ea. — Grav bolnav.

Următoarea mea întrebare nu apuc să i-o mai pun, pentru că în camera-din-mijloc sună telefonul și Bunica se grăbește să răspundă.

Asta să însemne că am să mor și eu curând? Pentru că în mod evident eu sunt cu mult mai *gravbolnav* decât vecinul Imre: lui i-a mai fost îngăduit să stea afară, pe fotoliu în soare, în vreme ce eu nu am voie deloc să mă dau jos din pat și să ies din cameră, la lumină. Mai sunt și roșu, ceea ce Imre-Onkel nu era. Unde mai pui și injecțiile.

Dacă mor, voi ajunge și eu în cufărul de lemn. Un cufăr zburător pesemne nu e, pentru că e greu și e nevoie de câțiva bărbați să-l poarte. Și vine îngropat în pământ. Cum rămâne atunci drumul cu el în altă lume? Unde mai pui că la o înmormântare oamenii plâng și sunt rigizi și triști și în negru cu toții, în vreme ce cartea cu povești arată în desenele colorate cu acel cufăr zburător chipuri râzătoare și senine și fățuri în plină mișcare și avânt.

Cealaltă lume poate fi atinsă, de bună seamă, pe mai multe căi: într-un cufăr zburător deschis, cu Mercedesul alb sau într-un cufăr închis, lung și lustruit.

E și ea de-mai-multe-feluri, lumea cealaltă.

Afară e liniștit. Și mohorât. Soarele se va fi plimbând pe undeva unde nu se vede. Câțiva porumbei guguie înfundat, dincolo de ușa către curte, care stă închisă din cauză de *mazăre*. Clămpănitul sec al ciocurilor celor două berze, în cuibul lor mare de nuiele de pe hornul din vale, a contenit. Își așteaptă puiul, a spus Bunica. Un mic pui de barză, dintr-un ou. Pesemne pe el barza îl aduce mai lesne. De aceea berzele vor fi fiind ocupate, prea ocupate spre a mai da ascultare cântecului meu rugător. Acum, cu durere în gât, tuse lătrătoare și stat în pat, nu pot să le cânt. Au răgaz să-și aducă pentru ele însele un mic pui de barză. Care pe urmă va crește și cu care vor pleca, odată cu apropierea toamnei.

A toamnei în care voi începe școala.

Vremea unui frățior sau a unei surioare și pentru mine a trecut.

Mazărei mele îi merge mai bine, dar nu îi e bine casei noastre.

— Nu e bine cu casa – tocmai a spus Bunicul către Bunica. E seară și din nou a venit ceva mai târziu din localitate, fără însă a fi

câtuși de puțin beat de data asta. Pe masa rotundă din camera-din-față i-a fost pusă în față o farfurie cu tocană reîncălzită, de cartofi.

Pot din nou să umblu, deocamdată doar prin casă. Problema cu muritul și cu cealaltă lume e dată uitării. De când pot vorbi din nou fără să tușesc și din ziua aceea mohorâtă, în care mulți oameni în haine închise au purtat prin poarta către stradă cufărul de lemn al lui Imre-Onkel de alături, plecând cu el în procesiunea lungă, în urma dricului negru tras de cai fantomatici cu valtrap, ceea ce am putut observa îndeaproape, dindărătul *Rollo*-ului coborât pe jumătate, de atunci nu mai vorbesc și nu mai întreb despre asta. Treaba cu moartea e stranie, rămâne pentru altă dată.

— Ăia de la Sfatul Popular au trimis azi la Brașov hârtia în care propun s-o preia statul – spune Bunicul.

— Ce hârtie?

— Hârtia cu casa! – Bunicul nu e nici furios, nici liniștit. Mănâncă. Tocana de cartofi reîncălzită nu pare să-l sature cum trebuie. Dă lingura la o parte și cere slănină, pâine, o ceapă și brânză. – Au făcut-o *ăștia* pentru toate cazurile și acum ne ajunge și pe noi. După decretul de anul trecut, care zice că statul ia toate bunurile care au aparținut oamenilor de-au plecat din țară definitiv.

— De unde știi lucru-ăsta?

— De la Suciu.

Altminteri Suciu nu e decât un *Saufbruder*, un frate-de-pahar. Acum însă e dintr-odată important, și Bunica nu spune nimic și nici nu strâmbă din nas.

— Știi că lucrează la registratură, și azi i-a dat număr și hârtia a fost trimisă. Acum nu mai depinde decât de ăi de la Brașov, cât se mișcă de repede să dea decizia.

— Și?

— Și!

Cei doi se privesc pentru câteva clipe.

— Și cu noi ce să fie? – Bunica e îngrijorată.

— Ce să fie cu noi! *Ăștia* vor să ne ia casa! Și pe urmă să plătim chirie. În propria casă. Nimic nu lasă să le scape, de-de-de… câini!

Tarzan al lui Adi e mic, dar imprevizibil, și e singurul care aleargă slobod pe stradă. Hector al lui *Doktor-Voicu* e rău și mare, stă tot timpul la pândă în curte și te face, când treci prin dreptul casei lor, să sari brusc în sus, când pușcă pe neașteptate lătratul său sălbatic, cu botul înfipt sub poartă și dezvelindu-și un colț galben și fioros. În rest nu sunt prea mulți câini pe aici. Adică nu mulți pe care să-i poți vedea. Câinii stau cu toții în curți, îndărătul porților înalte, și mușcă seară de seară întunericul cu lătratul lor cu ecou scurt. Nu le mai sunt de ajuns doar curțile, de au început acum să pună unii ochii și pe case?

— Care câini? – cutez o întrebare către Bunicul.

— Ce? – mă privește parcă surprins și neîncrezător. Pe urmă clatină din cap. — Ticule, astea sunt treburi care nu-s pentru tine. Fugi de te joacă!

Pe asta nimerește s-o spună de fiecare dată când tocmai nu-mi arde nicidecum de joacă.

— Tu să dormi, nu să te joci! *Aber so-FO-ort*!

Bunica nimerește întotdeauna cu mine tonul potrivit. Dispar intimidat alături, în camera-din-mijloc. Însă când pasul meu tocmai părea mai decis, mă opresc, mă răsucesc pe călcâie privind înapoi prin ușa întredeschisă și rămân locului, în așteptare. Pe asta am prins-o de la pisică, și de cele mai multe ori funcționează fără greș, fiindcă destul de multe săpuneli și îndemnuri aruncate în pripă sunt pe dată sortite uitării.

— Dar nu rămâne treaba așa! – face Bunicul cu hotărâre. — Trebuie dați în judecată. Cu stat cu tot! Nu ne scot *ăștia* din casă pe noi, poa' să dea drumu' la hârtiile de pe lume! Pasca mamii lor încă, azi și mâine!

— Dragă, nu înjura aici, că ne aude lumea. Ăla micu îi copil…

— Păi pe cuvântu' meu! Îi bag în… proces! — Se oprește și pare să chibzuiască. – Să știe cu cine au de-a face!

— Liniștește-te, dragă – spune Bunica, împăciuitoare. — Lasă mai bine să vedem ce putem face. Da' ce le-o cășunat pe noi acuma? Doar avem hârtiile de la Mătușa!

— Nu numai pe noi le-a cășunat. Sunt șaizeci de case în oraș pe listă. Toate ale oamenilor care după război au plecat *Îngermania* sau care stau să plece.

Reacția Bunicii întârzie. În cele din urmă întreabă, cu reținere și bănuială:

— Suciu ăla precis n-o fost iară băut?

Acum e rândul Bunicului să nu spună nimic. Tace, mârâie doar înfundat, și ai putea crede că e jignit.

Mica Sabine Göldner, cu capul ei rotund cu două codițe ca două toarte, devine tot mai karolină. Karoline însăși a dispărut aproape cu totul de la mine din burtă. Acum e rândul meu să vreau s-o privesc cu indiferență. Și să i-o arăt, să știe.

În schimb Sabine devine din zi în zi mai plăcută, cu surâsul ei aproape continuu senin și cu felul ei deschis, curios, amuzat și ascultător. E mereu de față la jucatul-în-nisip și la privitul-când--mă-dau-curajos-în-leagăn, nu trebuie s-o strig de fiecare dată spre a o face să fie atentă. Privește și întreabă de la sine.

În ocolul de sub castanul cel gros, între zid și potecă, ne jucăm în nisip. Îi arăt lui Sabine cum trebuie construit un garaj ca lumea, cum trebuie să sapi și pe urmă să-l acoperi. Dar e complicat. E nevoie de un garaj lung, pentru că jucăria pe care am apucat-o mai devreme din ladă e taman un trenuleț de mină. Cu locomotivă albastră și colțuroasă și două vagonete roșii din plastic, triunghiulare și legănate. Ca la televizor, când arată un film cu mineri alb-negri. Sabine, delicată cum e, privește galeș cu ochii ei mari și curioși, umbriți de gene multe și lungi ca puful pe fundul unui boboc de rață, și din când în când întreabă. Acum, bunăoară.

— Ce e garaj?

Uite cum ajungi, dacă acasă te joci doar cu păpuși.

— Un garaj e pentru mașină ca un pătuț. *Wie für die Puppe*. Ca pentru păpușă – încerc să-i explic, spre a-i păstra privirea la fel de mare. Pe urmă îi arăt cu lux de amănunte și cu gesturi largi, în gura mare, cum să-și facă singură unul acasă, din deșeuri.

— În garaj mașinuța doarme?

— Da, doarme. Dar numai dacă e făcut bine și înăuntru e întuneric.

— Și are cineva grijă de ea și-i dă de mâncare?

— Da.

Nu știu. Va fi primind și de mâncare. Ce mănâncă o mașină? *Motorin* de la ce-a-peu, pe care o capeți de la paznici, la schimb cu poze rupte dintr-o revistă. Un motiv oarecare mă face să nu-i povestesc toate astea. Nu cred că ar înțelege, și dacă mă mai întreabă și despre asta, ce-i spun?

Ea însă continuă cu micile ei întrebări și sunt bucuros să răspund. La tot ce o face să privească, să zâmbească și să întrebe iar, spun „da". Ca să stea și să se joace doar cu mine.

Tocmai născocește o nouă întrebare, când pe potecă apare Horst. Pfuai! De-a dreptul nesuferit, cât poate fi de elegant! Pentru că vine de la școală și e în uniformă. Uniforma fainã, albastru-închis, cu pantaloni adevărați. Și haină și cămașă. Nu ca mine, care încă stau vârât în rochița năroadă de grădiniță, albastră-deschis, chiar dacă pe dedesubt port pantalonii scurți de piele, care-i umflă poalele și mai mult și mă fac să arăt ca o pară. El însă are și ghiozdan, și peste toate o privire obraznică și superioară. Cu ăsta m-am mai certat și altă dată. Ce caută aici? A, da, are și el un frate mai mic și trece pesemne să-l vadă!

— *Hiiiiii*! – mă salută zeflemitor și se îndreaptă spre noi. Sabine încă se află așezată cu spatele la el, pe marginea de piatră a ocolului cu nisip. – *Eeei*! – îmi aruncă din nou și pare că mai mult nu are de spus. Simpla mea atenție pare că-i ajunge. Cară cu degajare ghiozdanul după el de parcă ar trage de un sac încărcat și se oprește în dreptul nostru. La atâta zbieret devine în cele din urmă atentă și Sabine și se întoarce pe jumătate, așezată cum e.

— *Was brauchst du, eei?* – Ce-ți trebe, eei? – îi arunc eu și hotărăsc să mă supăr. Prostul o să sfârșească prin a atrage atenția Sabinei asupra lui și a o face – o, nu! – să-l și întrebe ceva.

— Uite ce eu am și tu n-ai! – strigă el, împinge ghiozdanul înainte și bate în el ca într-un scut.

Pe asta am văzut-o de curând la televizor, într-un film cu daci și cu romani. Înainte de bătălie, romanii – sau dacii să fi fost? – și-au bătut cu săbiile peste scuturi. Asta ca să-i intimideze pe ceilalți.

Însă Horst nu e nici roman, nici dac. E un nătărău sas al cărui tată repară frigidere stricate. Ar trebui pus la punct căcănarul, până nu o cucerește pe Sabine.

Sar din ocol, apucând și o mână zdravănă de nisip. Mă îndrept către el și-i vorbesc:

— Hâââăăă!

Ajuns aproape, îl înșfac de umăr și nisipul îi dispare după ceafă, pe sub gulerul hainei și cămășii sale adevărate. El se răsucește pe loc și mă dă la o parte cu un brânci care mă face să mă clatin. Are vlagă în el, are! A mâncat bine azi-dimineață. Îmi iau elan, mă opintesc în pieptul lui și încep să-l împing către ieșirea din curte. Încearcă să frâneze, se întoarce pe jumătate și-mi vine tocmai la îndemână ca să-i aplic un șut în fund. Totul sub privirea mirată a Sabinei, care a rămas așezată pe bordura de sub castan.

— *Hâăăă, eeei!* – țipă Horst, de data asta jeluit și furios. — Lasă numa' lasă, că te spun eu lui frate-meu mai mare și vine el și te bate!

— Și eu îi spun lui frate-meu, care e și mai mare, na! – strig eu pe negândite. — Ăla o să-l bată pe frate-tău!

Încetăm amândoi și ne depărtăm, cu un ghiont, la câțiva pași unul de altul. Își trece pe la nas mâneca frumuseții de uniformă și pe ea rămâne o urmă sidefie ca de melc. Îmi aruncă o privire mânioasă, însă dintr-odată pare că și-a amintit de ceva și începe să dea gânditor din fund, ba să țopăie și să se scarpine la noadă, de ai crede că are o mână de nisip în nădragi. În mine se strecoară însă o ușoară neliniște. Pentru că el are într-adevăr pe acasă și un frate mai mare, un ditamai fratele mare de tot, prin clasa a treia sau a patra. Eu n-am. Dar la amenințarea lui răspunsul meu s-a potrivit pur și simplu prea bine ca să mi-l pot stăpâni. Oare o știi că n-am?

Neliniștea din coșul pieptului crește. Ce-o să fie dacă face întocmai ce a spus? Dacă vine cu frate-său mai mare și ăla mă bate? Îmi șterg cu ciudă degetele de rochița de grădiniță și mă întorc la groapa cu nisip, în vreme ce Horst se îndepărtează, bombănind în gura mare, sărind pe călcâie și scuturând când un picior, când pe celălalt. Însă pofta de a mă juca mi-a pierit.

Și totul numai din pricina lui Sabine!

— Fainã femeie!

Bunicul e încântat și o spune tare, iar Nenea Bucur îl privește cu ochii săi veșnic mijiți, ca la pândă, și zâmbește lat. Amândoi stau pe banca cea lungă de lemn din curte, sub gang, țin în mână câte un pahar cu vin de rozincine și discută.

— Anni ce zâce? – vrea Nenea Bucur să știe.

— Și lu' nevastă-mea i-au plăcut. Amândoi. La televizor n-au arătat mare lucru de la nuntă, doar o țârã. Că nu mai au loc de ai noștri.

— Șâ ce? – rânjește Nenea Bucur. — A noostră nu-i fainã?

Bunicul nu zâmbește deloc, a și scăpat cu gingășie o jumătate de sudalmă, la care celălalt râde sec, iar Bunica, de alături din bucătăria-de-vară, strigă:

— Vezi ce spui! Ăla micu să joacă în curte și te-aude!

Pe masă zac vreo câteva reviste cu pagini multe și pline cu poze colorate, cu multe flori și cu tot felul de oameni îmbrăcați frumos. Toate în germană. Arată cu totul altfel decât veșnicul ziar *Scînteia* în alb și negru, pe care Nenea Ghiță-poștașul ni-l aruncă zi după zi în curte. Revistele sunt ale vecinelor de peste drum, o casă mai încolo. Surori și ele. Trei surori. Săsoaice. De fapt două. Două bătrâne: una mai tânără și una mai severă, că a treia e măritată cu Josefi, „Vărul-Cămilă", și stă peste-drum-a-patra-casă. Surorile Lufi. Dar cine le cunoaște, le spune *Lufticher*. La ele găsești mereu reviste germane cu multe poze colorate, că vin rude să le viziteze și le mai aduc. *Frau mit Herz*, *Tina*, *Freizeit Revue*, *Bunte*, tot felul. Și toate noi-nouțe și lucioase, unele chiar de anul trecut. Pe care le împrumută și le citesc pe rând vecinele de pe stradă, uneori și Bunica. Mama-cea-tânără întotdeauna, atunci când vine de la București să stea pentru câteva zile. Le citesc toți până când nu mai sunt așa lucioase atunci când, după o vreme, le împrumută ca să le citească și a doua oară.

Pe masă, coperta revistei de deasupra înfățișează o poză mare cu o tânără pereche. Ea poartă rochie de mireasă și la ceafă un voal scurt, ițit de sub coroana pe care o are pe cap, și e înveșmântată cu totul în alb, el poartă uniformă și pe după umeri două lanțuri

groase, căzute pe pieptaru-i negru, având prinse pe ele sumedenie de stele de tablă colorată. Amândoi ne zâmbesc.

— Ia dă-ncoa! – se adresează nimănui Bunicul, apucă revista și privirea îi întârzie nițel pe chipul miresei, după care o trece lui Nenea Bucur, arătând în urma ei cu dreapta sa noduroasă, cu două degete frânte: — Oameni deștepți și frumoși, domne'. Și ea e toată o regină!

— Ea și vine *Dingermania* – știe Bunica, ivită, în mână cu o sită de făină, din adâncul bucătăriei-de-vară. — O fost la München la Olimpiadă, acu patru ani, ș-acolo o cunoscut-o. Îi burgheză, nu-i viță nobilă.

— Ce mai contează că-i noghilă or' ba, dacă la om i-o plăcut ș-o luat-o și ș-o făcut-o boreasă! – judecă Nenea Bucur, privind cu îngăduință la tânăra femeie din poză. — Acu-i rejină.

— P-asta să le-o spui la comuniști! – râde scurt și mușcător Bunicul. — La ăștia e tocmai pe dos: din nobili fac nimic și pe rege îl fac de-a ajuns mecanic-aúto. Pe regele Mihai al nostru.

Al nostru înseamnă al lor, al Bunicului și al Bunicii. Și mie îmi spun „al nostru" când vorbesc cu alții despre mine. Dar i-am auzit în câteva rânduri spunând „al nostru" și altcuiva. Anume Tovarășului, atunci când televizorul îl arată umblând prin lume sau primind tot felul de oaspeți străini importanți. Atunci e și el „al nostru". Ce să caute Tovarășul în rând cu mine și să fie al Bunicilor? Ca și cum n-ar fi de ajuns, acum „al nostru" mai e și un rege, și-l cheamă Mihai – aproape ca pe mine. Deși știu bine că nu e așa, sună de parcă am fi trei frați.

— Că doară Anni îi și ea ghin neam noghil, ghin hăl săsăsc – se pricepe Nenea Bucur, apăsând cu pumnul său imens perechea regală de pe copertă. — Acu doauă-trii sute dă ani, când sașii aveau vorbă gré ghe spus p-aci, sașii aveau ei pe unii dintre-ai lor dă jiță noghilă! Că familia lu' Anni o fó și ea ghin ăia. Doar ț-o hi zâs Moșu-Miulăr ghin Jâbărt, socru-tău!

Moșul Müller din Jibert e Otata, care e tatăl Bunicii și mie străbunic. De unde până unde îl numește Nenea Bucur, în graiul său bolovănos, „socru-tău"?

— Da-da, știu – admite Bunicul –, patricienii. Ea și cu patricienii ei sași. Cui îi mai ține astăzi de cald? Crezi că rușilor tare le-a păsat acu treizeci de ani, când i-au luat pe sașii tineri pe toți și i-au deportat în Donbas? Nobilul îngheață în stepă iarna la fel ca un plugar.

— Pentru că niemțâi ghe aici, ghe pă sate, or țânut pe vremea-aia *Cugermania* strâns. Cine-or strâgat numa *Hai-Lităr* ș-or mărșăluit ș-or îmflat cojocu' la hiece adunare, ghe mândri ce-s? Apăi când or chert niemțâi hăi ghe-acolo, or chert ș-ăștia ghe p-aci ghe la noi.

— Parcă numa nemții au piert'! După război ne-a mers la fel de prost și nouă.

— Mă Iorgule, așă-i, numa vez' că nu-i chiar așă! Că pă Anni ghe unde-o stat ascunsă tu ai scos-o, de te-ai însurat cu ie'! Și nu invérs. Noauă încă nu ne-o măs așa rău atunci. Cât o mai fos' regele. Numa' dup-aia, când l-or alungat pă rege, de-or vint *ăștia*.

Ăștia alungă și regii? Doar cavalerii îi alungă pe regi, cu lănci și săbii, în cămăși de zale și-n armuri strălucitoare. Așa am văzut eu într-un film.

— Uite că suedejii au avut mai mult noroc! – pufnește ușor Bunicul a oftat, zvârlind pe masă revista, acum nițel boțită, de la surorile *Lufîcher*. — Și uite-i ce regină faină au!

Vara este un timp bun. Grozav pentru a te juca peste drum, în părculeț, pieziș față de casa noastră. Adică să atârnăm o dată mai mult de prunii noștri cu prune galbene și să ne lăudăm al cui pom poartă fructele cele mai multe și mai dulci. Ținând însă permanent sub observație fereastra aceea anume de la casa de colo sus, la douăzeci de pași, pe promenada cu castani, unde se ivește adesea bătrânul Lurz, ăla cu trei dinți în gură, care în zilele lui bune împroașcă doar ocări și în zilele rele ne alungă dintre crengi cu corcodușe verzi trase cu praștia, răcnindu-și temuta chemare de luptă: *Runter vom Baum, du blöder Hund*! – „Jos din copac, potaie!"

Vara nu e însă un timp bun de stat în casă. Dar eu a trebuit să stau duminica trecută. Când am șezut cu Bunica în fața televizorului, în fața emisiunii „Bucuriile Muzicii". Acolo sumedenie de omuleți îmbrăcați frumos stau mereu și cântă la tot felul de instrumente

muzicale. O mare fanfară. Ca la noi aici, la înmormântări, doar că mult mai mare, și toată lumea așezată. Are și tobe și viori. Fanfara de la noi nu are viori. În televizor au o mulțime, de la cele mici, de ținut sub bărbie, până la cele mari de tot, după care șade cântărețul ascuns și le mângâie pe burtă cu un băț. La încercările mele de a mă ridica, Bunica a reacționat de fiecare dată pe un ton aspru: „*Du bleibst hier*! Aici rămâi! Vezi doar ce frumoasă e muzica asta! Să înveți și tu ceva". La o anumită muzică a spus și ceva despre anotimpuri, despre unul Vivaldi și anotimpurile sale. Altminteri se spune, din când în când: „Ce toamnă bogată a dat Dumnezeu anul ăsta!", sau „În primăvară ne-a bătut Dumnezeu cu inundații", sau „Poate dă Dumnezeu o iarnă blândă". De aceea e un mister pentru mine cum de pot anotimpurile să fie toate ale unuia Vivaldi.

Însă vara asta, anume vara de acum – așa se spune de câteva zile peste tot, până și televizorul brun-roșcat și radioul negru sunt o dată de aceeași părere –, vara asta e a României. „Vara românească", se jubilează peste tot, se vorbește despre un triumf românesc, și „România", „noi", „ale noastre" sunt pe buzele tuturor. Cel mai des e rostit numele unei fetițe. Nu Ingrid, nu Karoline și nici Sabine. Ele nu sunt decât săsoaice mici care știu românește, dar nu sunt românce. Fetița despre care e vorba acum e româncă și o cheamă Nadia. O poți vedea doar la televizor și în ziar pe Nadia. În ziarul românesc alb-negru, nu în revistele colorate ale surorilor Lufi. Nici nu e de aici, pentru că nimeni dintre noi nu a văzut-o aievea. E vorba c-ar fi ceva mai mare decât noi, însă cu toate astea, lumea întreagă o numește „un copil". „Acest copil a reprezentat cu cinste la Montreal culorile patriei și a depășit performanțele tuturor gimnaștilor care au evoluat vreodată la Jocurile Olimpice". Astfel se vorbește iar și iar despre Nadia și jocurile ei: la televizor, la radio, pe stradă, chiar Bunicul și Bunica unul cu altul. E pentru prima oară când și pe stradă se poate vorbi cu voce tare despre părerea radioului negru.

E vorba că fetele noastre ar fi urcat pe treapta cea mai înaltă a podiumului, că la nivel mondial ne-am găsi foarte, foarte sus și că, după o luptă foarte strânsă și grea, dat fiind că ceilalți ne-ar fi fost permanent pe urme, am fi cei mai buni. Încă înaintea rușilor și americanilor.

Îl întreb pe Bunicul despre cine e vorba când se spune „noi" și „nouă", iar el îmi răspunde că am fi noi, românii, în general. Pentru că acolo ar trebui să concurăm cu multe alte popoare.

— Și cu turcii și cu nemții?

— Da, și cu ei.

Aha! Bineînțeles că atunci suntem învingători.

— Și cu dacii și romanii?

— Nu, cu ei nu.

— „Momente de mare satisfacție sportivă pentru noi, dragi telespectatori din România", spune cu încântare nenea cel nevăzut din televizor. „Nadia Comăneci, reprezentanta României, e campioană olimpică absolută la gimnastică". Urcă direct sus, pe un podium cu trei trepte, și după gât i se anină o medalie. „Locul trei – Liudmila Turișceva, Uniunea Sovietică…", ne povestește mai departe ceea ce vedem cu ochii noștri, „…care o felicită pe Nadia și ne arată că știe să accepte înfrângerea, cu spirit sportiv și onest."

Și pe stradă lumea toată e bucuroasă și mândră. Oamenii, în grupuri mai mari sau mai mici, vorbesc între ei numai despre Olimpiadă și despre „ai noștri – ale noastre". Willy-Onkel o spune în germană, Moraru pe românește, Melchior pe săsește, Barta pe ungurește. Toți știu de la televizor ce știu, unii mai știu și câte ceva în plus, auzit la radio, însă de data asta nu e mult. Până și televizorul brun-roșcat, despre care se cheamă uneori că „nu-i de joacă", e lăudat pentru cât de bine arată jocurile de vară, iar radioul negru, deși nu e pentru copii, a ajuns el însuși să vorbească despre „acest copil deosebit".

Anul ăsta recolta de rozincine din grădină de la noi e deosebită. În curte se găsesc sumedenie de corfe de nuiele, care înalte și rotunde la gură, care ovale și largi. Nefiind destule, câteva din cele înalte au fost scoase de sub damigenele de sticlă mari și burtoase, golite de căptușeala de paie și împrumutate pentru culesul de rozincine. Timp de două zile încheiate, Bunicul și Bunica au șezut pe scăunele scunde, între tufele multe și dese de pe ultima terasă a grădinii, cu pălării de pai pe cap, să-i ferească de soare, culegând la ele cu răbdare. La cele negre, cărora li se mai spune și coacăze, și la cele roșii deopotrivă.

Am vrut și eu să-i ajut și am cules până am umplut un castron. Pe urmă m-am plictisit și am dat să strecor o viespe nătângă prin gâtul unei sticle. Viespea m-a înțepat și plictiseala a dispărut ca prin farmec.

Din fiecare soi Bunicul pune deoparte corfa cea mai mare, cu cele mai frumoase rozincine. Pentru Bunica. Pentru marmelada și dulceața și siropul din fiecare an, ba de anul trecut încoace și spre a îngheța din ele câte două pungi în congelatorul de la Herbert, pentru a le avea proaspete la iarnă și a le cufunda în prăjitură. De restul coșurilor se ocupă Bunicul însuși. Sunt numai ale lui și e foarte captivat de ele, pentru că din ele face vin. Numeroasele pachete de zahăr stau cumpărate din vreme și înșirate în cămară, iar damigenele pântecoase așteaptă. Proaspăt spălate de praf și clătite de uscăciunea cuibărită în ele în ultimele luni, de când prin furtunul de cauciuc a plecat dintr-însele cel din urmă pahar tulbure de vin, stors din stratul de borhot de pe fund. Își așteaptă noua încărcătură, reașezarea în culcușul lor de paie din coșurile înalte de nuiele și purtatul în cămară, la iernat. Bunicul a terminat de meșterit, pentru că, zice el, *ăștia* iarăși n-au băgat destule dopuri de plută pentru damigene la prăvălia de *Menaj – uz casnic*, astfel că și anul ăsta e nevoit să facă vreo câteva din lemn de fag, cârpe și ciocălăi de porumb. La vremea asta toată lumea face vin și toată lumea cumpără dopuri – unii cumpără și damigene – până nu mai sunt. Asta l-a cam necăjit, dar pe urmă a râs când i-am propus să acopere și să lege gâturile groase de damigeană cu celofan, cum face Bunica cu borcanele ei de marmeladă.

— Fermentează și se umflă, și dacă nu fermentează bine, nu iese vin bun – mi-a spus. - Iese oțet.

Nici vinul, nici oțetul nu sunt pentru mine. Ce mă interesează e mustul cel dulce pe care am voie să-l gust înainte să fie turnat în damigene. Dar nu prea mult, că mă găsește pântecăraia.

Seara târziu, când privește din nou la jocurile olimpice, Bunicul uită de dopurile de plută lipsă și se bucură din nou că la Montreal Nadia primește nota zece la gimnastică. Nenea pe care nu-l poți vedea, din televizorul brun-roșcat, și care ne explică tot timpul ceea ce vedem, a strigat tare de tot și a spus că e a treia notă de zece dată

vreodată la jocurile olimpice – și din nou pentru Nadia. Aflu că „niciodată inimile noastre nu au vibrat cu atâta emoție ca în fața acestei prodigioase demonstrații de artă a unei fetițe de paisprezece ani".

Înainte de vacanța de vară, Paula-Tante i-a explicat și ea odată Bunicii că Emerich ar fi luat la școală un zece. Doar că el l-a primit la învățătură, nu la joacă, și nici Paula-Tante n-a strigat atât de tare când ne-a spus că l-a primit.

Iar astăzi a venit Gatzi de la Jibert, să aducă mașina de stors rozincine. Arată ca mașina de tocat carnea, doar că e mai mare, mai rotunjită pe la colțuri și cu o sită pe sub botul ei lung și îngust, ca de urs furnicar. Prin ea zeama stoarsă din rozincine picură într-o farfurie care la fiecare umplere trebuie deșertată într-o găleată, în vreme ce semințele, ciorchinii subțiri și verzi și cojile secătuite cad prin vârf, într-o cratiță, ca niște mici cârnați. Mai aromate, mult mai aromate decât cele roșii sunt coacăzele negre. Aspre la gust și cu miros reavăn, de nu poți da de dușcă mai mult de o gură de zeamă a lor neîndulcită.

O astfel de mașină nu are toată lumea. Numai unii. Între ei și mamă-sa lui Gatzi, soră cu Hanz-Onkel, a cărui mamă bătrână, *Hanzen-Güt*, e nevasta fratelui mort de mult al mamei celei adevărate a Bunicii, un fel de mătușă... Adică suntem neamuri. Și prin urmare cu dreptul de împrumut la storcătorul de rozincine, o dată pe an. Atunci vine Gatzi, cum spune Bunica, *espré* de la Jibert cu *biținkel*-ul, și ne-o aduce, mare cum e, legată de șaua bicicletei. Gatzi e și el săltat și puternic, cu cap voluminos și bărbie lată, vorbește adânc și e mai puternic decât băieții de pe stradă toți. Între ceilalți ar arăta precum mașina lui de rozincine între tocătoarele mărunte.

Din păcate stă la Jibert și nu prin vecini și nu mă pot făli că suntem neamuri.

La ceasul ăsta târziu de după vremea culcării mai ies o dată pe gang, desculț, în aerul primenit al nopții de vară, spre a privi bolta deasupra casei. Întunecimea cerului mă cuprinde cu căldura ei plăcută, prelingându-se în curte pe frunzele neclintite ale viței de

vie, mângâind pântecul nedefinit al grădinii și pierzându-se în adâncul ascuns al teraselor. Absorbit de farmecul marii umbre, simt în nări miros de lumină ascunsă și sub tălpile goale gust de scândură veche de dușumea, lustruită și zbârcită și plină de vinișoare lemnurii. Albastrul închis al veșmântului nopții e presărat cu mii de stele, părând scuturate peste cer din coroanele celor doi vișini de la noi din curte. Câteva păsări țiuie răzleț și misterios dinspre păduricea de sub dealul cetății, acoperite scurt de lătratul rătăcit al unui câine. De pe gang cetatea nu se poate vedea – în schimb se vede luna, care în noaptea asta se ridică drept în fața ochilor. Multă și plină și strălucind cu mărinimie. Și din chipul ei rotofei și ușor poznaș mi se pare că o văd cum îmi face cu ochiul.

Un fluture mare și burtos bate din aripi catifelate și vine de se așază, greu, pe umbra luminii lunii, răsfrântă pe balustrada de lemn. E de noapte. Și fluturele, și oala de pe gang pe care stau pentru a patra oară de la lăsarea întunericului, privind la stele.

Am băut, totuși, prea mult must.

Școala ce să fie?

În orice caz un loc unde cu toții, băieți și fete, renunță la rochița năroadă, albastră deschis, de grădiniță și în locul ei trebuie să îmbrace uniforma.

Noi băieții vom purta cămăși, cămăși adevărate, ca Bunicul. Doar cu alt model, plin de pătrățele mărunte ca la șah, albe și albastre-închis. Uniforma fetelor va arăta tot ca o rochiță, însă noi – noi vom purta în sfârșit pantaloni! Și haină. Cu buzunare adevărate, croite ca la oamenii mari, în care încape mult. Și cu ghiozdane pe deasupra, în care nu au voie deocamdată decât cărți și caiete.

Mai sunt câteva zile până la prima zi de școală, iar eu primesc în dar de la Tată și de la Mama-cea-tânără un ghiozdan. Verde-deschis cu galben, ghiozdanul. Și mult mai mare decât gentuța mea de până deunăzi, pentru merinde la grădiniță. Cu două curele galbene petrecute după umeri poate fi dusă în spinare ca un rucsac, iar la stânga și la dreapta, pe fond galben, stă câte-o dungă roșie, groasă, deasupra unui punct gros, de asemenea roșu. Un semn al

exclamării. Însă nu asta e ce mă încântă la el. Ci poza de pe capac. Nu se scoate, fiind lipită bine. E una cu ghiozdanul. „Bine că nu-i poza lu' Tovarășu. Asta mai lipsea" – l-am auzit pe Bunicul glumind. Nu, nu e o poză a Tovarășului. E mult mai frumoasă. E a lui Donald, rățoiul. Un cap de Donald, desenat și colorat întocmai, cu ciocul său portocaliu și lat și ochii mari îndărătul lui ca două obloane. Pe Donald l-am văzut de mai multe ori la noi în televizorul brun-roșcat. E tare caraghios, face multe prostii și mai și vorbește strașnic de ciudat. Și Tovarășul vorbește puțin ciudat, ceea ce-l face pe Nenea Bucur uneori să întrebe: „Ce prune-o mai măstecat ăla iară la teveu?". Nenea Bucur nu are televizor acasă și nici nu vrea să aibă. „Mînț io ghestul, nu-m trăbă să auz șâ ce nint *ăștia*", a spus el odată.

Donald există și în unele reviste pline cu desene colorate și povești. Cu o mulțime de imagini mici, pătrate, așezate alături și una sub alta, care toate împreună zugrăvesc o ispravă. Însă revistele astea sunt în germană, greu de găsit și la mare preț la noi pe stradă, pentru că din astea Ghiță-poștașul nu ne aruncă în curte. Doar câțiva dintre noi au câte una. Unii au chiar mai multe, însă ăștia sunt doar ăia ai căror unchi trec mult mai des în vizită decât Miș-Onkel și Gatz-Onkel ai mei. Eu însumi nu am nici o astfel de revistă *Dingermania*. N-au știut cât înseamnă pentru noi revistele alea când au venit și nu mi-au adus. Am în schimb un ghiozdan cu un cap de Donald. De aici.

Asemenea reviste, însă cu isprăvi ale Tovarășului, nu există. Imagini cu el se găsesc, ce-i drept, în toate revistele și ziarele românești, însă doar câte două-trei pe o pagină și doar puține în culori – și fără a zugrăvi o ispravă. Cu mult scris alături. Asemenea povești nu sunt palpitante, și Bunicul, deși citește zi de zi din ziarul cel nou pe care poștașul ni-l aruncă în curte, nu le pune deoparte spre a face colecție, precum cei ce au reviste cu Donald, ci le folosește pentru tot felul de alte treburi: ca preș, iarna, pentru grămăjoara de lemne de la gura sobei, sau așternute în lădița de lemn în care ține arpagicul, sau ca să aprindă focul. Sau la budă, rupte în bucăți mai mici, înfipte la îndemână într-un cui.

Deși se spune că scrisul e important și că trebuie să respecți cuvântul scris.

Când plâng, chinezii au ochii și mai mici. Atunci arată de parcă ar dormi, sau, mai degrabă, de parcă s-ar teme foarte tare de ceva și ar ține ochii strânși.

Șoferii mei cei doi de cauciuc din mașina chinezească nu se tem. Privesc doar liniștiți drept înainte, pe sub pleoapele înguste. E drept că n-o mai fac din mașină, ci dintr-o ladă cu jucării date uitării, care abia dacă vor mai fi vreodată jucate.

Cu totul altfel par să fie numeroșii chinezi mici din televizorul brun-roșcat. Plâng unii după alții, cu toții, și pășesc încet prin dreptul unui cufăr aflat pe podea și în care cineva stă întins. Și iarăși se contrazic radioul negru și televizorul brun-roșcat, deși împrejurarea e de fapt aceeași, și despre ea Bunica și Bunicul discută slobod printre vecini: „A murit Mao". Un chinez. Și nu doar chinezii toți îl plâng – deși se spune că ar fi mulți, mai mulți chiar decât toți oamenii de la noi din localitate și din Jibert și din Dacia luați împreună –, așa mi-a spus Bunicul când l-am tot întrebat. Îl plâng oameni din întreaga lume, între ei și întreg poporul-frate român. Așa spune televizorul brun-roșcat. Radioul negru spune că în Apus ar fi îndurerată o generație, întreaga generație a anilor '60.

La începutul iernii trecute Bunicul a împlinit și el șaizeci de ani. Nenea Bucur și cu Suciu și cu Albu și cu Moraru și cu Bârsan au șezut atunci la noi îndelung, au băut vin mult și au povestit și au cântat și au râs tot mai tare, până când Bunica a vrut să încuie cămara cu damigene. Însă Bunicul, cu tot cu anii șaizeci ai lui, nu pare nicicum îndurerat din pricină că Mao, chinezul cu nume ca de motan, nu mai trăiește.

De îndată ce chinezii plânși din televizor s-au făcut nevăzuți, apare tanti care tot anunță emisiunea următoare și spune că programul televiziunii române va fi adaptat zilelor de doliu ale poporului-frate chinez. Prin urmare, filmul artistic din această seară nu mai are loc, în schimb va urma emisiunea „Din țările socialiste. Astăzi: China", urmată imediat de emisiunea „Din lumea capitalului".

Acolo în mod obișnuit nu se povestește nimic bun, în „lumea capitalului". Numai despre oameni care nu au unde dormi și stau mereu pe străzi, despre unii care nu muncesc și sunt săraci, despre alții care exploatează și care păcălesc oamenii, despre tineri care mănâncă droguri. Sună straniu. Capitală nu există decât una și numele ei e București. La București acolo să existe toate astea?

— Ce-or să fac-acuma chinejii? – îl întreabă Bunica pe Bunic, care, cu picioarele proaspăt îmbăiate în ligheanul cel mare, e pe cale să-și taie unghiile de la picioare cu un cuțit de bucătărie cât toate zilele, prilej cu care aproape de fiecare dată curge sânge. — O să se lase și pentru noi cu céva? – vrea Bunica să mai știe.

Sunt surprins să aflu că Bunica și Bunicul l-au cunoscut pe Mao și că acum, după moartea lui, așteaptă ceva și pentru ei. După moartea vecinului Imre nici unul din ei nu a întrebat astfel. Altminteri, când Bunicul vine de pe la vreo înmormântare din localitate, are de fiecare dată în buzunarul de la haină un corn sau o chiflă. Căpătate de pomană, „că așa-i la ortodocși". Pe care le mănânc de fiecare dată eu.

— Pentru noi? – răspunde Bunicul și înjură scurt, că iar s-a tăiat în deget. Apucă noul ziar *Scînteia*, pe care stă și o poză cu Mao, cu șapcă și gulerul încheiat până sus. Rupe din prima pagină o bucată, nimerește și ceva din șapca lui Mao și-și înfășoară degetul însângerat de la picior. Șapca lui Mao se înroșește încet. – Pentru noi n-o să se lase cu mare lucru. Mao doar a murit. Nu l-au dat chinezii jos. Or să găsească ei pe unul de-al lor să-l pună în loc. Poate nu atât de nemilos, dar pe unul de să-i conducă mai departe pe același drum. – Pe urmă râde scurt. – Singurul lucru pe care-l pot chinezii face pentru noi e să treacă odată pe la ruși, să le facă o vizită. Dar cu toții, poporul-frate întreg. Tot miliardul. Și o mie de ani să nu mai dea pe-acas'.

Sunt uimit. O mie de ani să nu dea pe acasă? Pe mine mă ceartă de îndată ce întârzii fie și numai preț de un joc de-a ascunsa ori de-a prinsa. Oare ce mi-ar face dacă aș întârzia o mie de ani?

Bunicul și Bunica sunt foarte mărinimoși cu chinezii.

Tot trebuie să merg la București. Special spre a mi se cumpăra o uniformă. Mult râvnita uniformă de școală, care să mă scape de năroada rochiță albastră de grădiniță. Sunt câteva zile de când Tatăl

și Mama-cea-tânără se află din nou aici. E ultima lor venire încoace înainte de începerea școlii. Pe care vor s-o întâmpine cu mine împreună. Însă tot nu am, încă, uniformă.

În schimb mă aflu aici, ceea ce se cuvine să fie astfel, ceea ce ar fi putut însă fi și altminteri.

Într-una din serile trecute, așezați cu toții sub frunzișul verde-întunecat al vișinilor, au discutat o dată mai mult despre mine. Dacă să merg la școală aici sau la București.

Cu adevărat pentru București nu a fost nimeni. Nici măcar eu, deși plecatul atât de departe de casă are partea sa de aventură. Însă când nu ai pe nimeni căruia să i-o poți împărtăși, nu e nici o plăcere. Or, ca să pot fi întrebat și ca să pot pălăvrăgi cum e când sunt plecat, trebuie să revin, să fiu aici, acasă, pe stradă și în localitate, unde vor toți să știe de la mine cum e acolo. La București nu vrea nimeni să știe de la mine cum e aici. Nu vrea nimeni să știe nimic. Acolo nimeni nu mă cunoaște și nu cunosc pe nimeni.

— Tot e mai bine să mai rămână la voi pentru o vreme – a spus Mama-cea-tânără, iar Bunica a dat imediat aprobator din cap. — Cât timp situația lui Călin nu e încă lămurită, va fi un efort pentru ăsta micu să locuiască acolo cu noi. Suntem tot pe drumuri, cu lucrul și cu audiențe peste audiențe, să discutăm cazul lui Călin și să încercăm să mai întoarcem situația în vreun fel, să nu se piardă în uitare. Aici copilul vă are pe voi, are prieteni și se mai poate bucura de un an sau doi de copilărie.

Iarăși mă aleg cu un an de copilărie cadou? De când cu rochița albastră de grădiniță și de când m-am făcut mai mare cu o jumătate de cap decât toți colegii mei de grupă, am devenit mai rezervat cu cadourile ce se măsoară în ani de copilărie.

Am tras cu urechea de sus, de pe gang, și i-am observat pe toți printre scândurile tăiate ondulat ale balustradei, cum ședeau în jurul mesei pătrate, scoase special în curte pentru că erau mulți. Bunicii și părinții. Erau toți.

Doar Tatăl nu a dat din cap a încuviințare. Nici nu a spus multe. Doar că la Iași ar fi deocamdată bine primit, însă că ar fi tare departe de casă. Pentru că la București nu are, în continuare, voie să lucreze.

— Călin – a spus Bunicul în acea seară, când la masă n-au mai fost decât ei doi la un pahar de vin pe jumătate gol –, tu caută de-ți fă iarăși ordine în viața ta și-ntr-a voastră. Cunosc prin ce treci tu acum. Sunt treizeci de ani de-acu de când am trecut și eu prin asta. Carmen era mai mică decât băiatul ăsta când m-au zvârlit și pe mine de pe calea mea. Dar uite că Dumnezeu nu ne-a lăsat. Poate n-ai ce-i face că te-au dat la o parte. Decât să rămâi om! Poate nici n-ai să reușești vreodată să schimbi toată treaba. Vezi ce poți face la Iași pentru voi și pentru meserie și mai târziu te-o urma poate și Carmen. Ăsta micu mai rămâne la noi. Aci n-are grijile voastre, crește și ia de merge la școală.

Cu o mișcare sigură a dat de dușcă jumătatea de pahar de vin și l-a readus pe masă cu un pocnet. Vocea i-a devenit mai înăbușită și mai aspră:

— *Ăștia* ne-au luat casa! Fiindc-o avem de la Mătușa, care-i dusă *Îngermania*. Așa zice la decret. Că de-aia să mă duc eu la Brașov, să-mi dea, zic ei, compensație. – De sus de pe gang am simțit cum Bunicul vorbește cu ochi mijiți și printre dinți. – S-aștepte ei numai! Cât trăiesc, nu mă scoate nimeni din casa asta. Doar n-o să iau bani de la *ăștia*, să-i ajut tocmai eu să facă ce vor și să închidă dosarul.

Mama-cea-tânără a fost cea care a revenit la masă, în vreme ce Bunica s-a ivit pe gang, spre a vedea de mine și a mă trimite la culcare.

— Și dacă n-o să funcționeze – am mai auzit-o pe tânăra mamă spunând –, o să-ncercăm și altceva. Unchii au mai sunat?

Unchii n-au sunat. Nu în ultima vreme și nu cam de mult. Abia dacă au dat vreun semn de acum doi ani, de când s-au întors *Îngermania*. Câte o carte poștală de sărbători, de Crăciun, de Paști, la Jibert, la noi – și atât. Astfel că deocamdată vom pleca toți trei la București, pentru a-mi cumpăra uniformă școlară.

Și totuși nu voi pleca la București. Doar, în curând, Tatăl și Mama-cea-tânără. Pentru că ieri a fost vorba că la magazinul cel mare de jos din localitate bagă marfă – și sigur se vor da și uniforme de școală. Bunica îl știe pe vânzătorul de la raionul de îmbrăcăminte,

are și el o fată care începe școala odată cu mine, și el a anunțat-o că putem trece pe la magazin să luăm uniformă.

Însă imediat, să mai găsim una pe măsură.

Ceea ce am și făcut azi dis-de-dimineață, când magazinul abia deschisese. Dar nu cu Bunica. De data asta cu Tatăl și cu Mama-cea-tânără. Au ținut neapărat să facă ei treaba asta, ba Tatăl a luat cu el și aparatul de făcut poze. A fost multă lume, voiau cu toții uniforme pentru copii. Înghesuit între cuiere împădurite cu haine, preșcolari care probau la rândul lor, și neamuri de tot felul – care stând degeaba, care aplecându-se încolo-ncoace, culegând bucăți de haine sau ciupindu-le pe copilandri, să le vină mai bine –, m-am strecurat în cele din urmă în uniforma potrivită, albastru-închis. Pe care s-o păstrez pentru tot ce va urma. Tatăl a plătit-o și, dacă ar fi fost după mine, aș fi purtat-o numaidecât până acasă. Însă nu a fost după mine.

Acum e ora prânzului. Clopotul din Turnul Sașilor a tras „de doișpe". Sunt acasă cu toții, adunați în jurul meu, și mă cercetează radioși, în vreme ce probez încă o dată uniforma.

Îmi atrag atenția mai întâi numeroasele ei forme și colțuri. Peste tot, la guler, la mâneci, la pântece, la buzunare și la craci, dau de vârfuri și dungi și linii drepte. Pe piept în stânga e locul fluturelui-tricolor, semnul meu de Șoim al Patriei.

Deasupra uniformei vine o șapcă albastră-închis, cu cozoroc, având brodate cu fir auriu inițialele Șc.G. – Școala Generală. Dedesubt vine o cămașă adevărată în pătrățele alb-albastre, ferecată în cusături drepte. Cu împunsături dese, ca la toată lumea.

Și dedesubt vin eu.

Sfârșit

Cuprins

De-mai-multe-feluri 9
Mercedesul alb. 65
Olteni cu toții 136
În Regat 167
Șoimi ai patriei 259

Au apărut:

Radu Ţuculescu, *Femeile insomniacului*
Eugen Uricaru, *Plan de rezervă*
Radu Aldulescu, *Îngerul încălecat*
Radu Jörgensen, *Se respinge*
Matei Vişniec, *Dezordinea preventivă*
Stelian Ţurlea, *Te voi răpi la noapte!*
Bogdan Coşa, *Poker*
Mihail Vakulovski, *Tovarăşi de cameră. Student la Chişinău*
Magda Cârneci, *FEM*
Felix Nicolau, *Pe mâna femeilor*
Diana Adamek, *Dulcea poveste a tristului elefant*
Octavian Soviany, *Viaţa lui Kostas Venetis*
Dan Coman, *Irezistibil*
Matei Vişniec, *Domnul K. eliberat*
Radu Aldulescu, *Ana Maria şi îngerii*
Stelian Ţurlea, *Trei femei*
Florin Toma, *Oraşul jumătăţilor de înger*
Marin Mălaicu-Hondrari, *Apropierea*
Maria Manolescu, *Ca picăturile de sânge pe linoleumul din lift*
Cătălin Mihuleac, *Zece povestiri multilateral dezvoltate*
Ştefania Mihalache, *Poemele secretarei*
Constantin Mateescu, *Ramona-Vals. Povestiri din Epoca de Fier*
Dragoş Ghiţulete, *Gluma rusească*
Ioan Mihai Cochinescu, *Ambasadorul*
Dan Stanca, *Mutilare*
Daniel Bănulescu, *Fugi din viaţa ta, revoltătoare şi slută, în cartea mea*
Cristian Teodorescu, *Medgidia, oraşul de apoi*
Şerban Tomşa, *Gheţarul*
Matei Vişniec, *Sindromul de panică în Oraşul Luminilor*
Radu Ţuculescu, *Stalin, cu sapa-nainte!*
Dumitru Radu Popescu, *Întoarcerea tatălui risipitor*
Radu Aldulescu, *Proorocii Ierusalimului*
Marin Mălaicu-Hondrari, *Cartea tuturor intenţiilor*
Daniel Bănulescu, *Cel mai bun roman al tuturor timpurilor*

Eugen Uricaru, *Cât ar cântări un înger*
Florina Ilis, *Chemarea lui Matei*
Dan Stanca, *Cei calzi şi cei reci*
Sebastian A. Corn, *Vindecătorul*
Radu Aldulescu, *Sonata pentru acordeon*
Horia Ursu, *Asediul Vienei*
Radu Aldulescu, *Istoria eroilor unui ţinut de verdeaţă şi răcoare*
Radu Aldulescu, *Mirii nemuririi*
Florina Ilis, *Cruciada copiilor*
Florin Toma, *Moştenirea Familiei Bildungsroman*
Radu Ţuculescu, *Povestirile mameibătrâne*
Radu Aldulescu, *Amantul Colivăresei*
Matei Vişniec, *Cafeneaua Pas Parol*
Florina Ilis, *Coborârea de pe cruce*
Eugen Uricaru, *Supunerea*
Florina Ilis, *Cinci nori coloraţi pe cerul de răsărit*
Cristian Teodorescu, *„Tainele inimei”*

www.polirom.ro

Redactor: Mădălina Ghiu
Coperta: Radu Răileanu
Tehnoredactor: Luminiţa Păun

Bun de tipar: ianuarie 2012. Apărut: 2012
Editura Polirom, B-dul Carol I nr. 4 • P.O. Box 266
700506, Iaşi, Tel. & Fax: (0232) 21.41.00; (0232) 21.41.11;
(0232) 21.74.40 (difuzare); E-mail: office@polirom.ro
Bucureşti, Splaiul Unirii nr. 6, bl. B3A, sc. 1, et. 1,
sector 4, 040031, O.P. 53 • C.P. 15-728
Tel.: (021) 313.89.78; E-mail: office.bucuresti@polirom.ro

Tipografia S.C. MEDIAPRINT S.R.L.
Str. Bucureşti nr. 254-256, Călăraşi, 9100058
tel.: (0242) 31.12.95, fax: (0242) 31.12.95

Contravaloarea timbrului literar se depune în contul
Uniunii Scriitorilor din România
Nr. RO44RNCB5101000001710001 BCR UNIREA